

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์

โครงการ

กระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งศูนย์ยุติธรรมชุมชน
ตำบลนาหวาง อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง

โดย

นายสัญญา เอี่ยมอักษร และคณะ

ตุลาคม 2554

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์

โครงการ

กระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งศูนย์ยุติธรรมชุมชน
ตำบลนาหวาง อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง

โดย

นายสัญญา	เอี่ยมอักษร	หัวหน้าโครงการ
นายแจลัม	ประมวลศิลป์	ทีมวิจัย
นายประสิทธิ์	ชูจันทร์	ทีมวิจัย
นายวิรัตน์	รอดทุกข์	ทีมวิจัย
นายพนม	มีศรี	ทีมวิจัย
นายสงบ	อินคง	ทีมวิจัย
นางปรียา	ราชเดิม	ทีมวิจัย
นายสมยศ	วุ่นสั่งทำ	ทีมวิจัย
นายสมหมาย	ขุนอินทร์	ทีมวิจัย
นายสุวรรณ	สุขรักษา	ทีมวิจัย
นางมาลี	ศิริรักษ์	ทีมวิจัย

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

คำนำ

นางวเป็นหนึ่งในสิบตำบลที่เข้าร่วมโครงการกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็ง ศูนย์ยุติธรรมชุมชน โครงการภายใต้ความร่วมมือของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรมและศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดตรัง (สกว.ตรัง) จุดเริ่มต้นของโครงการเริ่มจากคำถามที่ว่า "ศูนย์ฯทำอะไรไม่ให้สูญ" จากการถอดบทเรียนการทำงานภายหลังจากที่มีการเปิดศูนย์ยุติธรรมชุมชนขึ้นในตำบลพบว่า สาเหตุที่อาจจะทำให้ศูนย์ฯต้องสูญหายไปชุมชนประกอบด้วยปัจจัยหลักสามประการ คือ กรรมการศูนย์ฯไม่มีความมั่นใจในตัวเอง ไม่รับบทบาทของการเป็นกรรมการศูนย์ฯ ส่งผลให้ไม่มีการทำงานที่เป็นรูปธรรม ชาวบ้านไม่รู้จัก หน่วยงานก็ไม่ยอมรับ ปัญหาดังกล่าวจึงเป็นที่มาของโครงการ ซึ่งมีเป้าหมายหลัก คือ การสร้างความเข้มแข็งให้กับศูนย์ฯหรือทีมกรรมการศูนย์ฯ จากแนวคิดหรือความเชื่อที่ว่าสาเหตุหนึ่งที่ทำให้กรรมการไม่มั่นใจในตัวเองนั้น เป็นผลพวงมาจากความรู้สึกที่ว่าศูนย์ฯเป็นของหน่วยงาน ไม่ได้เป็นของชุมชน ความรู้สึกหวงแหนหรือความเป็นเจ้าของจึงไม่ได้เกิดขึ้นเช่นกัน ฉะนั้นการสร้างความมั่นใจให้กับกรรมการศูนย์ฯต้องเริ่มจากสิ่งที่พวกเขารู้ก่อน นั่นคือประสบการณ์การจัดการความขัดแย้งที่มีอยู่ในตัวกรรมการศูนย์ฯทุกคน ทั้งนี้ได้อาศัยกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการสร้างการเรียนรู้และดึงความรู้ที่ซ่อนอยู่ ออกมา โดยคาดหวังว่าเมื่อศูนย์ฯเกิดความเข้มแข็ง คณะกรรมการศูนย์ฯมีประสิทธิภาพ ศูนย์ฯนี้ก็จะเป็ช่องทางให้ชาวบ้านสามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้ง่ายขึ้นและมากกว่าที่เป็นอยู่

การทำกิจกรรมของตำบลนางวในระยะเริ่มแรกนั้นมีความคล้ายคลึงกับพื้นที่อื่น ทั้งนี้อาจเป็นผลพวงมาจากคำว่าชุดโครงการก็เป็นได้ กิจกรรมในโครงการของแต่ละพื้นที่จึงไม่ได้มีความแตกต่างกันนัก นางวมีจุดเริ่มต้นเหมือนกับพื้นที่อื่น หากแต่เมื่อโครงการดำเนินไปก็ต้องประสบกับปัญหา ทำให้ไม่สามารถทำกิจกรรมต่อในพื้นที่ได้ กิจกรรมในพื้นที่จึงสิ้นสุดแค่กิจกรรมการเก็บบันทึกข้อมูลเท่านั้น แล้วนางวก็ถูกขนานนามให้เป็นพื้นที่พิเศษตั้งแต่นั้นมา การหยุดของนางวจึงเป็นคำถามและข้อสงสัยที่ติดอยู่ในใจของใครหลายคน รอคอยวันเวลาที่จะได้รับคำตอบ เพื่ออธิบายเหตุแห่งผลนั้น รายงานที่อยู่ในมือของท่านเล่มนี้อาจจะตอบข้อสงสัยที่เกิดขึ้นกับนางวได้บ้าง แม้ว่าจะไม่ทั้งหมดหรือครอบคลุมทุกด้านก็ตามที แต่มันก็เป็นเพียงกระบอกเสียงเดียวที่สามารถสื่อสารแทนทีมวิจัยพื้นที่ตำบลนางวได้ แม้ว่าจะรูปแบบรายงานจะแตกต่างจากพื้นที่อื่นบ้าง หากแต่เนื้อหาสาระที่หยิบยกมานำเสนอนั้นคงเป็นประโยชน์และคาดหวังว่าคงเป็นบทเรียนให้กับพื้นที่อื่นๆได้บ้าง แม้ว่าจะไม่สามารถตอบสนองความคาดหวังของทุกฝ่ายได้ทั้งหมดก็ตาม

บางทีการเป็นพื้นที่พิเศษของนางวก็มีข้อดี ชนิดที่ว่าไม่สามารถหาได้จากพื้นที่อื่น ข้อดีที่ว่านี้คือ นางวเป็นพื้นที่ที่เผยให้เห็นข้อเท็จจริงบางอย่างเกี่ยวกับกระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้กับศูนย์ฯ ว่าไม่ได้มีเพียงวิธีการเดียว และแม้จะยังไม่รู้ด้วยซ้ำว่าวิธีการหรือเส้นทางอื่นๆนั้นเป็นอย่างไร ทำแล้วสำเร็จหรือไม่ นั่นคงไม่สำคัญเท่ากับการที่นางวเป็นจุดเริ่มต้นให้กับความคิดค้นหาวิธีการหรือเส้นทางใหม่สำหรับพื้นที่ที่ไม่พร้อมเดินทางในลักษณะโครงการวิจัยอย่างเช่นนางว แต่มีเป้าหมายคืออยากให้อูนย์ฯมีความเข้มแข็งเช่นกัน

ถ้าเปรียบเทียบการทำให้โครงการวิจัยกับการเดินทาง นาวงก็คงเป็นพื้นที่ที่เดินมาได้แค่ครึ่งทางเท่านั้น แต่การไปไม่ถึงก็ไม่ได้หมายความว่าสูญเปล่าหรือไม่ได้อะไรเลย บางครั้งการหยุดก็มีหลายเหตุผล ไม่ว่าจะเป็นหยุดพัก หยุดเพื่อตั้งหลัก หรือหยุดเพื่อหาเส้นทางเดินใหม่ เมื่อรู้ว่าเส้นทางนี้ไม่เหมาะกับกำลังของตัวเอง การหยุดของนาวงถือเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของการเดินทาง ระหว่างการย้อนกลับสู่เส้นทางเดิม หรือถากถางทางใหม่ด้วยตัวเอง อย่างไรก็ตาม เคยมีคนกล่าวว่า **“สำหรับการเดินทาง ถ้าไปไม่ถึงจุดหมายปลายทาง อย่างน้อย...ก็มีระหว่างทางเป็นที่ระลึกร่วมกัน”** แม่นาวงจะเป็นพื้นที่เดียวที่ไปไม่ถึงจุดหมาย แต่การหยุดของนาวงก็ไม่ได้สูญเปล่า อย่างน้อยนาวงก็เคยเป็นหนึ่งในสิบพื้นที่ที่ได้รับคัดเลือกให้ทำโครงการวิจัย เป็นตัวแทนของอีกหลายตำบลในจังหวัดตรังที่อยากทำ แต่ไม่มีโอกาส แม้ต้องมาหยุดโครงการกลางคัน หากแต่นาวงในวันนี้ก็ยังมีต้นทุนหรือประสบการณ์ที่เหนือกว่าพื้นที่ที่ไม่ได้ถูกคัดเลือกให้ทำโครงการอยู่นั่นเอง

ทีมวิจัยตำบลนาวง

ตุลาคม 2554

สารบัญ

หน้า

บทที่ 1 รายละเอียดโครงการ

- กระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลนางอำเภอยะยอ จังหวัดตรัง 1

บทที่ 2 บริบทพื้นที่

- ประวัติความเป็นมาของตำบลนาง 5
- สภาพพื้นที่ของตำบลนาง 5
- สาธารณูปโภค 7
- การบริการพื้นฐาน 7
- ทรัพยากรธรรมชาติ 8
- กลุ่มต่างๆ 8
- ประวัติความเป็นมาของศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลนาง 8

บทที่ 3 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

- ขอบเขตการวิจัย
 - กลุ่มเป้าหมาย 10
 - พื้นที่เป้าหมาย 10
 - ขอบเขตเนื้อหาที่จะศึกษา 10
 - ระยะเวลาดำเนินการวิจัย 11
- ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย
 - กิจกรรมงวดที่ 1 (กรกฎาคม 2551- เมษายน 2552)
 - 1. เวทีเตรียมความพร้อมทีมวิจัย 11
 - 2. เวทีชี้แจงชาวบ้าน 12
 - 3. เวทีวางแผนเก็บข้อมูลการจัดการปัญหาความขัดแย้ง 12
 - 4. เก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย 13
 - 5. เวทีรวบรวมข้อมูล 13
 - 6. ลงเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากกลุ่มเป้าหมาย 14
 - กิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างการทำกิจกรรมในโครงการ
 - 1. เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เครือข่ายฯ ทั้ง 3 ครั้ง 14
 - 2. เวทีถอดบทเรียนเครือข่ายฯ ระดับจังหวัด (เชิงลึก) 15

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3. ร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	15
4. ประชุมประจำเดือนเครือข่ายระดับจังหวัด	15
- วิธีการเก็บข้อมูล	16
- การวิเคราะห์ข้อมูล	17
บทที่ 4 ผลการดำเนินงานวิจัย	
- การสรุปผลตามวัตถุประสงค์	22
- สรุปผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1	23
บทที่ 5 สรุปบทเรียน ปัญหาและข้อเสนอแนะ	
- บทเรียนการวิจัยในด้านต่างๆ	42
- ปัญหาในการวิจัย	48
- ข้อค้นพบ/ข้อเสนอแนะจากการวิจัย	51
- บทสรุป	52
บรรณานุกรม	54
ภาคผนวก	
- รายงานกิจกรรม	56
- ข้อมูลเรื่องราวการจัดการปัญหาความขัดแย้งในชุมชนตำบลนาง	147
- ประมวลภาพ	182
- ประวัตินักวิจัย	186

บทที่ 1

โครงการ

กระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลนาง อำเภอยะยง จ.ปัตตานี

หลักการและเหตุผล

ตำบลนางตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของที่ว่าการอำเภอยะยง ชื่อ “นาง” มาจากชื่อสำนักสงฆ์ที่สร้างขึ้นที่เกาะกลางทุ่งนา ซึ่งปกคลุมอยู่ด้วยหมูไม้ใหญ่เล็กในพื้นที่ประมาณ 30 ไร่ ก่อนที่จะสร้างสำนักสงฆ์บนพื้นที่ดังกล่าว ชาวบ้านในท้องที่ใช้เกาะกลางทุ่งนาคือเป็นสถานที่ฌาปนสถาน เรียกชื่อว่าเปลวโคกชะ ต่อมาปี พ.ศ. 2462 คณะพุทธบริษัทของวัดมีนายกลิ้ง สนิทปุ นายไข่ กิตติคุณ นายเกลื่อน พลเดช และนายหนู เขตตะเคียน ไปจัดนิมนต์พระสงฆ์ฝ่ายอรัญวาสี ซึ่งทำสมณกิจอยู่ที่วัดเขาปิยะในขณะนั้นชื่อพระรอด วัฒนผลให้มานั่งโปรดวิญญูณร้ายในเปลวนี้ ในขณะที่พระรอด(พระครูอรุณธรรมสุนทร) มาอยู่ ชาวบ้านก็ช่วยกันพัฒนาศาสนาที่จัดตั้งเป็นสำนักสงฆ์ขึ้นมา ชาวบ้านเรียกว่าวัดนาง เพราะเป็นที่ล้อมรอบด้วยนาข้าว ต่อมาชื่อนี้เป็นชื่อใช้เรียกบ้าน ชุมชน และเป็นชื่อตำบลด้วย

ตำบลนางเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอยะยง มีพื้นที่ประมาณ 38,700 ไร่ ทิศเหนือติดต่อกับเทศบาลนางและตำบลบางดี อำเภอยะยง ทิศใต้ติดต่อกับตำบลท่าสะบ้า ตำบลเขาวิเศษ อำเภอยะยง ทิศตะวันออกติดต่อกับแม่น้ำตรัง ทิศตะวันตกติดต่อกับตำบลวังมะปรางเหนือ อำเภอยะยง และตำบลบางกุ้ง อำเภอยะยง ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีประชากรทั้งหมด 4,937 คน แยกเป็นชาย 2,456 คน หญิง 2,481 คน จำนวนครัวเรือน 1,246 ครัวเรือน ประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้แก่ การทำสวนยางพารา ทำสวนปาล์ม น้ำมัน สวนผลไม้ และมีบางส่วนทำการเกษตรควบคู่กับการรับจ้างทั่วไป ตำบลนางประกอบด้วยหมู่บ้านทั้งหมด 11 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านหนองหมอ หมู่ที่ 2 บ้านไสบ่อ หมู่ที่ 3 บ้านหนองยายฝ่ายหมู่ที่ 4 บ้านหัวควน หมู่ที่ 5 บ้านท้ายทุ่ง หมู่ที่ 6 บ้านปากอ หมู่ที่ 7 บ้านเขาปิยะ หมู่ที่ 8 บ้านหนองเนียงแตก หมู่ที่ 9 บ้านนาโตะมูล หมู่ที่ 10 บ้านควนขี้เสียด และหมู่ที่ 11 บ้านหนองหนักทอง

ชาวตำบลนางมีสภาพความเป็นอยู่กึ่งชนบทกึ่งเมือง ดังนั้นชุมชนจึงมีความเป็นญาติพี่น้อง มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ชุมชนมีระบบความคิดในแนวทางการรวมกลุ่มกันทำงาน เพราะจะทำให้เกิดพลังและความร่วมมือ และหากชุมชนมีความเข้มแข็งก็จะทำให้หน่วยงานของภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือและให้การสนับสนุน มีผู้ประสานงานที่มีความสามารถในการระดมกลุ่มกันทำงาน โดยการประสานงานกับผู้นำชุมชน หน่วยงานภายนอกเพื่อให้ได้งบประมาณในการสนับสนุนชุมชนเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ มีนายกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำโดยธรรมชาติ ที่สามารถดูแลไกล่เกลี่ยเมื่อชาวบ้านมีปัญหาความขัดแย้ง ชาวบ้านยังคงให้ความสำคัญนับถือต่อผู้นำชุมชน และชุมชนยังคงมีประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ ที่สร้างการร่วมมือร่วมใจกัน เช่น การทำบุญเดือนสิบ การทอดกฐิน การทำบุญวันสงกรานต์ เป็นต้น ในพื้นที่ตำบล

นางมีปัญหาคความขัดแย้งซึ่งเป็นปัญหาทั่วไปที่มีเกือบทุกพื้นที่ เช่น ปัญหาวัยรุ่น ปัญหาหลักขโมย ปัญหาชู้สาว ปัญหาเงินกู้ เป็นต้น

อาสาสมัครยุติธรรมชุมชนตำบลนางเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2548 โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้เชิญตัวแทนชาวบ้านในพื้นที่มาอบรมให้ความรู้เพื่อเป็นอาสาสมัคร จากนั้นอาสาสมัครฯ ของตำบลนางก็มีการอบรมและทำกิจกรรมต่อเนื่องมาและในปีพ.ศ. 2550 ทางองค์การบริหารส่วนตำบลก็ได้ร่วมมือกับสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดตรังเปิดศูนย์ยุติธรรมชุมชนขึ้น โดยมีตัวแทนกรรมการศูนย์จากทุกหมู่บ้าน แต่การดำเนินงานของกรรมการยังไม่เป็นรูปธรรม กรรมการเองยังรู้สึกที่ไม่ได้รับการยอมรับจากชุมชน และไม่ได้อำนาจอย่างจริงจัง และยังขาดความมั่นใจ รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐก็ยังไม่เห็นความสำคัญ ศูนย์ที่เปิดขึ้นมาจึงยังขาดความเข้มแข็ง และขาดระบบการบริหารจัดการศูนย์ให้ขับเคลื่อนต่อไปได้ ดังนั้นเพื่อแก้ไขปัญหาคของศูนย์ให้มีความเข้มแข็งจึงต้องมีการทำงานให้เกิดเป็นรูปธรรมและสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน ทางคณะกรรมการจึงประสานความร่วมมือกับศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดตรัง และกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในการร่วมกันศึกษาการจัดการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของชุมชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันทั้งที่สำเร็จและไม่สำเร็จเปรียบเทียบกับคดีที่ไปสู่กระบวนการยุติธรรม รวมทั้งเรียนรู้จากการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างทาง เพื่อให้เห็นผลดีของการจัดการปัญหาให้จบในชุมชน เป็นการสร้างคุณค่าภูมิปัญญาการไกล่เกลี่ยของชุมชน ซึ่งเป็นการทำงานที่เป็นรูปธรรม และเป็นการประชาสัมพันธ์กรรมการศูนย์ไปในตัว โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน เมื่อชุมชนตระหนักถึงคุณประโยชน์ และได้ชุดความรู้จากความรู้ภายในนี้เอง จะทำให้การทำงานของศูนย์เกิดกลไกที่เป็นรูปธรรม สร้างความเข้มแข็งให้กับการทำงานของคณะกรรมการเพื่อความยั่งยืนต่อไป

โจทย์วิจัย

แนวทางสร้างการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลนางควรจะเป็นอย่างไร

- ปัญหาความขัดแย้งของชุมชนตำบลนางเป็นอย่างไร มีวิธีแก้ปัญหาคอย่างไร ใครเกี่ยวข้องบ้าง
- แนวทางแก้ปัญหาคที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนตำบลนางควรจะเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการจัดการปัญหาความขัดแย้งในชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและศึกษาเปรียบเทียบคดีในพื้นที่ที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม
2. เพื่อสร้างการเรียนรู้ให้กับชุมชน ผู้ที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานของรัฐ
3. เพื่อให้เกิดกลไกการบริหารจัดการศูนย์ยุติธรรมชุมชนที่เหมาะสมและยั่งยืน

พื้นที่เป้าหมาย

7 หมู่บ้าน ตำบลนาง อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง (ตำบลนางมีทั้งหมด 11 หมู่บ้าน มีหมู่บ้านที่พร้อมเข้าร่วมโครงการเพียง 7 หมู่บ้าน)

ระยะเวลาดำเนินการ

12 เดือน ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2551 – 30 มิถุนายน 2552

งบประมาณในการดำเนินการ

รวมทั้งสิ้น 133,400 บาท (หนึ่งแสนสามหมื่นสามพันสี่ร้อยบาท)

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. คนในชุมชนได้เรียนรู้ร่วมกันระหว่างการจัดการกรณีพิพาทที่ไกล่เกลี่ยสำเร็จในชุมชน และกรณีที่สูงเรื่องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมตามขั้นตอน(คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการจัดการกรณีพิพาทโดยชุมชนเอง เรียนรู้และเห็นผลดีผลเสียระหว่างการส่งเรื่องสู่ศาลและการไกล่เกลี่ยโดยคนในชุมชน)
2. ยกระดับการจัดการกรณีพิพาทที่จัดการ(ไกล่เกลี่ย)โดยคนในชุมชน สังเคราะห์เป็นชุดความรู้
3. เกิดความสัมพันธ์ที่ดีภายในชุมชน
4. เกิดเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ยุติธรรมชุมชนที่เข้มแข็ง
5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเห็นแนวทางการหนุนเสริมที่เหมาะสมต่อไป

แผนการดำเนินงาน

ระยะที่ 1 เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม 2551

1. เวทีเตรียมความพร้อมทีมวิจัย
2. เวทีชาวบ้าน
3. ลงพื้นที่เก็บข้อมูลการจัดการปัญหาความขัดแย้งจากผู้ที่เกี่ยวข้อง
4. เวทีเรียบเรียงข้อมูลครั้งที่ 1
5. เวทีสรุปบทเรียนระหว่างทางครั้งที่ 1
6. เวทีประชุมประจำเดือนกรกฎาคม - ธันวาคม 2551

ระยะที่ 2 เดือนมกราคม - มิถุนายน 2552

1. เวทีนำเสนอระดับหมู่บ้าน 2 และ 3 หมู่บ้าน/ครั้ง = 3 ครั้ง
2. เวทีเรียบเรียงและสรุปข้อมูลครั้งที่ 2
3. เวทีนำเสนอระดับตำบล
4. เวทีสรุปบทเรียนของตำบลเพื่อเตรียมนำเสนอระดับจังหวัด
5. เวทีสรุปบทเรียนระหว่างทางครั้งที่ 2
6. เวทีนำเสนอระดับจังหวัด 400 คน
7. สรุปบทเรียนระหว่างทาง ครั้งที่ 3
8. เวทีประชุมประจำเดือนมกราคม - เมษายน 2552

9. ศึกษาดูงาน
10. อบรมเพิ่มทักษะความรู้
11. จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์และเผยแพร่

รายชื่อทีมวิจัย

1. นายสัญญา	เอี่ยมอักษร	หัวหน้าโครงการ
2. นายสงบ	อินคง	ทีมวิจัย
3. นางปรียา	ราชเดิม	ทีมวิจัย
4. นายสมยศ	วุ่นสั่งทำ	ทีมวิจัย
5. นายสมหมาย	ขุนอินทร์	ทีมวิจัย
6. นายสุวรรณ	สุขรักษา	ทีมวิจัย
7. นางมาลี	ศิรีรักษ์	ทีมวิจัย
8. นายแจลัม	ประมวลศิลป์	ทีมวิจัย
9. นายพนม	มีศรี	ทีมวิจัย
10. นายประสิทธิ์	ชูจันทร์	ทีมวิจัย
11. นายวิรัตน์	รอดทุกข์	ทีมวิจัย

ที่ปรึกษา

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาง
กำนันตำบลนาง

บทที่ 2

บริบทชุมชน

ประวัติความเป็นมาของตำบลนาง

ชื่อตำบล “นาง” เดิมมาจากชื่อสำนักสงฆ์ที่สร้างขึ้นบนเกาะกลางทุ่งนา ซึ่งปกคลุมด้วยไม้ใหญ่เล็กในพื้นที่ประมาณ 30 ไร่ ก่อนที่จะสร้างสำนักสงฆ์ลงบนพื้นที่ดังกล่าว ชาวบ้านในท้องที่ใช้เกาะกลางทุ่งนาเป็นสถานที่ฌาปนสถานเรียกชื่อว่า “เปรวโคกแซะ” ต่อมาพ.ศ.2462 คณะพุทธบริษัทของวัด ได้แก่ นายกลิ้ง สนิทปุ นายไข่ กิตติคุณ นายเกลื่อน พลเดช นายหนู เขตตะเคียน ได้จัดนิมนต์พระสงฆ์ฝ่ายอรัญวาสีซึ่งทำสมณกิจอยู่ที่วัดเขาปิ่นะในขณะนั้นชื่อ พระรอด วัฒนผล ให้มาโปรดวิญญูณที่เปรวแห่งนี้ ในขณะที่พระรอด (พระครูอรุณสารสุนทร) มาอยู่ ชาวบ้านก็ช่วยกันพัฒนาสถานที่จัดตั้งเป็นสำนักสงฆ์ขึ้นมา ชาวบ้านเรียกว่า “วัดนาง” เพราะเป็นที่ล้อมรอบด้วยนาข้าว ต่อมาชื่อนี้เป็นชื่อใช้เรียก บ้าน ชุมชน และเป็นชื่อตำบลในที่สุด

แต่เดิมประมาณ พ.ศ. 2370 -2423 ราชการในท้องที่นี้ขึ้นกับเมืองนครศรีธรรมราช หลังจาก พ.ศ. 2423 เป็นต้นมา ราชการในท้องที่ตำบลนี้กลับมาขึ้นกับเมืองตรัง ที่ควนธานี ต่อมาเมื่อมีการจัดตั้งเป็นตำบลตามการปรับปรุงการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 5 ในท้องที่นี้ก็ได้รับการยกฐานะเป็นตำบลเรียกว่า ตำบลนาปยา นำโดยหมื่นอาจ คงฤทธิ์ เป็นกำนันคนแรก ต่อมาใน พ.ศ. 2486 ทางราชการจัดรวมพื้นที่ของตำบลนี้เข้ากับตำบลบางกุ้ง จัดเป็นตำบลใหม่เรียกว่า ตำบลนาง มีนาย รื่น ดวงเพชร เป็นกำนันคนแรก และต่อมาเนื่องจากประชากรเพิ่มจำนวนมากขึ้นไม่สะดวกในการจัดการปกครอง ในปี 2490 ได้แยกตำบลบางกุ้งออกจากตำบลนาง อย่างไรก็ตามจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ซึ่งมีการค้นพบทั้งแหล่งโบราณสถานและโบราณวัตถุ เช่น วัดเขาปิ่นะ มีการค้นพบหม้อสามขาซึ่งอยู่ในช่วงสมัยก่อนประวัติศาสตร์ มีอายุยาวนานหลายพันปี เป็นต้น จากหลักฐานเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าพื้นที่แห่งนี้ มีประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน เป็นชุมชนเก่าแก่แห่งหนึ่งของจังหวัดตรัง

สภาพพื้นที่ของตำบลนาง

ตำบลนางเป็นตำบลหนึ่งใน 16 ตำบลของอำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง ห่างจากที่ว่าการอำเภอห้วยยอดทางทิศตะวันตก 21 กิโลเมตร ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลนาง ตั้งอยู่เลขที่ 19 หมู่ที่ 6 ตำบลนาง อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง ตำบลนางมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

- ☞ ทิศเหนือ ติดต่อกับ เทศบาลตำบลนาง และตำบลบางดี อำเภอห้วยยอด
- ☞ ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลท่าสะบ้า และตำบลเขาวิเศษ อำเภอวังวิเศษ
- ☞ ทิศตะวันออก ติดต่อกับ แม่น้ำตรัง
- ☞ ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลเขาวิเศษ อำเภอวังวิเศษ และตำบลบางกุ้ง อำเภอห้วยยอด

ตำบลนางมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 61.991 ตารางกิโลเมตร (1 ตร.กม.= 625 ไร่) หรือ 38,700 ไร่ มีจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 11 หมู่บ้าน ประกอบด้วย

- หมู่ที่ 1 บ้านหนองหมอ
- หมู่ที่ 2 บ้านไสบ่อ
- หมู่ที่ 3 บ้านหนองยายฝ้าย
- หมู่ที่ 4 บ้านหัวควน
- หมู่ที่ 5 บ้านท้ายทุ่ง
- หมู่ที่ 6 บ้านปากอ
- หมู่ที่ 7 บ้านเขาปิ่นะ
- หมู่ที่ 8 บ้านหนองเนียงแตก
- หมู่ที่ 9 บ้านสะพานนาครุด
- หมู่ที่ 10 บ้านควนชีเสียด
- หมู่ที่ 11 บ้านหนองหนักทอง

ในจำนวนนี้มี 7 หมู่บ้าน ที่อยู่ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลนางมีพื้นที่ ได้แก่ หมู่ที่ 1, 2, 5, 6, 8, 10 และ 11 และมี 4 หมู่บ้าน ที่อยู่ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลนางบางส่วน ได้แก่ หมู่ที่ 3, 4, 7 และ 9

ลักษณะภูมิประเทศของตำบลนางมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม มีแหล่งน้ำที่สำคัญคือ คลองบางกุ้งและแม่น้ำตรัง ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการทำเกษตร เช่น ทำสวนยางพารา สวนปาล์ม ทำนา ปลูกผักผลไม้ ฯลฯ และยังมีประชากรบางส่วนประกอบอาชีพค้าขายหรือรับจ้างทั่วไป เช่น ขายอาหาร ขายสินค้าวัสดุก่อสร้าง ขายสินค้าของชำ ขายสินค้า OTOP และทำธุรกิจส่วนตัว

จำนวนประชากรในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลนาง มีทั้งสิ้น 4,969 คน แยกเป็นชาย 2,456 คน หญิง 2,513 คน ความหนาแน่นเฉลี่ย 80 คน/ตารางกิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,387 ครัวเรือน ดังนี้

หมู่ที่	ชาย	หญิง	รวม
1	458	476	934
2	393	383	776
3	309	319	628
4	104	116	220
5	249	248	497
6	351	345	696
7	50	60	110
8	204	197	401
9	5	6	11
10	134	164	298
11	199	199	398
รวม	2,456	2,513	4,969
ข้อมูล ณ เดือน พฤษภาคม 2551			

สาธารณูปโภค

- ◆ โรงเรียนประถมศึกษา 2 แห่ง
- ◆ โรงเรียนขยายโอกาส 1 แห่ง (บ้านหนองหมอ)
- ◆ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง (อบต.นาวง)
- ◆ ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน 5 แห่ง (หมู่ที่ 1, 2, 3, 5 และ 7)
- ◆ วัด 1 แห่ง (วัดหูกวาง)
- ◆ สำนักสงฆ์ 1 แห่ง (สำนักสงฆ์อัมพวัน วัดหูกวาง)
- ◆ ศาลเจ้า 8 แห่ง
- ◆ สถานีอนามัยประจำตำบล/หมู่บ้าน 2 แห่ง
- ◆ บั๊มน้ำมัน 1 แห่ง
- ◆ ศูนย์บริการประชาชน 1 แห่ง

การบริการพื้นฐาน

การคมนาคมของตำบลนาวง ที่สำคัญ ได้แก่ ทางหลวงหมายเลข 4 ซึ่งเป็นถนนสายหลัก (เพชรเกษม) ส่วนถนนทางหลวงท้องถิ่นหมายเลข 4257 (ทุ่งนาตาข้า – เขาปีนะ) และถนนหมายเลข 4159 (นาวง – ดันซด) และถนนทางหลวงชนบทหมายเลข 2007 (ตันโพธิ์ – โพธิ์โทน) เป็นถนนสายรอง นอกจากนี้ในตำบลยังมีถนนคอนกรีตลูกรังโครงข่าย จึงสามารถใช้การได้ทุกฤดูกาล และมีแยกจากถนนสายหลักเข้าสู่ทุกหมู่บ้านของตำบล

สำหรับการโทรคมนาคมมีหอกระจายข่าวทั้งหมด 11 แห่ง ตำบลนาวงมีไฟฟ้าใช้ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน ทั้งนี้ในบางครัวเรือนได้สำรวจแล้วแต่ยังไม่ได้ดำเนินการติดตั้งมิเตอร์ไฟฟ้า

ทรัพยากรธรรมชาติ

พืชเศรษฐกิจที่ทำรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลนาหวาง มี ยางพาราและปาล์มน้ำมันเป็นพืชเศรษฐกิจหลัก ซึ่งปลูกทั่วไปในตำบล พื้นที่ในเขตรับผิดชอบ ขององค์การบริหารส่วนตำบลนาหวาง มีหินผุบริเวณพื้นที่ภูเขาสามารถนำมาเป็นวัสดุสำหรับงาน ก่อสร้างถนนได้ นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ป่าไม้และสระน้ำหนองน้ำสาธารณะ ซึ่งมีลักษณะเป็นสระน้ำ ล้อมรอบภูเขาเป็นสถานที่ที่ใช้ออกกำลังกาย หรือ เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ นอกจากนี้ยังมี สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ ถ้ำเขาปิณะ ซึ่งภายในเป็นถ้ำที่มีวัดตั้งอยู่ และยังเป็นสถานที่ค้นพบ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจอีกด้วย

กลุ่มต่าง ๆ

- กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตกองทุนหมู่บ้าน 11 แห่ง
- สหกรณ์กองทุนสวนยาง (สกย. โพธิ์โทน หมู่ที่ 11) 1 แห่ง
- กลุ่มทอผ้าบ้านไสบ่อ (หมู่ที่ 2) 1 กลุ่ม
- กลุ่มเกษตรกรการทำสวนยาง ตำบลนาหวาง (หมู่ที่ 2) 1 กลุ่ม
- กลุ่มคณะกรรมการพัฒนาสตรีตำบลนาหวาง 1 กลุ่ม
- ศูนย์กีฬาตำบลนาหวาง 1 แห่ง
- กลุ่มทำการประมงน้ำจืด (หมู่ที่ 2) 1 กลุ่ม
- กลุ่มทำเครื่องแกง (หมู่ที่ 1) 1 กลุ่ม
- กลุ่มผลิตภัณฑจากน้ำยางพารา (หมู่ที่ 1) 1 กลุ่ม
- กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ (หมู่ที่ 7) 1 กลุ่ม
- กลุ่มเลี้ยงไก่ (หมู่ที่ 10) 1 กลุ่ม
- กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า (หมู่ที่ 1) 1 กลุ่ม
- กลุ่มประติมากรรม 1 กลุ่ม
- หมู่บ้าน อพป. 4 หมู่บ้าน (หมู่ที่ 1,3,4 และ 5) 1 แห่ง
- อปพร. 1 รุ่น 14 คน

ประวัติความเป็นมาของศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลนาหวาง

อาสาสมัครยุติธรรมชุมชนตำบลนาหวางเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2548 โดยกรมคุ้มครองสิทธิและ เสรีภาพได้เชิญตัวแทนชาวบ้านในพื้นที่มาอบรมให้ความรู้เพื่อเป็นอาสาสมัคร จากนั้น อาสาสมัครของตำบลนาหวางก็มีการอบรมและทำกิจกรรมต่อเนื่องมา และในปีพ.ศ. 2550 ทาง องค์การบริหารส่วนตำบลก็ได้ร่วมมือกับสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดตรังเปิดศูนย์ยุติธรรมชุมชน ขึ้น โดยมีตัวแทนกรรมการศูนย์จากทุกหมู่บ้าน แต่การดำเนินงานของกรรมการยังไม่เป็น รูปธรรม กรรมการเองยังรู้สึกว่าไม่ได้รับการยอมรับจากชุมชน และไม่ได้ทำงานอย่างจริงจัง และ ยังขาดความมั่นใจ รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐก็ยังไม่เห็นความสำคัญ ศูนย์ที่เปิดขึ้นมาจึงยังขาด ความเข้มแข็ง และขาดระบบการบริหารจัดการศูนย์ให้ขับเคลื่อนต่อไปได้ ดังนั้นเพื่อแก้ไขปัญหา

ของศูนย์ฯให้มีความเข้มแข็ง จึงต้องมีการทำงานให้เกิดเป็นรูปธรรมและสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน ทางคณะกรรมการจึงประสานความร่วมมือกับ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดตรัง และกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในการร่วมกันศึกษาการจัดการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของชุมชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันทั้งที่สำเร็จและไม่สำเร็จเปรียบเทียบกับคดีที่ไปสู่กระบวนการยุติธรรม รวมทั้งเรียนรู้จากการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างทาง เพื่อให้เห็นผลดีของการจัดการปัญหาให้จบในชุมชน เป็นการสร้างคุณค่าภูมิปัญญาการไกล่เกลี่ยของชุมชน ซึ่งเป็นการทำงานที่เป็นรูปธรรม และเป็นการประชาสัมพันธ์กรรมการศูนย์ไปในตัว โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเมื่อชุมชนตระหนักถึงคุณประโยชน์ และได้ชุดความรู้จากความรู้ภายในนี้เอง จะทำให้การทำงานของศูนย์เกิดกลไกที่เป็นรูปธรรมสร้างความเข้มแข็งของการทำงานของคณะกรรมการที่มีความยั่งยืนต่อไป การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้จึงคาดหวังว่าจะได้ผลของการดำเนินงานอันมากมายอันได้แก่

1. เกิดรูปแบบ กลไกการบริหารจัดการศูนย์
2. พัฒนาศักยภาพของกรรมการศูนย์ฯ
3. เกิดทีมกรรมการที่มีความเข้มแข็ง ทำงานเพื่อชุมชน
4. ค้นพบปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหาของชุมชน
5. ค้นพบแนวทางการป้องกันปัญหาของชุมชน
6. ชุมชนเรียนรู้การจัดการปัญหาความขัดแย้งที่มีประสิทธิภาพ และสร้างความสมานฉันท์ต่อกัน
7. สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
8. ชุมชนรู้จักกรรมการศูนย์ฯมากขึ้น
9. หน่วยงานภาครัฐเข้าใจการทำงานในชุมชน และสนับสนุนชุมชนอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 ขอบเขตการวิจัย ประกอบด้วย

1) กลุ่มเป้าหมาย

- กรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลนาง(ทีมวิจัย) ซึ่งประกอบด้วย ผู้ช่วยกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อบต. อปพร. และอสม.
- อดีตผู้นำ/ผู้อาวุโสในชุมชนที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการความขัดแย้ง
- คู่กรณีที่เคยมีข้อพิพาท
- คนที่เคยมีคดีความที่ถึงโรงถึงศาล
- ชาวบ้าน/ผู้สนใจเข้าร่วมเรียนรู้

2) พื้นที่เป้าหมาย

ดำเนินการวิจัยในพื้นที่ตำบลนาง อ.ห้วยยอด จ.ตรัง ทั้งหมด 7 หมู่ (ตำบลนางมีทั้งหมด 11 หมู่บ้าน แต่มีหมู่บ้านที่พร้อมเข้าร่วมโครงการเพียง 7 หมู่บ้าน)

3) ขอบเขตเนื้อหาที่จะศึกษา

- **คำถามการวิจัยหลัก** แนวทางสร้างการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลนางควรจะเป็นอย่างไร
- **คำถามการวิจัยรอง**
 - ปัญหาความขัดแย้งของชุมชนตำบลนางเป็นอย่างไร มีวิธีแก้ปัญหาอย่างไร ใครเกี่ยวข้องบ้าง
 - แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวตำบลนางควรเป็นอย่างไร
- **วัตถุประสงค์**
 - เพื่อศึกษาการจัดการปัญหาความขัดแย้งในชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและศึกษาเปรียบเทียบกับคดีในพื้นที่ที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม
 - เพื่อสร้างการเรียนรู้ให้กับชุมชน หน่วยงานของรัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้อง
 - เพื่อให้ได้แนวทางการบริหารจัดการศูนย์ยุติธรรมชุมชนที่ยั่งยืน
- **ผลที่คาดว่าจะได้รับ**
 - คนในชุมชนได้เรียนรู้ร่วมกันระหว่างการจัดการกรณีพิพาทที่ใกล้เกลี่ยสำเร็จในชุมชน และกรณี que ส่งเรื่องเข้าสู่ กระบวนการยุติธรรมตามขั้นตอน (คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการจัดการกรณีพิพาทโดย

ชุมชนเอง เรียนรู้และเห็นผลดีผลเสียระหว่างการส่งเรื่องสู่ศาลและการไกล่เกลี่ยโดยคนในชุมชน)

- ยกระดับการจัดการกรณีพิพาทที่จัดการ(ไกล่เกลี่ย) โดยคนในชุมชน สังเคราะห์เป็นชุดความรู้
- เกิดความสัมพันธ์ที่ดีภายในชุมชน
- เกิดเครือข่ายศูนย์ยุติธรรมชุมชนที่เข้มแข็ง
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเห็นแนวทางการหนุนเสริมที่เหมาะสมต่อไป

4) ระยะเวลาดำเนินการวิจัย

- ระยะที่ 1 กรกฎาคม 2551- พฤษภาคม 2552
- ระยะที่ 2 ไม่ได้ดำเนินโครงการในพื้นที่เนื่องจากไม่มีความพร้อม แต่ทีมวิจัยยังคงเข้าร่วมกิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างทางร่วมกับเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

3. 2 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

การดำเนินกิจกรรมในโครงการ สำหรับตำบลนาหว้ามีเพียงกิจกรรมในระยะที่ 1 เท่านั้น ส่วนในระยะที่ 2 ไม่ได้ดำเนินกิจกรรมในโครงการต่อ เนื่องจากทีมวิจัยไม่มีความพร้อม และผลกระทบจากการเลือกตั้งการเมืองท้องถิ่น ทำให้การดำเนินกิจกรรมในโครงการระหว่างนั้นต้องหยุดชะงักไป จึงได้ทำแค่กิจกรรมการเก็บข้อมูลการจัดการปัญหาความขัดแย้งเท่านั้น ส่วนกิจกรรมอื่นๆหลังจากนั้นไม่ได้ดำเนินการต่อ เนื่องจากทีมไม่มีความพร้อม ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาแล้ว ในส่วนของกิจกรรมระยะ (งวด) ที่ 1 มีรายละเอียดดังนี้

➤ กิจกรรมงวดที่ 1 กรกฎาคม 2551 - เมษายน 2552 (รายละเอียดกิจกรรมแนบภาคผนวก)

1. เวทีเตรียมความพร้อมทีมวิจัย
2. เวทีชี้แจงชาวบ้าน
3. เวทีวางแผนเก็บข้อมูลการจัดการปัญหาความขัดแย้ง
4. เก็บข้อมูลการจัดการปัญหาความขัดแย้ง
5. รวบรวมข้อมูล
6. ลงเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากกลุ่มเป้าหมาย

1. เวทีเตรียมความพร้อมทีมวิจัย

เวทีเตรียมความพร้อมทีมวิจัย (10 กันยายน 2551) จัดขึ้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลนาหว้า อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง มีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 15 คน ประกอบด้วยทีมวิจัยและที่ปรึกษาในพื้นที่ ผู้ประสานงานสกว.ตรัง และทีมพี่เลี้ยงประเด็นยุติธรรมชุมชน ได้แก่ น้องทินจากสกว.ตรัง และน้องแขกน้องแก้วจากกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เวทีเตรียมความพร้อมจัดขึ้น

เพื่อชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับตัวโครงการให้ทีมวิจัยรับทราบและทำความเข้าใจในส่วนต่างๆ คือ ที่มาของโครงการ กิจกรรมที่ทำ และรายละเอียดการเบิกจ่ายงบประมาณ มีผู้ประสานงานสกว. ตรังและทีมพี่เลี้ยงเป็นผู้ดำเนินการโดยมีชาร์ตประกอบการอธิบาย หลังจากนั้นเป็นการแบ่งบทบาทหน้าที่ภายในทีมวิจัย คือ หน้าที่การประสานงาน หน้าที่บริหารจัดการและจัดทำเอกสารการเงิน และหน้าที่บันทึกการทำกิจกรรมในโครงการแต่ละครั้ง นอกจากนี้ยังได้วางแผนและกำหนดวันทำกิจกรรมในครั้งต่อไปด้วย

2. เวทีชี้แจงชาวบ้าน

เวทีชี้แจงชาวบ้าน (22 กันยายน 2551) ณ องค์การบริหารส่วนตำบลนาหวาง มีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 25 คน ประกอบด้วยทีมวิจัยและที่ปรึกษาในพื้นที่ ชาวบ้าน ผู้ประสานงานสกว. ตรัง และทีมพี่เลี้ยง วัตถุประสงค์ของการจัดเวทีชี้แจงชาวบ้าน คือ การเชิญกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ อดีตผู้นำหรือผู้อาวุโสในชุมชนที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการความขัดแย้ง คู่กรณีที่เคยมีข้อพิพาท หรือคนที่เคยขึ้นโรงขึ้นศาล มาประชุมร่วมกันเพื่อชี้แจงว่าท่านคือกลุ่มเป้าหมายที่ทีมวิจัยจะลงไปเก็บข้อมูลการจัดการความขัดแย้ง เป็นการทำความเข้าใจกันก่อนเพื่อป้องกันมิให้เกิดข้อสงสัยตามมาทีหลังว่าเก็บข้อมูลไปทำไม และเพื่ออะไร

สำหรับเวทีในวันนี้มีกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมพอสมควร มีการนำปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนมาปรึกษาหารือกัน เช่น ปัญหากองทุนหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นตัวอย่างจากเรื่องที่เล่าอีกด้วย เพื่อแยกแยะให้ทีมวิจัยเห็นว่าเรื่องราวที่สมบูรณ่นั้นต้องประกอบด้วยอะไรบ้าง เป็นการสร้างความเข้าใจให้กับทีมวิจัยในการเก็บข้อมูลอีกทางหนึ่ง

3. วางแผนเก็บข้อมูลการจัดการปัญหาความขัดแย้ง

กิจกรรมการวางแผนเก็บข้อมูลเกิดขึ้นก่อนการเก็บข้อมูลการจัดการความขัดแย้งในชุมชน เป็นการพูดคุยทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับข้อมูลที่จะลงไปเก็บ ว่าต้องเก็บข้อมูลอะไรบ้าง ซึ่งทีมพี่เลี้ยงให้หัวข้อคร่าวๆดังนี้

รายละเอียดที่ต้องบันทึก ได้แก่

- เรื่องที่เกิดเป็นเรื่องอะไร
- เกิดที่ไหน เมื่อไร
- ระหว่างใครกับใคร
- เกิดอย่างไร สาเหตุจากอะไร
- แต่ละฝ่ายมีใครเข้ามาเกี่ยวข้องบ้าง
- ใครเป็นคนไกลเกลี่ย เข้าไปเกี่ยวข้องได้อย่างไร
- ขั้นตอน(วิธีการ) ไกลเกลี่ยทำอย่างไร
- ไกลเกลี่ยกี่ครั้ง แต่ละครั้งทำอย่างไร ใครเกี่ยวข้องบ้าง (เข้าร่วม) ผลเป็นอย่างไรในแต่ละครั้ง

- ผลการไถ่เกลี่ยเป็นอย่างไร สำเร็จ / ไม่สำเร็จ
- เสร็จแล้วมีการทำอะไร (บันทึกข้อตกลงหรือไม่)
- การไถ่เกลี่ยครั้งนี้ให้บทเรียนอะไรบ้าง กับคนที่ไถ่เกลี่ย กับคู่กรณี และสำหรับคนที่เกี่ยวข้อง
- ปัญหาอุปสรรคในการไถ่เกลี่ยมีอะไรบ้าง

นอกจากต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับรายละเอียดที่ต้องบันทึกแล้ว ภายในทีมต้องแบ่งพื้นที่รับผิดชอบด้วยว่า ใครจะลงเก็บข้อมูลที่ไหน

4. เก็บข้อมูลการจัดการปัญหาความขัดแย้ง

หลังจากที่ได้วางแผนเก็บข้อมูลแล้ว ปรากฏว่าทีมวิจัยยังไม่ได้ลงเก็บข้อมูลในพื้นที่ เนื่องจากไม่รู้จะเริ่มต้นอย่างไร และมีเวลาว่างไม่ตรงกัน จึงไม่สามารถลงเก็บข้อมูลเป็นทีมได้ แต่เมื่อได้เข้าร่วมเวทีประชุมประจำเดือนของเครือข่ายยุทธธรรมตรัง ที่ทางสกว.ตรังจัดขึ้นเป็นประจำ ทุกๆ 2-3 เดือน แล้วแต่ความเหมาะสม เพื่อให้เครือข่ายทั้ง 10 พื้นที่ที่ทำโครงการได้มีโอกาสพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน และปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น ตลอดจนหาแนวทางการทำงานต่อ

การเข้าร่วมเวทีดังกล่าว ทำให้นางรู้ว่าตนเองเป็นพื้นที่ที่เก็บข้อมูลได้น้อยอยู่เมื่อเทียบกับพื้นที่อื่น สาเหตุหนึ่งอาจมาจากทีมงานมีคนเข้ามาทำงานตรงนี้อาจจริงจึงน้อยกว่าพื้นที่อื่น ผลพวงจากเหตุดังกล่าวจึงทำให้พื้นที่ตำบลนางเก็บข้อมูลได้น้อยกว่าพื้นที่อื่น อย่างไรก็ตามหลังจากเวทีวันนั้น ทีมวิจัยตำบลนางก็ได้จัดทีมวิจัยลงเก็บข้อมูลการจัดการปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่อย่างจริงจัง ประกอบด้วยทีมวิจัยหลัก ได้แก่ นายสัญญา เอี่ยมอักษร นายประสิทธิ์ ชูจันทร์ นายแจ่ม ประมวลศิลป์ นายสมยศ วุ่นสั่งท่า และนายวิรัตน์ รอดทุกข์จากการจัดทีมลงเก็บข้อมูลดังกล่าว ทำให้ได้ข้อมูลเป็นกอบเป็นกำ เป็นข้อมูลที่มีคุณค่ามากและมาจากความสามารถของทีมวิจัยล้วนๆ ทั้งในเรื่องการแบ่งบทบาทในทีมตอนที่ลงเก็บข้อมูลว่าใครจะเป็นคนสัมภาษณ์ คนจดบันทึก เป็นต้น

5. รวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างที่กิจกรรมเก็บข้อมูลกำลังดำเนินไป การรวบรวมข้อมูลโดยมากเป็นหน้าที่ของพี่เลี้ยง ที่จะรวบรวมและนำข้อมูลนั้นมาอ่านและตั้งคำถามกลับไปยังเจ้าของข้อมูลหรือผู้ที่ให้ข้อมูล ในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์ เพื่อตรวจสอบเพิ่มเติมข้อมูลในเรื่องนั้นให้สมบูรณ์มากขึ้น เป็นการตรวจสอบความถูกต้องเบื้องต้นของข้อมูลที่เก็บมา

6. เก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากกลุ่มเป้าหมาย

การเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากกลุ่มเป้าหมาย เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างทีมวิจัยกับทีมพี่เลี้ยง เนื่องจากต้องเร่งรัดเก็บข้อมูลให้เสร็จทันเวลา ก่อนที่จะทำกิจกรรมอื่นต่อไป การที่พี่เลี้ยงลงช่วยเก็บนอกจากจะทำให้เก็บบันทึกข้อมูลได้รวดเร็วขึ้นแล้ว ยังเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับชาวบ้านที่เป็นกลุ่มเป้าหมายด้วย

➤ กิจกรรมระหว่างทางที่เกิดขึ้นขณะดำเนินโครงการ (รายละเอียดกิจกรรมแนบภาคผนวก)

1. เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เครือข่ายยุทธธรรมชุมชนตั่ง 10 พื้นที่ที่ทำโครงการ (3 ครั้ง)
2. เวทีถอดบทเรียนเครือข่ายยุทธธรรมตั่ง (เชิงลึก)
3. ร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ สำนักงานยุทธธรรมจังหวัดตั่ง สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดตั่ง
4. เวทีประชุมประจำเดือนเครือข่ายระดับจังหวัด

1. เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เครือข่ายยุทธธรรมชุมชนตั่ง 10 พื้นที่ที่ทำโครงการ (3 ครั้ง)

◆ เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เครือข่ายฯ ครั้งที่ 1

จัดขึ้นเมื่อวันที่ 21-22 ตุลาคม 2551 ทำให้เครือข่ายทั้ง 10 พื้นที่ได้แลกเปลี่ยนกันในหลายประเด็น ทั้งในเรื่อง แนวคิด การดำเนินงานในโครงการ วิธีการทำงาน ปัญหาอุปสรรคต่างๆที่เกิดขึ้น ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ตลอดจนเชื่อมความสัมพันธ์ของเครือข่าย นอกจากนี้ยังเป็นโอกาสให้หน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานยุทธธรรมจังหวัดและสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดตั่ง ได้เข้าร่วมรับรู้การทำงานของเครือข่ายในรูปแบบงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อาจเป็นรูปแบบการทำงานที่แปลกใหม่สำหรับชุมชนและหน่วยงาน แต่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องก็พร้อมหนุนเสริมและเรียนรู้ไปด้วยกัน

◆ เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เครือข่ายฯ ครั้งที่ 2

จัดขึ้นเมื่อวันที่ 27- 29 มิถุนายน 2552 เพื่อให้เครือข่ายได้มาพบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงาน และที่ปรึกษาอาจารย์สมเจตนา มุณีโมไนย ได้เติมเต็มความรู้ในการพัฒนาศักยภาพของเครือข่าย และถอดบทเรียนการทำงาน of เครือข่ายยุทธธรรมเพื่อเป็นแนวทางในการทำงานต่อ

◆ เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เครือข่ายฯ ครั้งที่ 3

จัดขึ้นเมื่อวันที่ 11-12 ตุลาคม 2552 เพื่อถอดบทเรียนการทำงานตลอดระยะเวลาหนึ่งปีกว่าๆ ของเครือข่าย เพื่อสังเคราะห์เป็นชุดความรู้ และยังเป็นการเตรียมข้อมูลและวางแผนการจัดเวทีนำเสนอผลการดำเนินงานระดับจังหวัด

2. เวทีถอดบทเรียนเครือข่ายยุติธรรมจังหวัดตรัง (เชิงลึก)

จัดขึ้นเมื่อวันที่ 27-29 พฤษภาคม 2553 ที่ผ่านมา ณ ปากเมงรีสอร์ท โดยมีอาจารย์ชัยวัฒน์ ธีระพันธ์ เป็นวิทยากร เพื่อถอดบทเรียนการทำงานที่ผ่านมาของเครือข่ายตลอดการทำงาน 2 ปีที่ผ่านมา ในเริ่มแรกพี่เลี้ยงได้ทบทวนผลหรือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากที่ทำโครงการคราวๆ ว่าหลังจากที่ทำโครงการแล้วแต่ละพื้นที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างไร เกิดอะไรขึ้นบ้าง โดยได้ยกตัวอย่างผลที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมของแต่ละพื้นที่ จากนั้นวิทยากรได้ให้โจทย์เพื่อให้เครือข่ายได้ทบทวนตัวเองและทบทวนการทำงานที่ผ่านมา การถอดบทเรียนในครั้งนี้จึงไม่ใช่การการมารับเอาความรู้จากวิทยากรแต่เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ที่มีอยู่ในตัวของเครือข่ายแต่ละคน โดยใช้โจทย์จากวิทยากรตั้งหรือถอดความรู้ที่ออกมา

3. ร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- ตัวแทนทีมวิจัยที่เป็นกรรมการศูนย์ฯ เข้าร่วมการทำแผนสามปี กับสำนักงานยุติธรรมจังหวัดตรัง
- ตัวแทนทีมวิจัยเข้าร่วมงาน 10 งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- เป็นอาสาสมัครคุมประพฤติ และร่วมประชุมในเวทีของสำนักงานคุมประพฤติ
- ร่วมประชุม สรุปรงาน แลกเปลี่ยนผลการดำเนินงานในโครงการกับสกว.ตรัง และกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

4. ประชุมประจำเดือนเครือข่ายยุติธรรมตรังระดับจังหวัด (5 ครั้ง)

การประชุมประจำเดือนของเครือข่ายระดับจังหวัดจะแยกออกจากการร่วมกิจกรรมกับหน่วยงาน เพราะเป็นการประชุมพบปะกันเฉพาะพื้นที่ที่ทำโครงการเท่านั้น การประชุมแต่ละครั้งก็จะมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป แต่มีวัตถุประสงค์หลัก คือ ต้องการให้เครือข่ายแต่ละพื้นที่ได้พบปะแลกเปลี่ยนการทำงานซึ่งกันและกันเนื่องจากร้างกันไปนาน อาจเป็นการประชุมสองสามเดือนครั้งแล้วแต่ความเหมาะสม แต่ไม่ใช่การประชุมทุกเดือน ตลอดระยะเวลาของการทำโครงการมีการประชุมประจำเดือนทั้งหมด 5 ครั้ง ดังนี้

◆ เวทีประชุมประจำเดือนเครือข่ายฯ ครั้งที่ 1 (9 ธันวาคม 2551)

เป็นการประชุมประจำเดือนครั้งแรกหลังจากที่ได้เริ่มโครงการในเดือนกรกฎาคม เหตุที่ต้องจัดให้มีเวทีประชุมประจำเดือนขึ้น เนื่องจากในช่วงนั้นทีมวิจัยแต่ละพื้นที่อยู่ระหว่างการทำกิจกรรมเก็บข้อมูลการจัดการปัญหาความขัดแย้งในชุมชน แม้ว่าหลังเวทีชี้แจงชาวบ้านพี่เลี้ยงจะลงพื้นที่เพื่อกระตุ้นเรื่องการเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ต้องประสบกับปัญหา คือ ทีมวิจัยไม่สามารถเก็บข้อมูลได้อย่างเป็นกอบเป็นกำ แม้บางพื้นที่จะมีคนเริ่มเก็บข้อมูลได้บ้างแต่ข้อมูลที่ได้มาก็ถือว่าน้อยมาก ด้วยเหตุนี้เองทางทีมพี่เลี้ยงและที่ปรึกษาจึงได้จัดเวทีประชุมประจำเดือน

ของเครือข่ายทั้ง 10 พื้นที่ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เครือข่ายได้พบปะแลกเปลี่ยนการทำงานซึ่งกันและกัน รวมถึงคาดหวังว่าการแลกเปลี่ยนนั้นจะนำมาซึ่งแรงกระตุ้น แรงบันดาลใจ ตลอดจนแรงใจให้กับพื้นที่ที่ทีมวิจัยยังไม่เริ่มเขียน กลับไปเขียนกันได้บ้างไม่มากก็น้อย นอกจากนี้ยังได้กำหนดกรอบการเขียนที่ชัดเจนขึ้นเพื่อเป็นแนวทางสำหรับทีมวิจัยในการเก็บข้อมูล

◆ **เวทีประชุมประจำเดือนเครือข่ายฯ ครั้งที่ 2 (27 ธันวาคม 2552)**

เวทีประชุมประจำเดือนครั้งที่สองจัดขึ้นเพื่อ 1) ทบทวนและแลกเปลี่ยนการทำงานของเครือข่าย 2) เพื่อหาแนวทางการหนุนเสริมการทำงานช่วงต่อไป 3) เพื่อให้ได้ชุดข้อมูลการทำงานของเครือข่าย 7 เดือนที่ผ่านมา และ 4) เพื่อให้กำลังใจกันและกัน

◆ **เวทีประชุมประจำเดือนเครือข่ายฯ ครั้งที่ 3 (25 พฤษภาคม 2552)**

เวทีประชุมประจำเดือนครั้งที่สามจัดขึ้นเพื่อ 1) เพื่อแลกเปลี่ยนกระบวนการทำงานของเครือข่าย 2) เพื่อให้เครือข่ายและหน่วยงานได้พบปะและปรึกษาปัญหากัน 3) เพื่อวางแผนการทำงานต่อ

◆ **เวทีประชุมประจำเดือนเครือข่ายฯ ครั้งที่ 4 (16 ธันวาคม 2552)**

เวทีประชุมประจำเดือนครั้งที่สี่จัดขึ้นเพื่อชี้แจงรายละเอียดการการจัดนิทรรศการในเวทีจังหวัดและให้เครือข่ายแต่ละพื้นที่มานำเสนอรูปแบบนิทรรศการของตนเอง

◆ **เวทีประชุมประจำเดือนเครือข่ายฯ ครั้งที่ 5 (8 กุมภาพันธ์ 2553)**

เวทีประชุมประจำเดือนครั้งที่ห้าจัดขึ้นเพื่อสรุปผลการจัดเวทีจังหวัดที่ผ่านมา แล้วก็วางแผนทางการดำเนินงานต่อไปในแต่ละพื้นที่

3.3 วิธีการเก็บข้อมูล แบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

- **ทีมวิจัยเก็บบันทึกข้อมูลประสบการณ์การใกล้เคียงของตนเองด้วยตัวเอง**
วิธีการนี้ใช้สำหรับทีมวิจัยที่สามารถเขียนหนังสือได้คล่อง ก็จะเขียนบันทึกด้วยตัวเอง รายละเอียดที่ต้องบันทึกได้แก่ ความขัดแย้งนั้นเป็นเรื่องอะไร สาเหตุมาจากอะไร ใครเกี่ยวข้องบ้าง จัดการปัญหาความขัดแย้งนั้นอย่างไร และจุดจบของเรื่องราวเป็นอย่างไร โดยแต่ละเรื่องต้องไม่ลืมเล่าบทบาทของตนเองที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับเรื่องราวนั้นๆ ด้วย
- **ทีมวิจัยลงเก็บข้อมูลเป็นทีมจากกลุ่มเป้าหมาย** วิธีการนี้ทีมวิจัยจะจัดทีมกันสามถึงสี่คนเพื่อลงเก็บบันทึกข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ อดีตผู้นำหรือผู้นำุโสในชุมชนที่มีประสบการณ์ด้านการใกล้เคียงจัดการปัญหาความขัดแย้ง คู่กรณีที่เคยมีความขัดแย้งต่อกัน การลงเก็บข้อมูลเป็นทีมทำให้ทีมวิจัยได้ฝึกฝนทักษะการสัมภาษณ์ การจดบันทึก และการแบ่งบทบาทหน้าที่ภายในทีม นอกจากนี้การลงเก็บ

ข้อมูลร่วมกันทำให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความเชื่อถือ เพราะการพูดคุยของหลายคนทำให้มีน้ำหนักมากกว่าการลงเก็บข้อมูลเพียงคนเดียว นางเป็นหนึ่งในไม่กี่ตำบลที่มีการลงเก็บข้อมูลเป็นทีม

- **ทีมวิจัยและทีมพี่เลี้ยงลงเก็บบันทึกข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย** กลุ่มเป้าหมายในที่นี้ คือ อดีตผู้นำหรือผู้อาวุโสในชุมชนที่มีประสบการณ์ด้านการไกล่เกลี่ย ทีมวิจัยลงเก็บข้อมูลกับคนกลุ่มนี้หลังจากที่ได้บันทึกประสบการณ์การไกล่เกลี่ยของตัวเองเรียบร้อยแล้ว โดยการลงเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายมีทีมพี่เลี้ยงช่วยลงเก็บด้วย ทีมวิจัยให้เหตุผลว่าตนเองไม่มีความมั่นใจที่จะลงไปเก็บคนเดียว เพราะแม้ตนเองจะรู้ว่าเก็บข้อมูลไปทำอะไร และข้อมูลมีประโยชน์อย่างไร แต่กลัวถูกมองในด้านลบว่าเก็บข้อมูลไปทำไม และมาถามอะไรอีก ในเมื่อตัวเองก็รู้เรื่องดีอยู่แล้ว จึงอยากให้พี่เลี้ยงลงไปด้วยเพื่อเพิ่มความมั่นใจ และช่วยบันทึกข้อมูลอีกแรงในกรณีที่จดยละเอียดไม่ทัน แล้วค่อยเอามารวมกัน

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นว่าพื้นที่ตำบลนาง ได้ทำกิจกรรมแค่การลงเก็บข้อมูลการจัดการความขัดแย้งเท่านั้น ส่วนกิจกรรมที่ต้องทำหลังจากนั้นไม่ได้ทำ เนื่องจากไม่มีความพร้อมที่จะดำเนินงานต่อในพื้นที่ อย่างไรก็ตามเครือข่ายตำบลนางยังคงส่งตัวแทนเข้าร่วมการประชุมอบรม ต่างๆที่ทางหน่วยงานจัดขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะไม่ได้ทำโครงการในพื้นที่ต่อเนื่องที่สองก็ตาม

แม้กิจกรรมของตำบลนางจะสิ้นสุดแค่การเก็บข้อมูลเท่านั้น แต่ข้อมูลที่เก็บได้ของนางทั้ง 44 เรื่อง ก็ไม่ได้ถูกทิ้งให้เปล่าประโยชน์ หากถูกนำมารวบรวมกับข้อมูลอีก 9 พื้นที่ที่ทำโครงการ จัดทำเป็นฐานข้อมูลระดับจังหวัดในภาพรวมทั้ง 10 พื้นที่ด้วยเช่นกัน ซึ่งฐานข้อมูลนี้ได้นำไปใช้ในการนำเสนอเวทีระดับจังหวัด

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

กิจกรรมการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นกิจกรรมที่ไม่ได้เกิดขึ้นในพื้นที่ เนื่องจากการดำเนินการในพื้นที่ได้หยุดลงเสียก่อน กิจกรรมนี้จึงไม่ได้เกิดขึ้น แต่ด้วยเหตุผลที่ว่าต้องเอาข้อมูลที่เก็บได้ทั้งหมดของพื้นที่นางทั้ง 44 เรื่อง มารวบรวมอยู่ในฐานข้อมูลทั้ง 10 พื้นที่ด้วย จึงต้องนำข้อมูลที่ว่านั้นมาแยกเป็นประเด็นและนำมาวิเคราะห์เชิงปริมาณ เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ดังกล่าว

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพนั้น ไม่ได้วิเคราะห์แยกเช่นพื้นที่อื่นๆ เนื่องจากกิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างทีมพี่เลี้ยง ทีมวิจัย รวมถึงผู้รู้ในด้านต่างๆ อย่างเช่น ทนายความ หรือเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานเข้าร่วมวิเคราะห์ด้วย เพื่อเติมเต็มความรู้ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวเหล่านั้น ข้อมูลที่ได้ทั้ง 44 เรื่องจึงไม่ได้ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ในเชิงคุณภาพ เพียงนำมาใช้ประโยชน์เฉพาะในเชิงปริมาณเท่านั้น

ข้อมูลเชิงปริมาณเป็นข้อมูลที่ได้จากการนำข้อมูลเชิงคุณภาพทั้ง 44 เรื่อง มาแบ่งเป็นประเด็นปัญหาต่างๆ ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับที่ดิน	18	เรื่อง
2. ปัญหาหลักขโมย	9	เรื่อง
3. ปัญหาสัตว์เลื้อยทอลายทรัพย์สิน	8	เรื่อง
4. ปัญหาทะเลาะวิวาท/ทำร้ายร่างกาย	4	เรื่อง
5. ปัญหาอื่นๆ	2	เรื่อง
6. ปัญหาอุบัติเหตุ	1	เรื่อง
7. ปัญหาการผิดสัญญา	1	เรื่อง
8. ปัญหาชู้สาว	1	เรื่อง
รวม	44	เรื่อง

จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาแบ่งหมวดหมู่เป็น เรื่องที่จัดการให้จบลงได้ภายในชุมชน เรื่องที่จบที่โรงพักหรือว่าอำเภอเข้ามาช่วยในการจัดการให้จบ และสุดท้ายคือเรื่อง que เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม และเรื่องที่อยู่ระหว่างดำเนินการหรือใกล้เคียงไม่สำเร็จ นำมาคิดเป็นเปอร์เซ็นต์เปรียบเทียบ ดังตาราง

ประเด็น	เรื่องทั้งหมด	จัดการจบในชุมชน	จัดการจบที่โรงพัก/อำเภอ	จบที่ชั้นศาล	หมายเหตุ
1.ปัญหาเกี่ยวกับที่ดิน	18	16	1	-	ไม่สำเร็จ 1 เรื่อง
2.ปัญหาหลักขโมย	9	8	-	1	
3.ปัญหาสัตว์เลื้อยทอลายทรัพย์สิน	8	7	-	-	อยู่ระหว่างดำเนินการ 1 เรื่อง
4.ปัญหาทะเลาะวิวาท/ทำร้ายร่างกาย	4	3	1	-	
5.ปัญหาอื่นๆ	2	1	-	-	อยู่ระหว่างดำเนินการ 1 เรื่อง
6. ปัญหาอุบัติเหตุ	1	1	-	-	
7.ปัญหาการผิดสัญญา	1	1	-	-	

8.ปัญหาข้อสาว	1	1	-	-	
รวมทั้งหมด	44 คิดเป็น 100 %	38 คิดเป็น 86.36%	2 คิดเป็น 4.54%	1 คิดเป็น 2.27%	3 คิดเป็น 6.81%

หมายเหตุ : ข้อมูลเรื่องราวที่ยังไม่จบและอยู่ระหว่างดำเนินการแม้ว่าปัจจุบันบางเรื่องจะดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว แต่ยังคงยึดข้อมูลเดิม ไม่นำมาเปลี่ยนแปลงฐานข้อมูลเนื่องจากข้อมูลชุดนี้จัดทำเป็นฐานข้อมูลร่วมกับพื้นที่อื่นๆในภาพรวมระดับจังหวัดทั้ง 10 พื้นที่

บทที่ 4

ผลการดำเนินงานวิจัย

“นางง” เป็นหนึ่งในสิบตำบลที่เข้าร่วมโครงการกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับศูนย์ยุติธรรมชุมชน หากแต่เป็นตำบลเดียวที่ไม่สามารถทำกิจกรรมในพื้นที่ให้เสร็จสิ้นสมบูรณ์ได้เช่นตำบลอื่นๆ เหตุที่เป็นเช่นนั้นมาจากปัจจัยหลายประการด้วยกัน อาทิ ความไม่พร้อมของทีมกรรมการศูนย์ฯ(ทีมวิจัย) ที่แม้ว่าทั้งหมดจะได้ชื่อว่าเป็นกรรมการ แต่การเข้ามาเป็นกรรมการครั้งนี้เป็นตอนเปิดศูนย์ฯนั้น เป็นการเข้ามาแบบไม่ใคร่เข้าใจและไม่เต็มใจนัก อาจจะเรียกว่าเป็นการจัดตั้งก็ได้ ส่งผลให้คนที่เข้ามาโดยส่วนใหญ่ไม่ได้มีบทบาทหรือปรรณจะทำงานตรงนี้อย่างจริงจัง ดังที่ผู้ใหญ่แจ่ม ซึ่งเป็นหนึ่งในทีมวิจัยเคยกล่าวไว้ว่า “ก่อนเข้าสู่โครงการวิจัยนั้น ขอเล่าว่าผมซึ่งเป็นประธานศูนย์ฯนั้นเป็นชาวบ้านธรรมดา ไม่ได้เป็นผู้ใหญ่บ้านอย่างทุกวันนี้ ไปอบรมที่อบต.ได้หวัดเสียงให้เป็นประธานศูนย์ฯ ก็ไม่รู้ว่าเป็นอย่างนั้นแล้วต้องทำอะไรบ้าง ไม่รู้เลย แต่หลังจากนั้นก็เริ่มหาความรู้มาเรื่อยๆ ในตอนแรกคณะกรรมการมาจากทุกหมู่บ้านทั้งหมด 11 หมู่ แต่เข้าร่วมโครงการไม่กี่หมู่ เนื่องจากเรียกประชุมแล้วไม่มา”

หรืออย่างท่านางสาวสุทิน สีสุข พี่เลี้ยงโครงการได้กล่าวสรุปไว้ในเวทีถอดบทเรียนเครือข่ายยุติธรรมจังหวัดตรังว่า “ตำบลนางงเป็นพื้นที่พิเศษ เมื่อได้คุยกับพี่สัญญาที่เป็นหัวหน้าโครงการก็รับทราบสภาพการดำเนินโครงการ คือทำไปแล้วพบปัญหา นางงเป็นบทเรียนในการศึกษาได้ว่าการรวมตัวของทีมกรรมการมีความสำคัญมาก เป็นบทเรียนได้ว่าทำไมถึงทำงานยุติธรรมชุมชนได้ยาก เพราะเริ่มต้นจากการจับจุกคนที่ เป็นกรรมการศูนย์ฯ ไม่ได้เกิดจากคนที่พร้อมจะทำงาน เมื่อเขาไม่พร้อม ไม่มีใจ ทำไปสักพักจึงต้องหยุด ” นี่เป็นข้อมูลสนับสนุนสาเหตุในประการแรก

ประการต่อมา คือ เป็นเรื่องของการบริหารจัดการภายในทีม การแบ่งบทบาทหน้าที่ต่างๆ ทั้งเรื่องประสานงานกับทีมพี่เลี้ยงในเรื่องการทำกิจกรรม การบริหารจัดการเงินในโครงการ และการบันทึกกิจกรรมที่ทำแต่ละครั้ง เหล่านี้ล้วนเป็นบทบาทหน้าที่ที่ทีมวิจัยได้จัดสรรบุคคลที่เหมาะสมมาทำหน้าที่ดังกล่าว ซึ่งกำหนดกันตั้งแต่การทำกิจกรรมแรก คือ เวทีเตรียมความพร้อมทีมวิจัย แต่เมื่อเอาเข้าจริงบุคคลที่ได้เลือกสรรให้ทำหน้าที่ดังกล่าว กลับกลายเป็นคนที่ไม่มาประชุมบ้าง ไม่ก็เป็นคนใหม่ที่เพิ่งเข้ามาร่วมทีม ซึ่งยังไม่มี ความคุ้นเคยกับสมาชิกท่านอื่นเท่าใดนัก ส่งผลให้ไม่สามารถทำหน้าที่ตามที่คนอื่นไว้วางใจได้ หรือถ้าทำก็ทำได้ไม่เต็มที่ นานวันเข้าภาระทั้งหมดจึงตกแก่หัวหน้าโครงการเพียงผู้เดียว ซึ่งแน่นอนว่าคนเดียวไม่สามารถทำหน้าที่หลายๆอย่างได้ในคราวเดียว หรือถ้าทำได้ผลก็คงออกมาไม่ดีเท่าใดนัก

ประการที่สาม คือ ผลกระทบจากการเลือกตั้งการเมืองท้องถิ่น(อบต.) ซึ่งก็ไม่ได้มีตำบลนางงเพียงตำบลเดียวที่ได้รับผลกระทบดังกล่าว เพราะตำบลอื่นๆก็ได้รับผลกระทบเช่นกัน อย่างเช่น ตำบลนาหมื่นศรี ตำบลบางหมาก ตำบลวังคีรี และตำบลเกาะสุกร ซึ่งแต่ละตำบลก็ได้รับผลกระทบมากน้อยแตกต่างกันไป ตำบลนาหมื่นศรีและตำบลบางหมากมีความคล้ายคลึงกัน คือ

การเลือกตั้งในครั้งนี้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงผู้นำ จากชุดเก่าที่หมดวาระเป็นชุดใหม่เข้ามาบริหารงานแทน ซึ่งแน่นอนว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อศูนย์ยุติธรรมชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะศูนย์มีที่ทำการอยู่ที่อบต. และนายกอบต. ก็เป็นที่ปรึกษาศูนย์ฯ โดยตำแหน่ง ถ้าเทียบการเปลี่ยนแปลงของทั้งสองพื้นที่ดูเหมือนว่าตำบลนาหมื่นศรีจะสาหัสสากรรจ์กว่าตำบลบางหมาก เนื่องจากตำบลนาหมื่นศรีต้องย้ายสถานที่ทำการศูนย์ฯ ใหม่จากอบต. ไปอยู่ที่ศูนย์สาธิตการเกษตร หมู่ที่ 7 และการเมืองในท้องถิ่นก็แบ่งเป็นสองขั้วอย่างมีต้องสงสัย ต่างกับตำบลเกาะสุกรที่แม้การเลือกตั้งจะทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งกันระหว่างการเมืองขั้วใหม่กับขั้วเก่า ซึ่งเป็นปัญหาที่ต้องเกิดขึ้นแทบจะทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งใหม่และยากที่จะหลีกเลี่ยงได้ แต่การเปลี่ยนแปลงของเกาะสุกรดูเหมือนจะมีภาวีกว่าตรงที่หัวหน้าโครงการวิจัย คือ อาจารย์ราตรี ปักษ์ เข้ามาดำรงตำแหน่งนายกอบต. คนใหม่ การเคลื่อนงานของศูนย์ฯ จึงมีความต่อเนื่องและมีที่ท้าวจะไปได้ดี ในส่วนของตำบลวังคีรีการเลือกตั้งดูเหมือนจะไม่มีผลกระทบมากนัก โดยเฉพาะในเรื่องการเคลื่อนงานของศูนย์ฯ กระทั่งแค่เพียงการทำกิจกรรมในพื้นที่ที่ต้องเลื่อนออกไป อย่างเวทีนำเสนอระดับหมู่บ้านที่ต้องจัดในช่วงที่มีการเลือกตั้งพอดี เพราะทีมวิจัยที่เป็นแกนนำลงสมัครเลือกตั้งเป็นสมาชิกอบต. หลายคน แต่วังคีรีไม่ได้รับผลกระทบในการเคลื่อนงานของศูนย์ฯ หรือถ้ามีก็น้อยมากเมื่อเทียบกับตำบลอื่นๆ ที่กล่าวมา

จากประเด็นดังกล่าวกลายเป็นคำถามว่าตำบลนาหวงได้รับผลกระทบจากการเลือกตั้งการเมืองท้องถิ่นมากกว่าพื้นที่อื่นเพียงไหนกัน มากพอที่จะเป็นสาเหตุให้การดำเนินกิจกรรมในโครงการต้องหยุดชะงักลงกลางคันหรือไม่ เป็นไปได้ไหมว่ายังมีเหตุผลอื่นๆ อีกที่ทำให้นาหวงไม่สามารถข้ามฝ่าอุปสรรคในครั้งนี้ได้เช่นพื้นที่อื่น หรือนาหวงมีบาดแผลบอบช้ำอยู่แล้วจากปัญหาอื่น แล้วเมื่อถูกผลพวงจากการเลือกตั้งกระหน่ำซ้ำเข้าไป ก็ไม่สามารถยืนหยัดสู้ต่อและข้ามฝ่าอุปสรรคนี้ไปได้เหมือนกับพื้นที่อื่นๆ ที่กล่าวมา สู้ต่อไม่ได้เพราะไม่มีทีม ไม่มีเพื่อนที่จะร่วมเคียงบ่าเคียงไหล่เหมือนกับพื้นที่อื่น อย่างที่กล่าวมาแล้วในข้างต้นว่าการเข้ามาทำงานนี้ไม่ได้เกิดจากใจที่อยากทำตั้งแต่แรก ด้วยเหตุนี้นาหวงจึงเป็นพื้นที่เดียวที่ไม่ได้ดำเนินโครงการวิจัยต่อ อย่างไรก็ตาม แม้ไม่ได้ดำเนินโครงการต่อ แต่ทุกคนก็ยังคาดหวังให้พื้นที่ตำบลนาหวงเป็นบทเรียนให้กับพื้นที่อื่น เพราะในแง่ของการวิจัย อาจารย์บัญชา แก้วส่อง ผู้อำนวยการฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น เคยกล่าวไว้ว่า “ไม่ต้องกังวลกับความสำเร็จหรือว่าความล้มเหลว ในแง่ของงานวิจัยขอให้อธิบายได้ว่าทำไมล้ม คำว่ากรรมการอ่อนแอไม่ใช่ความล้มเหลวของงานวิจัย กรรมการเข้มแข็งก็ไม่ใช่ความสำเร็จของงานวิจัย งานวิจัยอยู่ที่ว่ากรรมการเข้มแข็ง คุณบอกได้หรือไม่ว่าทำไมกรรมการถึงเข้มแข็ง กรรมการอ่อนแอคุณบอกได้ไหมว่าทำไมถึงอ่อนแอ นี่คือความสำคัญของความรู้ เพราะฉะนั้นทุกพื้นที่ไม่ต้องกังวลว่าเราแข็งหรือว่าอ่อน ขอให้อธิบายได้ว่าที่เราแข็งเพราะอะไร ที่เราอ่อนเพราะอะไร ตรงนี้เป็นตัวความรู้ที่สำคัญ เพราะฉะนั้นงานที่เดินต่อไปจะเดินเรื่องอะไรก็ตามสำเร็จหรือว่าล้มเหลวไม่ใช่เรื่องสำคัญ แต่อธิบายความสำเร็จให้ได้ อธิบายเหตุแห่งความสำเร็จได้ อธิบายความล้มเหลวได้ อธิบายเหตุแห่งความล้มเหลวได้ เป็นบทเรียนในการนำมาเดินต่อได้”

หรืออย่างที่ท่านผู้เชี่ยวชาญเพลินใจ เจริญนาถ เคยได้กล่าวไว้ในเวทีหนึ่งว่า “ถ้าพูดถึง
ตรังคนจะต้องนึกออกว่าจุดเด่น คืออะไร ทำให้คนอยากรู้ อยากเข้ามาเรียนรู้ ก็ต้องอาศัย
แรงจากพวกเรา ตอนนี้อย่างเดียวตายแล้วไม่ทำเฉพาะอาจารย์มานพกับชช. แต่ยังมี ผอ.จาก
คุมประพฤติอีกสองสามท่านที่จะเข้ามาร่วมทำ ต่อไปจังหวัดตรังมีเพื่อนเยอะ มาช่วยคิด
ช่วยเราสานต่อ พวกเราอย่าท้อ พวกเราจะช่วยกันทำต่อ จะได้ผลหรือไม่ได้ผลก็ดี อย่าง
ตำบลนาหวางเราจะมาดูกันว่าจุดอ่อน และจุดที่เราจะไปเสริมอย่างไร อาจจะไม่ใช่เฉพาะ
นักวิชาการ แต่พวกเราทั้ง 10 ชุมชนต้องช่วยกันคิด ออกแบบว่ามันบกพร่องตรงไหนเพื่อ
นำไปเป็นบทเรียนเพื่อให้ศูนย์ฯอื่น ๆ นำไปเป็นจุดป้องกันด้วย”

จากปัจจัยและเหตุแห่งปัจจัยที่กล่าวมาทั้งหมด ล้วนเป็นข้อสนับสนุนเหตุที่ทำให้ตำบลนา
หวางไม่สามารถดำเนินโครงการวิจัยต่อได้ และเป็นไปได้ว่าเหตุและปัจจัยดังกล่าวอาจไม่ได้มีเพียง
สามประการดังที่กล่าวมา แต่จะมีที่เหตุที่ปัจจัยก็ตาม นั่นดูเหมือนไม่สำคัญเท่ากับการที่เราจะต้อง
มาอธิบายเหตุผลเหล่านั้นให้ได้ เพื่อนำมาเป็นบทเรียนให้กับทั้งตัวเองและพื้นที่อื่นในการเดินทาง
หรือว่าขยับงานต่อไป

และแม้ว่าตำบลนาหวางจะดำเนินกิจกรรมมาได้เพียงกิจกรรมการเก็บข้อมูลการจัดการ
ปัญหาความขัดแย้งในชุมชน แต่ข้อมูลที่ได้อาจทั้งหมดของนาหวางก็ไม่ได้ยอดเยี่ยมกว่าพื้นที่อื่นเลย
โดยเฉพาะในเชิงคุณภาพ แม้ในเชิงปริมาณอาจจะดีกว่าพื้นที่อื่นอยู่บ้าง เพราะทีมวิจัยตำบลนา
หวางสามารถเก็บบันทึกข้อมูลการจัดการปัญหาความขัดแย้งในชุมชนได้เพียง 44 เรื่องเท่านั้น เป็น
พื้นที่ที่เก็บข้อมูลได้น้อยที่สุดในสิบพื้นที่ที่ทำโครงการ แต่การได้มาของนาหวางทั้ง 44 เรื่องนั้นเป็น
ความสามารถของทีมวิจัยเกือบจะล้นๆ แม้จะมีข้อมูลที่พี่เลี้ยงช่วยบันทึกอยู่บ้าง แต่ก็น้อยมาก
เมื่อเทียบกับพื้นที่อื่น และเรื่องราวที่ได้มาก็มีความน่าสนใจไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าพื้นที่อื่นเลย
เพียงแต่ยังเป็นข้อมูลเรื่องราวที่ไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์และเติมเต็มเท่านั้นเอง

เนื่องจากนาหวางเป็นพื้นที่พิเศษที่ใครๆก็บอกว่าอย่างนั้น ดังนั้นรูปแบบในการเขียนรายงาน
การวิจัยจึงย่อมต้องแตกต่างกับพื้นที่อื่นด้วย ในที่นี้จึงขอหยิบยกวัตถุดิบที่นาหวางมีมาใช้ให้เกิด
ประโยชน์เท่าที่สามารถจะทำได้ และหากสิ่งที่ทำให้เกิดประโยชน์จริงอย่างที่ใครหลายคนคาดหวัง
“นาหวาง” ก็จะเป็นพื้นที่พิเศษที่พิเศษขึ้นมาจริงๆ

การสรุปผลตามวัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์หลักของโครงการกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งศูนย์ยุติธรรม
ชุมชนตำบลนาหวาง มี 3 ข้อ ได้แก่

1. เพื่อศึกษาการจัดการปัญหาความขัดแย้งในชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและศึกษา
เปรียบเทียบคดีในพื้นที่ที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม
2. เพื่อสร้างการเรียนรู้ให้กับชุมชน ผู้ที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานของรัฐ
3. เพื่อให้เกิดกลไกการบริหารจัดการศูนย์ยุติธรรมชุมชนที่เหมาะสมและยั่งยืน

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นแล้วว่านางเป็นพื้นที่พิเศษ ฉะนั้นจึงไม่สามารถที่จะตอบวัตถุประสงค์ของโครงการที่วางไว้ข้างต้นทั้งสามข้อได้อย่างสมบูรณ์แบบเหมือนกับพื้นที่อื่นๆที่ดำเนินกิจกรรมจนเสร็จสิ้น อย่างไรก็ตามจากข้อมูลการจัดการปัญหาความขัดแย้งในชุมชนที่เก็บได้ สามารถนำมาประมวลและตอบวัตถุประสงค์ของโครงการได้บางส่วน ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาการจัดการปัญหาความขัดแย้งในชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และศึกษาเปรียบเทียบกับคดีในพื้นที่ที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

จะเห็นว่าวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 มีเนื้อหาที่ครอบคลุมและกว้างมาก เป็นการยากสำหรับตำบลนางที่จะตอบคำถามทั้งหมดได้ เพราะนางทำกิจกรรมในโครงการถึงกิจกรรมการเก็บข้อมูลการจัดการปัญหาความขัดแย้งในชุมชนเท่านั้น ฉะนั้นสิ่งที่พอจะเอามาตอบคำถามได้ก็คงจะเป็นสิ่งที่มีอยู่ในตัวข้อมูลดิบ ที่แม้ว่ายังไม่ผ่านการวิเคราะห์หรือว่าเติมเต็ม และยังมีความบกพร่องอยู่มาก แต่ข้อมูลชุดนี้ก็มีความน่าสนใจและมีเสน่ห์ในตัวของมันเอง คงไม่ยุติธรรมกับนางนักหากข้อมูลที่ทีมวิจัยใช้ความพยายามและตรากตรำเก็บมา ไม่ได้นำมาเปิดเผยต่อสาธารณชนเช่นพื้นที่อื่นๆ

เนื่องจากข้อมูลของตำบลนางที่เก็บได้ทั้ง 44 เรื่อง ยังไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์และเติมเต็ม จึงไม่ขอเปรียบเทียบในประเด็นการจัดการปัญหาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แต่จะขอยกข้อมูลเรื่องราวที่เห็นว่ามีน่าสนใจและเป็นประโยชน์ มาวิเคราะห์เพื่อสร้างการเรียนรู้และนำเสนอแง่มุมที่สวยงามของการจัดการปัญหาของผู้นำในตำบลนางตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสามารถสรุปวิธีการศึกษาและผลการศึกษากิจการปัญหาความขัดแย้งได้ดังนี้

วิธีการศึกษา

การเก็บบันทึกข้อมูล

- นักวิจัยซึ่งเป็นผู้นำที่มีหน้าที่ในการจัดการปัญหาความขัดแย้งอยู่แล้ว เก็บบันทึกข้อมูลการจัดการปัญหาความขัดแย้งด้วยตัวเองจากประสบการณ์ตรงของตัวเอง
- นักวิจัยลงเก็บข้อมูลเป็นทีมจากกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้อาวุโสในชุมชน อดีตผู้นำที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการปัญหาความขัดแย้ง คู่กรณีที่เคยมีข้อพิพาทต่อกัน
- ทีมพี่เลี้ยงลงเก็บข้อมูลร่วมกับทีมวิจัยจากกลุ่มเป้าหมาย เพื่อช่วยบันทึกข้อมูลให้เสร็จทันในระยะเวลาที่กำหนด

จากสามวิธีการดังกล่าว สามารถเก็บข้อมูลการจัดการปัญหาความขัดแย้งในชุมชนตำบลนางได้ทั้งหมด 44 เรื่อง เรื่องราวต่อไปนี้เป็นตัวอย่างข้อมูลที่มีเนื้อหาที่น่าสนใจ และควรค่าแก่การหยิบยกมานำเสนอ

ข้อมูลเรื่องราวที่สะท้อนกลวิธีการจัดการปัญหาของผู้นำ

จากข้อมูลที่เก็บมาทั้งหมด 44 เรื่อง มีข้อมูลหลายเรื่องที่น่าสนใจเกี่ยวกับวิธีการจัดการปัญหาของผู้นำที่น่าสนใจ และคิดว่าน้อยคนนักจะได้รับรู้ข้อมูลนี้ หากแต่เมื่อเรื่องราวเหล่านี้ได้ถูกบันทึกผ่านกิจกรรมการเก็บข้อมูลในโครงการ ถือว่าเป็นโอกาสอันดีที่ทำให้ทีมวิจัยหรือว่าคนรุ่นหลังที่มีโอกาสได้อ่านบันทึกเหล่านี้ น่าสิ่งดีๆที่ได้จากเรื่องราวเหล่านั้น มาปรับใช้ในยุคปัจจุบันได้บ้าง ไม่นานก็น้อย

1. เรื่องตีม้าน้ำสาบานใส่ลูกกระสุน

โดยนายสัญญา เอี่ยมอักษร ทีมวิจัยตำบลนาง

เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2551 ผมได้ไปที่บ้านนายเวช เพื่อไปพูดคุยเกี่ยวกับการทำงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนและความขัดแย้งในชุมชน เนื่องจากนายเวชเป็นอดีตผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

นายเวชได้เล่าเรื่องในการทำงานให้กระผมฟัง คือ วันหนึ่งมีนายจิ้ง นายยาว พร้อมเพื่อนๆประมาณ 7-8 คน นั่งพูดคุยและกินเหล้ากันบ่อยๆ เพราะเป็นเพื่อนบ้านกัน เรื่องทุกอย่างรู้กันหมด แต่พอกินกันไปสนุกกันไป นายยาวก็พูดถึงนายจิ้งว่านายจิ้งอยู่ไม่ชัดเจน (เป็นคนไม่ชัดเจน) เพื่อนบ้านก็ไม่ยอมรับ กินแต่เหล้าของคนอื่น ไม่ซื้อเอง ลูกลงสมัคร อบต.ก็แพ้เพื่อน (แพ้คนอื่น) นายยาวก็พูดโจมตีนายจิ้งหลายเรื่อง จนนายจิ้งทนไม่ไหว แล้วก็พูดขึ้นว่ามึงตีปรีอ (ตีอย่างไร) น้องบ่าว (น้องชาย) ถูกยิงตายโหงเห็นจับใครไม่ได้สักคนเดียว

นายยาวได้ฟังนายจิ้งพูดเช่นนั้นก็โกรธ ยก(ลุก)ขึ้นตอยนายจิ้งทันที เหตุการณ์ก็เลยซุลมุนขึ้น นายเวชก็ได้พูดเสียงดังขึ้นว่าหยุดก่อน ไม่หยุดก็ยิง ทั้งคู่ก็หยุด แล้วนายเวชก็พูดต่อไปว่าพวกสู 2 คนอยู่กันมานานครั้นแล้ว พอเมาทำไมต้องเอาเรื่องไม่เป็นเรื่องมาพูดคุยกันจนมีปัญหา นี่ถ้าลูกหลานอยู่ด้วยเรื่องทั้งหมดมันไม่ยาวไปกว่านี้หรือ

นายเวชพูดในฐานะผู้นำอย่างเด็ดขาดว่า ตอเดียว (ประเดี๋ยว) สูดสองคนไปกับกู ไปที่โรงพระไปสาบานกันว่าจะไม่พูดเรื่องที่ไม่ดี และไม่คิดจิตใจในเรื่องที่เกิดขึ้นทั้งหมด โดยให้ทั้งคู่สาบานพร้อมน้ำ 1 ขัน ใส่ลูกกระสุนในขันน้ำด้วย แล้วก็พูดว่าถ้าใครคนหนึ่งคนใดผิดไปจากคำที่สาบานนี้ ให้ตายกับลูกกระสุน ทั้งสองคนรับคำแนะนำของนายเวช แล้วตีม้าน้ำสาบานนั้น

หลังเหตุการณ์ในวันนั้นก็กลับมารักกันเหมือนเดิม นายเวชบอกว่าหลายเรื่องที่ดีตอนอยู่ในตำแหน่งผู้ช่วย ทำแบบนี้แล้วได้ผลดี

บทวิเคราะห์

แม้ว่าเรื่องตีม้าน้ำสาบานใส่ลูกกระสุนจะไม่ได้เผยถึงรูปแบบการจัดการปัญหาที่ชัดเจนว่าเมื่อเกิดเหตุทะเลาะวิวาทขึ้น ใครเป็นคนมาหาผู้ช่วย แล้วผู้ช่วยเข้าไปอยู่ในเหตุการณ์ได้อย่างไร ดังที่เคยกล่าวมาแล้วว่าข้อมูลชุดนี้ยังไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์และเติมเต็มให้สมบูรณ์ สิ่งที่ที่น่าสนใจสำหรับเรื่องนี้อาจไม่ได้อยู่ที่รูปแบบว่าจัดการอย่างไร หากแต่อยู่ที่สาระของเรื่องที่มีจุดเริ่มต้นคล้ายกับเหตุทะเลาะวิวาททั่วไป คือ เพื่อนบ้านนั่งดื่มสุรากัน เมื่อเมาได้ที่ก็เริ่มพูดไม่เข้าหูของคนอื่น และจบลงด้วยการลงไม้ลงมือหรือใช้กำลังกัน นี่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยปกติ แต่เรื่องนี้มีจุด

จบที่ต่างออกไปจากเรื่องอื่นๆ ตรงที่ผู้นำที่เข้ามาสืบบทบาทในการจัดการความขัดแย้งนั้นมีความเด็ดเดี่ยว เด็ดขาด และมีวิธีการจัดการและป้องกันปัญหาที่ผิดแผกจากผู้นำท่านอื่น คือ การให้ต้อนน้ำสาบานที่ใส่ลูกกระสุนไว้ในน้ำด้วย และให้ทั้งสองสาบานว่าหากพูดเรื่องที่ไม่ดี และติดค้างคาใจในเรื่องนี้กันอีกให้ตายด้วยลูกกระสุน ซึ่งทั้งสองคนก็ตกลงรับปาก ก่อนที่จะต้อนน้ำสาบานนั้น หลังจากเหตุการณ์ดังกล่าวทั้งสองก็กลับมาคืนดีกันดังเดิม

จากเหตุการณ์นี้แม้จะไม่สามารถยืนยันได้ว่าวิธีการดังกล่าวจะได้ผลดีจริงดังคำที่ผู้ช่วยว่าแต่อย่างน้อยวิธีการจัดการปัญหาของผู้ช่วยก็เป็นหนทางหนึ่งที่จะป้องกันปัญหาไม่ให้เกิดขึ้นซ้ำอีก โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นในทำนองเดียวกัน เพราะธรรมชาติของมนุษย์มักจะเกรงกลัวอำนาจของสิ่งเร้นลับหรือสิ่งที่มองไม่เห็นอยู่แล้ว การจะมาท้าทายอำนาจที่ว่าโดยกล่าวดัดคำสาบานที่ให้ไว้ดูเหมือนจะเสี่ยงอยู่ไม่น้อย ทั้งนี้สิ่งที่มนุษย์เกรงกลัวก็มีได้มีเพียงสิ่งเร้นลับเท่านั้น หากแต่ความตายก็เป็นหนึ่งในนั้น

2. เรื่องพูดน้อยมีความหมาย

โดยนายสัญญา เอี่ยมอักษร ทิมวิชัยตำบลนาง

เมื่อคืนวันที่ 14 กันยายน 2551 นางคลาด ยอดทอง บ้านอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลท่าสะบ้า อำเภอดงวิทยาคาร จังหวัดตรังได้เสียชีวิต ในคืนวันนั้นนายสุภาพลูกชายของนางคลาดเมื่อรู้เรื่องก็ได้ชวนเพื่อนบ้านไปด้วย คือ นายหยุย ราชเดิม

เมื่อไปถึงงานศพของนางคลาด ญาติๆ ได้นั่งปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับการจัดงานศพของนางคลาด ระหว่างนั้นก็มีญาติที่เดินทางมาจากที่อื่นและเพื่อนบ้านมาร่วมงานจำนวนมาก หากแต่นายสุภาพลูกชายและนายหยุยเพื่อนบ้านกลับไปนั่งที่วงเหล้า เนื่องจากทั้งสองคนชอบกินเหล้าอยู่แล้ว นั่งไปประมาณสองถึงสามชั่วโมงก็ได้ยินเสียงดังมาจากวงเหล้า หลายคนลุกขึ้นไปมุงดูรวมถึงนายสมทบ เพ็งนาจร ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 11 ตำบลท่าสะบ้าด้วย ไปถึงเห็นนายหยุยกับนายจัดเกตุแก้ว ทะเลาะและจะต่อยกัน มีคนเข้าไปห้ามมัดมือนัดเท้าแต่ก็ดันปล้ำไม่ฟังใครทั้งนั้น

เมื่อเห็นอย่างนั้นนายสมทบก็บอกให้คนที่จับตัวทั้งสองคนนั้นไว้ให้ปล่อย แล้วพูดขึ้นว่า มึงสองคนไม่มีความเป็นคน ไม่นึกถึงคนอื่นที่เขากำลังโศกเศร้า และอีกอย่างหนึ่งนายสุภาพเป็นบุตรคนตาย น่าจะห้ามนายหยุยเพื่อนที่มายุ่งกันได้อันนี้เป็นงานแม่ของเพื่อน ต้องอดทนให้ถึงที่สุด นายหยุยกับนายจัดไม่ยอมชี้หน้าด่าพ่อล้อแม่กันเข้มข้นมากขึ้นจนนายสมทบโกรธและพูดขึ้นว่า ถ้าพวกมึงสองคนไม่ยอมและอยากจะรบกันจริงๆ แล้ว ตนเองขออย่างเดียวและจะไม่ห้ามปล่อยให้รบกันตามสบายเลย แต่สิ่งเดียวที่ขอคือ อัยารบกันในงานนี้เดี๋ยวตนจะไปเอามาให้คนละอย่าง (อาวุธ) แต่ถ้าวรกันในงานนี้มึงสองคนอาจจะตายได้ พูดจบนายสมทบจับมือทั้งสองคน พาไปที่นอกงาน และบอกว่าเดี๋ยวจะไปหาปืนมาให้คนละกระบอก เมื่อห้ามไม่รู้ฟังแล้วก็ให้มันตายไปสักข้าง พอนายสมทบพูดเอาจริงเอาจัง สองคนนั้นก็เริ่มเงิบลงทีละนิดทีละนิด จนเงิบไปในที่สุด

สรุปว่าบางทีคำพูดหรือเรื่องบางเรื่องเราก็ไม่ควรนึกไม่ถึง เพราะเห็นว่าการกำลังจะรบกันอยู่ ดันจับมัดไม่ให้เข้าไปหากัน จริงๆ ปล่อยไปแล้วก็ไม่กล้าเหมือนกัน

บทวิเคราะห์

เหตุการณ์ในเรื่องนี้มีส่วนคล้ายกับเรื่องแรกที่ปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้นในวงเหล้า และคู่กรณีก็เมาสุราทั้งคู่ ต่างกันตรงที่ความสัมพันธ์ของคู่กรณีไม่ได้เป็นเพื่อนบ้านกันเหมือนกับเรื่องแรก แต่เพิ่งมาเจอกันที่วงเหล้า จึงไม่มีความคุ้นเคยและไม่รู้จักนิสัยใจคอกันมาก่อน

สำหรับเรื่องนี้จะเห็นว่าผู้นำมีความเด็ดเดี่ยวและกล้าหาญมาก ทั้งยังดักเดานิสัยใจคอของคู่กรณีออก จึงกล้าใช้วิธีการแบบนั้น แม้ว่าในความเป็นจริงแล้ววิธีการที่ว่าจะมีความสุ่มเสี่ยงอยู่พอสมควร หากว่าคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเกิดบึ้งหน้าและบันดาลโทสะขึ้นมาจริง ๆ และหากเป็นเช่นนั้นความสูญเสียที่เกิดขึ้นคงถึงแก่ชีวิต แต่ด้วยความสามารถของผู้นำที่คาดการณ์ได้ว่าเหตุดังกล่าวจะไม่เกิดขึ้นอย่างแน่นอน เนื่องด้วยทั้งคู่ไม่ได้โกรธเคืองถึงขนาดที่หมายจะเอาชีวิตกัน เพียงแต่ต้องการสร้างความวุ่นวายเท่านั้น บวกกับอาการเมาสุราที่นอกจากจะทำให้ขาดสติแล้ว สุรายังทำให้คนที่ไม่มีอาการเมาสุราเกิดความกล้า เกิดความกล้าที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ขึ้นด้วย แม้ว่าจะไม่เคยทำสิ่งนั้นเลยก็ตาม

เมื่อเห็นว่าการห้ามปรามไม่ได้ผล ยิ่งห้ามก็เหมือนยิ่งยุ รังแต่จะทำให้คู่กรณีได้ใจและก่อความวุ่นวายขึ้นภายในงานศพ งานที่บรรยากาศควรจะโศกเศร้ามิใช่ต้องมาวุ่นวายจากเหตุของพวกเขาขึ้นมา ผู้นำที่จัดการเรื่องนี้จึงเลือกใช้การประชันหน้า หรือเรียกแบบภาษาชาวบ้านว่าให้มาดวลกันสักตั้ง แบบว่ารู้ตัวแดงไปข้างหนึ่ง ในเมื่อห้ามแล้วไม่ฟังและอยากจะทำอะไรกันดีนัก แต่เมื่อเอาเข้าจริงยังไม่ทันประชันหน้าด้วยซ้ำ อารมณ์ของทั้งคู่ก็เย็นลงเสียก่อน ดูเหมือนว่าคำพูดของผู้นำท่านนี้จะเรียกสติของทั้งคู่กลับคืนมา และเหตุการณ์ก็ยุติลง การจัดการกับคนจำพวกนี้จึงต้องพูดจริง ทำจริง เพื่อวัดใจกันสักตั้งว่ากล้าจริงหรือไม่ หรือว่าแค่พูด

3. เรื่องตีโพนหลอกค่าง

โดยทีมวิจัยตำบลนาหวาง

เหตุเกิดเมื่อปี 2535 มีลูกบ้านมาแจ้งผู้ช่วยไข (นายจรัส คงจิต) ว่าถูกขโมยวัวไป 1 ตัว เมื่อคืนนี้ ผู้ช่วยได้รับเรื่องแล้วก็ไปตามกำนันเพื่อแจ้งให้ทราบ กำนันเมื่อฟังเรื่องราวแล้วไม่พูดจาอะไร เดินไปที่หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน ประกาศผ่านเครื่องกระจายเสียงว่า “ใครที่ลักวัวไปเมื่อคืน ตอนนี้กำนันทราบตัวแล้ว ขอให้เอาวัวมาคืนหรือตัดเชือกปล่อยวัวให้กลับมาเองก็ได้ภายใน 5 วัน จะไม่เอาเรื่อง หากพ้นกำหนดจะไม่มีการเจรจายินยอมให้ทั้งสิ้น” เสร็จแล้วกำนันก็กลับไปธุระที่บ้าน โดยที่จริง ๆ แล้วยังไม่ทราบเบาะแสอะไรเลยในตอนนั้น

เย็นวันนั้นมีชาวบ้านพบวัวที่หายไปเดินอยู่ที่ชายทุ่ง กำนันมาเล่าให้ฟังว่าเมื่อตอนเที่ยง นาย ก. (นามสมมติ) ซึ่งกำลังตัดยางอยู่ได้แอบมาหากำนันและบอกว่าตนปล่อยวัวมาให้แล้วตามที่สั่งจึงมาบอกให้กำนันทราบไว้ด้วย กำนันจึงได้คืนวัวแก่เจ้าของ วิธีการเช่นนี้ชาวบ้านเรียกกันว่า “ตีโพนหลอกค่าง”

บทวิเคราะห์

เรื่องนี้สะท้อนให้เห็นปฏิกิริยาของผู้นำในการจัดการปัญหา ทั้งที่ ณ ตอนนั้นยังมีตบแต่งด้าน และไม่มีเบาะแสอะไรเกี่ยวกับเรื่องนี้เลย แต่ด้วยความหัวไวทำให้เรื่องนี้สำเร็จลงได้

ด้วยดี กอปรกับสภาพสังคมในสมัยนั้นที่ผู้คนยังคงมีความบริสุทธิ์ ซื่อตรง และมีเล่ห์เหลี่ยมน้อยกว่าเมื่อเทียบกับผู้คนในยุคปัจจุบัน วิธีการนี้จึงใช้ได้ผล

อีกอย่างคือ กำนันรู้ซึ่งถึงข้อเท็จจริงข้อหนึ่งว่าคนที่ทำผิดมักจะมีพิรุณ จึงไม่ออกติดตามเพียงแค่อรเวลา ไม่นานโจรก็ปรากฏตัวออกมาเอง และเป็นจริงอย่างที่คาดการณ์เพราะไม่นานคนที่ขโมยวัวไปก็เอาวัวมาคืน วิธีการของกำนันเป็นเหมือนการยิงปืนนัดเดียวได้นกสองตัว คือ ได้วัวคืนให้เจ้าของ ทั้งยังรู้ว่าใครคือโจรที่ลักวัวไป เป็นข้อมูลไว้หากเกิดเรื่องราวในทำนองนี้ขึ้นอีก

4. เรื่องมีดพร้านี้ท่านได้แต่ใดมา

โดยที่มวิจัยตำบลนาง

เหตุเกิดที่บ้านเก่าของผู้ช่วยซึ่งอยู่ที่ตำบลบางกุ้ง (ตำบลบางกุ้งอยู่ติดกับตำบลนาง) ซึ่งอยู่ใกล้กับตลาดนาง ตำบลนาง นายแดง(นามสมมติ) เพื่อนบ้านได้มานั่งคุยกับผู้ช่วย(นายรุ่นมีชัย อดีตผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 ตำบลนาง) ไม่นานนักนายดำ (นามสมมติ) ก็มา นายแดงเมื่อเห็นนายดำก็เอ่ยขึ้นว่า เมื่อวานมีงเอาพร้าไปใช้ไหม นายดำตอบว่าพร้าไหน กูไม่เห็นที่ นายแดงจึงพูดต่อว่า แรกวา (เมื่อวาน) กูฟันไม้ไผ่ข้างถนน ปักพร้าเอาไว้พอแบกไม้ไผ่กลับบ้าน นึกขึ้นได้ว่าลืมพร้าเอาไว้เลยกลับไปเอาแต่พร้าหายไปเสียแล้ว นายแดงนึกสงสัยว่านายดำเป็นคนเอาพร้าไปเพราะเห็นเงินอยู่แถวนั้นและคิดว่านายดำน่าจะเก็บพร้าเอาไว้ นายดำยังคงยืนยันว่าไม่เห็นพร้าและไม่ได้เอาไป ทั้งสองคนเลยทะเลาะกัน

ก่อนที่นายดำจะมา ผู้ช่วยได้เข้าไปในบ้าน แต่ก็ได้ยินทั้งสองคนทะเลาะกัน ก่อนออกมาก็พยายามคิดว่านายดำเอาไปจริงไหม ก็นึกสงสัยอยู่เลยออกมาข้างนอกเพื่อจะห้ามทั้งสองคน ผู้ช่วยออกมาก็ทำที่เป็นถามว่าพันปรี้อหลาวสองคนนี่หนักหูจริง (เป็นอะไรอีกล่ะ สองคนนี่หนักหูจริงเลย) นายแดงกับนายดำได้ยินเช่นนั้นก็หยุดทะเลาะกัน นายแดงหันมาบอกผู้ช่วยว่านายดำเป็นคนเอาพร้าของตนไป เพราะเมื่อวานตนไปตัดไม้ไผ่แล้วลืมไว้ข้างถนน พอจะกลับไปเอาก็หายไปเสียแล้ว ต้องเป็นนายดำแน่ๆเลยที่เอาไป เพราะนอกจากนายดำแล้วตนไม่เห็นใครเลยที่อยู่แถวนั้น

ผู้ช่วยได้ยินดังนั้นก็พูดเพื่อยังเชิงว่าบ่าว(พี่) ดำไม่เอาหรอก ถึงเอาก็เอาให้อยู่ที่ (ถึงจะเอาก็คืนให้อยู่แล้ว) อาจจะไม่เอาจริงๆหรอก (ตอนนี้ผู้ช่วยเริ่มรู้แล้วว่านายดำเป็นคนเอาพร้าไปแน่ แต่พยายามพูดเพื่อไม่ให้นายดำเสียหน้า) พร้าเอาไปไหน (พร้า..จะเอาไปทำไมกัน) ดีนะที่บ่าวดำแกลไปพบถ้าเป็นคนอื่นผมคิดว่าเขาเอาพัน นายดำจึงโพล่งออกมาว่าเออ! เหมือนที่ผู้ช่วยว่านั่นแหละ ดีนะที่เป็นกูไปพบแล้วเก็บไว้ให้ถ้าเป็นคนอื่นกูว่ามันเอาพัน (นายดำยอมรับว่าตนเป็นคนเอาพร้าไป โดยไม่รู้สึกละอายหรือบัดสี เพราะผู้ช่วยได้พูดให้เรื่องมันอ่อนลง โดยแทนที่จะพูดว่านายดำขโมยพร้าไป แต่กลับพูดในเชิงว่าเก็บไว้ให้ถ้าเจอเจ้าของก็จะคืน นายดำจึงไม่รู้สึกละอายและยอมรับว่าเอาจริง)

หลังจากนายดำยอมรับและตกลงจะคืนพร้าให้แล้ว นายแดงก็ได้ซื้อเหล้า 1 ขวดมานั่งกินกัน และกลับมาเป็นเพื่อนกันเหมือนเดิม

บทวิเคราะห์

เรื่องนี้แม้จะเป็นเรื่องเล็กและไม่ได้สำคัญอะไร แต่ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นก็ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของคนทั้งคู่ และเป็นไปได้ว่าหากเรื่องราวไม่ได้ลงเอยแบบนี้ ความสัมพันธ์ของคนทั้งคู่ก็อาจจะคลุ้มเครือต่อไป เพราะต่างสงสัยและไม่ไว้วางใจกัน

โชคดีที่ผู้ช่วยเป็นคนที่มีปฏิภาณไหวพริบ หลังจากที่เริ่มรู้แล้วว่านายดำเป็นคนเอาพรวดไปจริงๆ และไม่รู้ว่าจะเจตนาที่จะเอาไปเป็นของตนจริงๆ หรือว่าเป็นเพียงการเก็บไว้เพื่อที่คืนเจ้าของเท่านั้น จึงทำเป็นพูดหยิ่งเชิงกับนายแดงว่านายดำไม่ได้ตั้งใจเอาพรวดไปจริงๆ หรืออาจเป็นเพียงการบ๊อยยอ(ล้อเล่น)หรือเก็บเอาไว้ให้เท่านั้น การพูดเช่นนั้นทำให้นายดำซึ่งเป็นคนที่เอาพรวดไปกล้ายอมรับออกมาว่าตนเป็นคนเอาไปจริง แม้ว่าจะโดยเจตนาหรือไม่ก็ตาม การพูดของผู้ช่วยทำให้รูปการณ์ของเรื่องราวเปลี่ยนแปลงไป จากที่นายดำเป็นคนขโมยตามที่นายแดงกล่าวหา กลับกลายเป็นว่านายดำเป็นคนเก็บพรวดไว้ให้เพื่อรอที่จะคืนเจ้าของเท่านั้น การที่เรื่องลงเอยเช่นนี้ก่อให้เกิดความรู้สึกดีๆ แก่ทั้งสองฝ่าย โดยเฉพาะนายดำที่ไม่ว่าจะเจตนาเอาพรวดจริงหรือไม่ และถ้าต้องการเอาจริงเพียงเพื่อต้องการแกล้งนายแดง เหตุการณ์ในครั้งนี้ก็ทำให้นายดำเกิดความซาบซึ้งและไม่คิดจะทำเช่นนี้อีก

ข้อมูลทั้ง 4 เรื่องที่ยกมาล้วนบ่งบอกถึงเรื่องราวที่สะท้อนคุณสมบัติของคนที่เป็นผู้นำหรือคนที่ทำหน้าที่ใกล้เคียงจัดการปัญหาในชุมชนได้เป็นอย่างดี แม้ว่าแต่ละเรื่องจะมีรูปแบบของความขัดแย้งและวิธีการจัดการที่แตกต่างกันออกไป หากมีสิ่งหนึ่งที่ปรากฏคล้ายคลึงกันในแต่ละเรื่อง นั่นคือ บทบาทของคนที่ทำหน้าที่จัดการใกล้เคียงปัญหาความขัดแย้ง ที่มีลักษณะโดดเด่นทั้งด้านบุ๋บและบู้ มีปฏิภาณไหวพริบและมีความคิดที่แยบยลสามารถจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นได้ลุล่วง ทั้งยังเป็นการจบลงแบบละมุนละม่อม โดยที่ไม่มีการต้องเสียเลือดเนื้อ ดูเหมือนว่าคุณสมบัติข้อหนึ่งที่สำคัญของคนที่เป็ผู้นำหรือคนที่ทำหน้าที่ใกล้เคียงต้องมี หรือมีมากกว่าคนอื่น คือ หัวใจที่ต้องหาญกล้ากว่าคนธรรมดาทั่วไป

ข้อมูลเรื่องราวที่สะท้อนวิธีการจัดการคนหัวดี/หัวหมอในชุมชน

จากข้อมูลเรื่องราวที่เก็บมาได้ทั้งหมด 44 เรื่อง มีข้อมูลบางส่วนที่เผยให้เห็นลักษณะของคนที่มีนิสัยไม่ยอมคน หรือเรียกง่ายๆ ว่าหัวดี ใครพูดอย่างไรก็ไม่ยอมและไม่ฟัง และบางรายอาจรุนแรงไปถึงขั้นหัวหมอ เมื่อความขัดแย้งเกิดขึ้นกับคนกลุ่มนี้การจัดการจึงสำเร็จลงได้ยากเช่นกัน อย่างไรก็ตามคนกลุ่มนี้ก็เชื่อว่าจะเป็นคนที่หาดีไม่ได้เลย เพราะการกระทำทุกอย่างย่อมมีที่มา ผลย่อมเกิดขึ้นมาจากเหตุ ขึ้นอยู่กับว่าชุมชนจะจัดการกับคนกลุ่มนี้อย่างไร เพื่อให้อยู่ร่วมกันในชุมชนได้และเป็นการควบคุมพฤติกรรมไปกลายๆ

1. เรื่องจับปลาในที่สาธารณะ

โดยนายสัญญา เอี่ยมอักษร ทิมวิชัยตำบลนาง

วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2552 นายปรีชา ครองยุทธ ได้มาบอกกับนายวิรัตน์ รอดทุกข์ ว่ามีคนจำนวนหนึ่งซึ่งอยู่ต่างตำบลมาจับปลาที่สระน้ำของหมู่บ้านของเรา โดนนายปรีชาเป็น อปพร. ในหมู่ที่ 8 อยู่ นายวิรัตน์ได้รับโทรศัพท์ประสานงานไปยังทิมวิชัย เวลาประมาณบ่ายโมงก็รีบมานายวิรัตน์ได้พบกับทิมวิชัยเราว่า พอตนเองมาถึงก็ได้เห็นชาวบ้านใช้แหจับปลา ตนก็ได้ใช้ปืนยิงขึ้นฟ้า 1 นัด พวกชาวบ้านที่จับปลาอยู่นั้นก็ตกใจรีบวิ่งหนี

อยู่ต่อมาวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2552 มีชาวบ้านชื่อนายจัด เกตุแก้วซึ่งอยู่ใกล้กับสระของหมู่บ้าน มาถามที่บ้านนายวิรัตน์ว่านายวิรัตน์รู้ได้ปรีอ(รู้ได้อย่างไร) ว่ามีคนมาจับปลาในหนองของหมู่บ้าน นายวิรัตน์บอกว่ามีคนโทรศัพท์ไปบอก นายจัด เกตุแก้วถามต่อไปว่าใคร นายวิรัตน์พยายามบ่ายเบี่ยงเพื่อไม่บอกชื่อคนที่โทรไปบอกตนว่าคือนายปรีชา แต่นายจัดก็พยายามที่จะรู้ให้ได้ นายวิรัตน์รำคาญเลยพูดขึ้นว่า นายจัดเป็นพันปรีอ ทำไมเดิน(คุณ)ต้องเจ็บร้อนเหมือนกับรู้เรื่องนี้ นายจัดก็พูดขึ้นทันทีว่า เออรู้เพราะพวกที่มาจับนั้นเป็นลูกหลานของกู เพราะฉะนั้นกูไม่ยอม เพราะผู้ช่วยยิง เพราะว่าความผิดที่ลูกหลานกูมันมาจับปลา โดยที่ตรงนี้เป็นส่วนรวม มันไม่เกี่ยวกับต้องยิงกันเลย นายจัดพูดแบบโมโห

หลังจากนั้นนายวิรัตน์ก็พูดขึ้นว่า ผมยิงขูไม่ได้ตั้งใจยิงให้ถูก นายวิรัตน์พูดต่อไปว่าถ้านายจัดจะเอาเรื่อง ผมเองบอกได้เลยว่าชาวบ้านไม่ยอมแน่นอน แต่นี่ผมเห็นกับเดิน ผมพยายามใจเย็นไม่แฉ่งความ แล้วยิ่งเดินมารับผิดแบบนี้ ผมไม่ต้องแฉ่งใครเลย(พูดอะไรเลย) หรือว่าเดินออกไปแฉ่งกันที่โรงพัก

นายจัดได้ฟังนายวิรัตน์พูดเช่นนั้นก็เริ่มใจอ่อนลง นายวิรัตน์พูดขึ้นอีกว่าหนองน้ำแห่งนี้อย่าว่าแต่พวกเดินมาจับปลา เพียงแต่ลงไปอาบก็มีความผิด เพราะชาวบ้านเขาเอาน้ำนี้ใช้กัน เพราะเป็นแหล่งน้ำประปาหมู่บ้านด้วย นายวิรัตน์พูดต่อไปอีกว่า ถ้าหากนายจัดรู้ว่าใครเป็นคนโทรบอกตนเองนั้น ถ้าหากนายจัดสร้างปัญหาขึ้นนายจัดต้องรับผิดชอบ นายวิรัตน์พูดกันไว้หากนายปรีชาเป็นอะไรไปนายจัดต้องรับผิดชอบ นายวิรัตน์รู้ว่าเมื่อก่อนนายจัดกับนายปรีชานั้นเคยมีเรื่องกันมาก่อน

เรื่องนี้นายวิรัตน์ได้บันทึกข้อมูลไว้เพื่อเป็นหลักฐาน จนถึงทุกวันนี้ โดยบันทึกแล้วให้กำนันเซ็นรับรองเพื่อปกป้องคนดี

สรุปได้ว่าปัญหาในชุมชนยุติได้เพราะคนในชุมชนเอง หลายคนมาพูด หลายคนมาคุย คนที่ดีไม่มีเหตุผลยกยอได้ คนดีในที่นี้คือ นายปรีชา ครองยุทธ

บทวิเคราะห์

ถ้าจำกันได้ นายจัด เกตุแก้ว เป็นหนึ่งในคู่กรณีเหตุทะเลาะวิวาทในงานศพ จากเรื่องพูดน้อยมีความหมายที่ได้ยกเป็นกรณีศึกษาไปแล้วข้างต้น พฤติกรรมของนายจัดบ่งบอกถึงตัวตนของคนที่ชอบสร้างปัญหาในชุมชน แม้เรื่องนี้จะไม่ได้ลงมือทำผิดเอง แต่ก็ออกมาปกป้องคนที่กระทำผิดด้วยเห็นว่าเป็นญาติพี่น้องของตนเอง โดยไม่ได้คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนร่วมเลย แม้แต่น้อย ทั้งยังแสดงอาการไม่พอใจเมื่อถูกจับได้อีกด้วย

การจัดการกับคนที่มีพฤติกรรมเช่นนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้นำและชาวบ้านในชุมชนในการช่วยกันสอดส่องดูแลเพื่อควบคุมพฤติกรรมไว้กลายๆ เป็นการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นในชุมชนอีก จะว่าไปแล้วพฤติกรรมของนายจัดก็ไม่ได้สร้างความเดือดร้อนให้กับคนอื่นโดยตรง แต่การกระทำดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความเห็นแก่ตัว การเอารัดเอาเปรียบคนอื่น ซึ่งถ้าเอาเข้าจริงมันก็เท่ากับการสร้างความเดือดร้อนให้กับคนอื่นเช่นกัน

สำหรับเรื่องนี้มีการลงบันทึกไว้เป็นหลักฐาน และให้กำนันเซ็นรับรองเรียบร้อย ว่านายจัดจะไม่สร้างปัญหากับใครอีก ถ้ามีปัญหาเกิดขึ้นนายจัดต้องรับผิดชอบ โดยเฉพาะถ้าเกิดเรื่องกับนายปรีชา ซึ่งเป็นพลเมืองดีที่โทรศัพท์ไปแจ้งเหตุ ซึ่งความหวังดีดังกล่าวอาจเกิดมาจากความปรารถนาดีหรือต้องการกลั่นแกล้งนายจัดก็ไม่อาจทราบได้ เพราะทั้งคู่ก็เคยมีปัญหากันมาก่อน อย่างไรก็ตามการกระทำของนายปรีชาก็เข้าข่ายของคำว่าพลเมืองดี แม้ว่าจะทำเพื่อประโยชน์ส่วนตนหรือว่าส่วนร่วมก็ตาม ส่วนนายจัดนั้นอย่างไรเสียก็ถือว่าผิดเพราะปกป้องคนที่กระทำผิด ทั้งยังหัวดื้อ ไม่ฟังใคร ต้องอาศัยหลายคนช่วยกันพูดกว่าจะยอม และต้องมีการบันทึกผูกมัดตัวไว้เพื่อเป็นการยับยั้งไม่ให้สร้างปัญหาซ้ำอีก แต่ก็ไม่แน่ใจว่าวิธีการดังกล่าวจะใช้ได้ผลกับคนที่มีพฤติกรรมแบบนี้หรือไม่ คงต้องอาศัยผู้นำและชาวบ้านในชุมชนช่วยกันสอดส่องดูแลต่อไป

2. ขัดแย้งเรื่องที่อยู่อาศัย

โดยนายสัญญา เอี่ยมอักษร ทมิวจัยตำบลนาหวาง

เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2551 นายสุรพล เพชรฤทธิ์ อยู่บ้านเลขที่ 7 หมู่ 11 ตำบลท่าสะบ้า อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง มาแจ้งต่อข้าพเจ้านายสัญญา เอี่ยมอักษร ผู้ช่วยกำนันตำบลนาหวางว่าตนขัดแย้งเรื่องที่ทำกินและที่ดินบ้าน ข้าพเจ้าได้ไปดูเหตุการณ์ที่บ้านนายสุรพล นายสุรพลได้เล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่าที่ดินแปลงนี้มีจำนวน 25 ไร่เศษ เดิมเป็นของนางปุย ส่งเสริม บ้านอยู่ตำบลท่าสะบ้า อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง

ต่อมานางปุยได้ขายให้กับนายวิโรจน์ ช่วยชาติ หลังจากนั้นนายสุรพลขอซื้อต่อจากนายวิโรจน์จำนวน 1 ไร่เศษ เพื่ออยู่อาศัยเป็นที่นาสังเกตอย่างหนึ่ง คือ นายวิโรจน์เป็นคนมีนิสัยชอบเอาเปรียบผู้อื่น ก็ได้ตกลงขายให้กับนายสุรพล โดยที่แบ่งขายนั้นอาณาเขตริมแดนติดต่อกับสายไฟแรงสูง นายวิโรจน์อ้างว่าให้นายสุรพลอยู่ไปก่อนไม่ต้องวัด ถ้าหากวันไหนนายนิพนธ์จะปลูกบ้านถาวร ค่อยวัดกันให้ชัดเจนอีกทีหนึ่ง หลังจากพูดคุยกันแล้ว นายสุรพลจ่ายค่าที่ดินให้นายวิโรจน์จำนวน 50,000 บาท เป็นที่เรียบร้อย

อยู่ต่อมาประมาณ 7 ปีเศษ นายสุรพลมาพูดคุยกับนายวิโรจน์ เพื่อที่จะปลูกบ้านแบบถาวร นายวิโรจน์ก็วัดอาณาเขตให้นายสุรพลเรียบร้อยแล้ว โดยนายสุรพลไม่รู้อาณาเขตของไฟฟ้าแรงสูงว่าระยะเท่าไร

ต่อมานายสุรพลได้หาช่างมาปลูกบ้าน ช่างเริ่มตีฝัก ขุดหลุม มีพนักงานของไฟฟ้ามาคัดค้านนายสุรพลว่าปลูกเข้ามาในอาณาเขตของไฟฟ้า โดยบอกนายสุรพลว่าให้เลื่อน ถ้าไม่เลื่อนจะมีความผิด หลังจากนั้นนายสุรพลพร้อมพนักงานไฟฟ้าวัดอาณาเขตปรากฏว่า ที่ของนายสุรพลล้ำเข้าไปในเขตไฟฟ้าจริง ปัญหาก็ก่เลยเริ่มต้นขึ้น เมื่อนายวิโรจน์ไม่ยอมขยายเนื้อที่ให้นายสุรพล โดยอ้างว่าขายให้นายสุรพลเนื้อที่ไม่ถึงไร่ นายสุรพลยินยอมในวันซื้อขายกันเรียบร้อยแล้ว นาย

สุรพลไม่ยอมโดยอ้างว่านายวิโรจน์ขายที่สาธารณะให้กับตน หลังจากนั้นก็ได้เกิดปากเสียงกัน รุนแรง ข้าพเจ้าได้เข้าไปขวางแล้วพานายวิโรจน์ออกมา โดยชาวบ้านจับตัวนายสุรพลไว้ด้วย แล้วข้าพเจ้าก็พูดว่า วันนี้หยุดคุยกันก่อนค่อยหาวิธีการให้ดีกว่านี้แล้วค่อยคุยกันใหม่

อยู่มา 3-4 วันนายสุรพลได้มาที่บ้านของข้าพเจ้า โดยฝากให้บอกนายวิโรจน์ด้วยว่า ถ้าไม่ขยายที่ให้ครบ 1 ไร่ตามที่ได้ตกลงกัน ตนจะยิงนายวิโรจน์อย่างแน่นอน ข้าพเจ้าได้ฟังเช่นนั้น ก็คิดว่าเรื่องนี้อยู่เฉยไม่ได้แล้ว จึงนัดญาติทั้ง 2 ฝ่ายมาคุยกันและรับรองอย่าให้เรื่องบานปลาย โดยข้าพเจ้าไม่นำคำพูดของนายสุรพลกรณีที่พูดรุนแรงไปพูดให้นายวิโรจน์ฟัง เพราะกลัวเรื่องมันจะยาวไปอีก

อยู่มา 2 วัน ทั้งสองฝ่ายมาพบกันอีกครั้งหนึ่ง ข้าพเจ้าก็พูดขึ้นก่อนว่ามาพร้อมกันแล้ว วันนี้คุยกันให้รู้เรื่องสักทีว่าจะเอากันพันปรีอ นายวิโรจน์ได้ฟังก็พูดย้อนขึ้นมาทันทีว่าใครพูดก็ไม่ฟังให้ที่ดินขึ้นมัตตสินดีกว่า ในตอนนั้นชาวบ้านพร้อมกัน ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ก็สะบัดหน้าไม่พอใจนายวิโรจน์ที่หัวดี

อยู่มาสักครู่ นายบัณฑิต รองพล กำนันตำบลนาหวาง ก็พูดขึ้นด้วยน้ำเสียงเฉียบขาดหนักแน่นว่า นายวิโรจน์คุณฟังแล้วคิด ผมไม่อยากจะพูดให้มันยืดเยื้อ ถ้าคุณยังเป็นคนแบบนี้คือคือไม่ฟังใคร จำไว้เลยว่าต่อไปนี้หากคุณมีเรื่องหรือมีปัญหา พวกเราทั้งหมดจะไม่ช่วยพูดถึงแม้ว่าเรื่องมันจะเป็นจะตายก็ตาม พอท่านกำนันพูดเสร็จ พวกชาวบ้านที่ไปดูก็พูดขึ้นว่า พวกเราก็เห็นด้วยกับคำพูดของกำนัน เพราะฉะนั้นเราอยู่ต้องฟังคนอื่นมั่ง

นายวิโรจน์ได้ฟังคำพูดกำนัน ชาวบ้านพูดเช่นนั้นก็นั่งซึม นายวิโรจน์นั่งคิดอยู่ครู่หนึ่งก็พูดขึ้นว่า ถ้าอย่างนั้นก็ได้ ที่ยอมก็เพราะเห็นกับกำนันและพวกเพื่อนๆ ถ้าเพียงแต่นายสุรพลตนไม่ยอมอย่างเด็ดขาด

อีก 3 วันต่อมาข้าพเจ้าพร้อมกำนัน นายวิโรจน์ นายสุรพลและผู้ใหญ่ในพื้นที่จัดการวัดเนื้อที่ให้นายสุรพลจำนวน 1 ไร่ แล้วก็โอนขายถูกต้อง ทั้งสองฝ่ายจับมือกัน

บทวิเคราะห์

เรื่องนี้ถ้าพูดตามความจริงนายวิโรจน์มีความผิดเต็มๆ ฐานขายที่ดินสาธารณะให้กับนายสุรพลทั้งๆที่รู้อยู่แก่ใจว่าที่ดินดังกล่าวเป็นที่ดินสาธารณะ เพียงเพื่ออยากได้เงินของคนอื่น และตัวเองไม่ต้องเสียที่ดินเพิ่ม โดยไม่ได้คำนึงถึงปัญหาหรือความเดือดร้อนของนายสุรพลที่จะเกิดขึ้นตามมาในภายหลัง นายสุรพลเมื่อรู้ความจริงก็โกรธเคืองนายวิโรจน์ที่ไม่ยอมบอกความจริงกับตน หลอกหลวงตนให้ซื้อที่ดินสาธารณะ ทั้งยังไม่ยอมขยายที่ดินให้ นายสุรพลเกิดความโมโหถึงขั้นจะฆ่านายวิโรจน์

การจัดการเรื่องนี้ดีที่ผู้นำวิธีการที่จะจัดการปัญหา ทั้งยังรู้นิสัยใจคอของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย รวมถึงการดึงชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการปัญหา กอปรกับความเฉียบขาดของกำนันที่เป็นผู้นำสูงสุดในขณะนั้นที่บอกว่า “นายวิโรจน์คุณฟังแล้วคิด ผมไม่อยากจะพูดให้มันยืดเยื้อ ถ้าคุณยังเป็นคนแบบนี้ คือ คือไม่ฟังใคร จำไว้เลยว่าต่อไปนี้หากคุณมีเรื่องหรือมีปัญหา พวกเราทั้งหมดจะไม่ช่วยพูดถึงแม้ว่าเรื่องมันจะเป็นจะตายก็ตาม พอท่านกำนันพูดเสร็จ พวกชาวบ้านที่ไปดูก็พูดขึ้นว่า พวกเราก็เห็นด้วยกับคำพูดของกำนัน

เพราะฉะนั้นเราอยู่ด้วยกันต้องฟังคนอื่นมั่ง” นี่เป็นคำพูดที่ตรงไปตรงมาและถือว่าตั้งใจดำ
คนฟังเป็นที่สุด โดยเฉพาะนายวิโรจน์ แหะนี้ไม่ใช่การใช้กฎหมาย หรือการรังแกข่มเหงคนที่ม
อำนาจต่อยกกว่า หากแต่คำพูดและเหตุการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นพลังของคนในชุมชน พลัง
อำนาจ ความสามารถ ประสิทธิภาพ หรืออะไรก็แล้วแต่ที่เป็นคำบ่งบอกว่านี่คือศักยภาพของคนใน
ชุมชนในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนเอง โดยที่คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหา
นั้น ตลอดจนแฝงไว้ด้วยบทลงโทษทางสังคมที่จะเกิดขึ้นหากไม่ยอมทำตามที่ชุมชนต้องการ เป็น
เหมือนการทำทัณฑ์บนที่มีบทลงโทษรุนแรงที่สุด แม้ว่าจะไม่มีการพูดถึงอาชญาหรือโทษทางอาญา
5 ระดับเลยก็ตาม แต่นั่นก็เหมือนจะเพียงพอแล้วสำหรับคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน เพราะ
มนุษย์ได้ชื่อว่าเป็นสัตว์สังคม ที่ไม่สามารถอยู่อย่างโดดเดี่ยว โดยปราศจากการปฏิสัมพันธ์กับ
ผู้อื่นได้ หรือหากอยู่ได้ก็คงเป็นไปด้วยความยากลำบากเต็มที ไม่อีกทีมนุษย์ผู้นั้นก็อาจไม่ใช่
มนุษย์ธรรมดา

สำหรับกรณีของนายวิโรจน์ แค่ผู้นำและเพื่อนบ้านบอกว่าจะไม่คบหา ไม่ช่วยเหลือไม่ว่า
จะเป็นหรือตาย ถือเป็นโทษหนักที่ยากเกินจะรับไหว แม้ในใจจะไม่ยอมและโกรธเคืองอยู่ลึกๆ แต่
ก็ไม่สามารถตัดทอนพลังของคนในชุมชนได้ เพราะการอยู่อาศัยในชุมชนเดียวกัน ไม่มีอะไรรุนแรง
ไปกว่าการที่เพื่อนไม่คบอีกแล้ว แม้มีบ้านหลังใหญ่ มีที่ดินมากมาย แต่ถ้าเพื่อนไม่คบก็เป็นการ
ยากที่จะพบกับความสุขที่แท้จริงได้ นี่เป็นความต่างข้อหนึ่งของสังคมเมืองกับชนบท และการที่
นายวิโรจน์ยอมในครั้งนี้ นอกจากจะรักษาความสัมพันธ์ของทั้งคู่ไม่ให้นานปลายถึงขั้นมองหน้ากัน
ไม่ติดแล้ว บางทีนานวันไปนายสุรพลอาจจะให้อภัยนายวิโรจน์และกลับมาพูดคุยกันได้ดังเดิม
แม้ว่าจะไม่ร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่ก็ดีกว่าการที่ต้องโกรธเคืองไม่พูดไม่จากันไปตลอดชีวิต

3. เรื่องหมากินลูกหมู

โดยนายสมยศ วุ่นสั่งทำ ทีมวิจัยตำบลนาหวาง

เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2550 ได้มีนางเขียน พงษ์มาก อยู่หมู่ 8 ตำบลนาหวาง อำเภอห้วย
ยอด จังหวัดตรัง ได้มาแจ้งนายวิรัตน์ รอดทุกข์ ว่าเมื่อคืนวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2550 ตนได้ซื้อ
ลูกหมูมา 2 ตัว เป็นเงิน 2,400 บาท นำมาขังไว้ในคอกหลังบ้าน มีหมา 3 ตัวมากัดกินลูกหมู
ตนเองตายหมดทั้ง 2 ตัว โดยหมาได้กินเครื่องใน ใส่ตับจนเกลี้ยง

หลังจากนั้นนายวิรัตน์ได้ประสานงานโดยการโทรศัพท์ให้ทีมงานศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบล
นาหวางได้แก่นายสมยศ วุ่นสั่งทำ นายประสิทธิ์ ชูจันทร์ และนายแฉล้ม ประมวลศิลป์ มารวมตัว
กันที่บ้านของนางเขียน เวลาประมาณบ่ายโมงเศษ

หลังจากนั้นนางเขียนก็นำพวกเราไปดูที่คอกหมู ปรากฏว่าพบลูกหมูนอนตายอยู่ใน
คอกจริง โดยสภาพลูกหมูนั้นถูกฉีกใส่ตับเครื่องในจนเกลี้ยงทั้ง 2 ตัว นายวิรัตน์ได้ถามนาง
เขียนขึ้นว่าเห็นหมา 3 ตัวหรือเปล่า นางเขียนพูดว่าได้เห็น และมีเจ้าของหมามารับผิดชอบ 2 ตัว
แล้วคือ นางณี ภริมาฤกษ์ และนายเม็ต ชูเมือง ซึ่งสองคนนี้อยู่บ้านใกล้กันกับนางเขียน แต่มี
หมาอีก 1 ตัวที่เหลือ ยังไม่มีเจ้าของออกมารับผิดชอบ นายวิรัตน์ได้ถามเจ้าของหมา คือนายเม็ต
กับนางณีว่า พวกท่านสองคนจำได้หรือเปล่าว่า หมาตัวที่อยู่กับหมาของท่านนั้นเป็นของใคร

ปรากฏว่าทั้งสองคนมองหน้ากันแต่ไม่กล้าพูด นายวิรัตน์ก็หันมาคุยกับพวกเราว่าสองคนนี้ก็กลัวเพื่อนโกรธ

นายวิรัตน์พร้อมพวกเราได้เข้าไปพูดกับนางเชียนว่า คุณไม่ต้องกลัวบอกมาเลย พวกเรารับรองว่าจะไม่ให้เดือดร้อนพวกเราทั้งหมดนี้รับรอง ให้บอกมาว่าเป็นของใคร นางเชียนได้ฟังพวกเรารับรองเช่นนั้นก็ยอมพูดความจริงออกมา แต่มีข้อแม้ว่าอย่าบอกว่ารู้มาจากตน

ปรากฏว่าเจ้าของหมาตัวนั้น คือ นายหาร ชุมณีย์ อยู่บ้านใกล้เรือนเคียงกันนั่นเอง พวกเราเองก็รู้ทันทีว่าทำไมนางเชียนจึงไม่กล้าบอก เพราะว่านายหารนั้นเป็นคนที่ชอบกินเหล้าแล้วอาละวาดอยู่บ่อยๆ เมื่อรู้เช่นนั้นพวกเรานำโดยนายวิรัตน์ ได้ไปที่บ้านนายหารพร้อมกัน

พอไปถึงบ้านนายหารพวกเราที่มงานยกมือไหว้นายหาร นายหารยิ้มรับบอกให้พวกเรานั่งบนบ้าน แล้วถามว่ามาทำอะไรเห็นหลายคน นายวิรัตน์พูดขึ้นว่า พวกเรามีเรื่องจะคุย แล้วก็เล่าเรื่องให้นายหารฟังทั้งหมด นายหารก็พูดขึ้นทันทีว่ากูไม่ได้เลี้ยงหมา กูไม่รู้เรื่อง จำได้ว่าตอนที่นายวิรัตน์และพวกเราเดินไปที่บ้านนายหารนั้น เราได้เห็นหมาและหมาบ้านนายหารก็ได้เห่าพวกเราดู มันตรงกันข้ามกับคำพูดของนายหารที่พูดว่าตนเองไม่ได้เลี้ยงหมา ทันใดนั้นนายวิรัตน์ก็ได้พูดขึ้นว่าแล้วหมาตัวนี้ของใคร นายหารบอกว่าหมามันมาอยู่เอง กูไม่รู้เรื่อง นายวิรัตน์พูดต่อไปอีกว่ามีชาวบ้าน โดยไม่อ้างชื่อ บอกว่าหมาตัวนี้นายหารให้กินข้าวอยู่จริงหรือเปล่า นายหารก็พูดขึ้นว่าจริง แต่หมาตัวนี้มันมาอยู่เอง โดยที่กูไม่ได้นำมาเลี้ยง นายวิรัตน์ก็พูดขึ้นอีกว่า หมามาจากไหนไม่เกี่ยว ถ้านายหารให้กินข้าว แล้วตอนนี้เห็นหมามาอยู่บ้านนายหารนานแล้ว นายหารต้องรับผิดชอบ เพราะเจ้าของหมาสองตัวโน้นนั้นรับผิดชอบแล้ว นายวิรัตน์พูดต่อเนื่องไปอีกว่า ผมนายวิรัตน์เคยช่วยสู้มึงมาหลายเรื่อง มาเรื่องแค่นี้มึงดื้อไม่รับผิดชอบ ต่อไปมึงจะอยู่ในสังคมได้อย่างไร และถ้ามึงยังอยู่นิสัยแบบนี้ พวกเราทั้งหมดผมในฐานะผู้ช่วยอยู่หมู่บ้านนี้จะไม่คุยและจะไม่รับรองทุกเรื่องในครอบครัวของมึง ตอนนี้มึงรู้ตัวหรือไม่ว่าเพื่อนรำคาญมึงกันหมดแล้ว ต่อไปมึงจะอยู่กับใคร ผมพูดผมแหลมมึงคิดให้ตือยาโกรธ

นายหารนั่งนิ่งและพูดขึ้นว่าแล้ววิรัตน์และที่มงานว่าปรี๊ด นายวิรัตน์พูดขึ้นว่าเจ้าของหมูขอค่าลูกหมูกลับเพียงเท่านั้นเรื่องก็จบ นายหารถามขึ้นว่าแล้วก็บาทนายวิรัตน์พูดว่าตัวละ 1,200 บาท 2 ตัวเท่ากับ 2,400 บาท พวกสุกี้เอา 3 หาร ก็ตกคนละ 800 บาท นายหารเสียได้ไหม นายหารเป็นคนดื้อแต่พอพวกเราไปกันเป็นทีม นายหารก็ยอมรับเสียโดยดี

สรุปว่าเรื่องนี้ คนที่ดื้อไม่มีเหตุผลเราต้องตัดสินโดยการทำงานเป็นกลุ่มเป็นทีม ทำให้เรื่องทุกอย่างยอมผ่านไปได้โดยดี เพราะสังคมคือหัวใจของชาวบ้านที่อยู่ร่วมกัน เรื่องนี้จบเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2552

บทวิเคราะห์

เรื่องนี้เป็นเรื่องหมูๆหมาๆที่ไม่เหมือนชื่อเรื่อง แต่ปัญหาดังกล่าวก็สำเร็จลงได้ด้วยการทำงานเป็นกลุ่มเป็นทีมของกรรมการศูนย์ฯทุกคน เพราะเมื่อใดก็ตามที่มีปัญหาเกิดขึ้น แล้วปัญหานั้นมีการสูญเสียที่ต้องชดใช้ การจัดการปัญหาก็จะยากขึ้นเช่นกัน ยากเพราะคนกลางจะถูกมองว่าเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง โดยเฉพาะถ้าเป็นคนรู้จัก หรือว่าไม่ถูกกับคู่กรณีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด

ความน่าเชื่อถือ ความมีน้ำหนักในการตัดสินใจ หรือการเจรจาต่อรอง ก็จะลดน้อยถอยไป เมื่อเทียบกับการเข้าไปเป็นกลุ่มเป็นทีม

การพูดของคนกลางในเรื่องนี้มีความคล้ายคลึงกับเรื่องที่ 2 (ขัดแย้งเรื่องที่อยู่อาศัย) ที่ได้ยกเป็นกรณีศึกษาก่อนหน้านี้ตรงที่บอกว่า “ผมนายวิรัตน์เคยช่วยสู้มึงมาหลายเรื่อง มาเรื่องแค่นี้มึงดื้อไม่รับผิชอบ ต่อไปมึงจะอยู่ในสังคมได้อย่างไร และถ้ามึงยังอยู่นิสัยแบบนี้ พวกเราทั้งหมดผมในฐานะผู้ช่วยอยู่หมู่บ้านนี้จะไม่คุยและจะไม่รับรองทุกเรื่องในครอบครัวของมึง ตอนนี้นมึงรู้ตัวหรือไม่ว่า เพื่อนรำคาญมึงกันหมดแล้ว ต่อไปมึงจะอยู่กับใคร ผมพูดผมแกลงมึงคิดให้ดีๆเถอะ” จากคำพูดของนายวิรัตน์ทำให้นายหารนิ่งและคิด จนในที่สุดก็ยอมชดใช้ค่าเสียหายให้กับเจ้าของหมู แม้คำพูดดังกล่าวฟังแล้วดูคล้ายกับการลำเลิกถึงบุญคุณที่เคยช่วยเหลือเกื้อกูลกันมา แต่เมื่อมาพูดในห้วงเวลาและสถานการณ์เช่นนี้ก็ทำให้คำพูดนั้นแปรเปลี่ยนจากการทวงบุญคุณเป็นการเตือนสติแทน เตือนให้นายหารระลึกถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมาว่าตนทำตัวอย่างไร และเหมาะสมหรือไม่ที่เพื่อนบ้านต่างพากันรำคาญและไม่คบหาตนเอง และที่สำคัญจุดประสงค์ของคนพูดไม่ได้มีเจตนาอื่นมากไปกว่าความปรารถนาดี

เหตุการณ์นี้นอกจากจะทำให้นายหารรับผิชอบค่าเสียหายที่เกิดขึ้นโดยการชดใช้ให้กับเจ้าของหมูแล้ว เหตุการณ์ดังกล่าวยังเป็นโอกาสให้นายหารคิดทบทวนตัวเองถึงการกระทำที่แล้วมาด้วย และมีความเป็นไปได้ว่าหลังจากนี้นายหารจะมีพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น ไม่คิดที่จะเอารัดเอาเปรียบคนอื่น และหากเกิดเหตุการณ์ในทำนองนี้ขึ้นอีก นายหารก็คงมีพร้อมและกล้าที่จะรับผิชอบกับเรื่องที่เกิดขึ้น ทั้งนี้นายหารคงเรียนรู้แล้วว่าการอยู่ร่วมกันในชุมชนนั้น หากไม่คิดถึงจิตใจของคนอื่นบ้าง ก็เป็นการยากที่ผู้อื่นจะมาเห็นใจตนเองเช่นกัน

4. เรื่องถนน

โดยทีมวิจัยตำบลนาง

เนื่องจากจะมีการบุกเบิกทำถนนเส้นทางผ่านระหว่างหมู่ 2 กับหมู่ 10 ซึ่งปกติทางที่จะตัดเป็นถนนนั้น แต่เดิมเป็นทางเดินที่ใช้สัญจรกันมานานแล้ว แต่ถ้าจะบุกเบิกเป็นถนนก็ต้องขยายพื้นที่ออกไป ทำให้ล้ำเข้าไปในที่ดินของนายมิ่ง หอเพชร ซึ่งบอกมาเลยว่าแกไม่ยอม เพราะว่าแกได้ปลูกมะพร้าว ขนุน เงาะแล้วก็ผลไม้ชนิดอื่นๆ ถ้าขยายทางถนนแน่นอนว่าอาสินของแกทั้งหมดที่กล่าวมาจะไม่เหลือเลย แกรู้สึกเสียใจและเสียดายหากต้องเป็นเช่นนั้น

ทางผู้ใหญ่แปลก ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 ในสมัยนั้นได้เข้าไปคุยกับนายมิ่งหลายต่อหลายครั้ง รวมทั้งคนอื่นๆด้วย แต่ก็ไม่มีใครพูดให้นายมิ่งยอมได้สักคน ผู้ใหญ่พยายามคิดหาวิธีและแล้วก็ निकออกมาว่านายมิ่งมีญาติที่บวชเป็นพระอยู่ที่วัดนางว คือ ท่านพระครูธรรมโกศล ซึ่งเป็นญาติผู้ใหญ่ที่นายมิ่งให้ความเคารพนับถือ ถ้าท่านพระครูพูดอย่างน้อยนายมิ่งน่าจะฟังและยอมได้ ผู้ใหญ่จึงได้ไปนิมนต์ท่านพระครูมาที่บ้านของนายมิ่งเพื่อมาพูดคุยกับนายมิ่งให้เข้าใจและยินยอมยกที่ดินให้ แต่ในที่สุดความพยายามก็ไม่เป็นผลในเมื่อนายมิ่งยังคงยืนยันคำเดิม

หลายวันต่อมาได้มีคนไปตามนายช่วยรุ่น มีชัย ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 ตำบลนางว (ในสมัยนั้น) ว่าให้ไปช่วยคุยกับนายมิ่งให้หน่อย เพราะจะก็คนคุยแกก็ยังยืนยันกรานไม่ยอมทำเดี่ยว ผู้ช่วยไปถึงก็ได้ถามไถ่ถึงเรื่องการทำถนน (แต่ที่จริงรู้อยู่แล้ว) ว่าถ้าทำถนนนั้นจะถูกตัดอะไรบ้าง

(หมายถึงต้องไต่ถามอะไรบ้าง) แกบบอกว่าหลายต้นและส่วนใหญ่เป็นลูกแล้วทั้งนั้น แกเสียตาย เพราะอุตสำหรับปลูกมาหลายปีก็หวังจะได้กินลูกนี้แหละ ผู้ช่วยจึงพูดว่าแล้วจะทำถนนได้อย่างไรถ้าไม่ได้ที่ดินตรงนี้ ชาวบ้านจะใช้เส้นทางไหนสัญจร ไม่เดือดร้อนกันไปหมดหรือ และที่ดินก็ขอแค่ครึ่งหนึ่งเท่านั้น และอีกครั้งก็เป็นทางพลีอยู่แล้วไม่ติดของใคร แล้วนายมิ่งจะให้ไม่ได้เขียวหรือ

นอกจากนี้ผู้ช่วยยังบอกให้ฟังว่าลองคิดดูนะที่ดินตรงนี้ สมมติว่าราคาแค่ 2,000 บาท แต่ถ้ามีถนนขึ้นมาแล้ววันต่อไปข้างหน้ามันไม่เพิ่มมูลค่าเป็นหมื่นเป็นแสนหรือ มีถนนหนทาง สะดวกสบายความเจริญต่างๆก็เข้ามา แล้วจะเอาต่อใดหลว (แล้วจะรอถึงเมื่อไร) ต่อไปคำว่าที่ดิน ราคาถูกไม่มี นายมิ่งฟังสิ่งที่ผู้ช่วยพูดและคิดตามก่อนจะเอ่ยออกมาว่านั่นแล้วแต่มิ่งแล้วกัน

บทวิเคราะห์

เหตุการณ์ในเรื่องนี้ว่าไปแล้วก็น่าเห็นใจนายมิ่งอยู่ไม่น้อยที่ต้องมาสูญเสียอาสิน คือ ไม้ผล ที่อุตสำหรับปลูกมาหลายปี เพื่อหวังจะได้กินลูก แต่หากเป็นเช่นนั้นเท่ากับว่าคนที่ได้ประโยชน์มีเพียงนายมิ่งและเครือญาติเท่านั้น ตรงข้ามหากนายมิ่งยอมยกที่ดินตรงนี้เพื่อให้ยายทำเป็นถนนหนทาง คนที่ได้รับประโยชน์คงไม่ได้มีแค่นายมิ่งและครอบครัวอย่างแน่นอน

เรื่องนี้จะเห็นชัดว่าคนกลางที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยพยายามทุกวิถีทางที่จะหาแนวทางที่จะจัดการเรื่องนี้ให้ได้ ทั้งเข้าเจรจาด้วยตนเอง และประสานงานไปยังท่านพระครูธรรมโกศล ซึ่งเป็นทั้งญาติและเป็นคนที่นายมิ่งให้ความเชื่อถือ โดยคาดการณ์ว่าหากท่านพระครูมาพูดเองนายมิ่งคงยอม แต่แล้วผลก็ไม่ได้เป็นไปตามที่คิดไว้ เมื่อนายมิ่งยังคงยืนกรานว่าจะไม่ยกที่ดินให้เหมือนเดิม เป็นบทเรียนว่าในบางครั้งคนที่เราคิดว่าเป็นความยุติธรรม คือ เป็นคนที่คู่กรณีให้ความเคารพเชื่อถือและพูดแล้วน่าจะฟัง บางทีวิธีการนี้ก็ใช้ไม่ได้ผลกับคนบางคน

สำหรับผู้ช่วยเป็นหนึ่งในหลายคนที่เข้าไปเจรจากับนายมิ่ง หลังจากทราบว่าคนที่เข้าไปเจรจาก่อนหน้านั้นไม่สามารถพูดจาให้นายมิ่งตกลงได้ การเข้ามาของผู้ช่วยเป็นการมาแบบคนที่รู้เรื่องนี้ดีเช่นคนอื่น ๆ ที่แล้วมา แต่สิ่งหนึ่งที่คิดแตกต่างคงเป็นการดักเจตนาเสียของนายมิ่งได้ว่าเป็นคนเช่นไร จึงเริ่มต้นด้วยการพูดคุยแบบคนที่เข้าใจนายมิ่งว่าต้องสูญเสียอะไรบ้าง นำมาเปรียบเทียบกับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในอนาคตข้างหน้าหากมีถนนตัดผ่านที่ดินแถบนี้ เป็นการชี้ให้เห็นข้อดีที่มากกว่าข้อเสีย ชี้ให้เห็นว่าได้ประโยชน์มากกว่าเสียประโยชน์ จนในที่สุดนายมิ่งก็ยินยอมยกที่ดินให้ทำเป็นถนน เหตุที่นายมิ่งไม่ยินยอมในตอนแรกเพราะคิดว่าตนเองต้องเป็นฝ่ายที่สูญเสียโดยที่ไม่ได้อะไรเลย แต่เมื่อผู้ช่วยมาพูดให้เห็นถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตก็ทำให้นายมิ่งคิดได้และเปลี่ยนใจยอมยกที่ดินให้ ผู้ช่วยใช้การคิดที่แยบยลในการเจรจาและผลที่ออกมาก็เป็นทีพอใจและรับได้กันทั้งสองฝ่าย

จากเรื่องราวทั้งหมดที่ยกมาทั้ง 4 เรื่องจะเห็นว่าบุคคลที่มีลักษณะนิสัยหัวดีคือ ไม่ยอมคน หรือไม่ฟังคนอื่นนั้นมีอยู่เพียงไม่กี่คน หากแต่เมื่อปัญหาเกิดขึ้นกับคนกลุ่มนี้ก็กลับจัดการยากกว่าเหตุความขัดแย้งที่เกิดขึ้นโดยทั่วไปมากกว่าสองเท่า บางทีการจัดการปัญหากับคนกลุ่มนี้ต้องอาศัยพระเดชเจ้าช่วยด้วย เพียงแต่พระคุณเห็นท่าจะไม่ได้ผลอย่างที่บอกไปแล้วว่ากลุ่มคนในลักษณะนี้มีความโดดเด่นพิเศษเฉพาะกลุ่มที่เหนือกว่าคนอื่นในเรื่องการไม่ยอมคน ฉะนั้นการจัดการกับคนกลุ่มนี้นอกจากจะต้องใช้อำนาจ (พระ

เดช) แล้ว จำต้องอาศัยคนในชุมชนเข้าร่วมจัดการด้วย บางทีคล้ายกับการใช้กฎหมาย (บ้าน) มาใช้บังคับอยู่กราย ๆ จึงจะสามารถจัดการปัญหาจนคลี่คลายได้ หากไม่ใช้วิธีการดังกล่าวก็คงเป็นการยากที่จะจัดการกับคนที่มีลักษณะอย่างที่ว่าได้ รอให้กฎหมายจัดการ คงไม่ได้สร้างจิตสำนึก หรือทำให้เขาเหล่านั้นเกิดความรู้สึกอะไรขึ้นมาเท่ากับปล่อยให้ (กฎ)ชุมชนจัดการกันเอง เพราะผลที่ตามมาดูเหมือนจะรุนแรงกว่าการใช้กฎหมายหลาย เท่าหน้ก

ข้อมูลเรื่องราวที่สะท้อนแง่มุมที่สวยงามของสังคมชนบท

จากข้อมูลเรื่องราวที่เก็บได้บ่งบอกว่าพื้นที่ตำบลนาหวางยังคงเป็นสังคมชนบท ทั้งนี้ความ ชนบทไม่จำเป็นต้องเป็นพื้นที่ที่ไฟฟ้าเข้าไม่ถึง หรือว่าไม่มีสัญญาณโทรศัพท์ หากแต่สำคัญที่ รูปแบบความสัมพันธ์ ตลอดจนวิธีการจัดการปัญหาของคนในชุมชนนั้น ๆ ที่ยังคงยึดความรู้สึก มากกว่าความรู้ทางด้านกฎหมาย ยังคงได้เห็นความมีน้ำอกน้ำใจที่เพื่อนบ้านหยิบยื่นให้แก่กัน โดยที่ไม่ต้องว่าจ้างหรือมีตัวเงินเข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งยังเห็นแง่มุมที่สวยงาม แตกต่างและถือได้ว่าเป็น ความพิเศษเฉพาะสังคมชนบทเท่านั้น แม้ว่าจะเป็นเรื่องเล็กๆ แต่เรื่องเล็กดังกล่าวก็เป็น เสมือนจุดเชื่อมสายสัมพันธ์ของคนในชุมชนไว้ด้วยกัน เป็นเกราะกำบังหนึ่งให้ชุมชนเข้มแข็งและ หยัดยืนอยู่ได้ท่ามกลางสังคมที่เปลี่ยนแปลง

1. เรื่องที่ดินสาธารณะ

โดยนายสัญญา เอี่ยมอักษร ทิมาวิจัยตำบลนาหวาง

เมื่อวันที่ 14 เมษายน พ.ศ.2537 นายสิงห์แก้ว ไสเพี้ย ชื่อที่ดินปากตู่หน้าถนนดำสายตัน โพธิ์-จิจิก หมู่ที่ 5 ตำบลนาหวาง ซึ่งนายสิงห์แก้วได้ซื้อจากนายดำ พุดเพราะจำนวนหนึ่งไร่เศษ ใน ราคาห้าหมื่นบาท หลังจากนั้นก็ได้โอน ทำสัญญาซื้อขายกันที่บ้านกำนันม้วยพร้อมจ่ายเบี้ยด้วย แล้วก็วัดแบ่งหลักเขตให้กำนันรับรองเรียบร้อย

หลังจากนั้นนายสิงห์แก้วก็เอารถมาปรับพื้นที่เพื่อถมดินปัญหาก็เลยเกิดขึ้น เพราะมีนาย แดงมาคัดค้าน เพราะก่อนหน้านั้นนายแดงได้ปลูกศาลาริมทางเพื่อขายผลไม้กับคนสัญจรไปมาบน เส้นทางมานานหลายปีแล้ว ศาลานั้นมันตรงหน้าดินของนายสิงห์แก้วที่ชื่อของนายดำนั่นเอง แต่ เมื่อก่อนถือว่าเป็นพี่เป็นน้องกันพูดคุยกันได้ ไม่เป็นไร มาตอนนี้เปลี่ยนเจ้าของที่ดินแล้ว นาย สิงห์แก้วไม่ยอมโดยหาว่านายแดงปลูกขวางหน้าดินของตน แต่นายแดงก็ไม่ยอมรื้อถอนเพราะ อ้างว่าตนปลูกศาลามานานแล้วถมยังปลูกในเขตดินถนน นายสิงห์แก้วไม่มีสิทธิ์จะไล่หรือรื้อ ถอนศาลาของตน

เหตุการณ์นั้นก็เริ่มรุนแรงขึ้นจนอดีตกำนันม้วย ตอนนั้นดำรงตำแหน่งเป็นกำนันตำบลนา หวางอยู่ ก็เลยพูดขึ้นว่าพวกเอ็งสองคนฟังกูก่อน พวกมึงสองคนเถียงกันอยู่แบบนี้ไม่มีวันจบ ต่อไปนี่ฟังเราพูดก่อน นายสิงห์แก้วก็พูดถูกเพราะหน้าดินของตนเจ้าของต้องมีสิทธิ์ ส่วนนายแดง ก็มีเหตุผล คือ ปลูกศาลาอยู่นานแล้ว แต่เมื่อก่อนมันเป็นดินว่างอยู่ อีกอย่างหนึ่งมันเป็นของพี่ ของน้อง แต่ตอนนี้เป็นคนอื่นแล้วเข้าใจด้วย เพราะฉะนั้นต่อไปนี่เพื่อเป็นการไม่เอาเปรียบ

“เราคือ กำนันม้วย” จะขอร้องนายสิงห์แก้วให้นายแดงขายต่อ แต่ต้องย้ายศาลามาอยู่ริมข้างบ้าน เพื่อย่ำให้ขางทางเข้าบ้านนายสิงห์แก้วที่จะปลูกสร้างขึ้นในไม่ช้านี้ ทั้งสองฝ่ายก็ตกลง และต่อมานายแดง นายสิงห์แก้ว พร้อมกำนันม้วยและชาวบ้านก็ช่วยกันย้ายและปลูกสร้างใหม่ วันเดียวเสร็จเรียบร้อย แล้วก็แชร์เบี้ยกันคนละ 20 บาทบ้าง หรือมากกว่า ใครยังมากก็จ่ายมากเพื่อซื้อเหล้าพร้อมอาหารมากินกันอย่างสนุกที่ศาลานั้น

หลังจากนั้นกำนันม้วยก็มาร่วมสนุกด้วย แล้วก็พูดกับชาวบ้านที่ช่วยกันสร้างศาลาใหม่ว่า เราอยู่กันแบบนี้ เพื่อนบ้านก็ดี เพื่อนต่างหมู่บ้านก็ดีเขาก็ยกยอพวกเรา เพราะทุกคนย่อมมีปัญหา เมื่อมีปัญหาทุกคนช่วยกันแก้มันก็อยู่กันอย่างมีความสุข และที่สำคัญสังคมบ้านเราอย่าเอากฎหมายมาอ้างอิงให้มากนัก เพราะกฎหมายนั้นเขาร่างเอาไว้สำหรับคนพาล ถ้าชุมชนใดพูดคุยกันได้โดยความรักเห็นอกเห็นใจกัน มันก็จะอยู่กันอย่างมีความสุข โดยเราไม่ต้องพึ่งกฎหมาย

บทวิเคราะห์

จะเห็นได้ว่าความขัดแย้งในเรื่องนี้ไม่ได้บานปลายถึงขั้นที่ทำให้คู่กรณีผิดใจและโกรธเคืองกัน เนื่องจากมีคนกลางที่เข้ามาจัดการปัญหาเสียก่อน เรื่องนี้จึงจบลงด้วยความพอใจของทั้งสองฝ่าย ทั้งยังเป็นวาระและโอกาสให้เพื่อนบ้านได้แสดงถึงน้ำจิตน้ำใจที่มีต่อกันด้วย เป็นการตอกย้ำถึงข้อดีของการอยู่ร่วมกัน การมีเพื่อนบ้านที่พึ่งพาอาศัยได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้หาไม่ได้จากสังคมเมืองหรือถ้ามีก็น้อยมากเมื่อเทียบกับสังคมชนบท

การมีวาระและโอกาสเช่นนี้มาก ๆ เป็นหนทางหนึ่งที่น่านอกจากจะทำให้เพื่อนบ้านได้แสดงน้ำใจต่อกันดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ของคนในชุมชนให้แน่นแฟ้นมากขึ้น เมื่อคนในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน อยู่อาศัยร่วมกันอย่างสงบสุข ปัญหาความขัดแย้งก็จะเกิดขึ้นน้อยลงเช่นกัน หรือถ้าเกิดปัญหาขึ้นก็คงไม่ยากที่จะจัดการให้จบลงในชุมชนได้

2. เรื่องดินปลวก

โดยที่มวิชัยตำบลนาง

เหตุเกิดเมื่อปี 2542 มีที่ดินสวนจำนวน 4 แปลงที่ติดกันโดยมีจอมปลวกขนาดใหญ่ (3 x 3 x 3 เมตร) เป็นจุดเชื่อมพอดิ ในระหว่างที่ดินนั้นจะมีเหมืองส่งน้ำขนาดประมาณกว้าง 1 เมตร เป็นแนวเขตตัดผ่านที่ดินนายสมปอง เพชรสุทธิ ซึ่งเป็นที่นาจำนวน 3 ไร่ ไหลผ่านลงระหว่างที่ดินนายผดุง ทองใจเอี่ยม เป็นสวนยางจำนวน 2 ไร่ และนายเชือบ สุขะ ที่เป็นที่ดินบ้านอยู่อาศัยจำนวน 4 ไร่เศษ ทำให้เมื่อหน้าฝนที่ดินของนายผดุงและนายเชือบน้ำท่วมขังทุกปี ทั้งสองจึงขุดสายเหมืองให้ถ่ายเทน้ำลงในดินของนายเนื่อง คลายทุกข์ ซึ่งเป็นที่ดินว่างเปล่าขนาด 1 ไร่ แต่เนื่องจากเขตแดนจุดเชื่อมต่อย่อมปลวกขวางอยู่ ทำให้ทั้งคู่ขุดลำเหมืองอ้อมปลวกไปและทำให้มีการขัดแย้งกันอยู่บ้าง

เมื่อจะทำโฉนดจึงมีปัญหาว่าเมื่อจุดเชื่อมแดนเป็นปลวกจะทำกันอย่างไรดี ช่างภาสซึ่งเป็นช่างเทศบาลตำบลนาง และเป็นน้องชายของนายสมปอง เพชรสุทธิ จึงชวนเจ้าของที่ดินทั้งสี่คนและเพื่อนๆ ร่วมกันขุดจอมปลวกทิ้ง โดยใช้เวลากว่าครึ่งวันจนเสร็จ และขุดเหมืองส่งน้ำ

ผ่านตรงกลางแดน และเมื่อทำโฉนดก็ให้ปักหลักเขตแดนของแต่ละคนโดยไม่ใช้หลักโฉนดร่วม ทำให้มีอาณาเขตที่ดินที่ชัดเจน และไม่ต้องขัดแย้งกันต่อไป

บทวิเคราะห์

เรื่องนี้ถ้าอ่านผ่านๆจะเห็นว่าไม่มีสาระอะไรที่สลักสำคัญมากนัก เมื่อเทียบกับปัญหาความขัดแย้งอื่นๆ ทั้งนี้สาระของเรื่องอาจไม่ได้อยู่ที่ว่าความขัดแย้งนั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร คู่กรณีมีลักษณะนิสัยเช่นไร หรือมีใครเข้ามาเกี่ยวข้องบ้าง แต่สำคัญอยู่ที่วิธีการจัดการปัญหา ที่แก้ไปถึงสาเหตุที่แท้จริงของปัญหานั้น ในที่นี้ก็คือที่ดินจอมปลวกที่ขวางทางน้ำอยู่ ซึ่งเป็นชนวนให้เกิดความขัดแย้งกันอยู่บ่อยๆ

เมื่อรู้สาเหตุที่แท้จริง ก็ไม่ยากที่จะจัดการปัญหานั้นให้สิ้นซาก “ช่วงกลางซึ่งเป็นช่วงเทศบาลตำบลนาง และป็นน้องชายของนายสมปอง เพชรสุทธิ จึงชวนเจ้าของที่ดินทั้งสี่คนและเพื่อน ๆ ร่วมกันขุดจอมปลวกทิ้ง โดยใช้เวลากว่าครึ่งวันจนเสร็จ และขุดเหมืองส่งน้ำผ่านตรงกลางแดน และเมื่อทำโฉนดก็ให้ปักหลักเขตแดนของแต่ละคนโดยไม่ใช้หลักโฉนดร่วม ทำให้มีอาณาเขตที่ดินที่ชัดเจน และไม่ต้องขัดแย้งกันต่อไป” แม้ว่าความขัดแย้งในเรื่องนี้จะไม่บานปลายและรุนแรงมากนัก แต่หากไม่จัดการโดยวิธีนี้ นอกจากปัญหาดังกล่าวจะไม่ได้รับการแก้ไขแล้ว ที่ดินผืนดังกล่าวก็จะไม่สามารถออกโฉนดได้ การร่วมมือร่วมใจกันขุดจอมปลวกออก แม้ว่าจะเป็นวิธีการที่ต้องลงแรงและเหน็ดเหนื่อยมากสักหน่อย แต่ก็ถือว่าคุ้มกับผลที่จะเกิดขึ้นตามมา ทั้งนี้ไม่เฉพาะแต่การมีอาณาเขตที่ดินที่ชัดเจนเท่านั้น แต่จอมปลวกยังเป็นพื้นที่ที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณีรวมถึงคนในชุมชนเข้าไว้ด้วยกัน

3. เรื่องต้นไม้ริมแดน

โดยนายวิรัตน์ รอดทุกข์ ทิมวิชัยตำบลนาง

เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2551 นายเวช ทองดียิ่ง อดีตผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 ตำบลนาง ได้รับแจ้งจากนายฉาย พงษ์มาก บ้านอยู่หมู่ 1 ตำบลนาง ว่าตนจะปลูกยางพารา แต่เนื่องจากที่ดินของตนนั้นได้ซื้อจากนายเชื่อน รองพล โดยนายเชื่อนนั้นได้แบ่งขายนายฉาย แต่เนื่องจากที่ดินนั้นมีหลักที่ดินเป็นโฉนด ที่ดินแปลงนี้ได้ใช้หลักโฉนดร่วมกัน คือหลักโฉนดอยู่ตรงกลาง แล้วตรงกลางนั้นได้ปลูกต้นไม้ยืนต้นกับหลักเขต จำนวน 20 ต้น ตลอดแนวดิน

เมื่อก่อนที่ดินนั้นเป็นที่ดินของพ่อนายเชื่อน ซึ่งนายเชื่อนได้รับมรดกจากพ่อของตนเองมา แต่พอมาดอนหลังนายเชื่อนได้แบ่งขายนายฉายนั้น ได้มีนายบุญ รองพล ซึ่งเป็นพี่ชายนายเชื่อน คัดค้านเรื่องต้นไม้ยืนต้นตรงหลักแดนนั้นว่าตนเองเป็นผู้ปลูก ถ้านายเชื่อนขายที่ดินให้กับคนอื่น ตนไม่ยอม เพราะว่าที่ดินเป็นของพ่อตนเองเหมือนกัน ถ้านายเชื่อนแบ่งให้ลูกหลานตนเองจะไม่คัดค้าน แต่ถ้าขายคนอื่นต้นไม้ 20 ต้นนี้ ตนเองจะโค่นขาย นายเชื่อนได้ฟังนายบุญพูดเช่นนั้นก็ไม่ยอม พูดขึ้นว่าใครปลูกไม่เกี่ยว แต่ตอนนี้พ่อได้โอนให้ตนเป็นเจ้าของแล้ว ปัญหาที่เคยเกิดขึ้น

หลังจากนั้นนายเวช ก็ได้พูดขึ้นว่าสุ 2 คน เป็นพี่น้องกัน เราในฐานะผู้นำหมู่บ้าน ด้วยความคิดส่วนตัวถ้าเอาแบบนี้ได้ไหม นายเชื่อน นายบุญถามพร้อมกันว่าพันปรี (อย่างไร) นายเวช ก็พูดต่อไปว่า ขายไปแล้วแบ่งเงินคนละครึ่ง นายเชื่อนฟังแล้วพูดขึ้นว่าตนเองมีพี่น้องทั้งหมด 5 คน ถ้าแบ่งต้องแบ่งให้ทุกคน ตนนั้นต้องได้มากกว่าคนอื่นเพราะถือว่าเป็นเจ้าของ

อยู่มาประมาณ 10 นาที หลังจากนั้นพี่น้องทั้ง 5 คนก็รู้เรื่อง เพราะพี่น้องทั้งหมดอยู่หมู่บ้านเดียวกัน พี่น้องทั้ง 5 คนก็มารวมกัน ความคิดแต่ละคนก็ไม่ตรงกันเกิดความขัดแย้งรุนแรงขึ้น ทำให้นายเวชหนักใจมากในตอนนั้น แต่พอถึงวันเวลาที่เรื่องมันจะจบเหมือนบุญตามช่วยนายเวช ได้มีนายทัย รองพล ซึ่งเป็นหนึ่งในพี่น้องทั้ง 5 คนนั้น โดยนายทัยนั้นเป็นพี่ชายคนโต ก็ได้พูดขึ้นว่าตนในฐานะเป็นพี่คนโตขอเสียสละไม่เอาเบี้ยจากต้นไม้นี้สักบาทเดียว เหตุผลเพราะตนอายุชาวบ้านที่พี่น้องต้องมาพูดกันไม่รู้เรื่องกับเรื่องเล็กน้อยแค่นี้ รู้ไปถึงไหนก็บัดสีไปถึงนั้น และอีกอย่างหนึ่งนายเวชนั้นเคยช่วยตนเอง ยามตนเองเดือดร้อนหลายครั้งเพราะฉะนั้นเมื่อเรื่องแบบนี้เกิดขึ้นกับพี่น้องตนเองนั้น นายเวชพูดไม่ฟังตัดสินใจไม่ได้ ต่อไปนายเวชซึ่งเป็นผู้นำพวกเราก็ตัดความเชื่อถือ

พี่น้องที่เหลือทั้ง 4 คนได้ฟังที่นายทัยพูดก็พูดปรึกษากันว่า บ่าวว่าปรี (หมายความว่าอย่างไรก็ได้ถ้าพี่คนโตและนายเวชเสนอ)

สรุปต่อมาเรื่องนี้ก็ตกลงเหมือนที่นายเวชเสนอ คือ ขายไม้นั้นแบ่งเงินเท่ากัน ข้อคิดจากเรื่องนี้ คือ ความดี ความช่วยเหลือ ความเป็นธรรม ของผู้นำชุมชนหรือเครือญาติ สามารถนำมาแก้ปัญหาได้เมื่อยามเดือดร้อน

บทวิเคราะห์

สำหรับเรื่องนี้เป็นบทเรียนในเรื่องการปลูกต้นไม้ริมถนน ที่แม้ว่าที่ดินทั้งสองแปลงจะเป็นโฉนดซึ่งมีหลักเขตชัดเจน แต่ก็ไม่วายที่จะมีปัญหาตามมาเหตุเพราะมีการปลูกไม้ตรงริมถนน ซึ่งในความเป็นจริงแล้วคำว่าแดนหมายถึงที่ระหว่างกลางที่ดินทั้งสองแปลงจะไม่อนุญาตให้ปลูกต้นไม้บนที่ดินตรงนั้นได้ และที่ผ่านมามีว่าที่ดินตรงนั้นจะมีเพียงน้อยนิดแต่ความขัดแย้งเรื่องที่ดินส่วนใหญ่ก็มีสาเหตุมาจากที่ดินเพียงน้อยนิดนี้

แก่นของเรื่องนี้ไม่ได้อยู่ที่ว่าคู่กรณีจะตกลงกันได้หรือไม่ ด้วยวิธีการใดและท้ายที่สุดจะแบ่งกันอย่างไร หากแต่สำคัญอยู่ที่คำพูดของนายทัย รองพล ซึ่งเป็นพี่ชายคนโตที่บอกว่า “*ตนในฐานะเป็นพี่คนโตขอเสียสละไม่เอาเบี้ยจากต้นไม้นี้สักบาทเดียว เหตุผลเพราะตนอายุชาวบ้านที่พี่น้องต้องมาพูดกันไม่รู้เรื่องกับเรื่องเล็กน้อยแค่นี้ รู้ไปถึงไหนก็บัดสีไปถึงนั้น และอีกอย่างหนึ่งนายเวชนั้นเคยช่วยตนเอง ยามตนเองเดือดร้อนหลายครั้งเพราะฉะนั้นเมื่อเรื่องแบบนี้เกิดขึ้นกับพี่น้องตนเองนั้น นายเวชพูดไม่ฟังตัดสินใจไม่ได้ ต่อไปนายเวชซึ่งเป็นผู้นำพวกเราก็ตัดความเชื่อถือ*” คำพูดของนายทัยนอกจากจะเป็นการเตือนสติบรรดาพี่น้องของตนแล้ว ยังเป็นการให้เกียรตินายเวช ซึ่งเป็นคนกลางที่เข้ามาจัดการเรื่องนี้ด้วย การเสียสละของนายทัยถือเป็นจุดพลิกผันของเรื่องราว ทำให้พี่น้องกลับมาฟังกันอีกครั้ง ส่วนนายเวชเองก็เรียกความมั่นใจกลับคืนมาได้อีกครั้งเช่นกัน ปัญหาต่างๆจึงจบลงได้ด้วยดี ทั้งยังเป็นบทเรียนให้กับครอบครัวอื่นได้อีกด้วย หากเกิดเรื่องราวในทำนองเดียวกัน เหนืออื่นใดคือเห็นความเสียสละของการเป็นพี่คนโตที่ยอมเสียสละให้กับน้องๆ ที่ยังคงมีให้เห็นอยู่อย่างเป็นรูปธรรม แม้ว่าในสังคมปัจจุบันจะหายากเต็มที และความขัดแย้งในหมู่พี่น้องส่วนใหญ่ล้วนมีที่มาจากเรื่องเงินทอง มรดก หรือไม่ก็ผลประโยชน์ที่ไม่เท่าเทียมกัน

จากเรื่องราวที่หยิบยกมาทั้ง 4 เรื่องล้วนสะท้อนถึงวิถีชีวิตคนชนบทได้เป็นอย่างดี แม้ว่าชนบทที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนั้นห่างไกลจากคำว่าถนนลูกรัง ไฟฟ้าเข้าไม่ถึง หรือว่าไม่มีสัญญาณโทรศัพท์ไปนานแล้ว หากแต่ยังคงเหลือแง่มุมของความเป็นสังคมชนบทให้พอได้เห็นอยู่บ้าง แม้จะไม่มาก แต่ก็ยังคงมีหลงเหลือให้เห็นอยู่ สิ่งที่สังคมชนบทแตกต่างจากสังคมเมืองนอกจากลักษณะทางกายภาพที่เห็นได้ชัดในเรื่องของบ้านเรือนแล้ว จะเห็นได้ชัดเจนว่าหมู่บ้านจัดสรรกับหมู่บ้านที่หมายถึงหย่อมบ้านของสังคมชนบทนั้นมีความแตกต่างกันอย่างไร แม้ว่าหมู่บ้านทั้งสองลักษณะจะมีบ้านอยู่ติดกัน แต่ความสัมพันธ์ในลักษณะของความเป็นเพื่อนบ้านนั้นดูเหมือนจะห่างกันลิบลับ หมู่บ้านจัดสรรเราต้องมาอยู่บ้านใกล้หรือฝาดติดกับคนที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน แม้จะรู้จักกันก็เพียงผิวเผินตามมารยาททางสังคมเท่านั้น และคงพึงพาได้ยากหากมีเหตุอะไรขึ้นทั้งนี้ด้วยความเกรงใจ และความไม่คุ้นเคยที่มีต่อกัน แต่ในสังคมชนบทไม่มีปัญหาดังที่กล่าวมา เพราะอยู่อาศัยกันแบบเครือญาติ ไม่มีกรณีที่อยู่บ้านติดกันแต่ไม่รู้จักกัน มีเหตุด่วนเหตุร้ายเรียกได้ทุกเมื่อ แม้กระทั่งตอนที่หลับก็ยังปลุกได้ ที่กล่าวมาใช้จะโจมตีสังคมของคนเมืองว่าด้อยกว่าหรือไม่มีดีเมื่อเทียบกับสังคมชนบท หากแต่สังคมชนบทยังมีแง่มุมที่สวยงามและหาไม่ได้จากสังคมเมืองมากกว่าเท่านั้นเอง แม้แต่ในเรื่องการจัดการความขัดแย้งก็ยังแฝงไปด้วยแง่มุมที่สวยงาม

เรื่องราวที่ยกมาทั้งหมด 12 เรื่อง ไม่ได้มีเนื้อหาที่สมบูรณ์แบบและโดดเด่นกว่าพื้นที่อื่น หากแต่ถือว่าเป็นเรื่องราวที่ดีที่สุดของนางที่มีอยู่ก็ว่าได้ แม้ว่าเนื้อหาและบทวิเคราะห์ยังมีข้อบกพร่องอยู่อีกมาก ทั้งนี้เป็นผลพวงมาจากข้อมูลชุดดังกล่าวไม่ได้ผ่านกระบวนการวิเคราะห์และเติมเต็มข้อมูลจากหลายฝ่าย หากแต่เรื่องราวดังกล่าวก็มีความสมบูรณ์แบบอยู่ในตัว เพียงพอที่จะสะท้อนแง่มุมต่างๆ ได้บ้าง

แม้ว่าข้อมูลข้างต้นที่ยกมาจะไม่สามารถตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ได้ชัดเจนและครบถ้วนอย่างพื้นที่อื่น เนื่องด้วยข้อจำกัดที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่คิดว่าข้อมูลดังกล่าวที่ยกมาพอจะเป็นประโยชน์อยู่บ้าง อย่างน้อยก็เป็นเครื่องหมายการันตีได้ว่านางก็มีดีไม่น้อยกว่าพื้นที่อื่น และการที่ต้องหยุดทำโครงการกลางคันก็ไม่ได้หมายความว่าผลงานที่ที่จะต้องไม่ติดตามไปด้วย

สำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อสร้างการเรียนรู้ให้กับชุมชน ผู้ที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานของรัฐ และวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อให้เกิดกลไกการบริหารจัดการศูนย์ยุติธรรมชุมชนที่เหมาะสมและยั่งยืน ไม่สามารถตอบได้ เนื่องจากการทำกิจกรรมในพื้นที่สิ้นสุดแค่กิจกรรมการเก็บข้อมูลการจัดการปัญหาความขัดแย้งในชุมชนเท่านั้น ส่วนกิจกรรมหลังจากนั้น อาทิ การวิเคราะห์เพิ่มเติมข้อมูล และการนำข้อมูลคืนสู่ชุมชนผ่านการจัดเวทีนำเสนอระดับหมู่บ้านและตำบลนั้นไม่ได้เกิดขึ้นในพื้นที่ ซึ่งถ้าสามารถทำกิจกรรมในพื้นที่ได้ครบตามที่กำหนดไว้ในโครงการก็จะสามารถตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ได้ ว่านำข้อมูลที่เก็บได้ไปสร้างการเรียนรู้ให้กับชุมชน ผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือว่าหน่วยงานของรัฐอย่างไร คงมีแต่เพียงนักวิจัยที่เป็นทีมหลักเท่านั้นที่ได้เรียนรู้ทั้งจากการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่และจากตัวข้อมูลที่เก็บได้ ทั้งยังมีการวิเคราะห์เพิ่มเติมในส่วนในเรื่องที่เก็บ

ด้วย แม้ว่าจะไม่มีการวิเคราะห์เพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกันในวงก็ตาม แต่ก็แสดงให้เห็นว่าทีมวิจัย
มีได้เรียนรู้จากข้อมูลที่เก็บ

ส่วนวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เรื่องกลไกการบริหารจัดการศูนย์ที่เหมาะสมและยั่งยืนนั้น ไม่
สามารถที่จะตอบได้เช่นกัน เนื่องจากกลไกการบริหารจัดการศูนย์ฯ จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีการทำ
กิจกรรมในโครงการอย่างต่อเนื่อง แล้วหลังจากนั้นก็มาสรุปว่าเหตุใดศูนย์ฯจึงขับเคลื่อนได้
ประกอบด้วยปัจจัย หรือว่ากลไกอะไรบ้าง แต่ละกลไกทำงานอย่างไร หนุนเสริมกันอย่างไร และ
เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างไร นาวงทำกิจกรรมแค่การเก็บข้อมูลเท่านั้นจึงไม่สามารถตอบ
วัตถุประสงค์ข้อนี้ได้

อย่างไรก็ตามแม้ว่านางจะไม่สามารถตอบวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อได้ ด้วยเหตุผลดังที่ได้
กล่าวมาแล้ว หากแต่ก็พยายามนำข้อมูลที่เก็บได้ ซึ่งถือว่าเป็นผลงานเพียงชิ้นเดียวจากทำ
โครงการในครั้งนี้ก็ได้ ผลงานที่จับต้องได้และมองเห็นเป็นรูปธรรม มาเผยแพร่แก่สายตาของคน
อื่น ทั้งยังไม่แน่ว่าการหยิบยกเรื่องราวดังกล่าวจะก่อประโยชน์อันใดหรือไม่ อย่างไร ทั้งนี้คง
ต้องขึ้นอยู่กับสายตาของแต่ละคนว่าจะมองเห็นหรือไม่เห็นอะไร สำหรับนางนี่คงเป็นสิ่งที่เดียวที่
คิดว่าสามารถทำได้ เท่าต้นทุนที่ตนเองพึงมี ส่วนผลจะเป็นอย่างไรนั้นคงไม่สามารถคิดแทนคน
อื่นได้เช่นกัน

บทที่ 5

สรุปบทเรียน ปัญหา และข้อเสนอแนะ

โดยทั่วไปบทที่ 5 จะต้องประกอบด้วย สรุปย่อผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ บทเรียนการวิจัยในด้านต่างๆ ปัญหาในการวิจัย ข้อเสนอแนะต่อชุมชน นโยบายและการวิจัยในอนาคต รวมไปถึงข้อค้นพบ หากแต่นางเป็นพื้นที่พิเศษ จึงขอใช้สิทธิ์ความแตกต่างตรงนี้ให้รายละเอียดในส่วนของบทเรียนการวิจัย ปัญหาในการวิจัย และข้อค้นพบ/ข้อเสนอแนะจากการวิจัยเท่านั้น ทั้งนี้หวังว่าสิ่งที่หยิบยกมาเป็นบทเรียน ตลอดจนเนื้อหาสาระทั้งหมดคงทำให้ทุกท่านเข้าใจเหตุแห่งผลที่เกิดขึ้นกับนางได้ ไม่มากก็น้อย เหนืออื่นใดหวังว่ากรณีของนางคงเป็นประโยชน์อยู่บ้าง แม้ไม่ได้มากอย่างที่หลายฝ่ายคาดหวังไว้ แต่อย่างน้อยนางก็กลับยอมรับกับความจริงที่เกิดขึ้น กล้าเผชิญหน้ากับปัญหา และใจกว้างพอที่จะเปิดเผยเพื่อเป็นบทเรียนแก่พื้นที่อื่น เพราะสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ใช่ความล้มเหลว หากแต่เป็นประสบการณ์ที่ทำให้เติบโตและลุกขึ้นสู้ใหม่อีกครั้ง

5.1 บทเรียนการวิจัยในด้านต่าง ๆ

๑ บทเรียนเรื่องการคัดคนเข้ามาทำงาน

การคัดคนเข้ามาทำงานเป็นเรื่องที่สำคัญมาก โดยเฉพาะงานในลักษณะนี้ คิดว่าเกณฑ์ที่ใช้คงแตกต่างจากงานในลักษณะอื่น ที่แน่ๆใครๆก็บอกว่างานแบบนี้ต้องใช้ใจ หมายถึงมีใจรักถึงจะเข้ามาทำงานตรงนี้ได้ แต่เมื่อเข้ามาจริงๆดูเหมือนว่ามีใจเพียงอย่างเดียวไม่พอ คงต้องอาศัยเหตุผลหรือว่าปัจจัยอื่นเป็นส่วนประกอบด้วย ซึ่งแต่ละปัจจัยก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าเหตุผลในข้อแรกที่เข้ามาเลย

นางเป็นหนึ่งในสิบพื้นที่ที่ถูกเลือกให้ทำโครงการวิจัย กอปรกับความสมัครใจของพื้นที่ที่อยากทำเรื่องนี้อยู่แล้ว เมื่อเป็นพื้นที่ที่ถูกเลือกย่อมแสดงว่านางก็เป็นตำบลหนึ่งที่มีคุณสมบัติเข้าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ เป็นพื้นที่ที่ไม่มีความขัดแย้งทางการเมืองท้องถิ่นระหว่างฝ่ายปกครองกับท้องถิ่น คณะกรรมการศูนย์ต้องประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้ที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มอบหมายหมู่ละ 2-3 คน รวมทั้งต้องเป็นพื้นที่ที่องค์การบริหารส่วนตำบลพร้อมให้การสนับสนุนทั้งด้านสถานที่ บุคลากร และงบประมาณ

ภายหลังเปิดศูนย์นางได้เข้าร่วมโครงการกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบล ร่วมกับพื้นที่อื่นอีก 9 พื้นที่ โครงการดังกล่าวเป็นโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น มีการคัดเลือกกรรมการศูนย์มาเป็นทีมวิจัย ขั้นตอนนี้ถือว่าเป็นจุดพลิกผัน เนื่องจากตำบลนางมีทั้งหมด 11 หมู่บ้าน แต่มีเพียง 7 หมู่บ้านเท่านั้นที่เข้าร่วมโครงการ ทีมวิจัยจึงไม่ได้ประกอบด้วยตัวแทนผู้นำจากทุกหมู่บ้าน และมีแกนหลักเพียง 3 คนเท่านั้น ส่วนคนอื่นๆนั้นมาบ้างไม่มาบ้าง บางรายถึงกับไม่เคยมาร่วมเลยก็มี เป็นเหตุให้เหลือทีมวิจัยน้อยคนที่ทำงานนี้และเข้าใจจริงๆ บทบาทหน้าที่ส่วนใหญ่จึงอยู่ในความรับผิดชอบของแกนหลักทั้งหมด ส่วนคนอื่นๆนั้นมีบทบาทน้อย เมื่อมีบทบาทน้อยการให้ความสำคัญกับงานนี้ก็น้อยลงไปเช่นกัน

ทั้งหมดนี้เป็นบทเรียนในเรื่องการคัดคน ที่ในช่วงแรกเป็นการจัดตั้งไม่ได้มาด้วยความสมัครใจ ดังที่ผู้ใหญ่แจ่ม ประมวลศิลป์ เคยพูดไว้ในเวทีหนึ่งว่า “ก่อนเข้าสู่โครงการวิจัยนั้นขอเล่าว่าผมซึ่งเป็นประธานศูนย์นั้นเป็นชาวบ้านธรรมดา ไม่ได้เป็นผู้ใหญ่บ้านอย่างทุกวันนี้ ไปอบรมที่อบต.ได้โหวตเสียงให้เป็นประธานศูนย์ ก็ไม่รู้ว่าเป็นแล้วต้องทำอะไรบ้าง ไม่รู้เลย แต่หลังจากนั้นก็เริ่มหาความรู้มาเรื่อย ๆ ในตอนแรกคณะกรรมการมาจากทุกหมู่บ้านทั้งหมด 11 หมู่ แต่เข้าร่วมโครงการไม่กี่หมู่ เนื่องจากเรียกประชุมแล้วไม่มา” จากปัญหาดังกล่าวของกรรมการบวกกับงานวิจัยท้องถิ่นที่ต้องอาศัยเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และการลงมือทำจริง ทำให้เมื่อทำไปแล้วที่วิจัยเหลือน้อยคนลงเรื่อย ๆ มีคนรับรู้น้อยลง ส่งผลให้การกระจายงานไปยังพื้นที่และการดึงคนใหม่ๆ เข้ามาร่วมทีมก็เป็นไปได้ยากเช่นกัน

๑ บทเรียนเรื่องกลุ่มคนที่เข้ามาทำงาน

กลุ่มคนที่เข้ามาทำงานวิจัยในประเด็นยุติธรรมชุมชนประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ส.อบต. อสม. และคนที่เป็นแกนนำในชุมชน รวมทั้งหมด 11 คน ใน 11 คนนี้มีเพียงผู้ใหญ่แจ่มคนเดียวเท่านั้นที่ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ส่วนท่านอื่นก็มีตำแหน่งในชุมชนที่แตกต่างกันดังที่ได้กล่าวมาแล้ว การกล่าวเช่นนี้ใช่ว่าต้องการจะสื่อว่าคนที่ไม่ได้ดำรงตำแหน่งอะไรเลยในชุมชนจะเข้ามาทำงานนี้ไม่ได้ เขาเหล่านั้นมีสิทธิ์เต็มที่จะเข้ามา หากบุคคลเหล่านั้นเป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้าน พูดแล้วมีคนฟัง และมีจิตใจที่อยากช่วยเหลือคนอื่น แต่หากไม่มีคุณสมบัติอย่างที่ว่าและเข้ามาโดยปราศจากตำแหน่งใดๆ ก็เป็นการยากที่จะทำงานตรงนี้ได้ หรือถ้าได้ก็คงไม่นาน เคยมีผู้นำท่านหนึ่งกล่าวไว้ว่าการทำงานตรงนี้นอกจากจะใช้ใจแล้วต้องมีตำแหน่งควบท้ายด้วย หากไม่แล้วการจัดการปัญหาให้สำเร็จคงเป็นไปไม่ได้ยาก เพราะพอไปแก้ปัญหาที่ไร้มักจะถูกถามเสมอว่า เป็นอะไร หรือว่าเกี่ยวข้องกับอะไรด้วย แต่พอบอกว่าเป็นผู้ใหญ่บ้านก็ดูจะเกี่ยวข้องขึ้นมาทันที ความน่าเชื่อถือหรือนำหนักในการจัดการปัญหาก็จะเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน

สำหรับตำบลนางมีผู้ใหญ่บ้านเข้าร่วมโครงการเพียง 1 หมู่บ้านจากทั้งหมด 11 หมู่บ้าน ส่วนท่านนั้นเป็นที่ปรึกษาโดยตำแหน่ง ไม่ได้เข้ามาร่วมอย่างจริงจังเนื่องจากมีภารกิจมาก แต่ก็ให้ผู้ช่วยกำนัน คือ คุณสัญญา เอี่ยมอักษร เข้ามาร่วมในตำแหน่งหัวหน้าโครงการ ส่วนผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านในหมู่อื่นๆ เข้ามาร่วมน้อย การรับรู้งานในส่วนนี้จึงเกิดขึ้นน้อยเช่นกัน ส่งผลให้การขับเคลื่อนงานในพื้นที่จึงเกิดขึ้นได้ยากและเป็นไปอย่างล่าช้า ด้วยมีกำลังคนน้อย แม้จะเคยมีคนกล่าวไว้ว่า “อย่าสงสัยแม้สักเล็กน้อยว่า คนเล็กๆ จะพลิกโลกได้ เพราะที่แล้วๆ มาไม่เคยมีการเปลี่ยนแปลงโดยวิธีอื่น นอกจากวิธีนี้”¹ แม้การเปลี่ยนแปลงด้วยวิธีการอย่างที่ว่าจะเป็นเพียงวิธีการเดียวที่ใช้ได้ผล และก่อเกิดความเปลี่ยนแปลงบนโลกนี้มานักต่อนักแล้วตามความเชื่อของคนพูด แต่ก็เชื่อว่าคนที่เลือกใช้วิธีการดังกล่าวจะประสบกับผลสำเร็จทุกคนไป แม้ว่าที่ผ่านมาจะมีคนที่ใช้วิธีการนี้สำเร็จเป็นจำนวนมาก แต่คนที่ใช้แล้วไม่สำเร็จก็คงมีไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน หากเขาเหล่านั้นขาดความมั่นใจในตนเอง อุดมการณ์ แรงบันดาลใจ ความเชื่อ

¹ คำพูดของมาร์กาเรต มิด นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกัน

ความตั้งใจ กำลังใจ ความพยายาม ฯลฯ หรือแม้กระทั่งเพื่อนที่ร่วมเคียงบ่าเคียงไหล่ไปด้วยกัน หากขาดปัจจัยเหล่านี้ความสำเร็จหรือการไปถึงฝั่งฝันก็คงเกิดขึ้นได้ยากเต็มที และเชื่อว่าคงไม่มีใครที่จะสามารถพลิกโลกได้ โดยปราศจากปัจจัยที่กล่าวมา หรือถ้ามีก็คงมีโชคนุญชะตา

คำพูดที่ยกมาเกี่ยวข้องกับนางอยู่ไม่น้อย แม้ว่าเป้าหมายของนางไม่ได้ยิ่งใหญ่ถึงขั้นที่จะพลิกหรือว่าเปลี่ยนแปลงโลก หากแต่โครงการดังกล่าวก็นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงเช่นกัน ขึ้นอยู่กับว่าความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะอยู่ในระดับใดบ้างเท่านั้นเอง

๑ บทเรียนเรื่องการแบ่งบทบาทหน้าที่ภายในทีม

การแบ่งบทบาทภายในทีมเกิดขึ้นในเวทีเตรียมความพร้อมทีมวิจัย บทบาทที่ว่า ประกอบด้วยการประสานงานกับพี่เลี้ยงในการทำกิจกรรมและประสานงานภายในทีม การจัดทำเอกสารการเงินให้สอดคล้องกับกิจกรรมที่ได้ทำไป และการบันทึกรายละเอียดการทำกิจกรรมในโครงการแต่ละครั้ง ในเวทีดังกล่าวทีมวิจัยได้เลือกบุคคลที่จะมาทำหน้าที่ทั้งสามตามความเหมาะสม ดังนี้ หน้าที่ในการประสานงาน ได้แก่ คุณศัญญา ผู้ใหญ่แจ่ม และคุณประสิทธิ์ ซึ่งเป็นทีมวิจัยหลักและเป็นที่รู้จักของหน่วยงานรวมทั้งพี่เลี้ยงมากกว่าคนอื่นๆ ในพื้นที่ หน้าที่ในการจัดทำเอกสารการเงิน ทีมวิจัยได้เลือกสุภาพสตรีท่านหนึ่ง คือ คุณสมใจมารับผิดชอบหน้าที่นี้ ด้วยเห็นว่าเป็นงานที่ต้องอาศัยความละเอียดรอบคอบ ผู้หญิงจึงน่าจะทำหน้าที่นี้ได้ดีกว่าผู้ชาย เหมือนกับหลายพื้นที่ที่เลือกผู้หญิงมาทำหน้าที่นี้เช่นกัน ส่วนหน้าที่บันทึกการทำกิจกรรมเห็นพ้องต้องกันว่าควรเป็นคุณพนม เพราะว่าเป็นเลขานุการศูนย์อยู่แล้ว

เมื่อทำกิจกรรมไปได้สักพัก การทำหน้าที่ตามบทบาทที่ได้รับก็เริ่มส่อเค้าว่าจะมีปัญหา เรื่องการประสานกับพี่เลี้ยงนั้นแทบจะไม่ใช่ปัญหา ต่างจากการประสานงานกับทีมวิจัยในพื้นที่ ที่ดูเหมือนว่ายังต้องทำกิจกรรมที่ต้องลงลึกและจริงจังอย่างการเก็บข้อมูลการจัดการปัญหาความขัดแย้งในชุมชน การประสานกับทีมวิจัยก็ยิ่งยากมากขึ้น ไม่ค่อยมีใครมาเข้าร่วมอย่างจริงจัง ด้วยเหตุผลที่ว่าไม่มีเวลา ภารกิจมาก ทำให้เหลือทีมวิจัยน้อยคนที่เข้าร่วมกิจกรรมการเก็บข้อมูล และนี่เป็นสาเหตุหนึ่งที่นางเก็บข้อมูลได้น้อยกว่าพื้นที่อื่น

นอกจากปัญหาเรื่องการประสานงานแล้ว การทำเอกสารการเงินและการบันทึกกิจกรรมก็มีปัญหาไม่ต่างกัน สำหรับการทำเอกสารการเงินผู้รับผิดชอบ คือ คุณสมใจ ซึ่งเป็นสุภาพสตรีที่ยังสาวและสวย ปัญหาไม่ได้อยู่ที่ว่าเธอไม่มีความรับผิดชอบในหน้าที่ หากแต่อยู่ที่สามีของเธอที่แสดงอาการหึงหวงเมื่อเธอต้องมาทำงานนี้ร่วมกับบุรุษมากหน้าหลายตา การทำหน้าที่ของเธอจึงต้องหยุดไว้แค่นั้น แล้วเธอก็ถอนตัวไป คุณศัญญาซึ่งเป็นหัวหน้าโครงการจึงเข้ามาทำหน้าที่นี้แทน ด้วยไม่สามารถที่จะหาใครมาแทนได้ในตอนนั้น เป็นอีกภาระหนึ่งของหัวหน้าโครงการที่ต้องรับผิดชอบ

ในส่วนของการบันทึกกิจกรรมนั้น ในช่วงแรกดูเหมือนจะไม่มีปัญหา แต่เมื่อมีเหตุการณ์เลือกตั้งการเมืองท้องถิ่น (การเลือกอบต.) เข้ามาเกี่ยวข้อง ผลกระทบจากการเลือกตั้งส่งผลให้เกิดความไม่สบายใจระหว่างกันภายในทีมวิจัย เป็นควั่นหลงจากการเลือกตั้งหรืออะไรก็แล้วแต่จะเรียก หากแต่สิ่งนี้ได้แบ่งคนในชุมชนออกเป็นสองฝ่าย สองขั้วอย่างไม่มีทางที่จะหลีกเลี่ยงได้ และ

เป็นเหตุที่ย่อมเกิดขึ้นกับทุกชุมชนก่อนและหลังการเลือกตั้งอยู่แล้ว ถือเป็นเรื่องปกติหากภายหลังการเลือกตั้งคุณพนมไม่หายหน้าตามไปด้วย รวมถึงไม่เข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นหลังจากนั้น

การไม่เข้าร่วมกิจกรรม ตลอดจนการไม่ปราศรัยที่จะติดต่อกับคนอื่น เป็นคำตอบทางอ้อมที่คุณพนมต้องการจะบอกกับทุกคนว่าตนไม่ต้องการที่จะร่วมเป็นทีมวิจัยอีกแล้ว บทบาทหน้าที่ในความรับผิดชอบจึงต้องหมดวาระลงไปด้วยเช่นกัน แล้วก็เป็นผู้สัญญาหัวหน้าโครงการอีกเช่นเคยที่ต้องมารับหน้าที่นี้ต่อ อย่างไม่มีตัวเลือกอื่น บันทึกกิจกรรมก่อนหน้านี้จึงหายตามคุณพนมไปด้วย และเป็นการยากที่จะเรียกคืนทั้งในตัวรายงานและความสัมพันธ์

๑๑ บทเรียนเรื่องการเก็บข้อมูล

สำหรับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นข้อมูลเป็นสิ่งสำคัญ หากแต่ที่สำคัญกว่านั้นคือกระบวนการที่ให้ได้อะไรซึ่งข้อมูล ถือได้ว่ากระบวนการดังกล่าวเป็นทั้งเครื่องมือที่ทำให้ทีมวิจัยเกิดการเรียนรู้ ขณะเดียวกันก็นำมาซึ่งข้อมูลด้วยเช่นกัน

โครงการกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลนางว เน้นหนักและให้ความสำคัญกับการเก็บข้อมูลไม่ต่างจากพื้นที่อื่น แม้ในช่วงแรกจะเริ่มต้นแบบไม่ใคร่เข้าใจนักว่าการเก็บข้อมูลไปทำไม เพื่ออะไร และให้ใคร จึงไม่ได้เก็บข้อมูลอย่างจริงจัง กอปรกับไม่ถนัดในการเขียนโดยเฉพาะการเขียนเป็นภาษากลาง จึงทำให้ไม่มีความมั่นใจที่จะเขียนออกมา แต่เมื่อได้เข้าร่วมเวทีประชุมประจำเดือนของเครือข่าย (9 ธันวาคม 2551) ปัญหาดังกล่าวกลับได้รับการคลี่คลาย เมื่อทีมพี่เลี้ยงและที่ปรึกษาได้ให้แนวทางในการเก็บบันทึกข้อมูลคร่าว ๆ ว่าควรเก็บรายละเอียดอะไรบ้าง ทำให้ทีมวิจัยเข้าใจเรื่องการเก็บข้อมูลมากขึ้น เนื่องจากก่อนหน้านี้ไม่มีตัวอย่างการเก็บข้อมูลใดๆ ให้ดูเป็นแบบอย่างได้ เพียงแต่บอกว่าให้เขียนเล่าเป็นเรื่องให้ละเอียดที่สุด ทีมวิจัยจึงลังเลไม่กล้าเขียนเพราะกลัวผิด และไม่รู้จะเริ่มต้นเขียนอย่างไรดังที่กล่าวมาแล้ว สิ่งสำคัญที่ได้เรียนรู้ คือ ปัญหาในเรื่องการเขียนที่สำคัญและถือได้ว่าเป็นอุปสรรคสำหรับนักวิจัยทุกคน คือ การไม่เริ่มต้นเขียน

หลังจากเวทีนั้นทีมวิจัยกลับมาเก็บบันทึกข้อมูลอย่างจริงจัง เริ่มต้นด้วยการเขียนจากประสบการณ์การไถ่เกลี่ยของตัวเองก่อน เพราะเป็นสิ่งที่ตัวเองรู้อยู่แล้ว เหมาะสำหรับการเริ่มต้นการเขียนบอกเล่าเรื่องราวประสบการณ์การไถ่เกลี่ยของตัวเองเป็นโอกาสให้ทีมวิจัยได้เขียนตามที่ตนถนัด อย่างผู้ใหญ่แจ่มเขียนเป็นภาษาใต้ บวกกับการสื่อสารที่ตรงไปตรงมาตามแบบฉบับของคนปักษ์ใต้ คุณสัญญาเขียนเป็นภาษากลางถ่ายทอดเรื่องเล่าออกมาอย่างละเอียดละไม และแฝงไปด้วยแง่คิดตอนท้ายเรื่อง เผยให้เห็นพรสวรรค์ในด้านการเขียนที่ซุกซ่อนอยู่ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามการเก็บข้อมูลจากประสบการณ์ตรงของทีมวิจัย ก็ยังทำให้ได้ข้อมูลน้อยอยู่เนืองด้วยมีทีมวิจัยเพียงไม่กี่คนที่ยอมเขียนบันทึกนี้ ส่วนทีมวิจัยท่านอื่นที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมยังคงไม่มีเวลา และมีการกิจมากอยู่เช่นเคย ทีมวิจัยที่เป็นแกนหลักจึงได้จัดทีมลงเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย ด้วยเห็นว่าเป็นวิธีการเดียวที่สามารถเพิ่มจำนวนข้อมูลเรื่องราวได้ ทั้งยังได้บอกเล่าการทำงานของศูนย์ฯไปด้วยในตัวด้วย

หลังจากนั้นทีมวิจัยก็ได้ลงเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย มีการแบ่งบทบาทในทีมว่าใครจะเป็นคนถาม คนจดบันทึก อย่างชัดเจน ทำให้ข้อมูลที่ได้มาีความสมบูรณ์ครบถ้วนในระดับหนึ่ง นี่เป็นข้อดีของการลงเก็บข้อมูลเป็นทีม สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่ลงเก็บนั้นโดยมากเป็นอดีตผู้นำ

และผู้อาวุโสในชุมชนที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการปัญหาความขัดแย้ง ที่ดูเหมือนจะง่ายกว่า การเก็บข้อมูลจากคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่เคยมีความขัดแย้ง ง่ายตรงที่การเก็บข้อมูลจากอดีตผู้นำ หรือผู้อาวุโสในชุมชนไม่ต้องกังวลว่าข้อมูลเรื่องราวที่เล่าออกจากปากจะเป็นการกระทบกับใคร หรือพื้น ฝอยหาตะเข็บอย่างที่เราหลายคนคิด นอกจากความง่ายอย่างที่ว่าแล้วการลงเก็บข้อมูลจากคน กลุ่มนี้ยังมีความต่างจากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายอื่นตรงที่ คนกลุ่มนี้มีความอยากที่จะเล่า เรื่องเหล่านี้มากกว่ากลุ่มอื่น ความรู้สึกอยากที่จะเล่านี้เองเป็นปัจจัยเอื้อให้การเก็บข้อมูลสำเร็จได้ ลุล่วง แม้ว่าการเก็บข้อมูลจากผู้เฒ่าทั้งหลายจะต้องใช้เวลา เพื่อให้เวลาพวกเขาได้คิดใคร่ครวญถึง เหตุการณ์ที่ผ่านมา บ้างจำได้แม่นยำ บ้างจำได้ลงๆ แต่ก็ยังมีบางเหตุการณ์เช่นกันที่ไม่ได้อยู่ใน ความทรงจำ เท่าที่สังเกตผู้เฒ่าทุกคนจะเลือกเล่าเรื่องที่ตนเองภาคภูมิใจ ดูเหมือนว่าการได้บอก เล่าสิ่งที่ตนทำมากับมีอนัน ให้ความรู้สึกเหมือนกับว่าคนที่เล่าได้กลับไปอยู่ในเหตุการณ์นั้นอีกครั้ง การลงเก็บข้อมูลในครั้งนี้จึงได้ข้อมูลที่เป็นกอบเป็นกำมากขึ้น ถ้าไม่เทียบกับพื้นที่อื่นๆ ข้อมูลที่ ได้มาก็พอทำให้สนใจอยู่บ้าง

๑ บทเรียนจากการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มคนที่เป็นเป้าหมายในการเก็บข้อมูลการจัดการปัญหาความขัดแย้ง ประกอบด้วยทีม วิจัยที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการปัญหาความขัดแย้งอยู่แล้ว และกลุ่มเป้าหมายอื่น ได้แก่ อดีต ผู้นำหรือผู้อาวุโสในชุมชนที่มีประสบการณ์ด้านการไกล่เกลี่ย คู่กรณีที่เคยมีข้อขัดแย้งกัน หรือว่า คนที่เคยมีคดีความขึ้นโรงขึ้นศาล

สำหรับนางไม่สามารถเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นได้ ข้อมูลที่ ได้มาโดยส่วนใหญ่จึงมาจากบันทึกประสบการณ์ตรงของทีมวิจัย และอีกส่วนหนึ่งได้มาจากการลง เก็บข้อมูลเป็นทีม ข้อมูลที่ได้มาจากการบันทึกของทีมวิจัยจะว่าไปแล้วก็มีจำนวนไม่มากนัก เนื่อง ด้วยทีมวิจัยของนางมีผู้นำเข้าร่วมน้อย ส่วนท่านอื่นๆนั้นไม่ได้มีประสบการณ์ด้านนี้เท่าใดนัก ข้อมูลที่ได้มาจากทีมวิจัยเองจึงมีไม่มาก เมื่อเทียบกับพื้นที่อื่นที่ผู้นำเข้าร่วมเกือบทุกหมู่บ้าน และ นี่เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นางเก็บข้อมูลได้น้อยกว่าพื้นที่อื่น ส่วนการเก็บข้อมูลจาก กลุ่มเป้าหมายนั้นเป็นการลงเก็บเป็นทีม และกลุ่มที่เป็นเป้าหมายก็มีเพียงอดีตผู้นำและผู้อาวุโสใน ชุมชนเท่านั้น ส่วนกลุ่มอื่นที่เป็นเป้าหมายนั้นไม่ได้ลงเก็บ เหตุที่เป็นเช่นนี้ด้วยเหตุผลที่ว่ามีคนใน ชุมชนรับรู้งานตรงนี้น้อย อย่างที่เคยกล่าวมาแล้วว่ามีผู้นำเข้าร่วมโครงการเพียงหนึ่งหมู่บ้าน เท่านั้น การขยายงานให้เป็นที่รับรู้จึงเป็นไปได้ยาก เมื่อเป็นเช่นนี้การลงเก็บข้อมูลกับคู่กรณีที่เคย มีข้อขัดแย้งหรือว่าคนที่เคยคดีความขึ้นโรงขึ้นศาลก็เป็นไปได้ยากเช่นกัน เพราะนอกจากจะเป็น เรื่องที่สุมเสียงแล้ว ยังไม่มีคนที่คอยประสานงานหรือนำทางไปอีกด้วย ถ้าว่ากันตามจริงหากมี ผู้นำที่เป็นทีมวิจัยอยู่ในพื้นที่ก็จะทำให้การลงเก็บข้อมูลในพื้นที่นั้นง่ายขึ้นด้วย คือ มีผู้นำในหมู่ นั้นๆไปด้วย นอกจากจะมีความคุ้นเคยสนิทสนมกับชาวบ้านที่เป็นเป้าหมายแล้ว ความน่าเชื่อถือก็ จะมีมากขึ้นด้วย แต่ที่นางไม่มีแบบนี้ กลุ่มเป้าหมายที่สามารถลงเก็บข้อมูลได้จึงมีเพียงอดีตผู้นำ และผู้อาวุโสในชุมชนเท่านั้น

อย่างไรก็ตามแม้ที่หมายของข้อมูลมีเพียงกลุ่มเดียว แต่กลุ่มคนที่ว่าก็ไม่ได้ทำให้ผิดหวัง เนื่องด้วยข้อมูลที่ได้มาเกือบทั้งหมดนั้นมีสาระที่น่าสนใจและไม่เคยเปิดเผยที่ไหนมาก่อน ควรค่า แก่การบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้เป็นอย่างยิ่ง แต่น่าเสียดายที่

ข้อมูลชุดดังกล่าวยังไม่ผ่านกระบวนการวิเคราะห์และเติมเต็ม ซึ่งหากข้อมูลที่ได้ผ่านกระบวนการเหล่านี้ก็就会有ความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

๑ บทเรียน/ผลกระทบจากการเลือกตั้งการเมืองท้องถิ่น

การเลือกตั้งเป็นวิธีการซึ่งประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยใช้ในการคัดสรรบุคคลเพื่อมาทำหน้าที่ในการบริหารประเทศ การเลือกตั้งมีหลายระดับและเกิดขึ้นอยู่ทุกเมื่อเชื่อวันไม่เฉพาะแต่การเลือกตั้งในระดับประเทศเท่านั้น หากแต่การเลือกหัวหน้าชั้นของเด็กประถมศึกษาปีที่ 1 ก็ถือว่าเป็นการเลือกตั้งเช่นกัน และเมื่อมีคำว่าเลือกเข้ามาเกี่ยวข้อง นั้นย่อมแสดงว่าสิ่งที่มาให้เลือกนั้นต้องมีมากกว่าหนึ่งอย่างแน่นอน และข้อเท็จจริงอีกอย่างของการเลือกตั้ง คือ ชนะหรือแพ้ มีอยู่เพียงสองคำนี้เท่านั้น แม้บางครั้งผลจะออกมาเสมอ แต่ท้ายที่สุดก็ต้องหาผู้ชนะอยู่ดี

การเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลหรืออบต.นั้นเกิดขึ้นทุกๆ 4 ปีตามวาระที่กำหนดไว้สำหรับนาวงการเลือกตั้งได้เกิดขึ้นท่ามกลางโครงการที่ดำเนินไป ซึ่งก็ไม่ได้ต่างจากตำบลนาหมื่นศรี วังคีรี บางหมากหรือว่าเกาะสุกรที่มีการเลือกตั้งในช่วงนี้เช่นกัน ผลจากการเลือกตั้งปรากฏว่าทุกพื้นที่ต่างก็มีนายกอบต.คนใหม่เข้ามาบริหารงานแทนที่ทีมงานเดิม หลังการเลือกตั้งแต่ละตำบล(ศูนย์ฯ)ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงนี้แตกต่างกันไป แล้วแต่ละจะเปลี่ยนไปในทิศทางใด ดังที่เคยกล่าวมาแล้วก่อนหน้านี้

สำหรับนาวงจุดเปลี่ยนคงอยู่ที่การเปลี่ยนนายกอบต. เนื่องจากนายกอบต.คนเก่าเป็นคนริเริ่มในเรื่องการเปิดศูนย์ฯ การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมให้การสนับสนุนในเรื่องสถานที่ในการเปิดศูนย์ฯ ทั้งยังเป็นแกนนำหลักในการทำโครงการนี้ด้วยเช่นกัน แต่เมื่อหมดวาระของการเป็นนายกฯ วาระของการเป็นผู้นำในการทำโครงการก็ดูจะหมดตามไปด้วยเช่นกัน เมื่อเป็นเช่นนั้นโครงการจึงหยุดลงกลางคัน แม้ว่าภายหลังจะมีการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องนี้กันใหม่ หากแต่ไม่มีความเคลื่อนไหวใดๆ ในพื้นที่ กิจกรรมในโครงการจึงต้องหยุดไปโดยปริยาย

๑ บทเรียนจากการเป็นพื้นที่พิเศษ

หลังจากที่ต้องหยุดการทำกิจกรรมไว้แค่การเก็บข้อมูล “นาวง” ก็ถูกขนานนามให้เป็นพื้นที่พิเศษ คือ แตกต่างจากอีก 9 พื้นที่ที่ยังดำเนินโครงการต่อไปได้ แม้ว่าจะประสบปัญหาในทำนองเดียวกันกับนาวงก็ตาม

เหตุที่เป็นเช่นนั้นเพราะนาวงมีความแตกต่างจากพื้นที่อื่นอยู่ก่อนแล้ว ก่อนมีการเลือกตั้งเสียอีก เพียงแต่ผลกระทบจากการเลือกตั้งทำให้สถานการณ์ที่คลุมเครืออยู่ชัดเจนขึ้นมาเท่านั้นเอง จนในที่สุดก็กลายเป็นบทสรุปสำหรับพื้นที่นาวงว่าหยุดแค่นี้

แม้ว่าการจะยังหาข้อสรุปไม่ได้ว่าหยุดเพื่ออะไร หากแต่การหยุดในครั้งนี้ก็มีได้มีจุดประสงค์เพื่อเดินย้อนกลับไปยังทางเดิมที่เดินมาอย่างแน่นอน เป็นไปได้ว่าการหยุดในครั้งนี้จะเป็นเพียงการหยุดพักเพื่อเอาแรง ก่อนที่จะออกเดินทางต่อโดยปราศจากเพื่อนร่วมทางที่ล่องหน้าไปก่อนหน้านี้แล้ว ไม่อีกทีก็หยุดเพื่อคิดหาเส้นทางเดินใหม่ที่เหมาะสมกับกำลังของตนที่พึงมี แต่ไม่ว่าจะอย่างไร บางตอนของหนังสือเล่มหนึ่งเขียนเกี่ยวกับการเดินทางไว้ว่า “สำหรับการ

เดินทางของชีวิต ถ้าเราเดินทางไปไม่ถึงจุดหมายปลายทาง อย่างน้อย...เราก็มีระหว่างทาง เป็นที่ระลึกร่วมกัน”¹

แม้วันนี้นางจะไปไม่ถึงจุดหมายปลายทาง แต่อย่างน้อยนางก็เคยเป็นหนึ่งในสิบพื้นที่ที่ทำการวิจัย เป็นพื้นที่ที่ถูกเลือกจากหลายสิบพื้นที่ในจังหวัดตรัง แม้นางจะก้าวช้ากว่าพื้นที่อื่นๆที่ทำการโครงการด้วยกัน แต่อย่างไรเสียนางก็ยังนำหน้าพื้นที่อื่นที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการวิจัยอยู่หลายก้าว และนี่ถือเป็นกำไรหรือข้อได้เปรียบอย่างหนึ่ง จริงอยู่ที่นางจะต้องหยุดการทำกิจกรรมลงกลางคัน และโครงการในพื้นที่ก็สิ้นสุดลงแค่นั้น แต่หากจะกล่าวว่าเป็นความล้มเหลวก็คงเอ่ยได้ไม่เต็มปาก ด้วยนิยามของคำว่าล้มเหลวนั้นอาจหมายถึงการไม่เหลืออะไรหรือการไม่ได้อะไรเลย แต่นางไม่ได้เป็นอย่างนั้น สิ่งแรกที่ได้คือ ทีมวิจัยได้เรียนรู้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น แม้ไม่ครบทุกกระบวนการ หากแต่ก็ได้เรียนรู้ โดยเฉพาะกระบวนการเก็บบันทึกข้อมูล นอกเหนือจากนั้นการลงเก็บข้อมูลของทีมวิจัยกับอดีตผู้นำหรือว่าผู้อาวุโสในชุมชน ยังเป็นการเปิดพื้นที่ให้ผู้เฒ่าเหล่านั้นได้แสดงตัวตนหรือบทบาทของตนเองออกมา แม้ว่าจะเป็นบทบาทในอดีตที่ล่วงเลยมานานแล้วก็ตาม หากแต่การได้พูดถึงอดีตที่น่าจดจำนั้น ก็เป็นหนทางหนึ่งที่สร้างรอยยิ้มและความสุขให้กับพวกเขาเหล่านั้นได้ไม่น้อยเลย เพราะการได้เล่าความหลังหรือวีรกรรมของตนเองให้ลูกหลานหรือว่าคนอื่นฟังถือเป็นความสุขอย่างหนึ่งของคนแก่เช่นกัน

เหนืออื่นใดคือการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่องของทีมวิจัยตำบลนาง แม้ว่าโครงการในพื้นที่จะสิ้นสุดลงไปแล้วก็ตาม หากแต่เมื่อใดที่ได้รับการเชิญชวนจากพี่เลี้ยงให้เข้าร่วมเวทีแลกเปลี่ยนเครือข่ายฯในแต่ละครั้ง หรืออย่างเวทีถอดบทเรียนระดับจังหวัดก็ได้รับความร่วมมือจากนางเกือบจะทุกครั้ง แม้ว่าบรรยากาศหรือสถานการณ์ในเวทีแต่ละครั้งจะกล่าวถึงนางในลักษณะที่เป็นพื้นที่พิเศษอยู่เสมอ แต่ทุกภาคส่วนก็มีความคาดหวังอยากให้ความเป็นพิเศษของนางสามารถเป็นบทเรียนให้กับพื้นที่อื่นได้ ไม่ว่ามากหรือน้อยก็ตามที่

5.2 ปัญหาในการวิจัย

ระดับบุคคล

- ทีมวิจัยส่วนใหญ่เข้ามาด้วยความงุนงง ไม่เข้าใจ และไม่ใคร่สนใจนัก ไม่รู้ว่าต้องทำอะไร ทำอย่างไร และทำเพื่อใคร
- งานวิจัยเป็นงานใหม่สำหรับชาวบ้าน(ทีมวิจัย) แม้ชาวบ้านบางท่านจะรู้จักคำว่า “วิจัย” แต่ก็เป็นในมุมมองของนักวิชาการ ซึ่งคิดว่าเป็นการยากที่ชาวบ้านธรรมดาจะทำได้ แม้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้ชื่อว่าเป็นงานวิจัยที่ชาวบ้านสามารถเอื้อมถึง แต่สำหรับประเด็นยุติธรรมชุมชน ซึ่งว่าไปแล้วก็เป็นเรื่องของนามธรรม ไม่ได้มองเห็นเป็นรูปธรรมอย่างเรื่องการเกษตร การอนุรักษ์ แม่น้ำลำคลองหรือป่า นอกจากเป็นของใหม่แล้วยังเป็นของยากที่ต้องทำเรื่องที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมขึ้นมา และแน่นอนว่าต้องใช้เวลา

¹ ข้อความบางตอนจากหนังสือ A view from afar ไกลดวงตา ใกล้ใจ เขียนโดย สุตแดน วิสุทธิลักษณ์ และวิวัฒน์ พันธุพัฒน์

- ปัญหาในเรื่องการเก็บข้อมูล ดังที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าชาวบ้านที่เป็นทีมวิจัยส่วนใหญ่ไม่ถนัดการเขียน โดยเฉพาะการเขียนบันทึกข้อมูลในรูปแบบของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่ต้องอาศัยการบันทึกอย่างละเอียดเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ ต่างจากการบันทึกของผู้ใหญ่บ้านที่บันทึกไว้เพื่อเป็นหลักฐานเท่านั้น กิจกรรมการเก็บข้อมูลจึงต้องใช้เวลาานาน แม้ว่าทุกท่านจะเขียนหนังสือได้ แต่ก็เหมือนกับการมานับหนึ่งใหม่ในการเขียนรูปแบบนี้
- ข้อมูลที่เก็บมีมากเกินไป เกินกำลังของทีมวิจัย แม้รู้ว่าเป็นการดีหากสามารถเก็บข้อมูลที่เกิดขึ้นในชุมชนได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และข้อมูลเหล่านั้นมาจากกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มที่กำหนดไว้ หากแต่ในความเป็นจริงข้อมูลที่ได้อาจไม่สำคัญเท่ากับกระบวนการที่ให้ข้อมูลที่ได้นั้น แม้จะได้ข้อมูลหลายเรื่อง แต่มีทีมวิจัยลงเก็บอยู่คนเดียว โดยทีมวิจัยคนอื่นไม่มีส่วนร่วมข้อมูลที่ได้อาจได้มาก็แทบจะไม่มีประโยชน์ หรือถ้ามีก็มักกับคนเพียงไม่กี่คน เพราะหัวใจสำคัญของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นคือการมีส่วนร่วม สำหรับนางนอกจากทีมวิจัยที่เข้าร่วมกิจกรรมเก็บข้อมูลจะมีน้อยคนแล้ว ดูเหมือนว่าการเขียนยังเป็นอุปสรรคอีกด้วย ข้อมูลที่ได้มาจึงมีจำนวนน้อยกว่าพื้นที่อื่น ๆ อย่างไม่ต้องสงสัย
- ทีมวิจัยหรือแกนนำบางท่านเมื่อหมดวาระจากการเป็นผู้นำหรือการมีตำแหน่งในชุมชนก็หยุดทำงานนี้ไปด้วยโดยปริยาย และแม้ว่าการหยุดดังกล่าวจะเป็นสิทธิ์ส่วนบุคคล และยากที่ใครจะมาบังคับใจใครได้ หากแต่บางครั้งการหยุดของคนๆหนึ่งก็เป็นจุดเริ่มต้นหยุดของใครอีกหลายคนด้วยเช่นกัน

ระดับพื้นที่ตำบล

- นางวประภอบด้วย 11 หมู่บ้าน แต่เข้าร่วมโครงการวิจัยเพียง 7 หมู่บ้านเท่านั้น และใน 7 หมู่บ้านก็มีผู้ใหญ่บ้านเข้าร่วมเป็นทีมวิจัยเพียง 1 หมู่บ้านเท่านั้น การกระจายงานให้เป็นที่รับรู้จึงเป็นไปได้ยากเช่นกัน ผลที่ตามมาคือเก็บข้อมูลเรื่องราวได้น้อยและไม่ครอบคลุม เนื่องจากไม่มีแกนนำในแต่ละหมู่บ้านคอยประสานงานและร่วมเป็นทีมวิจัย
- กลุ่มคนที่เข้าร่วมเป็นทีมวิจัยแม้ไม่ได้เป็นผู้นำ แต่ก็สืบบทบาทในชุมชนเช่นกัน หากแต่มีประสบการณ์ด้านการจัดการปัญหาความขัดแย้งน้อย หรือไม่มีเลยสำหรับบางคน เมื่อเป็นเช่นนั้นทำให้หลายท่านที่ไม่มีประสบการณ์ดังกล่าวไม่เข้าร่วมกิจกรรมการเก็บข้อมูลไปโดยปริยาย
- ทีมวิจัยที่ทำหน้าที่ประสานงานไม่สามารถประสานงานกับทีมวิจัยคนอื่นๆ เพื่อมาร่วมกิจกรรมได้ ทั้งนี้เนื่องจากไม่มีทีมวิจัยที่เป็นแกนนำหลักในแต่ละ

หมู่บ้าน บ้างก็ประสานไปแล้ว แต่ทีมวิจัยบางท่านก็ติดภารกิจและไม่มีเวลาที่จะมาทำกิจกรรมตรงนี้ได้ ยิ่งทำไปคนยิ่งหายและไม่สามารถดึงคนใหม่ๆเข้ามาร่วมทีมได้ หรือถ้ามีก็ยังเป็นคนที่ยังคงมีความคิดและยึดติดอยู่กับรูปแบบการประชุมของหน่วยงาน แต่ยังไม่ได้อ่านรู้ถึงกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเมื่อออกมาร่วมเวทีข้างนอก อย่างเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เครือข่าย หรือว่าเวทีถอดบทเรียนระดับจังหวัด การแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆจึงแตกต่างกับเครือข่ายจากพื้นที่อื่นที่ได้ทำกิจกรรมในพื้นที่จนสิ้นสุดโครงการ อยู่ค่อนข้างมาก ทำให้เห็นความแตกต่างชัดเจนระหว่างคนที่ผ่านกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมาแล้วกับคนที่ยังไม่ได้เข้าสู่ เรียนรู้ และผ่านกระบวนการดังกล่าว

- ผลกระทบจากการเลือกตั้งการเมืองท้องถิ่นที่นอกจากช่วงที่มีการหาเสียงก่อนเลือกตั้งจะต้องหยุดการทำกิจกรรมในพื้นที่แล้ว หลังเลือกตั้งหากมีการเปลี่ยนแปลงทีมบริหารใหม่ ศูนย์ก็จะได้รับผลกระทบเช่นกัน ทั้งในเรื่องสถานที่ งบประมาณ ตลอดจนการขับเคลื่อนของศูนย์ฯ สำหรับนางวได้รับผลกระทบโดยตรงจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทั้งในเรื่องแกนนำและสมาชิกในทีมที่ต่างก็ทยอยกันหมดวาระตามไปด้วย ส่วนคนที่เหลือก็ไม่มีทั้งกำลังคนและกำลังใจมากพอที่จะทำงานตรงนี้ได้ต่อไปได้ ทุกอย่างเลยต้องหยุดไปตามกัน
- ปัจจัยหนึ่งที่เป็นตัวแปรสำคัญอีกอย่างที่ทำให้นางวไม่สามารถดำเนินงานต่อในพื้นที่ได้ คือ ความห่างเหินของบรรดาทีมวิจัยทั้งในเรื่องความสัมพันธ์และระยะทาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะตำบลนางวมีอาณาเขตที่กว้างขวาง และใน 11 หมู่บ้านก็มีหลายหมู่บ้านเช่นกันที่ติดเขตเทศบาลตำบลนางว อาจเป็นปัจจัยดังกล่าวที่ส่งผลให้นางวไม่ได้มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อนเจกเช่นพื้นที่อื่นหรือถ้ามีก็คงเป็นการรวมตัวภายใต้กลุ่มชื่ออื่น แต่หากถามถึงการรวมตัวในนามของผู้คนที่ขับเคลื่อนเรื่องศูนย์ฯนั้นยังไม่ได้เกิดขึ้นเด่นชัดมากนัก กำลังสามารถในการหยัดเยียนและข้ามฝ้าอุปสรรคต่างๆจึงลดน้อยถอยลงเช่นกัน
- โครงการกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลนางวเป็นโครงการหนึ่งที่ลงมายังพื้นที่ การที่ต้องหยุดทำกิจกรรมโครงการ จึงไม่ใช่ข้อสรุปว่าชุมชนนางวไม่มีความเข้มแข็ง เพราะคำว่าเข้มแข็งหรือไม่นั้นไม่ได้วัดกันเพียงทำโครงการใดโครงการหนึ่งสำเร็จเท่านั้น หากแต่มีตัวแปรอื่นอีกมาก จริงอยู่ที่เมื่อเทียบกับพื้นที่อื่นที่ทำโครงการนี้ด้วยกัน นางวมีความอ่อนกว่าในหลายด้าน แต่นั่นเป็นเพียงผลจากการทำโครงการหนึ่ง ไม่ได้มองในภาพรวมของตำบล เป็นไปได้ว่านอกจากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว โครงการนี้อาจจะยังไม่ใช้ทางเดินที่เหมาะสมสำหรับนางว

5.3 ข้อค้นพบ/ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

- จากกรณีของนางสาวสามารถสรุปได้ว่าอย่างไรเสียงานยุติธรรมชุมชนก็จำเป็นต้องผูกติดอยู่กับผู้นำอย่างแยกไม่ออก ประการแรกผู้นำคือคนที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการปัญหาความขัดแย้งในชุมชน ประการต่อมาคือผู้นำโดยส่วนใหญ่เป็นที่รู้จักและชาวบ้านให้การยอมรับนับถือมากกว่าคนที่ไม่ได้มีตำแหน่งอะไรเลยในชุมชนจริงอยู่ที่บางชุมชนมีผู้นำโดยธรรมชาติหรือบุคคลที่ชาวบ้านให้การเคารพนับถือ แต่ก็ต้องไม่ลืมว่าการเคารพนับถือนั้นมีที่มาจากอำนาจ บารมีหรือความดีความชอบที่บุคคลนั้นสั่งสมมาชั่วชีวิตเช่นกัน หากไม่แล้วคงยากที่ใครคนหนึ่งจะเป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้านได้ แม้ปราศจากตำแหน่งในชุมชนแล้วก็ตาม
- หากชุมชนใดชุมชนหนึ่งจะทำการวิจัยในประเด็นยุติธรรมชุมชนในสภาพภาคหน้า และหากมีเวลามากพอ ควรศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชน การตั้งถิ่นฐาน ประเพณี ความเชื่อ หรืออะไรก็ตามที่เกี่ยวข้องกับภูมิหลังของชุมชนทั้งหมดเสียก่อน ก่อนที่จะเริ่มทำกิจกรรมในโครงการ ไม่ก็อาจกำหนดการเก็บข้อมูลชุมชนเป็นกิจกรรมหนึ่งในโครงการก็ได้ เพราะตัวข้อมูลชุมชนจะเป็นตัวบอกว่าชุมชนอดีตเป็นอยู่อย่างไร ต่างกับสังคมปัจจุบันอย่างไร มีสิ่งไหนบ้างที่เกิดขึ้นใหม่ สิ่งไหนบ้างที่ยังดำรงอยู่ หรือสิ่งไหนที่ได้สูญหายไปแล้ว เป็นข้อมูลพื้นฐานให้ทีมวิจัยเข้าใจชุมชนของตัวเองมากขึ้น ทั้งนี้อาจไม่เฉพาะเรื่องการจัดการความขัดแย้งเท่านั้น หากแต่เป็นทุกเรื่องในชุมชน ถ้าทำได้อย่างที่ว่าจะทำให้ทีมวิจัยเข้าใจที่มาว่าเหตุใดจึงต้องทำโครงการยุติธรรมชุมชน หรือยุติธรรมชุมชนมีความสำคัญอย่างไรทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคต
- งานวิจัยโครงการยุติธรรมชุมชนต้องมีแกนนำหลักที่ชัดเจนทั้งในบทบาทและหน้าที่ หากเป็นไปได้คนที่เป็ผู้นำต้องเป็นคนที่สมาชิกในทีมให้การยอมรับ และตนเองก็มีความมั่นใจมากพอ หากไม่แล้วการนำคนอื่นก็จะไม่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง หรือถ้าเกิดก็ไม่เต็มที่ เพราะยังมีความเกร็งเกรงกันอยู่ การเคลื่อนงานในพื้นที่ก็ไปไม่ได้ยากพานทำให้คนที่ตั้งใจทำงานหรือเป็นผู้ตามพลอยลังเลหรือหมดกำลังใจไปด้วย ฉะนั้นผู้นำจึงมีความสำคัญมาก หากสิ่งที่สำคัญกว่าคือกระบวนการที่ให้ได้มาซึ่งผู้นำ เมื่อใดก็ตามที่บทบาทของการเป็นผู้นำได้มาด้วยความเกรงใจ หรือไม่สมัครใจ ก็เป็นการยากที่จะมีผู้นำเกิดขึ้นอย่างแท้จริงเช่นกัน
- องค์ประกอบของทีมวิจัยที่เหมาะสมต้องประกอบด้วยผู้นำโดยตำแหน่ง อาทิ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ส.อบต. เป็นต้น และผู้นำที่ไม่มีวาระในการดำรงตำแหน่งเหมือนกลุ่มแรก ผู้นำในกลุ่มนี้อาจเป็นคนที่มิหรือไม่มีตำแหน่งในชุมชนก็ได้ แต่ต้องเป็นคนที่ชาวบ้านให้การเคารพนับถือ พูดแล้วมีคนฟัง ทั้งยังประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดีแก่คนในชุมชน หากทีมวิจัยประกอบด้วยบุคคลสองกลุ่มนี้ในสัดส่วนที่เหมาะสม (ตามบริบทของพื้นที่) เป็นไปได้สูงว่าจะสามารถขับเคลื่อนงาน

ในพื้นที่ได้ ส่วนจะได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละพื้นที่เป็นสำคัญ แต่จะไม่เกิดความระส่ำระสายที่มีการเปลี่ยนแปลงหรือหมดวาระของผู้นำอย่างแน่นอน หรือถ้ามีก็สามารถข้ามผ่านไปได้ เนื่องจากทีมวิจัยที่มีองค์ประกอบอย่างที่ว่าไม่ได้ให้บทบาทหรือความสำคัญกับผู้นำเพียงคนเดียว หรือผู้นำที่มีตำแหน่งในชุมชนเท่านั้น ฉะนั้นเมื่อมีคนใดคนหนึ่งหมดวาระไป และไม่ปรารถนาที่จะทำงานนี้ต่อ ก็ไม่จำเป็นที่คนอื่นจะต้องล้มเลิกงานนี้ตามไปด้วย เพียงแต่ต้องสรรหาคนใหม่ๆ เข้ามาร่วมทีมเพิ่มเท่านั้นเอง

- นาวงเริ่มต้นจากความไม่พร้อมส่งผลให้จบลงแบบไม่สมบูรณ์เช่นกัน ข้อมูลที่ได้กล่าวไว้ในบทหรือหัวข้อต่างๆ ของรายงานเล่มนี้ ต่างก็พยายามอธิบายเพื่อจะสื่อสารไปว่าสิ่งที่เกิดขึ้นกับตำบลนาวงทั้งหมดนั้นล้วนมีที่มาที่ไป หาใช่เกิดขึ้นลอยๆ โดยปราศจากเหตุที่มาจากไหน เคยมีคนกล่าวไว้ว่า *“สิ่งที่เกิดขึ้นแล้วย่อมดีเสมอ”* ก็เห็นจะเป็นจริงอยู่บ้าง อย่างน้อยนาวงก็ได้สิทธิพิเศษเหนือพื้นที่อื่นตรงที่ไม่ต้องเขียนรายงานการวิจัยที่มีรายละเอียดมากเท่าพื้นที่ที่ทำโครงการสิ้นสุด แต่นั่นคงไม่สำคัญอะไร เมื่อเทียบกับบทเรียนของตำบลนาวงที่ได้จากการทำโครงการวิจัยนี้ บทเรียนที่หลายฝ่ายรวมถึงพื้นที่อื่นๆ ที่ยังไม่ได้เปิดศูนย์หรือว่าทำโครงการ คาดหวังว่าจะเป็นประโยชน์และนำไปใช้ได้จริง อย่างไรก็ตามสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วย่อมดีเสมอ แม้ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นจะดีจริงหรือไม่ แต่หากได้เกิดขึ้นแล้วก็ถือว่าย่อมมีดีอยู่บ้าง อย่างน้อยก็เป็นประสบการณ์ที่ทำให้ได้เรียนรู้ เพื่อที่จะเติบโตไปอีกขั้นหนึ่ง สำหรับพื้นที่ตำบล นาวงแม้ต้องหยุดโครงการกลางคัน แต่คงไม่ถือเป็นความล้มเหลว เพราะนาวงพยายามอธิบายเหตุแห่งผลนั้นไปแล้ว

บทสรุป

แม้นาวงเป็นพื้นที่เดียวที่ทำโครงการไม่ลุล่วงเช่นพื้นที่อื่น หากแต่ยุทธธรรมชุมชนของนาวงยังมีอยู่และยังคงดำเนินไปแม้โครงการในพื้นที่จะสิ้นสุดไปแล้วก็ตาม จะว่าไปแล้วยุทธธรรมชุมชนเกิดขึ้นมานานแล้วทั้งยังหยั่งรากฝังลึกอยู่ในชุมชนมาจวบปัจจุบัน ทว่าอาจจะไม่ได้เรียกสิ่งนี้ว่ายุทธธรรมชุมชนเท่านั้นเอง

มาถึงวันนี้หากวัดความเข้มแข็งและยั่งยืนของศูนย์ตรงที่การทำโครงการสำเร็จลุล่วง นาวงก็คงเป็นเพียงศูนย์เดียวที่ไม่สามารถสร้างความเข้มแข็งด้วยกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้ และศูนย์ก็อาจจะต้องกลายเป็นศูนย์(0) ทั้งยังเป็นอีกศูนย์หนึ่งที่ต้องสูญหายไปชุมชน แต่หากความเข้มแข็งและยั่งยืนไม่ได้วัดกันตรงนั้น เป็นไปได้ว่าศูนย์ของนาวงก็ยังคงอยู่ แม้ว่าศูนย์ที่เป็นสถานที่จะถูกปล่อยทิ้งให้รกร้าง หากแต่คนที่ทำงานด้านยุทธธรรมชุมชนยังคงมีอยู่ ไม่ได้สูญหายไปเลย เพียงแต่ไม่ได้ทำในนามของรูปแบบศูนย์ยุทธธรรมชุมชน บางครั้งบางทีกรณีของนาวงก็เป็นบทเรียนให้กับหน่วยงานราชการได้เหมือนกัน โดยเฉพาะในเรื่องของการกำหนดรูปแบบหรือว่าสัญลักษณ์ที่เป็นทางการลงไปยังชุมชน กรณีของนาวงเป็นบทเรียนว่าจุดเริ่มต้นของยุทธธรรมชุมชนนอกจากจะเริ่มต้นด้วยการเปิดศูนย์ยุทธธรรมในชุมชนแล้ว ควรจะมี

ทางเดินอื่นอีกหรือไม่ ที่เป็นทางเลือกให้กับพื้นที่ที่ไม่พร้อมเดินทางในรูปแบบของการทำโครงการวิจัย หากแต่ทำงานยุทธธรรมชุมชนในพื้นที่อยู่ตลอด มีการเดินทางในลักษณะอื่นที่เหมาะสมกับพื้นที่อย่างนางหรือไม่ว่า และลักษณะที่ควรเป็นอย่างไร

ท้ายที่สุดหวังว่าเนื้อหาสาระทั้ง 5 บทของรายงานเล่มนี้ คงเป็นกระบอกเสียงแทนนางพื้นที่ที่ถูกขนานนามว่าเป็นพื้นที่พิเศษที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นได้บ้าง แม้สาระที่หยิบยกมานำเสนอ จะไม่สามารถสนองต่อความคาดหวังของทุกฝ่ายได้ ทั้งรูปแบบการเขียนรายงานยังผิดแผกจากพื้นที่อื่นเพียงเพราะมีข้อมูลอยู่อย่างจำกัด หากพบความบกพร่องของรายงานเล่มนี้ ให้ถือเสียว่าความพร่องดังกล่าวเป็นผลพวงของความไม่พร้อมทั้งหมดที่เกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มแรกแล้ว คงไม่ผิดหากรายงานเล่มนี้มีความบกพร่อง เพราะนั่นถือเป็นเรื่องธรรมดา

บรรณานุกรม

รายงานเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เครือข่ายยุติธรรมชุมชนครั้งที่ 1 วันที่ 21-22 ตุลาคม 2551 ณ ปากเมรุรีสอร์ท อ.สีเกา จ.ตรัง

รายงานเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เครือข่ายยุติธรรมชุมชนครั้งที่ 2 วันที่ 27-29 มิถุนายน 2552 ณ เลตริงรีสอร์ท อ.สีเกา จ.ตรัง

รายงานเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เครือข่ายยุติธรรมชุมชนครั้งที่ 3 วันที่ 11-12 ตุลาคม 2552 ณ ปากเมรุรีสอร์ท อ.สีเกา จ.ตรัง

รายงานเวทีถอดบทเรียนเครือข่ายยุติธรรมชุมชนตรัง (เชิงลึก) วันที่ 28-30 พฤษภาคม 2553 ณ ปากเมรุรีสอร์ท อ.สีเกา จ.ตรัง

รายงานเวทีประชุมประจำเดือนเครือข่ายยุติธรรมชุมชนตรัง 5 ครั้ง ได้แก่ ครั้งที่ 1 วันที่ 9 ธันวาคม 2551 ครั้งที่ 2 วันที่ 27 มกราคม 2552 ครั้งที่ 3 วันที่ 25 พฤษภาคม 2552 ครั้งที่ 4 วันที่ 16 ธันวาคม 2552 และครั้งที่ 5 วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2553

รายงานเวทีนำเสนอระดับจังหวัด วันที่ 23 ธันวาคม 2553 ณ โรงแรมธรรมรินทร์ ธนา จังหวัดตรัง

ภาคผนวก

รายงานการทำกิจกรรม

กิจกรรมที่ 1 เวทีเตรียมความพร้อมทีมวิจัย

วันที่ 10 กันยายน 2551 เวลา 14.00 น. ณ องค์การบริหารส่วนตำบลนาง

ผู้เข้าร่วมประชุม

ทีมวิจัยและที่ปรึกษาในพื้นที่	11	คน
ผู้ประสานงานสกว.ตรัง	1	คน
ทีมพี่เลี้ยง	3	คน
ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด	15	คน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ทีมวิจัยได้ทำความเข้าใจโครงการ วัตถุประสงค์ กิจกรรม และการบริหารการเงิน
2. กำหนดบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัย
3. วางแผนการดำเนินกิจกรรมต่อ กำหนดวัน เวลา และสถานที่

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทีมวิจัยเข้าใจในโครงการ ขั้นตอนการทำกิจกรรม การใช้จ่ายงบประมาณ และเข้าใจบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัย
2. ได้แผนการทำกิจกรรมต่อไปของทีมวิจัย

บันทึกกิจกรรมที่ 1

วันนี้ทางทีมวิจัยตำบลนางมีนัดกับทีมพี่เลี้ยงโครงการเวลา 14.00 น. ที่ อบต. นาง หลังจากที่ได้เลื่อนนัดมาหลายครั้งกว่าสมาชิกจะว่างตรงกัน ระหว่างรอทีมให้มาพร้อมทางพี่เลี้ยงได้แจกหนังสือเรื่องเล่าจากชุมชนให้สมาชิกที่มา ก่อนได้อ่านไปพลางๆ ก่อน เมื่อเห็นว่าทีมวิจัยมาครบเกือบทุกคนแล้ว น้องทินจึงเริ่มชี้แจงวัตถุประสงค์ว่าวันนี้นัดทีมวิจัยมาเพื่อชี้แจง

รายละเอียดของโครงการ หลังจากนั้นก็ได้แจกตัวโครงการให้กับผู้เข้าร่วมเวทีทุกคน ต่อด้วยน้องแขกที่มาเล่าที่มาของโครงการให้ฟัง โดยในช่วงแรกได้ให้ผู้ใหญ่แจ่ม และคุณพนมเล่าที่มาของการเกิดศูนย์ว่ามีความเป็นมาอย่างไร คุณพนมเล่าว่าคุมประเพณีเข้ามาเดือนพฤษภาคมปี 49 คุมประเพณีมาจัดอบรม มีคนเข้าร่วมกว่า 80 คน คุมประเพณีมาอบรมให้ความรู้ ตอนนั้นพวกเขายังเข้าใจคลาดเคลื่อนมาก ที่นางมาเปิดไว้แล้วที่หมู่ 3 ของผู้ใหญ่เหมียน อาจารย์เชิดพงษ์เข้ามา แต่ก็ยังไม่เข้าใจ แต่นายกอบต.เป็นคนเร็ว ก็ตกลง ศูนย์เปิดมาแล้วก็ไม่ขับเคลื่อนเลย ตอนเปิดนั้นเราไม่เคยรู้ข้างนอกเลย

น้องแขกได้เล่าที่มาของโครงการว่าตอนนี้ไปไหนก็มีการพูดถึงยุทธธรรมๆ งานนี้เป็นนโยบายของกระทรวงยุติธรรม ตั้งแต่ปี 45 ที่มีการปฏิรูประบอบราชการ จึงแยกกระทรวงยุติธรรมออกมาจากศาล เกิดกรมต่างๆ ของกระทรวงยุติธรรมขึ้น เช่น สอบสวนคดีพิเศษ สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพก็เกิดขึ้นเช่นกัน เพราะคนเกิดมาก็มีสิทธิพื้นฐานแล้วยังมีคนที่ไม่ได้ทำผิดแต่ติดหราง(ตะราง)ก็มี กรมฯก็ต้องช่วยตรงนี้หรือกรณีที่คนที่ไม่มีเงินก็มีกองทุนยุติธรรม ซึ่งงานเหล่านี้อยู่ที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัด แล้วการติดเรื่องปัญหาบางครั้งต้องไปหาหลายส่วน แต่ตอนนี้ยุติธรรมจังหวัดคือศูนย์บริการที่ครบวงจรที่รับรองได้พร้อมสรรพ

ยุทธศาสตร์ของกระทรวงคือยุติธรรมถ้วนหน้า ประชาชนมีส่วนร่วม คือให้ยุติธรรมเข้าถึงทุกส่วน และชุมชนมีส่วนร่วม ที่เป็นเช่นนี้เพราะเรื่องเข้าสู่กระบวนการศาลใช้เวลานาน กรมจึงคิดใหม่ว่ายุติธรรมให้ชุมชนมีส่วนร่วมได้หรือไม่ จึงเกิดยุทธธรรมทางเลือก ทางเลือกคือให้คนเข้ามามีส่วนร่วม ร่วมอย่างถูกกฎหมาย ทำปรีอ(อย่างไร)ให้ยุติธรรมเดินไปได้จริง ชุมชนมีส่วนร่วมจริง

กรมคุ้มครองสิทธิก็รับยุทธศาสตร์กระทรวงมา แล้วมาคิดว่ามีเรื่องมีราวในชุมชนน่าจะใกล้เคียงกันได้ กรมคุ้มครองสิทธิจึงมาจับงานการใกล้เคียง แต่กรมฯก็ไม่ว่าทำปรีอเพราะคนน้อย ก็ไปจ้างมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ทำ 13 จังหวัดนำร่อง ตรงเป็นหนึ่งในภาคใต้จาก 4 จังหวัด เรื่องนี้เป็นเรื่องของกระทรวง ภารกิจไม่ใช่ของกรมคุ้มครองสิทธิอย่างเดียว คุณประพจน์ก็ได้รับยุทธศาสตร์นี้มา แต่บังเอิญอาจารย์เชิดพงษ์เป็นอาสาสมัครคุมประพฤติจึงรับงานมาทำ เปิดศูนย์ตั้งไว้บางแห่งก็ไม่ได้ขับเคลื่อน แล้วคิดว่าทีนี้จะทำปรีอไม่ให้ทำทั้งทำขว้าง

จึงได้มีการจัดถอดบทเรียนที่เกาะสุกรเมื่อ 7-8 มิถุนายน 51 ซึ่งมี 10 พื้นที่ที่ช่วยกันระดมกันมา ในตอนนั้นประชุมก็ประชุมกันอย่างเดียว เหล้าก็ไม่ได้กิน เทียวก็ไม่ได้เที่ยว ไม่เหมือนไปประชุมกับที่อื่น ๆ พื้นที่สะท้อนมาว่าปัญหา สาเหตุ แนวทางแก้ มีหลายๆ ข้อโดยแบ่งปัญหาเป็น 3 ส่วนคือปัญหาของชาวบ้าน คณะกรรมการศูนย์ฯ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ น้องแขกได้ไล่ทีละข้อแล้วย้ายทางแก้ ข้อที่เป็นการเก็บข้อมูลนั้นยากค่อนข้างนาน และที่พูดถึงอีกอย่างย่ำว่าหาที่ปรึกษาได้ และย้ายเรื่องที่ศูนย์ขาดการบริการจัดการที่ดี และทางแก้ที่ย้ำ คือทำระเบียบบริหาร แยกตัวอย่างว่า พันธมิตรนั้นมีเครือข่ายหลายกลุ่ม ทั้ง ASTV จำลอง ศรีเมือง นักศึกษา สหภาพแรงงาน เช่นกันถ้าเครือข่ายอย่าง โคกสะบ้า นาวง นาทมศรี หรือหลายๆ ตำบลทำ ก็จะสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งมากขึ้น แบบนี้แล้วคาดว่าทุกคนคงอยากให้ศูนย์อยู่ได้ อยากให้ศูนย์เป็นที่ใกล้เคียง เพราะชุมชนเมื่อมีเรื่องขึ้นมา แล้วถ้าใกล้เคียงคงจะดีกว่า อาจารย์มานพเลยได้ทำโครงการที่ให้คนในพื้นที่เป็นคนทำ แต่ทำกัน 10 ตำบลของจังหวัดตรัง แล้วทำไปคงไม่กระทบใคร (กระทบอะไร) จึงได้เกิดระดับการทำคือ ระดับกรมฯ โดย ชช.เพลินใจ แล้วก็มีผู้ช่วยวิจัยทำงานในพื้นที่ แล้ว สกว.ก็หนุนพี่เลี้ยงเพื่อให้ต่อเนื่อง แต่ทำเองคงไม่มีใครเชื่อจึงต้องมีนักวิชาการซึ่งก็คืออาจารย์ไพสิฐ พาณิชยกุล ซึ่งเป็นนักกฎหมายมหาชน ที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ แล้วก็มีพื้นที่ 10 พื้นที่ดำเนินการ แล้วต่อไปถ้าชุมชนทำสำเร็จขึ้นระดับหนึ่ง ก็จะเป็นที่ดูงานของคนอื่น แล้วถ้าสำเร็จก็อาจมีนักวิชาการ หรือหน่วยงานวิชาการมาศึกษาดูงาน ตอนนี้จะพบว่าทุกพื้นที่ก็ประสบปัญหาเหมือนกันคือเปิดศูนย์ตั้งไว้ แล้วก็ไปประชุมกัน ต่อไปนี้เราหวังว่าศูนย์จะขับเคลื่อนงานตัวเอง โดยภารกิจของยุติธรรม ไม่ใช่การพัฒนา

ขอถามกลับในที่ประชุมว่างประมาณที่ตั้งไว้ 133,400 บาท ที่พี่สัญญาได้เซ็นสัญญาแล้ว พร้อมจะเดินกันหรือไม่ แต่ไม่ใช่เดินอยู่คนเดียว จะมีทีมผู้ช่วยนักวิจัยจากสกว.กับกรมฯ มาหนุน ถ้าสิ่งไหนเกินความสามารถ งานนี้ สกว. จะตามมาพูดคุย มาสรุปการทำงานกัน แต่ไม่ได้มาจีให้ทำ ระหว่างนั้นคุณพนมถามว่างานที่จะทำคือการจัดการข้อพิพาทใช่หรือไม่ น้องแขกบอกว่าอันที่จริงงานยุติธรรมชุมชนนั้นมากมายมหาศาล แต่กรมเน้นการจัดการข้อพิพาท แล้วก็มาเน้นงานนี้ในช่วงเริ่มต้นก่อน

มาดูโครงแบบของ สกว. เพราะงานของ สกว. เป็นกระบวนการวิจัยสร้างการเรียนรู้ เน้นการจัดการข้อมูล ซึ่งจึงต้องเป็นว่ากระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็ง แล้วกระบวนการที่จะสร้างการเรียนรู้นั้นเป็นอย่างไร ต้องรู้ปัญหาความขัดแย้งของตัวเองก่อน และต้องรู้แนวทางการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับวิถีของชุมชน นี่เป็นตัวอย่างว่าต้องทำข้อมูลก่อนจึงจะทำแผนชุมชนได้ ทั้งๆ ที่ในชุมชนมีข้อมูลอยู่แต่เราไม่เคยได้ศึกษามาเรียนรู้กัน แล้วเราทำปรี

1. เรามาศึกษาปัญหาความขัดแย้งในชุมชนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน แล้วเปรียบเทียบกับคดีที่เข้าสู่กระบวนการศาล อันนี้คือแนวทางแก้ปัญหาที่ได้เสนอกันไว้ในวันถอดบทเรียนว่าควรจะมีการเก็บข้อมูล และบันทึกข้อมูล
2. การทำกิจกรรมต่างๆ เป็นสร้างการเรียนรู้ให้กับชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ผู้เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับทางแก้ว่าต้องมีการประชาสัมพันธ์ เชิญหน่วยงาน
3. ได้แนวทางการบริหารศูนย์ฯ จากการปฏิบัติจริง
โครงการนี้ทำกัน 1 ปี จริงๆ คงทำกันแค่ 7 เดือน

ต่อไปให้เห็นภาพ ซึ่งคือการทำกิจกรรม โดยมีกิจกรรมดังนี้

1. เตรียมความพร้อม วันนี้คือกิจกรรมนี้ เรามาคุยกันว่าพร้อมหรือไม่ ถ้าไม่พร้อมไม่เข้าใจกันก็จับกันแต่เพิ่งเริ่มฉายแล้ว แต่ถ้าทำไปเรื่อยๆ ท่านจะเข้ามาทำเองมากขึ้นเรื่อยๆ แล้วเราเองก็ทำน้อยลง
2. การทำงานเราต้องให้ชาวบ้านรู้ว่าเราทำอะไร งานเราเน้นการไกล่เกลี่ย ดังนั้นการเชิญคนมารับทราบต้องเป็นคนที่เกี่ยวข้อง ถามว่ามีใครบ้าง คำตอบจากผู้เข้าร่วมท่านหนึ่ง คือผู้ใหญ่ อดีตผู้นำ
3. เสร็จแล้วเราก็ลงเก็บข้อมูลพื้นที่ใครพื้นที่มัน เก็บปรี คือลงไปนั่งพูดคุยว่าเรื่องวันก่อนเป็นปรีใคร ใครไกล่เกลี่ยกันปรีใคร จบปรี การลงพื้นที่ไปพูดคุยเราได้แนะนำตัวเองว่ามาจากศูนย์ ได้ประชาสัมพันธ์ตัวเองแล้ว ได้แผนการทำงาน ข้อมูลที่ไปเก็บ

สร้างการเรียนรู้ให้กับกรรมการ และชาวบ้าน เพราะเรื่องหลายๆ เรื่องจะทำให้เรียนรู้ว่าการไถ่เกี่ยนั้นมีกระบวนการ เทคนิค การลงเก็บข้อมูลไม่ใช่ลงไปเก็บๆ แล้วเสร็จแล้วไม่ใช่ว่าเขาไม่ให้เราก็ทำไม่ได้ เราต้องอธิบายให้เขารู้จัก ให้เขาเข้าใจ

4. เรียบเรียงข้อมูล มาวิเคราะห์สร้างการเรียนรู้
5. การประชุมประจำเดือนเพื่อขับเคลื่อนตลอด เกิดการบริหารจัดการศูนย์ ว่าจัดการการเงินปรีอ วางแผนการทำงาน วิเคราะห์ปัญหาได้ แล้วเรื่องที่เราไม่รู้ เราจะหาที่ปรึกษาดีไหม หรือจะเชิญเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เฉพาะทางมาให้ความรู้ดีไหม เห็นว่าแคล้งเก็บข้อมูลแก้ปัญหาศูนย์ได้ตั้งเยอะแยะมากมายแล้ว
6. ข้อมูลนี้เราต้องคืนกลับให้ชุมชน ข้อมูลที่ได้มาที่ละคน มามากมาย ถ้าเราได้คนมากขึ้น เขาจะแหล่งให้เราเอง ทุกคนช่วยกันเติม ที่สำคัญชาวบ้านเกิดการยอมรับกรรมการ รู้บทบาทกรรมการแล้ว (แก้ปัญหาอีกข้อแล้ว) ทำทั้งตำบลสัก 2-3 หมู่บ้านต่อครั้ง
7. เอาขั้นตอนทั้งหมด และงานทั้งหมด มาทำระดับตำบลอีก เวทีนี้จะเชิญคนนอก อย่างหัวหน้าตำรวจ ปลัดอำเภอใหม่เราอยากให้ใครรู้ อยากให้ใครยอมรับ เชิญมา เชิญมาเอาอะไรให้เขาฟัง ก็เอาสิ่งที่เราทำ วิเคราะห์ให้เห็นว่าเราทำแล้วได้อะไร แล้วเขาจะเกิดการยอมรับหรือไม่ แต่ไม่ใช่เราทำตำบลเดียวแต่ทำกันหลายตำบลจะเกิดพลังให้เขายอมรับ (น้องแขกยกตัวอย่างว่าคลองชีล่อมั้นเชิญสายตรวจประจำตำบลมาเป็นกรรมการ เมื่อวานแอกบอกว่าต่อไปถ้ามีเรื่องแอกขอตามกรรมการมาช่วยกันไถ่เกี่ยแทนแล้ว นี่คือผลสำเร็จที่ชี้ให้เราเห็นว่าเริ่มแล้ว)
8. เวทีระดับจังหวัด เวทีนี้เชิญระดับใหญ่ๆ ลงมาแล้ว และมี ชช.นำเสนองาน นักวิชาการลงมานำเสนองานให้เรา ทำให้เพิ่มความหนักแน่น แล้วระดับตำบลก็นำเสนอกันไปคนระดับปลัดกระทรวง อธิบดีกรมฯ มารับฟัง แต่สะท้อนถึงข้างบน
9. สรุปบทเรียนระหว่างทาง 3 ครั้ง จากทุกพื้นที่ มาแลกเปลี่ยนกัน ใครมีปัญหอะไรก็ช่วยกันปรึกษาแลกเปลี่ยนแนวทางแก้

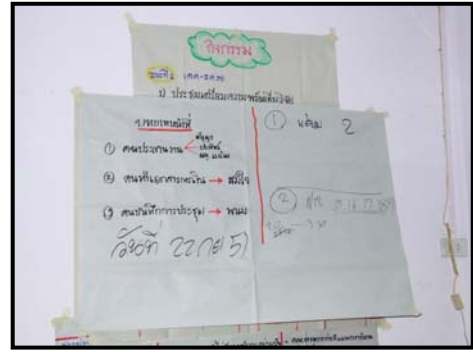
งานนี้เป็นการสร้างการกระทบต่อข้างบน แต่การลงพื้นที่เก็บข้อมูล ได้เยอะแยะมากมาย แต่การเก็บข้อมูลเราต้องได้คน และได้การประชาสัมพันธ์ แล้ววิธีการง่ายๆ ก็มีเช่น เอรถ่วงประชาสัมพันธ์ทั้งหมู่บ้าน แต่วิธีนี้เราเห็นว่าไม่ได้ผล เลยต้องเสนองานแบบนี้ประธานคิดว่าปรีอ

ท่านนายกอบต.บอกว่าเป็นเรื่องที่เราทำกันอยู่แล้ว เราพูดกันมานานแล้วเป็นปีๆ แล้ว ให้ทุกคนเริ่มทำได้แค่ไหนเอามาแค่นั้นก่อน การเก็บข้อมูลปัจจุบันมีอยู่แล้ว เรื่องต่างๆ เราเก็บมาได้มาพิจารณากันว่าทำไมเรื่องมันค้าง หรือทำไมมันจบ เพราะอะไร เราต้องมาวิเคราะห์ น้องแขกบอกว่าเราใช้ข้อมูลเพื่อการป้องกันได้ แต่ปีนี้เอากันแค่ให้รู้ตัวเองก่อน คุณสัญญาเสริมว่าเราทำกันก่อน แล้วคนอื่นค่อยดึงเข้ามา

หลังจากนั้นเป็นการชี้แจงรายละเอียดของกิจกรรมและงบประมาณ รวมถึงการแบ่งบทบาทหน้าที่ภายในทีมด้วย ดังนี้

1. คนประสานงาน ประสานงานทั้งภายในและภายนอก 3 คน ได้แก่ คุณประสิทธิ์ คุณสัญญา คุณแจ่ม
2. คนทำเอกสารการเงิน คือคนจัดการบิลการเงิน เอกสารการเงิน คือ คุณสมใจ
3. คนบันทึก ในการทำงานทุกครั้งต้องมีคนบันทึก เพื่อทราบร่องรอยการทำงาน เพราะต้องส่งรายงาน คือ คุณพนม

ต่อด้วยการวางแผนการจัดเวทีชาวบ้าน ซึ่ง เป็นกิจกรรมต่อจากเวทีเตรียมความพร้อมทีมวิจัย ซึ่งท่านนายกฯ ได้ถามถึงรายละเอียดเวทีว่า ต้องนำเสนออะไรบ้าง ทางทีมพี่เลี้ยงได้แจ้งว่าเวทีชาวบ้านน่าจะมี 3 ขั้นตอน

1. สกว. ชี้แจงโครงการ
2. เชิญนายกพูด เรื่องการก่อตั้ง ที่มาของศูนย์ฯ
3. หัวหน้าโครงการแนะนำกรรมการศูนย์ฯ

นายกยังย้ำต่อทีมกรรมการศูนย์ฯว่าให้เราทำแค่ไหนก็แค่นั้น ได้ข้อมูลมาแล้วต้องโตะกลม กระบวนการนี้เกิดเพื่ออะไร ทุกคนต้องรู้เป้าหมายนี้ ทุกหน่วยงานมีเป้าหมายในการลงมาทำงาน กับชุมชน

ผู้ใหญ่แจ่มกล่าวปิดท้าย ว่าเมื่อก่อนนั้นตนยังไม่เข้าใจเพราะการเป็นประธานศูนย์นั้น ได้มาโดยการแต่งตั้ง และตอนนั้นไม่มีตำแหน่งใดๆ เลยไม่เข้าใจว่าศูนย์มีที่มาอย่างไร เพราะมีหลายหน่วยงานทั้งกรมประมง ท้องถิ่น ทั้งสกว. แต่ตอนนี้เข้าใจแล้วว่าทุกหน่วยงานมีเป้าหมายเดียวกัน ท่านนายกเสริมต่อว่าวันนี้ถือว่าเป็นประโยชน์ต่อคณะกรรมการ ที่ทำให้เข้าใจกันมากขึ้น สำหรับบางคนที่อยู่ในเงาเมฆก็ให้เห็นภาพชัดเจนกันมากขึ้น สุดท้ายฝากให้คณะกรรมการจงมุ่งมั่นทุ่มเท กับการทำงาน

สรุป

- นาวางจัดเวทีชาวบ้าน จัดวันที่ 22 กันยายน 2551 เวลา 14.00 น. ที่ อบต. นาวาง

ปัญหา/อุปสรรค

- เนื่องจากงานวิจัยเป็นเรื่องใหม่ ทีมวิจัยจึงยังไม่มี ความเข้าใจในตัวโครงการ
- ตำบลนาวงมีทั้งหมด 11 หมู่บ้าน แต่มีหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการเพียง 7 หมู่บ้าน เท่านั้น

กิจกรรมที่ 2 เวทีชี้แจงชาวบ้าน

วันที่ 22 กันยายน 2551 เวลา 14.00 น. ณ องค์การบริหารส่วนตำบลนาง

ผู้เข้าร่วมประชุม

ทีมวิจัยตำบลนาง	6	คน
ชาวบ้านในตำบลนาง	15	คน
ผู้ประสานงานสกว.ตรัง	1	คน
ทีมพี่เลี้ยง	3	คน
ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด	25	คน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อชี้แจงให้ชาวบ้านที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ได้รับทราบการดำเนินกิจกรรมของทีมวิจัย
2. เพื่อวางแผนการลงเก็บข้อมูลต่อไป

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ประชาสัมพันธ์บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและการทำงานของศูนย์ให้ชาวบ้านที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่ทีมวิจัยต้องลงไปเก็บข้อมูลทราบ
2. ได้กลุ่มผู้ให้ข้อมูล และแผนการลงเก็บข้อมูล

บันทึกการทำกิจกรรมที่ 2

เวทีในวันนี้เริ่มด้วยการกล่าวเปิดจากนาย กอบต.นาง นายสมโชค ช่วยชาติ นายกฯ ได้เล่าที่มาของ ศูนย์ว่าเริ่มจากอาจารย์เชิดพงษ์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตและคุณมานพ ที่ได้มาแนะนำเรื่องศูนย์ ยุติธรรมชุมชน ว่าไม่ใช่เกิดจากราชการนะ เป็นเรื่องที่เกิดจากคนในหมู่บ้านนี้แหละ ที่ผมมาเป็นนายกพบหลายเรื่อง ที่ต้องเสียเงินเปล่าๆ มีทั้งพบทนาย ทะนะ ส่วนใหญ่เขาจะเรียกร้องเงิน สังคมทุกวันนี้ติดนิสัยที่ใช้เงินเพื่อให้สะดวกและคล่อง ไม่ได้มองถึงความถูกต้องของสังคมบ้านเราบางเรื่องเราไม่จำเป็นต้องเสียเงิน แต่ทำไมต้องไปเสีย วันนี้เรามาหาแนวทางการทำงานทำให้เห็นเป็นรูปธรรม ซึ่งจริงๆแล้วเราก็ทำอยู่ตลอด เช่นเรื่อง ที่ดิน เรื่อง แดน แต่เราขาดทางวิชาการ ขาดการบันทึก ขาดการพูดคุย เรื่องตรงนี้ที่ต้องเสริมให้มันแน่น แต่ต้องเข้าใจว่าบางเรื่องเราไม่มีความจำเป็นต้องให้จบที่เรา เพียงแต่เราสามารถให้คำแนะนำได้ว่าไปทางไหน โทรติดต่อใคร ก็ช่วยเหลือได้มากแล้ว กรรมการบางคน ไม่เข้าใจ นึกว่าเราต้องไปเป็นทนายว่าความให้คนอื่น ๆ กลัวเพื่อนจะไม่ชอบ เราคิดว่าเราเป็นเหมือนเรือที่ช่วยส่งคน เป็นตัวเชื่อมระหว่างฝั่ง แต่ที่สำคัญผู้นำต้องเสียสละ ต้องเข้าใจในบทบาท ไม่คิดแต่เรื่องเงินเรื่องทอง

และต้องสามารถเป็นตัวช่วยให้เพื่อนได้ ยกตัวอย่าง หน้าแถวเป็น อสม.มานาน เข้าร่วมทุกกิจกรรม ไม่เคยได้อะไรตอบแทน แต่ได้กำไรเรื่องการที่ได้พบปะผู้คน ได้เพื่อนใหม่ แต่เรื่องเหล่านี้ต้องทำนานๆทำเรื่อยๆ สังคมตอนนี้เริ่มขาดระเบียบวินัย ทำให้สังคมเริ่มละ ทำปรีหรือให้กลับไปเหมือนเดิม อยู่อย่างเป็นสุขได้

จากนั้นคุณมานพได้เล่าถึงที่มาของงานยุติธรรมชุมชนและโครงการวิจัยที่ลงมาทำในพื้นที่ว่าเริ่มจากศูนย์ที่เปิดแล้วมันมีแต่ป้ายแล้วก็สูญไป แนวคิดยุติธรรมชุมชนมีที่ไปที่มาตามกฎหมายรัฐธรรมนูญมี 40 โดยกระทรวงยุติธรรมแยกออกจากศาล จึงมีบทบาทมากขึ้น แต่ชาวบ้านยังเข้าไม่ถึง เลยตั้งกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขึ้นมาในปี 2543 มีระเบียบข้อกฎหมายขึ้น โดยมีภารกิจดังนี้

- ช่วยเหลือเรื่องค่าตอบแทนและค่าชดเชยผู้เสียหายในคดีอาญา
 - กรณีเป็นแพะในคดีอาญา
 - ถูกหลอกลวง
- การคุ้มครองพยาน
 - คดีอุกฉกรรจ์ ที่พยานขอรับรองการคุ้มครอง
- คลินิกยุติธรรม
 - มีทนายอาสาซึ่งกรมจ้างประจำวันละ 500 บาทอยู่ประจำที่ยุติธรรมจังหวัด ช่วยดูแลพี่น้องฟรีทุกวันทำการ
- กองทุนยุติธรรม
 - คนที่มีคดีไม่มีเงิน ให้ยืมเงินประกันตัวมาสู้คดีกันก่อน
- ยุติธรรมชุมชน
 - ศูนย์ยุติธรรมชุมชน เพื่อดูแลสิทธิของประชาชน อย่างเช่นเรื่องสิทธิในการให้ทนายเข้ารับฟังการสอบสวน
 - การระงับข้อพิพาทและความขัดแย้งในชุมชน
 - ทำปรีให้ขับเคลื่อนได้

หลังจากที่ตั้งกรมฯ ทางกรมฯ ก็ได้ประสานงานมาทางสกว.ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำงานชุมชน และที่สกว.มารับโครงการของกรมคุ้มครองสิทธิฯ เพราะว่ากรมฯไม่สามารถทำได้ จึงจ้างมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในตอนนั้นมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ก็ทำโครงการนำร่อง 13 จังหวัดทั่วประเทศ กระทรวงก็ทำนำร่องที่ยุติธรรม

จังหวัด โดยในตรงมี 2 พื้นที่คือที่ ของผู้ใหญ่เหมียนที่หนองยายฝ้าย ตำบลนาหวง และของผู้ใหญ่แจ้งที่ตำบลปะเหลียน ส่วนที่สกว.เปิดศูนย์ในปีนี้มี 10 พื้นที่ ซึ่งตำบลนาหวงกับโคกสะอาดเปิดเมื่อปีที่แล้วโดยคุมประพฤติ ในปีนี้ที่เปิดศูนย์เราเชิญอธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิฯ รองอธิบดีฯ มาเปิดศูนย์ในพื้นที่ เพราะกรมฯนั้นคิดยุทธศาสตร์ดี แต่ขาดการปฏิบัติที่ดี ทำวนอยู่ในทางเดิม การทำเรื่องยุติธรรมชุมชนนั้นต้องทำให้เป็นเรื่องของเรา ถ้าเป็นของเราจะมีการเคลื่อนไหวตลอดเวลา ทำ

ให้เป็นของเราให้ได้ ถ้าเปิดศูนย์แล้วทำปรีอให้มีความเข้มแข็ง และจะเป็นศูนย์เรียนรู้ให้กับเพื่อนได้ใหม่ ให้คิดหน้าเพื่อน

ในสมัยก่อนทำไม่ผู้อาวุโสใกล้เคียงแล้วถึงยุติ แต่คนสมัยนี้ต่างก็ไม่ยอมกัน เพราะเด็กที่จบการศึกษามาส่งที่แหละ ที่คอยยุแหย่ ถ้ามีแต่ปัญหาทำอย่างไรให้เป็นเรื่องของเราเอง ไม่บาดหมางกันในชุมชน แล้วคนที่ปัญหาส่วนใหญ่ก็คนใกล้ๆ กันนี่แหละ และยังทะเลาะกันถึงรุ่นลูกรุ่นหลานอีก ถ้าจะเอารูปแบบเดิมมาอีก เราทำอย่างไรให้เกิด ศึกษาจากปัญหาความขัดแย้งในอดีตกันดีหรือไม่ เอาเรื่องภายในชุมชนที่เกิดขึ้นจริง มาเรียนรู้กันใหม่ เรื่องที่ยุติกับเรื่องที่ยื่นสู่ศาลนั้นดีไม่ดีปรีอ(อย่างไร) ทุกๆ ขั้นตอนสร้างการเรียนรู้ได้หมด

ที่นี้ตอนนี้มีคุณศัญญาเป็นหัวหน้าโครงการ และคุณแนลัมเป็นประธานศูนย์ งานนี้คืองานบุญ ถ้าเกิดปัญหาแค่บ้านถ้าเราไม่ช่วยกระทบเราอยู่ดี เห็นว่าในชุมชนนั้นจะต้องมีคนอยู่คนหนึ่งที่ชอบเอาเปรียบคนอื่น ที่เป็นเรื่องปกติเรามาศึกษากันว่าจะแก้ไขปรีอ

โครงการนี้เป็นโครงการที่มีกลุ่มคนลงมือทำ ก่อนจะเกิดโครงการได้มีการประชุมของเครือข่ายที่เกาะสุกร ระดมปัญหากัน ผลที่ออกมา คือ เครือข่ายสะท้อนมาว่าตัวเองไม่มีความมั่นใจ ไม่รู้บทบาทของตัวเอง ชาวบ้านไม่รู้จัก หน่วยงานก็ไม่ยอมรับ ปัญหาทั้งหมดทั้งเพที่ระดมกันมานี้ มันอยู่ที่ไหนครับ อยู่ที่ป้าย ศูนย์ฯ หรืออยู่ที่คน งานนี้ทำไปเพื่อได้คนเพิ่มขึ้น ถ้าหมู่บ้านหนึ่งทำเพิ่มแค่หมู่ละ 5 คน ก็จะได้คนเพิ่มอีก 55 คนปีหนึ่งก็ถือว่ามากแล้ว

งานของเราเริ่มจากบันทึกการใกล้เคียงจากตัวเราเองก็ได้ การบันทึกเป็นเรื่องสำคัญมาก ความรู้เลยสูญ นักวิชาการเขียนกันเป็นเล่มทั้งๆ ที่อ่านของเพื่อน ตอนนี้หัวหน้าโครงการซื้อสมุดให้ทีมแล้ว คุณมานพแนะนำให้ทีมทำการบันทึกจากเรื่องที่เรใกล้เคียงเองก่อน แล้วก็ไปเก็บข้อมูลจากคนอื่น แล้วก็ได้คนที่มาสอนคนอื่นได้ด้วย ช่วงแรกบันทึกใส่ลงกระดาษก่อนก็ได้ ค่อยลงสมุดทีหลัง จะเป็นสมุดประวัติศาสตร์ของแต่ละคนได้ ข้อมูลถ้าเก็บมามากแล้วมากองไว้ก็เป็นแคชยะ เราต้องเอาข้อมูลมาวิเคราะห์แยกแยะวิเคราะห์ว่าให้การเรียนรู้อะไรกับเรา ข้อมูลถึงจะมีพลัง ข้อมูลที่ได้มาย่อยให้ละเอียดที่สุด แล้ววิเคราะห์ว่าตำบลนางนั้นมีปัญหาความขัดแย้งเรื่องใดมากที่สุด แล้วจะทำการป้องกันแก้ไขปรีอ ข้อมูลนี้ก็เอามาทำแผนสู่การจัดการปัญหาของชุมชนหรือจะอบรมหรือเสริมความรู้อย่างไร

จากนั้นคุณมานพก็แนะนำผังการดำเนินงานโครงการยุติธรรมชุมชนจังหวัดตรัง ว่ามีกี่ระดับ และแต่ละระดับทำงานหนุนเสริมกันอย่างไร ที่ทำร่วมกันไป แล้วต่อด้วยการให้เครือข่ายเล่าเรื่องที่เกิดขึ้นจำนวน 1 เรื่อง เพื่อมาวิเคราะห์ให้เห็นในแต่ละส่วน เพื่อให้ทีมวิจัยเห็นว่าเรื่องราวเรื่องหนึ่งที่สมบูรณ์นั้นต้องประกอบด้วยอะไรบ้าง โดยมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเป็นคนเล่าเรื่องมีอยู่ว่า แกมีหลานอยู่คนหนึ่งใช้มันตัดปาล์ม ตัดยาง ขายได้ห้าพัน ตั้งไว้ หายไปหนึ่งพัน รอบหลังหายอีกสองร้อย ใส่ไว้อีก ก็หายอีก ใส่มากใส่น้อยก็หาย ต่อไปในรถไม่ไว้แล้ว ไว้ในบ้าน ทำแผนขับรถออก ให้แผนเผ่า ก็จับได้ หลายคนแนะนำว่าให้พาไปโรงพัก ด้วยความโมโหพาไปโรงพัก ซึ่งระยะทาง 20 กม. ขับรถไปยังอีก 500 เมตรจะถึงโรงพัก โทรหาน้าของหลาน ว่าหลานจะพาไปโรงพัก จะให้ทำปรีอก่อน ก็ได้รับการแนะนำว่าให้ไปบ้านผู้ใหญ่ ใกล้เกลี่ยว่าผมไม่เอาอะไรเลย แล้วก็ให้ทำบันทึกให้พ่อแม่เด็กมารับทราบ แต่ให้เด็กกลับตัวเป็นคนดี ถ้าจับได้ที่หลังไม่ใกล้เคียงแล้ว ให้จัดการเด็ดขาด ตอนนี้เด็กก็มีพฤติกรรมดีขึ้น

วิเคราะห์

- เบี้ยหายในรถ 3 ครั้ง ในบ้านอีก 4 ครั้ง สงสัย
- ตอนนั้นมีคนยอมให้ไปแจ้งความจึงได้ตัดสินใจไปโรงพัก
- คนในหมู่บ้าน 80% แนะนำให้ไปโรงพัก เพราะคนยังเชื่อถือตำรวจ
- คนเสียหายยังมีมโนธรรม เรื่องมันเลยกลับเปลี่ยน โทรหาน้าบ่าวที่เราเชื่อถือ เขาแนะนำในทางที่ดี
- เรื่องนี้ถ้าถึงโรงพักญาติพี่น้องต้องโกรธกันแน่นอน แล้วเด็กก็ไม่ต้องมีประวัติไม่ดีติดตัว
- ยังอยู่ด้วยกันอย่างสันติสุข
- แล้วได้อะไรกับการที่ไม่เอาความเด็ก พี่เสื้อเทาบอกว่าได้บุญอย่างมหาศาล
- คุณมานพบอกว่าการสร้างคนได้กำไรมหาศาล
- เด็กคนนี้นี่ตอนนี้มีคนคอยควบคุมดูแลแล้ว พ่อแม่ก็ต้องคอยควบคุมดูแลเด็ก

การบันทึก

- วัน เวลา สถานที่เกิด
- ใคร กับ ใคร

สรุป

- ตำบลเริ่มต้นทั้งเรื่องการเก็บการจัดการปัญหาความขัดแย้ง แล้วก็เรื่องกองทุนหมู่บ้านด้วย
- นัดวันมาดูข้อมูล วันที่ 9 ตุลาคม 51 เวลา 13.30 น. ที่อบต.นาวง

ข้อสังเกต/ข้อเสนอแนะ

- การประชุมครั้งต่อไปจะต้องเชิญกำนันและผู้ใหญ่บ้านที่ไม่ได้มาในวันนี้มาร่วมด้วย

กิจกรรมที่ 3 เวทีวางแผนเก็บข้อมูลการจัดการความขัดแย้ง

วันที่ 4 ตุลาคม 2551 เวลา 14.00 น. ณ ศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลนาง

ผู้เข้าร่วมประชุม

ทีมวิจัยตำบลนาง	3	คน
เจ้าหน้าที่สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น	1	คน
ทีมพี่เลี้ยง	3	คน
ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด	7	คน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจรายละเอียดการเก็บข้อมูล
2. เพื่อวางแผนการลงเก็บข้อมูล

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทีมวิจัยมีความเข้าใจในรายละเอียดการเก็บข้อมูล
2. ได้วางแผนการเก็บข้อมูล

บันทึกการทำกิจกรรมที่ 3

วันนี้ทีมพี่เลี้ยงได้นำทีมวิจัยเพื่อมาพูดคุยทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลการจัดการปัญหาความขัดแย้ง คุณสัญญามาก่อนเป็นคนแรก หลังจากนั้นก็ได้ประสานงานไปยังคุณแจ่มและคุณสมยศมาร่วมด้วย น้องทินได้แนะนำให้ทีมวิจัยรู้จักกับเจ้าหน้าที่จากสกว.ภาคคือคุณอาภาหรือว่านัย ที่ลงพื้นที่นางในครั้งนี้ด้วย สำหรับบรรยากาศการพูดคุยน้องทินได้ให้ทีมวิจัยเล่าถึงการเก็บข้อมูลให้คุณนัยฟัง เพื่อขอคำแนะนำ

คุณสัญญาหัวหน้าโครงการเล่าว่าตั้งแต่จัดเวทีชี้แจงชาวบ้านไปเมื่อวันที่ 22 กันยายน 2551 ในทีมยังไม่ได้วางแผนการเก็บข้อมูลอย่างจริงจัง เพราะอย่างที่รู้กันว่าทีมวิจัยหลายคนติดภารกิจ และว่างไม่ตรงกัน จึงให้แต่ละคนเก็บบันทึกเรื่องราวจากประสบการณ์ของตัวเองก่อน คุณแจ่มบอกว่าเป็นเรื่องยากเหมือนกันงานนี้ ถ้าผู้นำไม่ร่วมด้วยทุกหมู่ บางทีการลงไปเก็บข้อมูลโดยเฉพาะถ้าต้องไปคนเดียวก็เกิดความรู้สึกลำบากใจ ฉะนั้นคิดว่าต้องลงไปเป็นทีม

ส่วนการเก็บข้อมูลจากตัวเองนั้น ตนเองไม่ถนัดเขียนเท่าไร โดยเฉพาะการเขียนแบบยาวๆ คุณอาภาได้แนะนำให้เขียนเป็นเรื่องเล่าเพราะจะได้เรื่องราวที่ละเอียดสมบูรณ์ และใช้ภาษาได้ก็ใช้ได้ ไม่ต้องใช้ภาษาเชิงวิชาการ คุณสัญญาพูดถึงกรรมการว่าตอนนี้ที่ทำงานอยู่จริงๆ ประมาณ 3-4 คน อย่างในวันนี้ ชวนไว้หลายคนแต่ก็มาเท่าที่เห็น น้องทินเสริมว่าทุกพื้นที่ก็ประสบปัญหานี้ คือ กรรมการว่างไม่ตรงกัน เนื่องจากมีภารกิจมาก เพราะส่วนใหญ่ก็เป็นผู้นำหรือว่ามีตำแหน่งในชุมชนกันทุกคน ปัญหานี้จึงเกิดขึ้นกับทุกพื้นที่ไม่เฉพาะแต่ตำบลนางเท่านั้น

จากนั้นน้องแขกได้ให้คำแนะนำรายละเอียดเกี่ยวกับการเก็บบันทึกข้อมูลเรื่องราว ว่าต้องบันทึกอะไรบ้าง ได้แก่ เป็นความขัดแย้งเรื่องอะไร ระหว่างใครกับใคร จัดการอย่างไร ใครเข้าไปเกี่ยวข้องบ้าง และเรื่องยุติหรือไม่ อย่างไร โดยน้องแขกได้ย้ำว่าให้เขียนเล่าเป็นเรื่อง เพราะจะได้เนื้อหาที่สมบูรณ์

สรุป

- นาวงนัดวางแผนเก็บข้อมูลอีกครั้งในวันที่ 9 ตุลาคม 2551 ที่อบต.

ปัญหา/อุปสรรค

- ตำบลนางมีปัญหาเรื่องการประสานงานในการประชุม เนื่องจากไม่มีแกนนำในการประสานงานในแต่ละหมู่ ภาระหนักจึงตกแก่หัวหน้าโครงการที่ต้องประสานงานกับทุกหมู่และทุกคน

กิจกรรมที่ 4 รวบรวมข้อมูล/วางแผนเก็บข้อมูล

วันที่ 9 ตุลาคม 2551 เวลา 14.00 น. ณ ศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลนาง

ผู้เข้าร่วมประชุม

ทีมวิจัยตำบลนาง	6	คน
ชาวบ้านที่สนใจ	3	คน
เจ้าหน้าที่จากสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดตรัง	1	คน
ทีมพี่เลี้ยง	3	คน
ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด	13	คน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ทีมวิจัยรู้ว่าต้องเก็บข้อมูลอย่างไร กับใคร
2. เพื่อให้ทีมวิจัยรู้วิธีการเก็บบันทึกข้อมูล

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทีมวิจัยรู้วิธีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย
2. ทีมวิจัยสามารถบันทึกเรื่องราวที่ลงไปเก็บจากกลุ่มเป้าหมายได้

บันทึกการทำกิจกรรมที่ 4

เวทีในวันนี้ช่วงแรกน้องทินได้บอกถึงที่มาของการเชิญมาร่วมเวที โดยเล่าถึงที่มาของการลงมาทำโครงการในพื้นที่ตำบลนาง เนื่องจากเห็นว่ามีคนใหม่เข้าร่วมเวทีหลายคน น้องทินเล่าว่า

โครงการยุติธรรมเป็นโครงการความร่วมมือระหว่างกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ร่วมกับศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดตรัง หรือว่าสกว. ตรัง มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อศึกษา รูปแบบการจัดการปัญหาความขัดแย้งในชุมชนว่า เป็นอยู่อย่างไร ทำในพื้นที่ 10 ตำบลในจังหวัดตรัง อย่างในอำเภอห้วยยอดก็มีตำบลปากแจ่ม ตำบลนาง และตำบลวังคีรี แล้วก็อำเภอกันตัง อำเภอปะ

เหลียน และอำเภอนาโยงด้วย รวมทั้งหมด 10 ตำบลดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

โครงการนี้เป็นโครงการวิจัย กิจกรรมที่ทำในโครงการ คือ การเก็บข้อมูลการจัดการปัญหาความขัดแย้งในชุมชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อนำข้อมูลนั้นมาศึกษาและสร้างการเรียนรู้ให้กับทีมวิจัยและคนในชุมชน ซึ่งได้ทำกิจกรรมเตรียมความพร้อมทีมวิจัยและเวทีชี้แจงชาวบ้านไปแล้ว เมื่อเดือนที่ผ่านมา สำหรับวันนี้เป็นเวทีวางแผนการเก็บข้อมูลการจัดการปัญหาความขัดแย้งในชุมชน

จากนั้นน้องแขกมาอธิบายถึงวิธีการเก็บข้อมูล ว่ามีอะไรบ้าง ได้แก่

- เรื่องที่เกิดเป็นเรื่องอะไร
- เกิดที่ไหน เมื่อไร
- ระหว่างใครกับใคร
- เกิดอย่างไร สาเหตุจากอะไร
- แต่ละฝ่ายมีใครเข้ามาเกี่ยวข้องบ้าง
- ใครเป็นคนไกลเกลี่ย เข้าไปเกี่ยวข้องได้อย่างไร
- ขั้นตอน(วิธีการ) ไกลเกลี่ยทำอะไร
- ไกลเกลี่ยกี่ครั้ง แต่ละครั้งทำอะไร ใครเกี่ยวข้องบ้าง (เข้าร่วม) ผลเป็นอย่างไรในแต่ละครั้ง
- ผลการไกลเกลี่ยเป็นอย่างไร สำเร็จ / ไม่สำเร็จ
- เสร็จแล้วมีการทำอะไร (บันทึกข้อตกลงหรือไม่)
- การไกลเกลี่ยครั้งนี้ให้บทเรียนอะไรบ้าง กับคนที่ไกลเกลี่ย กับคู่กรณี และสำหรับคนที่เกี่ยวข้อง
- ปัญหาอุปสรรคในการไกลเกลี่ยมีอะไรบ้าง

จากนั้นได้สอบถามทีมวิจัยว่ามีใครเก็บข้อมูลแล้วบ้าง คุณสัญญาบอกว่าเริ่มเก็บบ้างแล้ว จากประสบการณ์ของตัวเอง น้องแขกจึงบอกให้เล่าเรื่องที่บันทึกมาให้สมาชิกคนอื่นๆ ฟัง และให้ในวงช่วยกันวิเคราะห์ ได้แก่ เรื่องเซตแดน เสร็จจากการลงวิเคราะห์เรื่องที่เล่า ก็ได้แบ่งพื้นที่การเก็บข้อมูล ดังนี้

- คุณสัญญา เก็บรวบรวมข้อมูลของหมู่ที่ 1
- คุณแจ่ม เก็บรวบรวมข้อมูลของหมู่ที่ 2, 8 และ 10
- คุณสงบ เก็บรวบรวมข้อมูลของหมู่ที่ 1, 5 และ 3
- คุณแต้ว เก็บรวบรวมข้อมูลของหมู่ที่ 7

จากนั้นคุณโกเมน รอดโกมล เจ้าหน้าที่จากสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดตรังที่ลงพื้นที่ในครั้งนี้ด้วย ได้มาพูดถึงศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลนาหวาง ที่เปิดโดยสำนักงานคุมประพฤติ อยากเห็นการทำงานที่ต่อเนื่องของศูนย์ฯ ไม่อยากให้สูญหายไปชุมชน อยากให้ศูนย์ฯนี้เป็นที่พึ่งให้กับ

ชาวบ้าน และได้พูดถึงภารกิจของสำนักงานคุมประพฤติว่าเป็นหน่วยงานที่รับหน้าที่เกี่ยวกับกระบวนการลงโทษทางอาญา เป็นขั้นตอนที่ไม่ถึงขั้นติดคุก หรือถ้าติดคุกแล้วก็เป็นการปล่อยออกมาก่อนกำหนด งานคุมประพฤติเรามีทั้งงานคุมประพฤติเด็กรับคดีจากศาลจังหวัดตรัง แผนคดีเด็กและเยาวชนและครอบครัว คุมประพฤติผู้ใหญ่ คือ ผู้ที่มีอายุเต็ม 18 ปี ที่ไปขึ้นศาลผู้ใหญ่ แล้วก็งานคุมประพฤตินักโทษที่ไปติดคุกอยู่ที่เรือนจำที่เขาจะปล่อยออกมาก่อนกำหนด เขาก็จะส่งมาให้ทางคุมประพฤติเป็นผู้รับผิดชอบ นอกจากนี้ยังมีงานในด้านการบำบัดยาเสพติดในกรณีที่ผู้ต้องหาถูกจับกรณีเสพยาเสพติด ศาลจะส่งตัวกลับมาในกรณีที่ต้องการบำบัด งานคุมประพฤติก็จะไปดูว่าเขาติดยาเสพติดจริงหรือไม่ ถ้าพิสูจน์แล้วว่าเป็นผู้เสพติดจริงก็จะส่งตัวไปบำบัด งานที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ งานดูแลผู้กระทำผิดหลังปล่อย ที่มีจุดเริ่มต้นของการรับโทษและปลายทางของการรับโทษ เช่น กรณีถูกคุมประพฤติในกรณีที่ศาลตัดสินรอกการลงโทษ คุมประพฤติก็ปีพอครบก็จะมีการดูแลหลังคุมประพฤติอีก 1 ปี การพ้นโทษจากเรือนจำก็เหมือนกัน หลังจากที่ถูกปล่อยตัวออกมาแล้วคุมประพฤติก็จะรับผิดชอบดูแลอีก 1 ปี

นอกจากภาระงานที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว กระทรวงยุติธรรมได้มอบหมายงานให้กระทรวงยุติธรรมรับผิดชอบโครงการเครือข่ายยุติธรรมชุมชนด้วย เป็นบทบาทที่ต้องการให้ภาคประชาชนมีกระบวนการในชุมชนที่เข้ามาจัดการงานยุติธรรม ในส่วนของงานชุมชนที่ผ่านมามีความหมายว่าเราขาดกลไกหลายเรื่อง อย่างเช่น กลไกการจัดการความขัดแย้ง ตอนนี้ทางกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้ร่วมกับศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดตรัง หรือ สกว.ตรัง ลงนามมีโครงการเก็บข้อมูลการจัดการความขัดแย้งในชุมชน ซึ่งถ้าทำกันทั้งหลายได้เกิดแนวคิดเอากลับมาใช้ในชุมชนอีกในวันข้างหน้า มันก็จะเป็นอะไรที่กลับมาสู่ยุคอดีต เพราะเท่าที่ผ่านมานงานการจัดการความขัดแย้งเป็นงานของชุมชนมาก่อน พอเรามีระบบศาลเข้ามา พอศาลตั้งขึ้นมาเรื่องไหนที่เป็นคดีความขึ้นมาก็จะไปศาล พอส่งไปศาลมากขึ้นๆ บทบาทในการไกล่เกลี่ยภายในชุมชนก็เลยลดลงไป กลายเป็นว่าคดีขึ้นศาล ศาลเองก็มีการกำหนดให้มีการไกล่เกลี่ยที่ศาลเหมือนกันเป็นกระบวนการก่อนฟ้อง ฟ้องแล้วไกล่เกลี่ยก่อนพิจารณาคดีก็มี ตอนนี้จะเห็นได้ว่างานไกล่เกลี่ยความขัดแย้งจะพยายามลงมาถึงชุมชนให้ได้มากที่สุด ทำให้ได้แนวคิดไว้ในชุมชนเองก็สามารถมาช่วยบรรเทาความขัดแย้งตรงนี้ได้

จากนั้นทีมวิจัยได้มาพูดคุยกันเรื่องการเก็บข้อมูลว่าจะจัดการกันอย่างไร ตกลงกันว่าให้ทีมวิจัยแต่ละหมู่บ้านเก็บบันทึกข้อมูลจากประสบการณ์ของตนเอง หรือว่าลงไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายมา แล้วค่อยเอามารวมกันในตอนหลัง โดยจะนัดรวบรวมข้อมูลกันอีกครั้งหนึ่ง ทีมพี่เลี้ยงบอกว่าให้เขียนเล่าเป็นเรื่อง ไม่ต้องกังวลกับภาษาที่เขียน เพราะเขียนเป็นภาษาใดก็ได้ แต่ที่สำคัญต้องเขียนให้ครอบคลุมหัวข้อที่ได้ให้ไว้

สรุป

- ทีมวิจัยเข้าใจรายละเอียดเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลมากขึ้น
- แบ่งทีมเก็บข้อมูลที่ชัดเจนแต่ละหมู่บ้าน

กิจกรรมที่ 5 เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เครือข่ายยุทธธรรมชุมชนตราง ครั้งที่ 1

วันที่ 21- 22 ตุลาคม 2551 ณ เลตรางรืสรอร์ท ต.ไม้ฝาด อ.สิเกา จ.ตราง

ผู้เข้าร่วมประชุม

นายสัญญา เอี่ยมอักษร
นายสมยศ วุ่นสั่งทำ
นายสมหมาย ขุนอินทร์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานของเครือข่าย
2. เพื่อนำสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ไปปรับใช้ในการทำงานต่อ
3. เพื่อวางแผนการทำงานต่อ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้แนวทางการทำงานจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากพื้นที่อื่น
2. ได้ทบทวนการทำงานที่ผ่านมา
3. ได้แผนการทำงานต่อ

บันทึกการทำกิจกรรมที่ 5

เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เครือข่ายฯครั้งที่ 1 ตำบลนางสงทิมวิจัยเข้าร่วมทั้งหมด 3 คน ได้แก่ นายสัญญา เอี่ยมอักษร นายสมยศ วุ่นสั่งทำ และนายสมหมาย ขุนอินทร์

การประชุมเริ่มในช่วงบ่ายด้วยพิธีเปิด ผู้เข้าร่วมทั้ง 10 พื้นที่แนะนำตัว โดยน้องแขกให้เล่นเกมสัจจับคู่ และให้แต่ละคู่แนะนำชื่อเพื่อนซึ่งเป็นคู่ของตัวเองและสิ่งที่เพื่อนชอบ ต่อด้วยตัวแทนกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรมมาเล่าที่มาที่ไป เรื่องที่มาที่ไปของเครือข่าย จังหวัดตราง ว่ากรมคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ แยกออกมา เมื่อปี 2546 จังหวัดตรางเป็นเครือข่ายเข้าร่วมตั้งแต่ปี 2547 เมื่อปี 2550 ก็มีการเปิดศูนย์ประสานงานจัดการความขัดแย้งในชุมชน วิธีการทำงานใช้กลไก เครือข่าย พื้นที่ และการทำงานต่อ จากนั้นก็มีการแบ่งกลุ่มย่อย

กลุ่มที่ 1 ตำบลคลองชีล้อมถูกแบ่งให้อยู่กับตำบลเกาะสุกร ตำบลปากแจ่ม ตำบลเกาะลิบง รวม 4 ตำบล ได้หัวข้อในการแลกเปลี่ยนภายในกลุ่มย่อยเรื่องการทำงานว่าการเก็บข้อมูลความขัดแย้ง เรื่องราวในหมู่บ้าน ที่ไกลเกลี่ยได้ และอยู่ระหว่างการไกลเกลี่ย อย่างไร

กลุ่มที่ 2 มี 3 ตำบล คือตำบลบางหมาก ตำบลโคกสะบ้า ตำบลสุโสะ ได้ระดมเรื่องการทำงานยุทธธรรมชุมชนได้อย่างไร เนื่องมาจากมี สกว. ทำการประสานงาน ลงไปแล้ว ต่อจากนั้นก็มีการประชุมอบรมมาตลอดตั้งแต่ปี 2548 เมื่อเริ่มเป็นเครือข่ายก็มีการไปดูงาน แล้วก็เปิดศูนย์ยุติธรรมชุมชน และทำงานต่ออย่างไร

กลุ่มที่ 3 มีตำบลวังศิรี ตำบลนาหมื่นศรี ตำบลนาหวง โดยมีคุณสมบัติเป็นวิทยากรประจำกลุ่มก็ระดมในเรื่องที่มาของการเป็นเครือข่าย จากการอบรมอาสาสมัคร แล้วได้จัดเวทีชี้แจงชาวบ้าน จนเกิดคณะกรรมการ และเปิดเป็นศูนย์ยุติธรรมชุมชน แล้วดำเนินงานต่อมาอย่างไร ผู้ใหญ่กรอดจากตำบลวังศิรีได้เล่าเรื่องกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งเป็นปัญหาที่ประสบอยู่ในขณะนี้ คือลูกหนี้ไม่ส่งเงินตามกำหนด ผู้ใหญ่ได้เล่าให้ทางทีมฟังและช่วยกันวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางแก้ไขสำหรับตำบลนาหวงได้เล่าปัญหาเรื่องอุบัติเหตุ และปัญหาเรื่องนายหน้าค้าไม้ยางพารา

หลังจากระดมเสร็จได้ตกลงให้คุณสัญญา เอี่ยมอักษร เครือข่ายจากตำบลนาหวงกับคุณสมเจตน์ ศรีรัตน เครือข่ายจากตำบลนาหมื่นศรีเป็นตัวแทนในการนำเสนอในวันพรุ่งนี้ ถึงเวลาพักตอนเย็น ทุกคนเข้าห้องพัก อาบน้ำแล้วมารับประทานอาหารเย็นเวลาประมาณ 1 ทุ่ม ก็กลับเข้าห้องประชุมอีกครั้ง ภาคค่ำมีการเล่นเกมสันทนาการที่ให้เครือข่ายทุกคนไปอ่านรายละเอียดของสัตว์ต่างๆและบอกว่าตัวเองเป็นสัตว์อะไร โดยให้เหตุผลประกอบ หลังจากนั้นก็แยกย้ายกันกลับที่พัก

รุ่งเช้าวันที่ 22 การนำเสนอเริ่มด้วยกลุ่มที่ 2 ที่ได้ระดมเรื่องการเข้ามาทำงานยุติธรรมชุมชนและการก่อเกิดศูนย์ โดยมีคุณดน หมดเงิน เครือข่ายจากตำบลบางหมากและคุณสุชีพ เพ็งพอม เครือข่ายจากตำบลโคกสะบ้าเป็นตัวแทนในการนำเสนอ ต่อด้วยกลุ่มที่ 1 ที่ได้ระดมเรื่องการทำงาน การเก็บข้อมูล มีนายสมจิต สองเมือง เครือข่ายจากตำบลคลองชีล้อมเป็นตัวแทนในการนำเสนอ และสุดท้ายกลุ่มที่ 3 คือกลุ่มของตำบลวังศิรี นาหมื่นศรีและนาหวง ที่ได้ระดมเรื่องที่มาของการเป็นเครือข่าย รวมถึงการทำงาน โดยมีคุณสัญญา เอี่ยมอักษร และคุณสมเจตน์ ศรีรัตน เป็นคนนำเสนอ คุณสัญญาได้กล่าวถึงการงานที่ต้องมีจิตอาสาและได้บอกว่าตนนั้นเป็น อปพร.ของหมู่บ้าน แต่มีครั้งหนึ่งที่ไม่ทำงานแล้วถูกว่าจนทำให้เจ็บใจและน้อยใจที่ทำแล้วไม่ได้ดี แต่ตนก็ยังทำเพราะอยากช่วยเหลือคนอื่น

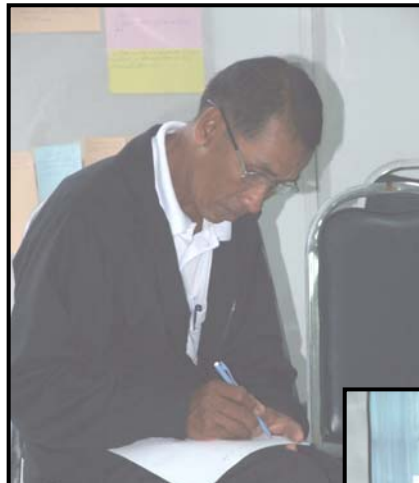
หลังจากการนำเสนอของทั้งสามกลุ่มเสร็จสิ้น ก็ได้วางแผนการทำงานต่อว่าการเรียบเรียงข้อมูลต้องเสร็จเดือนพฤศจิกายน 2551 วิเคราะห์ข้อมูลเดือนธันวาคม 2551 เวทีหมู่บ้านเดือน

มกราคม 2552 เวทีตำบลเดือนกุมภาพันธ์ 2552 หลังจากวางแผนก็ได้ปิดการสัมมนาและร่วมรับประทานอาหารเที่ยงร่วมกัน ก่อนจะเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

สิ่งที่ได้คือการเรียนรู้จากการเข้าร่วมเวทีแลกเปลี่ยน คือ ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานกับพื้นที่อื่น ได้ความรู้จากวิทยากร และได้สร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเครือข่าย

สรุป

- การได้เล่าประสบการณ์การทำงานของตัวเองให้คนอื่นฟังเป็นเรื่องที่น่าสนใจ
- ได้แลกเปลี่ยนการทำงานกับพื้นที่อื่น รู้ว่าเขาเดินไปถึงไหนแล้ว และเราอยู่ตรงไหน
- ได้ทำความรู้จักกับเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง
- ได้เชื่อมความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเครือข่าย
- ได้แผนการทำงานต่อไป

กิจกรรมที่ 6 ร่วมงานมอ.วิชาการ

วันที่ 12 พฤศจิกายน 2551 เวลา 8.00 น. ณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง

ผู้เข้าร่วมประชุม

นายสัญญา	เยี่ยมอักษร
นายสมยศ	วุ่นสั่งทำ
นายแจลัม	ประมวลศิลป์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้คณะกรรมการและทีมวิจัยได้เรียนรู้กระบวนการทำงานวิจัยท้องถิ่น
2. เพื่อการเรียนรู้และเก็บประเด็นของการเสวนาในประเด็นอื่นๆ ของ สกว.ตรัง

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทีมวิจัยได้เห็นการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและนำมาปรับใช้กับงานของตัวเองที่ทำอยู่
2. ทีมวิจัยได้เรียนรู้ถึงวิธีการใหม่ๆ ที่ยังไม่เคยเรียนรู้

บันทึกการทำกิจกรรมที่ 6

ทีมวิจัยตำบลนางเดินทางมาถึงมอ.ตรังประมาณ 8 โมงกว่าๆ มาถึงก็ได้ลงทะเบียน เดินเล่นชมนิทรรศการอยู่ครู่หนึ่งก็เข้าห้องประชุมใหญ่ พิธีการเริ่มด้วยคุณมานพ ช่วยอินทร์ ผู้ประสานงานสกว.ตรัง เรียนเชิญท่านประธานในพิธีกล่าวเปิดงาน ต่อด้วยการแสดงมโนราห์จากตำบลโคกสะบ้า และวิดีโอแนะนำสกว.ตรัง จากนั้น ได้มีการชี้แจงการแบ่งกลุ่มย่อยออกเป็น 3 กลุ่ม โดยแบ่งเป็นห้องย่อยกลุ่มที่ 1 ประวัติศาสตร์ กลุ่มที่ 2 การศึกษา กลุ่มที่ 3 เรื่องการท่องเที่ยว ภูเขาเพชร อำเภอมะนัง จังหวัดสตูล บ่อเจ็ดลูก สตูล การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเองของเกาะสุกร พิพิธภัณฑ์เตาถ่านของตำบลสุโสะ อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง และกลุ่มที่ 4 วิทยา ซึ่งทีมวิจัยก็กระจายกันไปตามห้องที่ตนเองสนใจ ส่วนใหญ่จะเข้าห้องท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้รู้ว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นอย่างไรและจะจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้ยั่งยืนอย่างไร

ตอนเที่ยงพักรับประทานอาหารเสร็จก็เดินชมนิทรรศการที่จัดที่ลานด้านล่าง ในงานมีผู้เข้าร่วมมากมายได้แก่ ข้าราชการ นักเรียนนักศึกษา ทีมวิจัยของตำบลต่างๆ ผู้หลักผู้ใหญ่ของจังหวัดตรังและมีการละเล่นพื้นบ้านคือการรำนโนราห์ กิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นในวันนั้น ทีมวิจัยได้ความรู้มากมายโดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้เช่น สภานายความ ผู้พิพากษา ได้เข้ามารับฟังและแสดงความคิดเห็นในแนวทางการดำเนินงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้การเคลื่อนไหวของเครือข่ายในระดับตำบลและระหว่างจังหวัด และได้ฟังคำบรรยายจากผู้ระดับผู้หลักผู้ใหญ่ ได้รับแจกเอกสารต่างๆของกระทรวงยุติธรรมที่จัดทำขึ้นโดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

ช่วงบ่ายเข้าห้องประชุมเพื่อรับฟังการเสวนาจากนักวิชาการ ในช่วงแรกมีการแสดงละครจากนักเรียนโรงเรียนบ้านโคกทราย อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง จากนั้นเป็นการเสวนาของ

นักวิชาการเกี่ยวกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มีการเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมเวทีซักถามข้อสงสัยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน

การประชุมใช้เวลา 16.30 น. ทุกคนก็แยกย้ายกันกลับ สำหรับทีมวิจัยตำบลนางิ้วถือว่า การมาร่วมเวทีในครั้งนี้ได้ประโยชน์มาก ได้รับความรู้เกี่ยวกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้รับความรู้จากท่านวิทยากร และได้ชมนิทรรศการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในประเด็นต่างๆ

สรุป

- ได้ความรู้ใหม่ๆจากการเข้าร่วมเวที
- บางเรื่องเข้าใจบ้าง ไม่เข้าใจบ้าง เพราะงานวิจัยเป็นงานใหม่สำหรับชาวบ้าน
- ได้เห็นการนำเสนองานวิจัยท้องถิ่นที่เป็นรูปธรรม

กิจกรรมที่ 7 รวบรวมข้อมูล/วางแผนเก็บข้อมูล

วันที่ 4 ธันวาคม 2551 เวลา 13.00 น. ณ ศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลนาง

ผู้เข้าร่วมประชุม

ทีมวิจัยตำบลนาง	5	คน
ทีมพี่เลี้ยง	3	คน
ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด	8	คน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อรวบรวมข้อมูล
2. เพื่อหาวิธีการเก็บข้อมูลที่เหมาะสม
3. เพื่อวางแผนเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. รู้วิธีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย
2. ได้แผนการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

บันทึกการทำกิจกรรมที่ 7

วันนี้เป็นการนัดกันมาเพื่อรวบรวมข้อมูลการจัดการปัญหาความขัดแย้งที่เก็บได้ จากที่ได้วางแผนการเก็บข้อมูลไปเมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2554 ที่ผ่านมา โดยให้ทีมวิจัยแต่ละหมู่เก็บบันทึกข้อมูลการจัดการความขัดแย้งจากประสบการณ์ตรงของตัวเอง และลงเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งได้แก่ ผู้อาวุโสในชุมชน อดีตผู้นำที่มีประสบการณ์ด้านการไกล่เกลี่ย สำหรับวันนี้มีทีมวิจัยเข้าร่วมการประชุมเพียง 5 ท่าน และมีเพียง 3 ท่านที่ได้นำข้อมูลที่เก็บได้มารวบรวม ได้แก่ คุณสัญญา ที่บันทึกเรื่องราวมาได้ทั้งหมด 5 เรื่อง คุณสมยศ 3 เรื่อง และคุณแจ่ม 5 เรื่องเช่นกัน ทีมพี่เลี้ยงได้ขอถ่ายเอกสารข้อมูลดังกล่าวเพื่อนำไปจัดพิมพ์ด้วยคอมพิวเตอร์ เพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูลต่อไป

จากนั้นเป็นการพูดคุยวางแผนการเก็บข้อมูลต่อ คุณสัญญาหัวหน้าโครงการสะท้อนว่า นอกจากทีมวิจัยที่มาในวันนี้แล้ว ทีมวิจัยท่านอื่นๆไม่ค่อยสนใจและให้ความร่วมมือนัก ข้อมูลที่

เก็บได้จึงมีน้อย แต่ตนจะประสานงานอีกครั้ง และคิดว่าต้องมีการลงเก็บข้อมูลเป็นทีมจากกลุ่มเป้าหมาย เพราะถ้าลงเป็นคนเดียวคงจะเป็นเรื่องยาก ทั้งในเรื่องความน่าเชื่อถือและข้อมูลที่ได้มา ซึ่งทีมจะนัดกันอีกครั้งหนึ่ง

สรุป

- สามารถรวบรวมข้อมูลได้ 14 เรื่อง ซึ่งได้ให้พี่เลี้ยงนำไปจัดพิมพ์แล้ว
- ทีมวิจัยจะนัดกันเป็นการภายในอีกครั้งหนึ่งเพื่อพูดคุยทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเก็บข้อมูล โดยเฉพาะทีมวิจัยที่ไม่ได้มาเข้าร่วมในครั้งนี้
- ทีมวิจัยจะลงเก็บข้อมูลเป็นทีม เพื่อความน่าเชื่อถือ

ปัญหา/อุปสรรค

- ทีมวิจัยเข้าร่วมประชุมน้อยคน และให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลน้อยเช่นกัน ภาระหนักทั้งหมดจึงตกแก่หัวหน้าโครงการ ซึ่งทำหน้าที่ประสานงานและเป็นแกนนำหลักในการเก็บข้อมูล

กิจกรรมที่ 8 ประชุมประจำเดือนเครือข่ายยุติธรรมจังหวัดตรัง

วันที่ 9 ธันวาคม 2551 เวลา 8.00 น. ณ หอจดหมายเหตุแห่งชาติฯ

ผู้เข้าร่วมประชุม

เครือข่ายยุติธรรมชุมชน 9 พื้นที่ตำบล (วังคีรีไม่มา)	27	คน
ผู้ประสานงานสกว.ตรัง และผู้ช่วยผู้ประสานงาน	3	คน
พี่เลี้ยงสกว.	1	คน
พี่เลี้ยงกรมฯ	2	คน
รวมผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด	33	คน

วัตถุประสงค์

1. นำเสนอผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไข
2. เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานในแต่ละพื้นที่
3. เพื่อชี้แจงเรื่องการบริหารโครงการ และการทำรายงานความก้าวหน้า
4. เพื่อวางแผนการทำงานครั้งต่อไป

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทีมวิจัยได้เรียนรู้การทำงานของพื้นที่อื่น ได้แนวทางการทำงานไปปรับใช้กับทีมของตนเอง
2. ทีมวิจัยได้แผนการทำงานของพื้นที่ตนเอง

บันทึกการทำกิจกรรมที่ 8

คุณมานพ : ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการจัดเวทีในวันนี้ว่าเพื่อมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากการทำงาน และชี้แจงเรื่องการบริหารจัดการโครงการ

ทิน : ทบทวนโครงการว่าการดำเนินโครงการกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งศูนย์ยุติธรรมชุมชนนั้นมีกิจกรรมเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์โดยมีกิจกรรมที่ดำเนินการตามลำดับดังนี้

- เวทีเตรียมความพร้อมทีมวิจัย
- เวทีชาวบ้าน
- การลงเก็บข้อมูล

จากนั้นก็ไล่เรียงกิจกรรมในงวดแรกเพื่อให้รู้ว่าตอนนี้ดำเนินกิจกรรมถึงขั้นไหนแล้ว และเพื่อการเตรียมทำรายงานความก้าวหน้า สำหรับในวันนี้มาประชุมเพื่อมาแลกเปลี่ยนการทำงานเพื่อให้ได้ประสบการณ์ที่หลากหลาย จากการลงพื้นที่ทั้งหมดสามารถสรุปภาพรวมแต่ละพื้นที่ได้ดังนี้

- แบ่งทีมวิจัยลงไปเก็บแต่ละหมู่บ้าน
- ลงไปสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้าน

- แบ่งเป็นทีมทำงานแต่ละหมู่บ้าน

การทำข้อมูลทุกพื้นที่จะเจอปัญหา โดยเฉพาะด้านการเขียน การลงเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย เขาจะให้หรือไม่ ทำให้ไม่ได้เริ่มเขียนสักที หรือที่เขียนมาก็มักจะขาด เทคนิคหรือบทบาทของคนที่เข้าไปใกล้เกลี้ยมกไม่ได้ส่งไป จึงวางแผนกันว่าจะทำอย่างไรดีกับข้อมูลที่เก็บมาได้ ตกลงให้พี่เลี้ยงนำเรื่องที่เก็บได้มาช่วยดูก่อน แล้วนำไปเติมให้สมบูรณ์อีกทีหนึ่งโดยลงไปในพื้นที่ก่อนที่จะนำเรื่องราวเหล่านั้นมาเรียบเรียง

คุณมานพ : ที่เชิญมาวันนี้จากการลงพื้นที่พบว่า มีกลุ่มพื้นที่ 3 แบบคือ

- มีการลงเก็บข้อมูล วิเคราะห์และแยกประเด็นได้แล้ว
- กลุ่มที่ทำบ้างแล้ว แต่ยังน้อยกว่ากลุ่มแรก
- กลุ่มที่ไม่ค่อยได้ทำ ขยับน้อย

เนื่องจากการทำโครงการนี้จะต้องเดินไปพร้อมๆกัน การประชุมในครั้งนี้อาจจัดขึ้นเพื่อมาแลกเปลี่ยนกันจะจัดการกับข้อมูลที่เก็บมาได้อย่างไร ข้อมูลที่ได้มาสามารถนำมาใช้ประโยชน์อะไรได้บ้าง กิจกรรมทั้งหมดจะติดขัดถ้าไม่ได้ข้อมูลมา ข้อมูลนำไปใช้ในการวางแผน บอกต่อ ว่ามีปัญหอะไรบ้าง กรณีที่มีคนมาดูงาน สามารถบอกได้ว่าชุมชนของเรามีปัญหอะไรบ้าง พื้นที่ที่ทำแล้วสามารถบอกปัญหาได้ชัดเจน

จากนั้นเป็นการนำเสนอการทำงานของแต่ละพื้นที่โดยเริ่มที่ละอำเภอรอเริ่มที่ตำบลในพื้นที่อำเภอกันตัง

1. ตำบลคลองขี้ล่อม โดยผู้ใหญ่สมจิต สองเมือง

เกริ่นนำว่าตัวเองจบการศึกษามาน้อย ครั้งแรกที่ได้เริ่มโครงการ เราก็ได้มีการประชุมกระบวนการทำงาน การเก็บข้อมูล

- แบ่งนักวิจัยเป็นหมู่บ้านๆ ละสองคน ทั้งหมด 5 หมู่บ้าน
- เก็บข้อมูลจากตัวเองที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงและเก็บจากผู้ใหญ่บ้าน
- เก็บข้อมูล ในช่วงเวลาที่ว่างจากงานแล้ว
- หลังจากได้ข้อมูลครั้งที่หนึ่ง แล้วก็นำมาเติมรายละเอียดเพิ่มเติม และวิเคราะห์ร่วมกัน
- เก็บข้อมูลเพิ่มโดยแบ่งทีมเหมือนเดิม
- หลังจากได้ข้อมูลครั้งที่สองก็นำมาแยกกลุ่มข้อมูล จัดกลุ่มย่อยช่วยกันเติมรายละเอียด วิเคราะห์เรื่องราว

จากการลงเก็บข้อมูลพบว่ามีปัญหาเรื่องการเขียน การเก็บข้อมูลที่เจ้าของข้อมูลมักไม่ค่อยให้

ทิน : ถามว่า เก็บมาสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างไรบ้าง

ผู้ใหญ่สมจิต : ตอบว่าทำให้รู้สาเหตุของปัญหา สามารถนำมาเป็นแนวทางป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้

ทิน: อยากให้คนอื่นๆ ในทีมวิจัยช่วยเพิ่มเติม

ผญ. ย้วน : บอกว่าความรู้สึกจากการลงพื้นที่ มีปัญหา เช่น การไม่ได้ข้อมูลเพราะบางเรื่องเป็นเรื่องที่ไม่ควรเปิดเผย เช่น เรื่องการฆ่ากันตาย แต่ก็พยายามต่อไป จากการทำงานที่ผ่านมารู้สึกว่าดีใจมาก เวลานั้นร้านกาแฟก็ได้พูดคุยเรื่องศูนย์ยุติธรรมกับชาวบ้าน ได้อธิบายให้เขาเข้าใจ โดยเฉพาะคนที่หัวดี จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอธิบายให้เข้าใจ ตอนนี้คิดว่าทีมทำงานได้สมบูรณ์ ประมาณแปดสิบเปอร์เซ็นต์

2. ตำบลบางหมาก โดยนายदन หมาดเด็น

บังตนได้แนะนำตัวและบอกว่าจริง ๆ แล้วเข้ามาประชุมสาย ตั้งแต่เริ่มทำวิจัยมาก็ได้ประชุมกันมาประมาณ 4-5 ครั้ง บางหมากมี 6 หมู่บ้านแต่ทำวิจัยแค่ 5 หมู่บ้าน ทีมวิจัยมีทั้งหมดสิบสองคน ข้อมูลการจัดการปัญหาความขัดแย้งของของตำบลบางหมากยังมีไม่กี่เรื่อง เพราะในการประชุมครั้งแรกๆ ยังไม่เข้าใจว่าเก็บข้อมูลอย่างไร คิดว่าเก็บข้อมูลเรื่องที่เกิดขึ้นใหม่ๆ หลังจากเปิดศูนย์เท่านั้น ในวันที่ 4 ธันวาคม 51 ที่ผ่านมาก็ได้มาประชุมพูดคุยกับน้องๆ ทำให้เข้าใจการเก็บข้อมูลมากขึ้น ปัญหาในการเก็บข้อมูล คือ เก็บข้อมูลไม่ละเอียด ไม่ลึก ขาดรายละเอียดในการไต่ถาม ทักษะการพูดคุย ตอนนี้อยู่ในช่วงการทำข้อมูลใหม่ จะพยายามทำให้เสร็จในเดือนธันวาคม

ผช.ชัยพร: ถามว่าทำไมในวันนี้ทีมวิจัยบางหมากมาเพียงแค่สองคน

คุณมานพ: ถามว่า ทำไมบังตนเพิ่งมาเข้าใจในวันที่สี่ว่าการเก็บข้อมูลนั้นเก็บอย่างไร พื้นที่อื่นเข้าใจเหมือนบังตนไหม และคิดอย่างไร

บังตน: พูดว่าในความเข้าใจของตนเอง คือ การเก็บข้อมูลต้องเก็บเฉพาะข้อมูลที่เกิดขึ้นหลังจากเปิดศูนย์เท่านั้น

ทิน: สรุปว่า บางหมากมีปัญหาเรื่องความเข้าใจในการเก็บข้อมูล ตอนนี้เริ่มรู้แล้วว่าควรเก็บข้อมูลอย่างไร และได้นัดในวันที่ 10 ธันวาคมนี้แล้วว่าจะไปเก็บข้อมูลกัน

3. ตำบลปากแจ่ม โดยนายจัด ไซดิรัตน์

ผมเก็บข้อมูลได้หลายเรื่องบางเรื่องชัดเจนบางเรื่องไม่ชัดเจน วันนี้ผมส่งแล้วครับข้อมูลผมทำงาน การลงพื้นที่เก็บข้อมูล โดย

- นัดพร้อมกัน 4-5 คน นัดเจ้าของบ้าน นัดผู้ใหญ่บ้าน
- เลือกคนให้ข้อมูล เช่น อดีตผู้ใหญ่บ้าน นายด้อม ศรีคง
- ลงไปที่บ้านเพื่อเก็บข้อมูล

เมื่อผู้ให้ข้อมูล ถามว่าเก็บข้อมูลไปทำอะไร นางจัดบอกว่าเอาข้อมูลไปพิจารณาศึกษากันต่อ

คุณมานพ: ถามว่านอกจากเก็บของคนอื่นแล้ว เก็บของตัวเองด้วยหรือไม่

นางจัด: เก็บของตัวเองด้วย นางจัดบอกว่านอกจากเก็บแล้ว ยังนำเรื่องที่เก็บมาถอดด้วย ไม่ใช่เขียนมารายยาว วันนี้ตัวอย่างข้อมูลที่เก็บและถอดแล้วมาให้ดูเป็นตัวอย่างด้วย ในวันนี้ใช้เวลาวิเคราะห์กันประมาณ เจ็ดชั่วโมง เรื่องที่นำมาเป็นตัวอย่าง คือเรื่องที่ดิน ให้พี่ทวีศักดิ์เป็นคนอ่านให้ฟัง

พี่ทวีศักดิ์ เล่าถึงเรื่องที่มาแล้วว่านางสุพินปลุกยางเข้าในแดนนายสุทัศน์ ดิน นส .สาม ก มา
แจ้งผู้ใหญ่สมปอง สมบูรณ์

พี่มานพ: ถามว่าปากแจ่มตอนนี้เก็บได้ประมาณกี่เรื่องแล้ว

พี่ทวีศักดิ์: 40-50 เรื่อง

ทิน: สรุปปากแจ่มมีการลงเก็บข้อมูลเป็นทีม แบ่งประเด็นกลุ่มย่อยเพื่อช่วยกันวิเคราะห์
เพื่อให้ข้อมูลได้เติมเต็ม มีผลตอบรับจากชาวบ้านว่าเก็บข้อมูลไปทำไมและไปทำอะไร

4. ตำบลนาง โดยคุณสัญญา เอี่ยมอักษร หัวหน้าโครงการ

นางมี 11 หมู่บ้าน ทำวิจัยแค่ 7 หมู่บ้าน การทำข้อมูลช้าเพราะทีมวิจัยนางไม่ได้เป็น
ผู้นำ แต่คนในตำบลถูกปลุกฝังให้คนรุ่นใหม่เคารพนับถือผู้ใหญ่ ปัญหาที่เกิดขึ้นใหม่น้อย ต้อง
ไปซุ่มคุ้ยเรื่องเก่ามาเล่าใหม่ วิธีการ คือทีมเก็บข้อมูล 3 คนลงไปที่หมู่บ้านต่างๆ เก็บข้อมูล

ทิน: สรุปว่านางตอนนี้แบ่งโซนกันเก็บข้อมูล แม้จะช้าแต่อาจจะแซงหน้าก็ได้

5. ตำบลโคกสะบ้า โดยคุณสุชีพ เพ็งผอม ทีมวิจัย

วันนี้เราก็คมาคุยการทำงานที่ผ่านมา ทีมโคกสะบ้า มีทีมวิจัยที่ทำหลักๆอยู่ 4-5 คน ผม
เป็นคนหลักในการลงพื้นที่ โคกสะบ้าตอนนี้บันทึกได้ประมาณสิบกว่าเรื่องแล้ว มีปัญหาเรื่องการ
เก็บข้อมูลอย่างไรให้ละเอียด ตอนนี้อยู่ในขั้นตอนให้ทีมวิจัยแต่ละหมู่บ้านเก็บรวบรวมข้อมูลอยู่ ทั้ง
ในอดีตและปัจจุบัน เป็นคนรวบรวมและนำมาเรียบเรียงใหม่อีกที วันนี้ถ่ายเอกสารมาให้แล้ว
ตนเองได้บอกทีมว่าให้เก็บข้อมูลทุกเรื่องที่มีที่จำได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องใหม่เท่านั้นคิดว่าธันวา
นี้คงจะเสร็จ ประชุมครั้งล่าสุดเดือนกันยายน และคิดว่าเดือนนี้ น่าจะประชุมกันอีกครั้ง

จากการลงพื้นที่ของพี่เลี้ยง ได้แนะนำเพิ่มเติมในเรื่องการเก็บข้อมูลให้ละเอียดขึ้น ใน
เรื่องสาเหตุที่แท้จริงของเรื่องคืออะไร ต้องวิเคราะห์ให้ลึกซึ้ง และเมื่อใกล้เกลี่ยจนเรื่องยุติแล้ว ให้
ตามต่อว่าความสัมพันธ์ของคู่กรณีเป็นอย่างไรอีกประเด็นหนึ่ง คือ การติดตามความสัมพันธ์ของ
คู่กรณี ว่าหลังจากเรื่องยุติแล้วความสัมพันธ์เป็นอย่างไร การทำงานของทีม คือไม่จำเป็นต้อง
ประชุมแบบเป็นทางการ แต่จะพูดคุยกันตามร้านน้ำชา หรืองานศพ เพราะจะให้เห็นการทำงาน

ทินสรุปการทำงานของโคกสะบ้ามีทีมหลัก พูดคุยเรื่องงานวิจัยและการทำงานใกล้เคียงได้
ทุกโอกาส

6. นานาหมีนครี โดยผู้ใหญ่ สมอง หนว่งษ์ หัวหน้าโครงการ

สำหรับการทำงานของทีมวิจัยได้เดินมาประมาณ สามขั้นตอน คือการเตรียมทีมวิจัย ประชุมชาวบ้าน และตอนนี้กำลังเก็บข้อมูล ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ย่างยากพอสมควร และไม่ค่อยจะเข้าใจเหมือนที่บังคนว่า ทีมเข้าใจว่าเก็บข้อมูลที่เกิดขึ้นหลังจากเปิดศูนย์แล้ว ซึ่งเรื่องที่เกิดขึ้นหรือเป็นผลงานนั้นน้อยมาก ปัญหา คือ ทีมวิจัยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้นำ ไม่มีเวลา มีปัญหาเรื่องการเขียน และนัดกันว่าประมาณกลางเดือนจะรวบรวมข้อมูลให้ และขออ่านข้อมูลที่เขียนมาเรื่องทะเลาะวิวาทให้ในเวทีวันนี้ฟัง

ทิน: บอกว่าเรื่องที่ผู้ใหญ่นำมาชี้ให้เห็นการทำงานเป็นกลุ่ม เป็นทีม สามารถทำเรื่องใหญ่ให้กลายเป็นเรื่องเล็กได้ ปัญหาของนานาหมีนครี คือ ผู้นำไม่ค่อยว่าง ต้องปลีกเวลาเอาตอนเย็น

7. ตำบลเกาะสุกร โดย อาจารย์ราตรี ปักษ์ หัวหน้าโครงการ

ตำบลเกาะสุกรที่ได้ดำเนินการไปอยู่ขั้นตอนที่สาม คือ การเก็บข้อมูล วิธีการ คือ แบ่งกันเก็บข้อมูลในหมู่บ้านของตัวเอง และถ้าเกี่ยวข้องกับหมู่บ้านอื่นก็สามารถเขียนได้เช่นกัน ได้บันทึกแล้วก็ได้นัดกันว่าจะเอาข้อมูลมาดูกัน ส่วนใหญ่จะนัดกันประมาณหนึ่งทุ่ม ติดตามเรื่องที่ทุกคนได้ไปเก็บ ว่าเก็บมาได้คนละกี่เรื่อง ใครที่เรื่องเท่าเดิมก็บอกว่าให้เก็บมาเพิ่ม ไม่ใช่เอาแต่เรื่องที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเท่านั้น ในอดีตก็ได้เก็บมาได้สักพักก็สงสัยว่าเก็บข้อมูลไปทำไม พี่เลี้ยงได้ลงไปช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล ให้ละเอียดขึ้น ทำให้เข้าใจกันมากขึ้น จากการประชุมครั้งล่าสุด เกิดการแบ่งงานกันใหม่ คือ การวิเคราะห์เรื่องราวนั้นถ้าวิเคราะห์ในกลุ่มใหญ่ก็จะไม่ทัน เลยให้แต่ละหมู่บ้านซึ่งเป็นกลุ่มย่อย วิเคราะห์กันเองภายในกลุ่มก่อน อยู่ในขั้นตอนนี้ตอนนี้มีเรื่องเข้ามาให้ใกล้เคียงมากพอสมควร บอกทีมว่าใกล้เคียงแล้วให้บันทึกทุกครั้งเร็วๆนี้ จะประชุมพบปะกันอีกที

8. ตำบลสุโสะ โดยนายมนต์ ตูดำ ทีมวิจัย

ผมฟังมาแล้วปัญหาเหมือนกันหมด ปัญหาของสุโสะ คือ ปัญหาเรื่องการเก็บข้อมูล คือ การเขียนหนังสือ เล่าถูกแต่เขียนไม่คล่อง ถ้าถามว่ายากไหม ตอบได้เลยว่าไม่ยาก แต่รู้ได้ไหม ผมตอบได้เลยว่ายาก ผมต้องทำงานกับผู้ใหญ่ 11 คน แล้วมีผมคอยผลักดันเดี๋ยวนั้นเป็นเรื่องที่ยาก แต่ผมได้แนวคิดใหม่แล้วว่าทำอย่างไรให้มันเดิน ผมจะให้ผู้ใหญ่วิเคราะห์ข้อมูลที่เคยใกล้เคียงมาแล้ว เขียนเรื่องของตัวเอง และอีกเรื่องประธานไม่ค่อยมีเวลา แบ่งเวลาให้ว่างตรงกันไม่ได้

ส่วนที่สอง คือ หลังจากนี้ถ้าหมู่บ้านไหนเขียนไม่ได้ ผมก็จะไปเขียนให้ แล้วก็น้องๆในหมู่บ้านที่พอจะเขียนได้ อาจจะมีคำตอบแบบบ้างเล็กน้อย ถ้าเก็บข้อมูลได้หมดแล้วจะแยกข้อมูลเป็นประเด็นว่าเรื่องไหนเกิดขึ้นมากที่สุด แยกเป็นประเด็นหนึ่งสองสาม แล้วให้แต่ละหมู่บ้านนำไปวิเคราะห์

คุณมานพ: บอกว่าการเขียนเป็นสิ่งที่ยากสำหรับคนที่ไม่เคย จากการนำเสนอสามารถสรุปได้ดังนี้ เกาะสุกร มีการขยับงาน สงสัยว่าเก็บข้อมูลไปทำอะไร การเขียนที่ไม่มีรูปแบบทำให้เขียนได้ไม่อ่าน ไม่ยึดกรอบพื้นที่ที่เริ่มขยับได้แก่ เกาะสุกร ปากแจ่ม คลองชีล้อม

วิธีการแก้ปัญหาเรื่องการเก็บข้อมูล

- ให้เก็บเรื่องจาก กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้ใส่เรื่องมาเลย เอาจากสมุดบันทึกเก่าๆก็ได้ หรือให้เขียนหัวข้อเรื่องมาก่อนว่ามีกี่เรื่องก่อนจะลงรายละเอียด
- สำคัญ คือ ทีมที่เป็นแกนหลักต้องขยับ เหมือนเครื่องจักรที่ต้องใช้แกนหมุนขยับ ฟันเฟืองตัวอื่นๆ

หากยังติดปัญหาเรื่องการเขียนก็มีแนวทางคำถามเพื่อให้ข้อมูลครบถ้วนดังนี้

- เรื่องที่เกิดเป็นเรื่องอะไร
- เกิดที่ไหน เมื่อใด
- ระหว่างใครกับใคร
- เกิดอย่างไร สาเหตุจากอะไร
- แต่ละฝ่ายมีใครเข้ามาเกี่ยวข้องบ้าง
- ใครเป็นคนไกลเกลี่ย
- เข้าไปเกี่ยวข้องได้อย่างไร
- ขั้นตอน(วิธีการ) ไกลเกลี่ยทำอย่างไร ใครเกี่ยวข้องบ้าง
- ไกลเกลี่ยกี่ครั้ง แต่ละครั้งทำอย่างไร ใครเกี่ยวข้องบ้าง (เข้าร่วม) ผลเป็นอย่างไรในแต่ละครั้ง
- ผลการไกลเกลี่ยเป็นอย่างไร สำเร็จ , ไม่สำเร็จ
- เสร็จแล้วมีการทำอย่างไร (บันทึกข้อตกลงหรือไม่)
- การไกลเกลี่ยครั้งนี้ให้บทเรียนอะไรบ้าง กับคนที่ไกลเกลี่ย กับคู่กรณี และสำหรับคนที่เกี่ยวข้อง
- ปัญหาอุปสรรคในการไกลเกลี่ยมีอะไรบ้าง

จากนั้นเป็นการระดมกลุ่มย่อยแต่ละพื้นที่ เพื่อระดมปัญหา แนวทางแก้ไข และวางแผนการทำงานในครั้งต่อไป ผลการระดมกลุ่มย่อยได้ดังนี้

พื้นที่ตำบล	ปัญหา	แนวทางแก้ไข	แผนการทำงาน
คลองชีล้อม	- การเรียบเรียงยังไม่ถูกต้องทำให้ไม่ยากเขียน - การสอบถามเรื่องราวในอดีตส่วนใหญ่เขาไม่อยากให้ข้อมูล (เจ้าของเรื่อง)	- ให้พี่เลี้ยงช่วยเติมเต็มข้อมูล - จะใช้ความพยายาม	- นัดวันที่ 12 ธ.ค. 51 เวลา 13.00 น.
บางหมาก	- ทีมวิจัยเขียนไม่ได้ - ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ข้อมูลยังไม่ชัดเจน	- ให้พี่เลี้ยงลงไปช่วยในพื้นที่ - ให้ทีมวิจัยช่วยเติมเต็ม	- หมู่ 4,5,1 นัดวันที่ 10 ธ.ค. 51 หมู่ 1,2,3 นัดวันที่ 19 ธ.ค. 51

			- ให้ทีมวิจัยติดตามแต่ละหมู่บ้าน
ปากแจ่ม	- ยังเก็บข้อมูลไม่เรียบร้อย - เรื่องที่เก็บมาแล้วยังไม่สรุปไม่เสร็จ	- นัดประชุมเพื่อติดตามการทำงาน	- นัดประชุมวันที่ 19 ธ.ค.51 - จัดเก็บข้อมูลให้เสร็จภายในเดือนธันวาคมนี้
นางว	- ขาดผู้นำในชุมชน เช่น กำนัน - ผู้ใหญ่บ้าน เข้ามามีส่วนร่วม - ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ขาดการบันทึกการจัดการข้อพิพาท - การทำงานของทีมวิจัยไม่ได้ดึงผู้ใหญ่บ้านเข้ามามีส่วนร่วม	- ดึงกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในทีมวิจัย	- ทีมหลักลงเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 12 ธ.ค.51 นี้ - พี่เลี้ยงประสานงานติดตาม
โคกสะบ้า	- ทีมวิจัยยังเก็บข้อมูลได้ไม่มาก - ทีมวิจัยเขียนข้อมูลไม่ละเอียด	- ทีมวิจัยแกนหลักลงพื้นที่เก็บข้อมูลเพิ่มอีกครั้ง - ทีมวิจัยแกนหลักร่วมกับพี่เลี้ยงช่วยกันดูข้อมูล	- ลงพื้นที่ดังนี้ 21 ธ.ค. หมู่ 3, 10 22 ธ.ค. หมู่ 1,6,11 23 ธ.ค. หมู่ 4,7,9 24 ธ.ค. หมู่ 2,5,8 25 ธ.ค. รวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่ อบต. โคกสะบ้า
นาหมื่นศรี	- การคัดเลือกเรื่องราว - ทีมวิจัยไม่ค่อยมีเวลา - วิธีการเขียนข้อมูล - การบริหารจัดการโครงการ - การทำรายงาน	- ขอให้พี่เลี้ยงเข้าไปช่วย - มีการกำกับเรื่องเวลา โดยแกนนำทีม/มีทีมติดตาม 3 ทีม (3 หมู่บ้าน/ 1 ทีม - ให้เขียนมาก่อนแล้วหัวหน้าทีมวิจัยจะดูให้ก่อน - จะหยอดน้ำมันหล่อลื่นในสื่อบบบเพื่อให้งานเดินได้คล่อง - กำหนดให้รองสุนทร รับผิดชอบ	- ดูความคืบหน้า - นัดพี่เลี้ยงวันที่ 21 ธ.ค.51 เวลา 17.00 น. - น่าจะเสร็จภายในเดือนมกราคม 52
เกาะสุกร	- เก็บข้อมูลยังไม่ครบ - ยังขาดการวิเคราะห์ข้อมูล	- เก็บเพิ่มเติม - ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจและปรึกษาทีมวิจัยหลัก	- ภายในเดือนธันวาคม 51 - ตั้งแต่ 10-31 ธ.ค.51

	-เวลาในการทำงานมีน้อย -ชาวบ้านยังไม่เข้าใจการทำงานของศูนย์ฯ -ขาดการบันทึกข้อมูลการทำงาน	-เน้นการเกิดประโยชน์แก่ชุมชนบ้านเกิด มีความเสียสละ -จัดเวลาประชุมทำความเข้าใจกับชาวบ้าน -การทำงานทุกครั้งต้องทำการบันทึกทุกเรื่อง	- ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป - ปีละ 3 ครั้ง - ตลอดไป
สุโสะ	- ผู้ใหญ่บางหมู่บ้านไม่เขียนเรื่องราว และไม่รู้ว่าสาเหตุที่ไม่เขียน - ไม่เข้าใจการเก็บข้อมูล - ไม่ได้พบปะกัน	- ประธานกระตุ้นลูกทีม - ผู้ประสานงานทำงานอย่างต่อเนื่อง - มีการพบปะของทีมให้มากขึ้น	- นัดพบกันในวันที่ 12 ธ.ค. เวลา 17.00 น.

หลังจากระดมกลุ่มย่อยคุณมานพสรุปปัญหาจากการทำโครงการ รวมถึงเรื่องงบประมาณ

ทิน : ชี้แจงเรื่องการบริหารโครงการ ว่าหัวหน้าโครงการต้องบริหารงบประมาณ ให้สอดคล้องหรือคุ้มค่างบประมาณที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการบริหารกันเองภายในทีม และต้องทำรายงานส่งในงวดแรก มีตัวอย่างรายงานมาให้ดู ทุกครั้งที่ทำกิจกรรม ต้องบันทึกการทำงานทุกครั้ง เพื่อให้เห็นกระบวนการทำงานทั้งหมด

คุณมานพ : ชี้แจงข้อตกลงเรื่องค่าเดินทางในการลงเก็บข้อมูล ซึ่งในที่นี้หมายถึงการลงเพียงหนึ่งหรือสองคน คนอื่นจะไม่ได้เงินในส่วนนี้ แล้วจะจัดการยังไง แล้วเงินที่ให้เพื่อเป็นการเก็บข้อมูล เช่น สองเรื่องให้สองร้อย สมควรหรือไม่ ทางทีมจะจัดการอย่างไรต้องปรึกษากันเอง

ย้ำให้ทุกพื้นที่ทุกคนกลับไปอ่านโครงการเพื่อทำความเข้าใจอีกครั้งหนึ่ง และให้นำจัดเพิ่มเติมเรื่องขั้นตอนการทำงาน กระบวนการทำงานต้องบันทึกทุกครั้ง เพราะเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เปรียบเสมือนเป็นเบื้องหลังการถ่ายทำ

ทิน : ย้ำเรื่องการบันทึกกระบวนการทำงาน เพื่อให้เห็นความต่อเนื่องของงานที่ทำ ชี้แจงเรื่องการทำรายงานความก้าวหน้า ซึ่งความจริงแล้วขณะนี้เราต้องรายงานความก้าวหน้าแล้ว แต่ยังไม่รู้ว่าจะทันหรือไม่ โดยกรอบการจัดทำรายงานความก้าวหน้าโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งศูนย์ยุติธรรมชุมชน

1. รายละเอียดโครงการ
2. บริบท/ประวัติชุมชน ระดับตำบล
3. ขั้นตอนการทำกิจกรรมโครงการ
4. บทสรุป
5. ภาคผนวก

หลังจากคุยกันเสร็จแล้วก็กล่าวอำลาทีมวิจัย เลิกเวทีประมาณ 17.00 น. แล้วย้ำว่าพี่เลี้ยงจะลงพื้นที่ตามที่ทำแผนไว้

กิจกรรมที่ 9 เวทีสรุปการทำงานเครือข่ายยุติธรรมตรัง

วันที่ 27 มกราคม 2552 เวลา 8.00 น. ณ หอจดหมายเหตุแห่งชาติฯ

ผู้เข้าร่วมประชุม

นายสัญญา	เอี่ยมอักษร
นายสมยศ	วุ่นสั่งทำ
นายแจลัม	ประมวลศิลป์
นายประสิทธิ์	ชูจันทร์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทบทวนและแลกเปลี่ยนการทำงานของเครือข่ายทั้ง 10 พื้นที่ในจังหวัดตรัง
2. เพื่อให้ได้ชุดข้อมูลการทำงานของเครือข่าย 7 เดือนที่ผ่านมา
3. เพื่อหาแนวทางการหนุนเสริมการทำงานช่วงต่อไป
4. เพื่อให้กำลังใจกันและกัน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทีมวิจัยได้ทบทวนการทำงานที่ผ่านมา
2. ได้เติมเต็มความรู้จากวิทยากร
3. ได้แนวทางการทำงานต่อ

บันทึกการทำกิจกรรมที่ 9

อ.ไพสิฐ พาณิชย์กุล ในครั้งนี้มาส่ง “การ” มายัง “บ้าน” โดยสรุปว่า คุณสมบัติของคนทำงานว่าต้องมี

- ศรัทธา
- กระบวนการวิจัย ที่จะทำให้อาสาสมัครเกิดปัญญาจากการทำงาน ระดมสมอง

สัญญาจากเลตริงเมื่อเวทีแลกเปลี่ยนครั้งที่ 1

- ทำการประมวลภาพรวม ลองดับ ลองเรียง ลองประกอบส่วน
- การนำมาขยายผลต่อ

ฝึกหัด กับการวิจัย

ฝึกหัด สะท้อนเรื่อง วัฒนธรรม ภูมิปัญญา การวิจัยมีหลายแบบ ถ้าเป็นแบบระดับนักวิชาการสูงๆ แผลงกันเรื่องสูง ๆ ก็เหมือนมาม่าสำเร็จรูป ไม่ค่อยมีประโยชน์ แต่ก็เอามาเป็นผลงานได้ แต่ถ้าเป็นวิจัยชาวบ้าน ฝึกหัดคือ ข้อมูลที่ชาวบ้านช่วยกันหา จะทำให้กินข้าวอร่อยขึ้น ทำให้งานวิจัยเป็นงานที่มีค่า กินได้ มีรสชาติ มีประโยชน์จริง ต้องรู้จักว่าฝึกหัดอะไรกินกับแกงอะไร กินฝึกหัดอะไร แก้อะไร หรือป้องกันโรคอะไร เพราะฉะนั้นงานวิจัยที่ชาวบ้านมีส่วนร่วม เป็นสิ่งสำคัญว่าทุกคน ชาวบ้านต้องเข้ามามีส่วนร่วม เรื่องที่เราทำเป็นเรื่องของการเอาชาวบ้านมามีส่วนวางแผน กำหนดทิศทาง กระบวนการในการหาข้อมูล

งานวิจัยแบบนี้สะท้อนระบบคิด มีมิติที่ต่างกันมาก แต่ละพื้นที่ก็จะมีบริบทที่ต่าง ๆ กัน สภาพ เกาะ สภาพเขา สภาพที่ราบ ในเมือง นอกเมือง ความหลากหลายข้อมูล ต่างไปตาม วัฒนธรรม ประเพณี เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง กฎหมาย เทคโนโลยี เพราะฉะนั้น การวิเคราะห์เป็นสิ่งสำคัญ

เป็นการทำงานร่วมระหว่าง กรมฯ + สกว.+ ชาวบ้าน

วันนี้เราอยู่ตรงไหนของกระบวนการ และ “ขบวน”

“ขบวน” เช่น รถไฟ เอาหลายตัวมาต่อกันจึงจะเป็น ขบวน ในฐานะอาสาพัฒนา มีหลายแบบ ชาวบ้านทำเอง ทำเป็นเครือข่าย พันธมิตร ทำกับเพื่อน ทำกับราชการ เป็นการเอา ขบวนเข้ามาต่อกัน บางคนเป็น อบต. บางคนเป็นผู้ใหญ่ บางคนเป็นกำนัน (อบต.เป็นขบวน การทางการเมือง ขบวนการเมืองท้องถิ่น ฯลฯ)

“กระบวนการ” 5 ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 ค้น → คัด → คน (ดูใจ ประวัติ บทบาท) อาจเริ่มจากชาวบ้านทำเอง หรือมีใครเข้าไปช่วย คัด ค้น เพื่อให้ได้คน

ขั้นที่ 2 ตั้งกลุ่ม จัดทีม → ตั้งเป้า ชีทิศ

ขั้นที่ 3 ขยับ/ ขับเคลื่อน/ เงินงาน (เป็นช่วงที่กำลังทำอยู่ในปัจจุบัน) การทำงานในอดีตเป็นอย่างไร

ขั้นที่ 4 สรุป → ถอดบทเรียน ประสพการณ์

ขั้นที่ 5 ต่อยอด / นำไปใช้ประโยชน์ / ขยายผล

แล้วเราอยู่ตรงไหน ? ชั้นไหน ?

วังคิรีย์อยู่ขั้นที่ 3

- ค้นหาเรื่อง ค้นหาสาเหตุ รวบรวม
- ชาวบ้านมีเรื่องก็เข้าไปช่วยเหลือ
- กำลังสรุป ถอดบทเรียน ไปเร็วเพราะข้อมูลอยู่ในหัว แต่มีปัญหา คือ การเขียน บางคนไปไกลเกลี่ยหลายเรื่อง แต่การเขียนลำบาก เพราะหลายคนแก้กันมากไปแล้ว
- บางพื้นที่ไม่มีอุปสรรค จะขับเคลื่อนไปเรื่อย ๆ

นาหมื่นศรีอยู่ขั้น 4

- กำลังสรุปเนื้อหา

ปากแจ่มอยู่ขั้น 4

- กำลังสรุปเนื้อหา

อ.ไพสิฐบอกว่าทั้ง 5 ขั้นตอนนี้อาจทำกลับไปกลับมาซ้ำ ๆ กันได้ไม่จำเป็นต้องเรียงลำดับ

1 – 5 แล้วก็ได้เลย

- ส่วนใหญ่คงอยู่ระหว่าง 3 หรือ 4 เมื่อถามว่ามีพื้นที่ไหนที่อยู่ขั้นอื่น หรือมีกระบวนการไหนบ้างที่มีคนเข้า มาเพิ่ม

- กรรมการเครือข่ายหรือทีมวิจัย ทำหน้าที่ไกลเกลี่ยในชุมชน

- ชาวบ้านรู้จักคณะกรรมการมากขึ้น
- มีการขยายวงคนที่เข้าร่วม
- มีการขยายเรื่องของความสนใจ
- พยายามค้นหาคำตอบของเรื่องที่ยากรู้ต่อไป

เห็นอะไรบ้างจากข้อมูลใน 10 พื้นที่

1. เห็นเรื่องราวเชิงกระบวนการ ที่พัฒนาไปสู่ความขัดแย้ง อธิบายให้เห็นกระบวนการที่พัฒนาไปสู่ความขัดแย้ง ซึ่งจะนำไปสู่การวางแผนการป้องกันเพื่อแก้ปัญหาได้

1.1 คนในชุมชน (ประเภทของคน วัย สถานะภาพ) วยสำคัญ เพราะเป็นต้นเหตุแห่งความขัดแย้งมากเหมือนกัน สถานภาพ ก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่ง

1.2 พฤติกรรม(ในการสัมพันธ์กับคนในชุมชน พฤติกรรมในการแสดงออก การเลียนแบบ) หลายกรณีมาจากคนเมา

1.3 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากภายนอกชุมชนที่เกิดขึ้นต่อคนในชุมชน (เช่น การรับวัฒนธรรมใหม่เข้ามา)

2. เห็นระบบที่มีอยู่ในชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ที่ตั้งเข้ามาจัดการความขัดแย้ง

- ทำคนเดียว
- ทำคนเดียว + ผู้สนับสนุน
- ทำเป็นทีม
- ทำเป็นเครือข่าย

3. เห็นบทบาทของฝ่ายต่าง ๆ ในเชิงกระบวนการ

- บทบาทของผู้ไกล่เกลี่ย
- บทบาทของฝ่ายสนับสนุน
- บทบาทของผู้ได้รับผลกระทบในวงต่าง ๆ

4. เห็นวิธีการวางน้ำหนักของปัญหาความขัดแย้ง

- ครอบครัว+ญาติ
 - ระดับชุมชน
 - ระดับตำบล
 - ระดับอำเภอ
- เป็นเรื่องเร่งด่วน/ปกติ

5. โลกทัศน์ในการมองผลจากความขัดแย้ง ที่จะส่งผลต่อชุมชนกับทางเลือกที่จะจัดการ

6. เห็นบทเรียนจากการทำงานในการจัดการความขัดแย้ง

- ตั้งความหวัง/ ตั้งเป้า
- คิดถึงทางออก
- ทำไปแก้ไป

7. เห็นวิธีการเตรียมการ (เก็บวิธีการ หลักฐาน ถ่ายรูป)

8. เห็นความเข้าใจ ไม่เข้าใจของชาวบ้าน

9. เห็นวิธีการแก้ปัญหา ป้องกันเหตุ

การนำเอาบทเรียนไปขยายผล ใช้ประโยชน์

- การป้องกัน
- การสร้างภาพในการจัดการความขัดแย้งในระยะยาว
- การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างพื้นที่กับหน่วยงานสนับสนุน

ทำอย่างไรจะเกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างพื้นที่ (ข้อมูลจากการเขียน) เพื่อให้เห็นประสบการณ์ของแต่ละที่ และสามารถนำบางวิธีการมาใช้

รู้สึก/สิ่งที่ได้

- ภาคภูมิใจที่ได้ทำ
- ลำบากแต่ก็สนุก
- ได้รู้เรื่องราวสมัยก่อน ๆ
- ชาวบ้านได้รู้เรื่องไปด้วย
- รู้เรื่องราวที่เป็นประโยชน์กับตัวเอง กับชุมชนมากยิ่งขึ้น
- เป็นครูให้เพื่อนได้ ให้คำแนะนำได้
- การประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ
- รู้หน้าที่บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ปัญหา

- เขียนไม่ได้
- เขียนเป็นภาษาได้ ไม่กล้านำเสนอ (นางว)
- รู้สึกไม่มั่นใจ
- ไม่รู้จะเขียนอย่างไร
- ไม่อยากจะเขียน
- ต้องประชุมสมาชิกก่อนเขียนแต่ละเรื่องยาก เพราะเป็นเรื่องจริง
- เวลา การบริหารจัดการ
- ช้า
- ความน่าเชื่อถือ
- บางเรื่องไม่สามารถเอามาเล่าได้ เพราะส่งผลกระทบต่อคนที่เกี่ยวข้อง
- ไม่เข้าใจคำที่ใช้กันในกลุ่มพี่เลี้ยง นักวิชาการ สกว.
- ไม่เข้าใจวิธีการ ขั้นตอนการทำวิจัย
- ไม่เข้าใจการเขียนรายงานความก้าวหน้า

ข้อเสนอแนะ

- อยากให้ทุกคนลองเขียน ให้พี่เลี้ยงอ่าน ให้ข้อเสนอแนะ ทำต่อ
- ไม่ต้องกังวลเรื่องภาษา พี่เลี้ยงจะช่วย
- หากมีเวลา มีเรื่องไหนบ้างที่น่าจะเอามาเป็นบทเรียน
- เดือนกุมภาพันธ์นี้จะเสร็จเรื่องการเก็บข้อมูล

- กรรมการ ยุติธรรม สม่าเสมอ น่าเชื่อถือ เป็นที่พึ่งได้ บุคลิก ทนเดิม
- บางเรื่องจำเป็นต้องหาหรือผู้เกี่ยวข้อง ผู้หลักผู้ใหญ่
- ความน่าเชื่อถือของข้อมูล
- การนำข้อมูลมาวิเคราะห์
- บางกรณีนำมาเรียนรู้แลกเปลี่ยนกัน
- นัดพบเพื่อทำความเข้าใจร่วมกันอีกที ในบางเรื่อง

ผู้เชี่ยวชาญเพลินใจ เจริญนาถ กล่าวว่เป้าหมายกรมฯ ทำอย่างไรที่จะทำให้ชุมชนเข้มแข็ง จัดการความขัดแย้งได้

สิ่งที่กรมฯ กับสกว.คิด การสร้างเครือข่ายไม่ยากให้สร้างแล้วจบ มาแล้วทั้ง แต่คิดว่าทำอย่างไรให้ชุมชนเข้มแข็ง สามารถจัดการปัญหาของตัวเองได้ เมื่อคุณมานพ สื่อสารไปทางกรมฯ ปรากฏว่า ที่เราเห็นตั้งแต่แรกจนถึงวันนี้ (4 ขั้นตอน) ทำให้เราเห็นอะไรมา แต่จะถอดมาเป็นวิชาการได้อย่างไร วันนี้ตอนเช้าหลายคนฟังแล้วอาจจะยังมึน แต่อยากให้ทราบว่า สิ่งที่ถอดออกมาเป็นวิชาการ ทำให้เราเห็นเทคนิคอะไรอีกมาก แต่ไม่ได้จบแค่นี้ ยังมีขั้นตอนอีกมาก

ตอนนี้ดูเหมือนเราคิดจะทำอะไรสักอย่าง เช่น ทำกับข้าว จะทำแกง คนทำอาจยังทำไม่เป็น แต่กำลังไปซื้อกับข้าว กำลังแยกแยะว่าผักหรือเนื้อแต่ละประเภททำกับข้าวอะไรได้บ้าง โดยมีอาจารย์โพธิ์ พยายามแยกให้เห็นว่าเราจะไปทำอะไรได้บ้าง

ต่อไปคิดว่าจะลงมาทุกสัปดาห์ ลงพื้นที่ไปวิเคราะห์ข้อมูล แต่ตอนนี้ขอเอกสารจากทุกพื้นที่ไปวิเคราะห์ข้อมูลก่อน แล้วจะดูอีกทีว่าข้อมูลที่ได้อะไรได้บ้าง หรือจะกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ได้อย่างไร

บางพื้นที่มีการขยายการทำงาน ไปไกลเกลี้ยหมู่บ้านใกล้เคียงด้วย

ทุกคนสามารถเขียนสิ่งที่ตัวเองพบเจอเหตุการณ์ได้โดยตรง คิดอย่างไร ทำอย่างไร เขียนได้เลย ข้อมูลที่เขียนมาใช้ได้หมด เพียงแต่ว่าต่อไปจะต้องนำข้อมูลมาวิเคราะห์

ตอนนี้พยายามชวนอธิบดีหรือท่านรองฯมาด้วย สิ่งที่ทุกคนกำลังทำเข้าเป้าหมายของกรมฯ แต่อย่างน้อยตอนนี้ทุกคนรู้แล้วว่าจัดการกับความขัดแย้งหรือกรณีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างไร

คุณอาภา พงษ์ศิริแสน สกว.ฝ่ายวิจัยท้องถิ่น (สกว.ภาค)

สิ่งที่พวกเรากำลังพยายามทำอาหารอยู่นี้ ทำกันทุกภาค แต่ว่าวัดฤดูที่บ้านเรามีอะไรบ้าง ต้องเอาออกมาดูให้หมด อันนี้เป็นสิ่งที่พวกเรากำลังบันทึกกันอยู่ ต่อไปหากมีแค่วัดฤดูก็จะไม่ได้กิน เราก็ต้องรู้ว่าวัดฤดูแต่ละอย่างจะนำมาทำกับข้าวอะไรได้บ้าง ถ้าทำไม่เป็นจะให้ใครไปช่วยทำ เพราะฉะนั้นถ้าเราไม่มีวัดฤดูเราก็ทำไม่ได้

คำถามก็คือว่า แล้วการบันทึกของเราใช้ของดีของสดจากทะเลหรือยัง ถ้าเป็นของดีอยู่ แล้วเราก็นำไปปรุงได้เลย แต่ถ้าวัดฤดูยังไม่พร้อม ยังไม่สด ก็ต้องคิดต่อว่าทำอย่างไรจะให้วัดฤดูของเราครบหรือว่าสด อันนี้พี่เลี้ยง สกว.ก็จะเข้าไปช่วย

หลังจากนั้นกับข้าวบางอย่างอาจจะต้องปรุงพิเศษ เพื่อให้คนระดับนโยบายกิน ก็ต้องให้นักวิชาการช่วย แต่ถ้าเป็นอาหารธรรมดา เช่นแกงส้ม เราก็ใช้พี่เลี้ยงในพื้นที่ได้ แต่ถ้าเป็น

อาหารพิเศษ เช่น อาหารจีน อาหารเหลา อาหารฝรั่ง เราอาจไม่ถูกปาก แต่ก็เหมาะสำหรับสากล ก็ต้องให้อ.โพลีธู ประงให้ จุดสำคัญคือ ทำอย่างไรให้เราได้วัตถุดิบดี ๆ ที่จะใช้เป็นเครื่องปรุง ทำอาหารอร่อย ให้อาจารย์โพลีธูนำไปปรุงให้ระดับนโยบายได้ชิม ได้กิน พวกเราคงต้องช่วยกัน หาวัตถุดิบ หากะปิตี ๆ หาพลาสติก ๆ

ทิน

หน้าที่พวกเราทุกคนคือหาวัตถุดิบ ซึ่งเรามีความสามารถอยู่แล้ว เพียงแต่เราต้องคิด วัตถุดิบ พี่เลี้ยงจะช่วยคิดวัตถุดิบ

ผู้เชี่ยวชาญเพลินใจ

เพิ่งไปดูงานทางยุโรปมา ถามเขาว่า ทางยุโรป เขามีงานอาสาสมัครชุมชนแบบนี้มั้ย เขาบอกว่าประชาชนของประเทศเขามีหน้าที่ต้องรู้กฎหมาย เขาไม่ต้องมีอาสาสมัคร ตรงข้ามกับทาง เอเชีย จะมีการทำงานแบบพวกเรา จะต่างกัน ของเขาขึ้นศาล แต่ของเราไม่มีวิธีชีวิต มีการใช้ วัฒนธรรมใกล้เคียง พอเล่าให้เขาฟังเขาแปลกใจมาก เพราะการขึ้นศาลมีแต่แพ้ กับชนะ แดกแยกก่อศัตรู แต่ของเราใกล้เคียงเสร็จเป็นเพื่อน เป็นญาติกันเหมือนเดิม *ประมาณกุมภาพันธ์ คิดว่าคงทำข้อมูลได้สมบูรณ์ระดับหนึ่งได้ ก็น่าจะนำมาแลกเปลี่ยนกันอีกครั้ง*

คุณสมบูรณ์ อภาสกิจ ผู้ประสานงานภาคใต้ สกว.ท้องถิ่น

เท่าที่ได้มีโอกาสรับรู้ จะเห็นว่าแต่ละที่มีเรื่องราวอีกเยอะ คิดว่าที่ อ.โพลีธูช่วยสรุป จะ ช่วยได้เยอะมาก เป็นการเอาเรื่องราวของเรามาจุดมุมที่น่าเรียนรู้ คิดว่าหลาย ๆ เรื่องของเรา มี หลายเรื่องที่น่าสนใจมาก อาจจะไม่ต้องเน้นว่าจะสมบูรณ์หรือไม่ แต่เค้าโครงเรื่องที่ยกขึ้นมาจะมีความหมายมาก ช่วยกันเติมเต็ม ฉะนั้นคิดว่า มันสองชั้น คือ สมบูรณ์ในตัวจะเป็นฐานเรื่อง กรณี เช่น กรณีที่ดิน กรณีที่ดิน กรณีวัวกินยาง จะมีหลายเรื่องหลายองค์ประกอบ ระหว่างต้นทาง ระหว่างทาง ปลายทาง ไม่เหมือนกัน ซึ่งถ้าทุกพื้นที่ทำออกมาจะมีประโยชน์มาก อาจจะลองสกัด เรื่อง ลองหาวิธีขุดเอาเรื่องราวพวกนี้ออกมา ให้คนที่เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการ ช่วยดู สกัดให้อีก ที่ สิ่งสำคัญคือ บางกรณีที่มีการข้ามเขต ลองดูว่ากระบวนการมันจะเป็นอย่างไร จะเห็นว่าเราก็ลอง เดินกระบวนการนี้ในช่วงแรก หลังจากนั้นเราก็ควรจะไปต่อปรี

แลกเปลี่ยนระหว่างพื้นที่

เกาะลิบง

ไม่ค่อยมีเวลา เพราะแต่ละคนมีงานเยอะ สมองหมุ่นเหมือนเรดา การเขียนต้องมีอารมณ์ ต้องมีสมาธิ เป็นเรื่องสำคัญ ไม่มีสองสิ่งนี้ก็เขียนได้ไม่ดี ผมเป็นคนขี้เกรงใจคน เพราะเขามีอาชีพ ต้องรับผิดชอบครอบครัว เพราะฉะนั้นเลยมักทำเสียเอง เลยต้องหนีกอกอยู่คนเดียว ถ้าเอาศาสนามาแหลง ทุกเรื่องก็ยุติได้

เกาะสุกร

มีปัญหาเรื่องเวลาเหมือนกัน

สุโสะ

เป็นผู้ใหญ่เรื่องเขียนมีปัญหาอยู่แล้ว แต่ว่าใช้ลูกให้เขียนแทน เพราะลูกมาก ผมทำงานวิจัยตั้งแต่ปี 43 บ้านผมคุณมานพ เข้าไปนานแล้ว เมื่อกรมฯเข้ามา คุณมานพ ก็เข้าไปพื้นที่แรก เพราะฉะนั้นไม่ต้องห่วง มันง่าย เพราะว่าเราเอาของเก่า หรือเรื่องของเรามาเขียนเป็นตัวหนังสือ ผมเขียนตั้งไว้แล้วให้ลูกแก้ไข แก่ส่วนที่ผิด งานวิจัยนี้ไม่เหมือนที่ทำมาก่อน เพราะเมื่อก่อนเก็บข้อมูลในชุมชน แต่ตอนนี้มาเก็บคดี เก็บข้อมูลเหตุที่เกิดขึ้นง่าย เพราะเป็นการเขียนจากสิ่งที่เขาเล่า เขียนไม่ถูกพี่เลี้ยงช่วย

วัตถุดิบไม่ต้องไปแหล่ง เพราะเราไม่เข้าใจ เราแหล่งตามภาษาเรา ตั้งแต่ 43 มาปี 47 จึงจะเข้าใจ ทำอยู่เรื่อย ทำอยู่อย่างนั้น เพราะเขาไม่บอกว่าให้ทำปรีอ เหมือนแหล่งเรื่องข้อมูล เรื่องวัตถุดิบ เราไม่เข้าใจ เขาเขียนขึ้นแผ่นชาร์ต พวกเราก็ไม่เข้าใจ ไปประชุมที่หาดใหญ่ ผมถึงเข้าใจว่า จริง ๆ แล้วเป็นการเล่าความหลัง นั่นแหละผมถึงเข้าใจว่าเป็นงานวิจัย

กรมคุ้มครองสิทธิเข้าพื้นที่สุโสะก่อนที่อื่น ฝ่ายปกครองคือกำนัน ผู้ใหญ่เป็นหลัก บังเอิญ 11 หมู่บ้านอยู่เป็นพี่เป็นน้อง ตอนนั้นผมได้เขียน 8 เรื่อง ถ้าคดีไหนที่ดูแล้วจะกระทบคนในหมู่บ้านก็ไม่ต้องเอามาใส่ ไม่จำเป็นต้องรู้พื้น เพราะบางทีมันจะกลายเป็นความขัดแย้งต่อ เช่นแหล่งเรื่องของกิน ผมยอมรับของกินที่ทุกคนทำ วันปิดโครงการ เราต้องจัดประชาคมใหญ่สุดทั้งตำบล ผู้ใหญ่ทุกหมู่บ้านต้องมาแหล่งเรื่องคดี เพราะฉะนั้นต้องระวังเหมือนกัน

ปากแจ่ม

อาสาเรามีหลายคน ต้องแบ่งเวลาให้ถูกต้อง ถ้าวันนี้ไม่ได้เขียน ให้เลขาฯเขียน เป็นต้น บางกรณีก็ต้องปล่อย เช่นกรณีวัยรุ่นที่ก่อเรื่องซ้ำซาก เพื่อเช็ดหลาบ เพราะบางคนเกรมาก โดยเฉพาะยาเสพติด

บางหมาก

เมื่อก่อนไม่เข้าใจเรื่องเก็บข้อมูล ก็มานั่งหารือกัน พอเริ่มเข้าใจก็เก็บข้อมูลได้ง่ายขึ้น ถ้าแหล่งที่เราเกิดแนวร่วมหรือไม่ แต่ก่อนมีหลายฝ่าย ไม่ค่อยเห็นความสำคัญของศูนย์ฯ แต่พอได้มาเก็บข้อมูล ก็เริ่มเห็นความสำคัญ ความเป็นจริง ก่อนมากำหนดผู้ใหญ่มักเป็นผู้ไกลเกลี่ยข้อพิพาทในพื้นที่ แต่การไกลเกลี่ยนั้นไม่ได้บันทึก แหล่งกันแบบบ้าน ๆ จบแล้วจบเลย พอเราเปิดเป็นศูนย์ขึ้นมา พอเราเริ่มเขียน เริ่มบันทึก เขาเห็นว่าเป็นเรื่องแปลก เป็นเรื่องใหม่ ที่นี้ต้องอธิบายและสร้างความเข้าใจให้ชุมชนพอสมควร พอช่วงที่เราเก็บข้อมูลได้ก็เริ่มเห็น ตำรวจชุมชนก็เริ่มหันมาสนใจ บ้านผมมีดาบตำรวจ พอดีวันนี้รถชนหน้ามัสยิดบางหมาก มีผู้ใหญ่สาวท ผม จี๊ว เริ่มไปคุยกัน เริ่มแรกตำรวจไม่ตกลง ดาบสุนทร วิฑูย์ให้เจ้าหน้าที่มา ผู้ใหญ่บอกว่า เรื่องนี้เป็นเรื่องของเราให้เราคุยกันเสียก่อน ในที่สุด รถกระบะและรถเครื่อง ซึ่งชี่ยอนศรมาทั้งสองคัน รถเครื่องชนท้าย ตำรวจบอกว่ารถเครื่องเป็นฝ่ายผิด ผมกับจี๊ว ผู้ใหญ่ หรือกันว่าย่าให้ถึงตำรวจปรากฏว่าตกลงกันได้ ในที่สุดดาบตำรวจมองเห็นภาพ ว่าการไกลเกลี่ยในชุมชนไม่ต้องไปถึงเจ้าหน้าที่ ไม่ต้องเสียเบียด ตกลงกันได้ รถเครื่องเสียได้รถกระบะ 1,500 บาท เรื่องจบ

คลองซีลอม

แลกเปลี่ยนกรณีเรื่องยาบ้าที่ระบาดในชุมชน ว่าที่คลองซีลอมกลายเป็นพื้นที่ปลอดยาเสพติด แต่ทำงานกันมานานตั้งแต่ปี 41 หมดเกลี้ยง (น้อยลง) ปี 48 โดยวิธีการใช้แบบสอบถาม สอบถามทางครัวเรือน ส่งตู้ ป.ณ.123 ใส่กล่องไปเปิดที่กองร้อย ไม่ได้เปิดที่หมู่บ้านเพื่อให้ชาวบ้านกล้าบอกความจริง การเก็บข้อมูลนี้เป็นการเข้าไปเก็บด้วยตัวเอง ชี้แจงพูดคุยปรับความเข้าใจกับชาวบ้านก่อน ใช้การชี้แจงให้เข้าใจว่าข้อมูลที่ให้ต้องเป็นข้อมูลจริงเนื่องจากอะไร นำผลเฝ้าระวังจัดการเรื่องนี้ใช้เวลาถึง 8 ปี

เกาะสุกร

ควายที่เกาะมีหลายร้อยตัว เรามีกฎของชุมชนมาตั้งแต่แรก แต่ตอนนี้ที่ดินเปลี่ยนมือ ก็มีการล้อมรั้ว สัตว์ที่เลี้ยงแรกก่อนเคยเอาไปขายถึงมาเลเซีย แต่ระยะหลัง แม่ค้าไม่ซื้อเลยเลี้ยงไว้กินและขายในงานแต่ง แต่ว่ามีควายคนละ 5 ตัว อย่างน้อย ที่ดินทำนาเสียแล้ว ก็ต้องปล่อยควายหากินที่อื่น ควายก็ไปกินพืชผลที่ปลูก ถ้าผู้นำมานั่งร่วมคิดกัน น่าจะแก้ปัญหาได้ เพราะอย่างน้อย คนในชุมชนเป็นพี่เป็นน้อง เพียงแต่ตอนนี้ขาดการพูดคุยในชุมชน

เกาะสุกรมีพื้นที่ประมาณ 8 พันกว่าไร่ ชาวบ้าน เลี้ยงสัตว์ ทำสวน สองอย่างนี้ก็เป็นศัตรูอยู่แล้ว ก็เลยพยายามแก้ปัญหาตัวเอง ปล่อยได้เป็นฤดูกาล คนทำสวน คนปลูกยางต้องร่วมด้วย คนเลี้ยงสัตว์ก็พยายามควบคุมสัตว์เลี้ยงตัวเอง ตอนนี้ก็มีการบูรณาการจับจองที่สาธารณประโยชน์ กลายเป็นที่ทำกินของชาวบ้านไปแล้วบางส่วน

โคกสะบ้า

เก็บข้อมูลระยะที่ 1 ไปแล้ว มีเวทีเตรียมความพร้อม ชี้แจงชาวบ้าน แล้วก็ลงพื้นที่เก็บข้อมูล เรียบเรียงข้อมูล ตรงนี้เรายังไม่ค่อยเข้าใจ แล้วก็เวทีสรุปบทเรียน ผมคิดว่าตรงนี้อาจจะต้องทำความเข้าใจกันใหม่ หลาย ๆ ที่คงยังไม่เข้าใจ เวทีประชุมประจำเดือน การเรียบเรียงข้อมูลผมถือว่าสำคัญ เพราะเป็นการเตรียมนำเสนอระยะต่อไป

เพราะฉะนั้นอยากหาข้อสรุปว่าอย่างไรไม่ให้คนในชุมชนเกิดปัญหาความขัดแย้ง มองว่าบ้านเราเห็นว่าปัญหาเริ่มมีเริ่มเกิด เราคิดกันหรือยังว่าอย่างไรไม่ให้มันเกิด แม้กระทั่งเรื่องการเมือง ทั้งระดับท้องถิ่น ระดับชาติ เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งในชุมชนมาก เพราะฉะนั้นทำอย่างไรให้มันเกิดขึ้นน้อยที่สุด

อ.ไพสิฐ พาณิชยกุล

ทำหรือไม่ให้ปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้นในชุมชน

- ปัญหาส่วนใหญ่สาเหตุจากการเมือง

กระบวนการวิเคราะห์ปัญหาความขัดแย้งและการใช้ประโยชน์จากกระบวนการวิจัย?

ข้อมูล+การวิเคราะห์ (ปรากฏการณ์ที่พบเห็น) สู่ความรู้

ความรู้ + ข้อมูลชุดใหม่ + กระบวนวิเคราะห์ สู่ความรู้

ทางแก้ปัญหา - คิดทบทวน

- ดึงข้อมูลจากคลังข้อมูลเดิม ๆ
- ความพร้อมในชุมชนกับบทบาทของหน่วยงานที่เข้าไปช่วยเหลือ

- ทดลองใหม่ เริ่มจากทำข้อมูลแบบมีส่วนร่วม (จากผู้ที่เกี่ยวข้อง) เป็นการยืนยันความถูกต้อง

พลังของข้อมูล → พลิกสถานการณ์

งานการแก้ปัญหาแบบนี้ต้องทำนานต้องใช้เวลา ไม่ใช่ประกาศแก้ปัญหาเสพติด แต่ต้องแทรกซึมหลายรูปแบบ พื้นที่ของนำหลัที่แก้ปัญหาเสพติดใช้เวลาถึง 8 ปี เหมือนการทำวิจัย แต่จะอย่างไรให้รู้ว่า การทำแบบนี้หรือวิธีนี้จะแก้ปัญหาได้ หรือจะนำไปสู่แนวทางในการแก้ปัญหาได้ หรือจะนำกรณีที่มีวิธีการแก้ปัญหาที่น่าสนใจมาแลกเปลี่ยนกันได้อย่างไร

ประสบการณ์คลองสีล่อมทำให้เห็นว่า

โครงสร้าง/องค์ประกอบ/กระบวนการของปัญหา

เราเข้าใจกระบวนการปัญหขนาดไหน?

เห็นสาเหตุ แต่ขาดความเชื่อมโยง

การแก้ปัญหาของชุมชนด้วยความรู้ที่เกิดจากการวิจัยท้องถิ่น

ที่เรามาอาสาทำ เป็นเรื่องการแก้ปัญหาชุมชน ซึ่งมีเต็ม เช่น ยาเสพติด การเมือง ใช้กระบวนการวิจัยมาแก้ปัญหา ที่จริงความรู้มาจากหลายที่ เช่น ภาครัฐ ที่ต้องการแก้ปัญหาเสพติด ออกนโยบาย ความรู้ประเภทนี้บางครั้งแก้ปัญหาไม่ได้ เพราะไม่สามารถตอบโจทย์กระบวนการแก้ปัญหาได้ เช่นเดียวกับของคลองสีล่อม ที่มีการเชื่อมโยงข้อมูล ทำไปเรื่อย ๆ มีหลายวิธีการ

เราไม่เห็นสาเหตุความเชื่อมโยง แก่ตรงนั้นที่แก่ตรงนี้จุด เลยทำให้แก้ไม่ได้ แต่ของคลองสีล่อมมีข้อมูล มีคนที่เกี่ยวข้อง กับคนนี้แก้แบบนี้ คนนั้นแก้แบบนั้น มีการเชิญใครต่อใครเข้ามารับรู้หาวิธีการด้วยกัน

ผมเห็นกระบวนการที่พัฒนาไปสู่ความขัดแย้งแล้ว (จากข้อมูลที่ได้มา) เพราะฉะนั้น ทำอย่างไรให้สะท้อนภาพให้เห็นว่า แต่ละชุมชน มีการพัฒนาไปสู่ความขัดแย้งอย่างไรบ้าง ทำให้เห็น เช่น เรื่องของวัย ก็มีส่วในการพัฒนาไปสู่ความขัดแย้ง

ถ้าแต่ละที่ทำให้กระบวนการเห็นการพัฒนาการไปสู่ความขัดแย้งให้ชัดเจน เราก็จะสังเคราะห์ หรือนำไปสู่วิธีการหรือแนวทางในการแก้ปัญหาได้

รู้สาเหตุแล้ว ต้องเชื่อมโยงให้ได้ด้วย เช่น วัวไปกินหญ้ากินผัก แต่เพราะอะไร เพราะพื้นที่ของวัวน้อยลง จะแก้ปัญหายังไง เช่น อบต.มีที่หลวง อาจพัฒนาไปเป็นทุ่งเลี้ยงสัตว์ แต่ถ้าจะแก้ปัญหายด้วยการล้อมรั้วหรือล่อมเขื่อน เป็นเพียงการแก้ปัญหาระยะสั้น เพราะฉะนั้น การเชื่อมโยง แล้วมองไปข้างหน้าไกล ๆ แก้ปัญหาระยะยาวเป็นเรื่องสำคัญ

กระบวนการที่ทำให้เห็นปัญหา เป็นเรื่องสำคัญ ทำให้เราคลายล็อกได้ คิดว่าเรื่องราวเหล่านี้เรียนกันได้ บางตัวอย่างสามารถนำไปใช้กับกรณีอื่น ได้

คุณมานพ

การเมืองเหมือนฝนตก มาเป็นฤดูกาล บางช่วงหยุด ซาหนัก การวิเคราะห์สาเหตุ ไม่ใช่มองแค่ปรากฏการณ์ แต่ต้องมองในภาพรวม บางปัญหาต้องคุยหลายฝ่าย แต่ช่วงแรกนี้เรา

อาจมองแต่ละเรื่อง แต่เมื่อเอามารวมกันแล้ว เราต้องมองให้ออกถึงสาเหตุใหญ่ สาเหตุหลักจริงก่อน แล้วค่อยหาทางแก้ในภาพรวม

ถ้าเรามองสาเหตุย่อยแล้วมองให้เห็นภาพรวม แล้วแก้ปัญหาที่จะชัด และแก้ปัญหาได้ในระยะยาว

การวิเคราะห์สาเหตุเป็นเรื่องสำคัญ ต้องเห็นให้ตลอดตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทาง

เดือนกุมภาพันธ์ต้องเสร็จเรื่องข้อมูล เราจะหาทางทำปรี๊แต่ละพื้นที่ หาทางในการทำงาน เช่น หมู่บ้านละ 10 เรื่องเป็นอย่างน้อย เราจะทำอย่างไร เสร็จในแบบที่ค่อนข้างจะสมบูรณ์ แต่ละพื้นที่ลองไปทำตารางมาดูว่าจะทำอะไรบ้าง จะได้เข้าไปช่วย หลังจากนั้นเราก็อ่เอาข้อมูลมาเรียบเรียง แบ่งกลุ่มข้อมูล ตั้งวงคุย อาจจะอยู่ด้วยกันสองวันหนึ่งคืน หรือแล้วแต่ทางพื้นที่สะดวก เราต้องเอาข้อมูลมาย่อย เพื่อให้เราเข้าใจปัญหา สาเหตุ การแก้ ทั้งหมด

หลังจากนั้นจัดเวทีหมู่บ้าน คีนข้อมูลพวกนี้สู่ชุมชน เพื่อรับรู้ สร้างการเรียนรู้ พื้นที่หมู่บ้านละอย่างน้อย 10 คน อันนี้น่าจะเป็นเดือนมีนาคม เมษายนต้องเตรียมเวทีระดับตำบล พฤษภาคมน่าจะถึงเวทีระดับจังหวัด เพราะฉะนั้นเราต้องมาสรุปข้อมูลร่วมกัน จะมีอาจารย์เข้ามาช่วย วิเคราะห์ให้เห็นว่าข้อมูลที่ได้มาบอกอะไร หรือวางแผนอย่างไรได้บ้าง

นายโชติ อับดุลกอเดช อดีตอธิหม่ามเกาะลิบงกล่าวอวยพร และปิดเวที

เราต้องการจัดการความขัดแย้งในชุมชน ลดปัญหา ลดค่าใช้จ่าย บางครั้งเรื่องที่ขึ้นโรงขึ้นศาลไม่ใช่เรื่องที่เหมาะสม ดังนั้น เมื่อเราทำงานแล้วให้คิดเสียว่าไม่มีงานใดที่จะสิ้นไหล เพราะฉะนั้นมีปัญหาเราก็ต้องช่วยกันแก้ปัญหา คนทำงานก็ต้องถูกแรงกระแทก นี่เป็นสิ่งที่สำคัญที่ทำท้ายหัวใจคนทำงานทุกคน ขอให้ทุกคนประสบความสำเร็จการทำงานทั้งส่วนตัวและส่วนรวม ขอให้พระผู้เป็นเจ้าดลใจดลจิตให้พวกเราทำในสิ่งที่ถูกสิ่งที่ควรด้วย

กิจกรรมที่ 10 เก็บข้อมูลการจัดการปัญหาความขัดแย้งในชุมชนจากกลุ่มเป้าหมาย

วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2552 ณ พื้นที่หมู่ที่ 1 บ้านหนองหมอ ตำบลนาวง

ผู้เข้าร่วมประชุม

ทีมวิจัยตำบลนาวง	2	คน
ชาวบ้าน	3	คน
ทีมพี่เลี้ยง	2	คน
ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด	7	คน

วัตถุประสงค์

เพื่อเก็บข้อมูลการจัดการปัญหาความขัดแย้งจากกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ อดีตผู้นำและผู้อาวุโสในชุมชน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ทีมวิจัยสามารถเก็บบันทึกข้อมูลการจัดการปัญหาความขัดแย้งในชุมชนจากกลุ่มเป้าหมายได้

บันทึกการทำกิจกรรมที่ 10

วันนี้ทีมวิจัยตำบลนาวงได้แก่ คุณประสิทธิ์ และคุณสัญญาได้นัดแนะกับทีมพี่เลี้ยง คือ น้องแขกกับน้องแก้วลงมาช่วยเก็บบันทึกข้อมูล เนื่องจากทีมวิจัยได้นัดกับผู้อาวุโสในชุมชนตลอดจนอดีตผู้นำที่มีประสบการณ์ด้านการไกล่เกลี่ยเพื่อลงเก็บข้อมูล ได้แก่ นายรุ่น มีชัย อดีตผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลนาวง และผู้อาวุโสอีกท่านหนึ่งที่มีประสบการณ์ด้านการไกล่เกลี่ยเช่นกัน

โดยได้แบ่งเป็นสองทีม คือ คุณสัญญากับน้องแก้ว สัมภาษณ์และเก็บบันทึกข้อมูลจากนายรุ่น ช่วยศรี ส่วนน้องแขกกับคุณประสิทธิ์ สัมภาษณ์ผู้อาวุโสอีกท่านหนึ่ง นายรุ่น ซึ่งตอนนี้อายุมากแล้วนั้น บอกว่าเรื่องที่จำได้นั้นมีไม่มาก เพราะลืมไปบ้างแล้ว จำไม่ค่อยได้ แต่ก็จะเล่าเท่าที่จำได้ เรื่องที่หนึ่ง คือ เรื่องไม่ได้ตั้งใจโมย เรื่องที่สอง เรื่องเขตแดน สามเรื่องขโมยโทรทัศน์ สี่เรื่องน้ำเข้านา ห้าเรื่องขโมยมีดพร้า หก คือ เรื่องถนน และเจ็ด คือ เรื่องขโมยข้าว โดยคุณสัญญาทำหน้าที่สัมภาษณ์และให้น้องแก้วช่วยจด

ส่วนน้องแขกกับคุณประสิทธิ์ก็สัมภาษณ์ผู้อาวุโสอีกท่านหนึ่งได้หลายเรื่องเช่นกัน

สรุปแล้วการเก็บข้อมูลในครั้งนี้สามารถเก็บข้อมูลเพิ่มเติมได้สืบทอดเรื่อง จากอดีตผู้นำและผู้อาวุโสในชุมชนหมู่ที่ 1 ตำบลนาง จากการลงเก็บข้อมูลในครั้งนี้ทำให้ทีมวิจัยได้รู้สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสมัยก่อน และวิธีการจัดการปัญหาของผู้นำในสมัยก่อนว่ามีความเหมือนหรือว่าแตกต่างกับปัจจุบันอย่างไร

หลังจากเก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้วก็ได้พูดคุยกับชาวบ้านที่สนใจมาร่วมฟังด้วย ได้เล่าถึงการทำงานของศูนย์ฯ บอกว่าเก็บข้อมูลไปเพื่ออะไร ชาวบ้านบางคนยังไม่รู้ว่ามีศูนย์ฯ อยู่ในชุมชน และศูนย์ฯ นี้ทำหน้าที่อะไร คุณธัญญาบอกว่าทำหน้าที่จัดการปัญหาในชุมชน ไม่ต้องให้ชาวบ้านไปขึ้นโรงขึ้นศาล ซึ่งทำให้เสียค่าใช้จ่าย เสียเงินทอง เสียเวลาเปล่าๆ ไม่นานก็แยกย้ายกันกลับเนื่องจากרבภวนเจ้าของบ้าน คือ นายรุ่นมานานแล้ว อยากให้แกได้พักผ่อน เนื่องจากแกก็มีอายุมากแล้ว

สรุป

- การลงเก็บข้อมูลในครั้งนี้ได้ข้อมูลมาสืบทอดเรื่อง
- การลงเก็บข้อมูลต้องมีคนถามหนึ่งคนและคนจดหนึ่งคน เพราะถ้าทั้งถามทั้งจดคนเดียวเอาไม่ทัน

กิจกรรมที่ 11 เวทีประชุมประจำเดือนเครือข่ายยุติธรรมตรัง

วันที่ 25 พฤษภาคม 2552 เวลา 8.00 น. ณ หอจดหมายเหตุแห่งชาติฯ

ผู้เข้าร่วมประชุม

นายแฉล้ม ประมวลศิลป์

นายนิรันดร์ วงษ์ประเสริฐ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อแลกเปลี่ยนกระบวนการทำงานของเครือข่าย
2. เพื่อให้เครือข่ายและหน่วยงานได้พบปะและปรึกษาปัญหา
3. เพื่อวางแผนการทำงานต่อ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เครือข่ายสามารถนำวิธีการของพื้นที่อื่นไปปรับใช้กับทีมของตัวเองได้
2. ได้ปรึกษาปัญหากับเจ้าหน้าที่ของรัฐ
3. รู้กิจกรรมที่ต้องทำต่อไป

บันทึกการทำกิจกรรมที่ 11

กิจกรรมวันนี้เริ่มด้วยการแนะนำตัว คุณสุทินพีเลียงโครงการได้ให้เครือข่ายหรือที่เรียกกันว่าทีมวิจัยนั้นแนะนำตัวเองและบอกว่าประทับใจอะไรที่ได้มาทำงานนี้

1. กำนันเผดิม โชติรัตน์ ประธานศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลปากแจ่ม บอกว่าประทับใจทุกคนที่มาเพราะทุกคนที่มาถือว่าเป็นคนที่เสียสละและมาด้วยใจ เงินเดือนก็ไม่มีใครมีอะไรก็ไปหาผมที่บ้านที่หมู่ที่ 3 ตำบลปากแจ่มได้
2. สวัสดิ์คะ ชื่อนางฤทัยรัตน์ โชติรัตน์ เป็นเครือข่ายจากตำบลปากแจ่ม ประทับใจเพื่อนๆที่ทำงานเครือข่าย
3. นางนันทพร พลเดช มาทำงานตรงนี้ที่ประทับใจมากที่สุด ตอนลงพื้นที่เก็บข้อมูลที่ชาวบ้านให้ความร่วมมือ โดยเฉพาะเรื่องฆ่ากันที่เขากล้าเล่าให้เราฟัง เพราะเขาให้ความเชื่อถือเรา อยากให้เราอยู่กับกรมไปนานแสนนาน
4. ชื่อนางประภาพรณ สิ่งประทับใจ คือ ได้พบปะเครือข่ายในหลายๆ ตำบลไปเจอกันที่ไหนก็ให้ทักทายกันบ้าง
5. ผู้ใหญ่กรอด เรื่องชู ภูมิใจที่ได้ไปไกลเกลี้ย
6. ชื่อนายองอาจ ประทับใจที่ได้ช่วยเหลือชาวบ้านทางศูนย์ได้แนะนำให้ชาวบ้านได้รู้จักถึงปัญหา
7. อาจารย์ราตรี ปักซี่ อยากจำได้ทุกคนแต่บางที่จำชื่อไม่ได้ อายุมาก ประทับใจที่ได้ช่วยเหลือคนที่มีปัญหาเกี่ยวกับคดีความต่างๆ ได้เห็นการปฏิบัติงานของเครือข่ายได้เห็นบ้านเราแล้ว ได้เห็นบ้านของคนอื่นบ้าง ไม่ใช่อยู่แต่ในเกาะ เอาตัวอย่างจากที่อื่นไปปรับปรุงได้

8. ผู้ใหญ่ย้วน วันนี้คลองซีล่อมมีน้องใหม่มาด้วย ประทับใจการทำงานของคณะกรรมการตำบลคลองซีล่อมทุกคน มีทีมที่ทำงานให้ เพราะบางที่เรา
9. นางยินดี สวัสดิ์รักษา ประทับใจทีมงานและเครือข่ายที่เป็นกันเอง
10. นางหลี่ ไชยฤทธิ์ ดีใจมากที่ได้รวมตัวกันอีกครั้งหนึ่ง ได้พบหน้าได้เจอกัน ตั้งแต่ทำมาประทับใจพี่เลี้ยง ที่ช่วยแนะนำช่วยบอกเล่า ในสิ่งที่ทีมยังไม่รู้ ตอนนี้คิดว่าทำไปได้บ้าง แต่อยากเรียนรู้การทำงานจากศูนย์อื่นๆ ด้วย
11. บังตน (นายตน หมาดเต็น) เรียนท่าน ชช.เพลินใจ เหยี่ยูนาค และเครือข่าย ที่ประทับใจจะทำงานให้สำเร็จ
12. ผู้ใหญ่สมจิต สองเมือง ประทับใจทุกขั้นทุกตอน มันไม่ใช่เรื่องง่ายสำหรับคนที่มีความรู้สำหรับพวกเรา ถ้าคิดว่าง่ายก็ง่าย ถ้าคิดว่ายากก็ยาก ทำมาแล้วคิดว่าใช้ได้ และมีพี่เลี้ยงคอยช่วยเหลือ ประทับใจทุกคนที่ได้ทำงานร่วมกัน
13. สู้ช่วย (นายช่วย โปหลง) สิ่งที่น่าประทับใจ คือ การที่เครือข่ายแต่ละเครือข่ายร่วมใจกันทำ และพี่เลี้ยงช่วยกันหลายแรง
14. ผู้ใหญ่ปรีชา ประพันธ์ สิ่งที่น่าประทับใจ คือ ประทับใจผู้ช่วยที่ช่วยเหลือคนในหมู่บ้านทุกเรื่องทุกอย่าง
15. ผู้ช่วยสวัสดิ์ ไชยะ ประทับใจการทำงานเป็นทีม และได้ประสบการณ์การทำงานหลายอย่างจากพี่น้องต่างเครือข่าย
16. ผู้ช่วยประวิทย์ ประทับใจวาระการทำงานของเครือข่ายที่ก้าวหน้า มีการวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของเครือข่าย มาเพียงไม่กี่คน การเข้าใกล้เกลี่ยประทับใจประชาชนที่ให้ความร่วมมือ
17. ผู้ใหญ่แฉล้ม ประมวลศิลป์ สิ่งที่น่าประทับใจ คือ ได้เรียนรู้กำหนดหลายๆอย่าง ญาติรู้จักกับเจ้าหน้าที่ และนำความรู้มาให้กับชาวบ้าน และรู้สึกประทับใจที่เจ้าหน้าที่ไปถึงบ้าน รู้ว่าผมเป็นอย่างไร
18. คุณสุชีพ เพ็งผอม เลขาศูนย์ บอกว่าวันนี้มีคนเดียว ผู้ใหญ่วิจิตประชุมกองทุนหมู่บ้าน สิ่งที่น่าประทับใจ คือ การได้ทำงานเพื่อสังคม ช่วยเหลือพี่น้อง ใกล้เกลี่ยปัญหาชุมชน สอง คือ น้องๆทีมงาน สกว.ที่ได้เข้าไปติดตามดูแลเครือข่าย ช่วยเหลือแนะนำในการเก็บข้อมูล
19. เรียนท่านชช. ผมผู้ใหญ่สมบัตร หุดัง มาจากหมู่ที่ 4 ตำบลเกาะสุกร ยินดีที่ได้มานั่งตรงนี้ เพราะนานแล้วที่ไม่ได้มา ประทับใจตรงที่ได้ช่วยเหลือชาวบ้าน ช่วยได้บ้างช่วยไม่ได้บ้างแต่ก็ภูมิใจที่ได้ช่วย มีทีมงานสกว.ไปแนะนำ
20. ผู้ช่วยสมเจตน์ สวัสดิ์ท่านชช. และเครือข่ายทุกท่าน ธรรมชาติจะมา 3 คน แต่วันนี้มาคนเดียว เพราะคนอื่นๆ ติดประชุม สิ่งที่น่าประทับใจ คือ ความร่วมมือของทุกเครือข่ายที่มาประชุมพร้อมหน้ากัน ประทับใจที่สุด คือ สามารถช่วยชาวบ้านได้ ลดคดี ลดเวลาลดค่าใช้จ่าย นอกจากนี้เมื่อใกล้เกลี่ยแล้วคุณกรณีจะไม่มีใครรู้สึกว่าเป็นผู้แพ้หรือผู้ชนะ

21. ผู้ใหญ่ชะเวท จากตำบลทุ่งค่าย ผมมาธุระที่สกว. เจอพี่มานพ บอกให้มานั่งสังเกตการณ์ ผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่เปิดศุนย์แล้วทุ่งค่ายกำหนดบอกว่าให้เปิดศุนย์เร็วๆ ผมเพิ่งไกล่เกลี่ยไปเรื่องหนึ่ง คือเรื่องตบกัน บันทึกเรียบร้อย อยู่มาเกิดเรื่องแบบเดียวกันอีก แต่ไม่ได้บันทึก หลังจากนั้นขึ้นโรงพัก กำหนดบอกว่านี้โทษเสียของการไม่ได้บันทึก ขอขอบคุณมากที่ได้เข้าร่วมมาสังเกตการณ์ในวันนี้
22. กำหนดับดลอรอหิม รู้สึกภูมิใจที่ได้ทำงานตรงนี้ เพราะได้รับการยอมรับ แต่ก่อนทำงานร่วมกับผู้นำทางศาสนา แต่ตอนนี้ชาวบ้านรู้จักศุนย์กับคณะกรรมการมากขึ้น เมื่อไม่นานมานี้มีชาวบ้านมาร้องเรียนให้ไปไกล่เกลี่ยเรื่องราวที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ชาวบ้านยอมรับมากขึ้น รู้สึกภูมิใจ
23. ท่าน ชช.เพลินใจ เหยี่ยนาค ประทับใจผู้ใหญ่ชะเวท แล้วถามกลับว่าประทับใจอะไรในเครือข่ายที่เปิดศุนย์แล้ว และทำให้อยากเปิดศุนย์ตาม
24. สวัสดิ์ท่านวิทยากรและเพื่อนสมาชิกทุกคน ผมนายมนี ตูดำ ประทับใจหลายๆสิ่ง ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง หลายๆเรื่องจากศุนย์อื่นด้วย ได้เรียนรู้เรื่องราวที่เราไม่เคยประสบมาเลย
25. ผู้ช่วยประยงค์ รอดเข้ม เราก็ได้มาอบรมกันหลายครั้ง ที่เราได้ไกล่เกลี่ยมาประมาณ 30 เรื่อง ชาวบ้านให้ความสนใจและให้ความร่วมมือในการไกล่เกลี่ย ไม่ต้องพูดมากนัก เพราะมาล่า (ซ้ำ) แล้ว
26. ผู้ช่วยก่อเดช สังข์แก้ว สิ่งที่น่าประทับใจ คือ ได้ร่วมงานกับเครือข่ายหลายๆท่าน
27. ผู้ใหญ่สุรพงษ์ หยงสตาร์ สิ่งที่น่าประทับใจ คือ ประทับใจทีมงาน
28. ผู้ใหญ่ถนอม รอดเสน สิ่งที่น่าประทับใจ คือ เรื่องการไปไกล่เกลี่ยเรื่องอะไรก็ตามที่ประทับใจทีมงานของตำบลสุโสะด้วยที่ให้ความร่วมมือ

จากนั้นผู้ใหญ่ชะเวท จากตำบลทุ่งค่าย ขอเพิ่มเติมในส่วนความคืบหน้าของการเปิดศุนย์ที่ตำบลทุ่งค่าย

ผู้ใหญ่ชะเวท จากตำบลทุ่งค่าย

เรียนท่านชช.ที่เคารพ เริ่มจากการทำเล็กๆอยู่ในหมู่บ้าน ปกติผู้ใหญ่ก็ไกล่เกลี่ยเรื่องทุกเรื่องอยู่แล้ว แต่ไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร อยากเปิดศุนย์เพื่อเป็นที่เก็บข้อมูลรองรับการแก้ปัญหาความขัดแย้ง

ผู้เชี่ยวชาญเพลินใจ เหยี่ยนาค

บอกผู้ใหญ่ว่าเป็นเป้าหมายของการทำโครงการนี้ อยากให้ศุนย์ของเราเป็นศุนย์การเรียนรู้ให้กับพื้นที่ใกล้เคียง เห็นดีก็ทำด้วย คิดว่าไม่นานผลงานของเราได้ประชาสัมพันธ์ให้ทุกภาคส่วนรับทราบโดยทั่วกัน อยากบอกว่าประทับใจพวกเราทุกคน ความเสียสละของพวกเราทุกคน ตอนแรกอาจจะงงไม่รู้จะทำอะไรกัน พูดถึงการทำงานของราชการ ที่ดีไซด์มาให้เรียบร้อย และให้งบประมาณลงมา แต่โครงการของเราเป็นโครงการที่ทำจากข้างล่าง

นอกจากนี้ยังพูดถึงคำพูดของบังตน ที่พูดว่ามาแรกๆไม่รู้ว่าจะทำอะไร ไม่รู้จะทำปรี๊
ชช.กลับไปเล่าให้คนในกรมฟัง เราก็อึ้งอึ้งเลย คือการทำงานของเรเป็นรูปธรรมและช่วยคนได้
จริงๆ เห็นความเป็นทีมงาน เมื่อลงไปทำงานแล้วชาวบ้านไว้วางใจ ยอมเล่าเรื่องราวให้ฟัง
อยากทำงานไปด้วยกันจนกว่าเครือข่ายทั้งหลายจะกลายเป็นศูนย์เรียนรู้

คุณสุทิน สีสุข พี่เลี้ยงโครงการฯ

วันนี้ไม่เห็นแขกเนื่องจากเขาป่วยเป็นโรคชคุณกุลยา วันนี้มีใครเป็นโรคชคุณกุลยา ได้ยิน
เสียงตอบกลับมาว่ากินยาตกไว้แล้ว หรือบางคนบอกว่าดอยยังไม่ล้ากัก คุณสุทินบอกว่าวันนี้ให้ทีม
ช่วยกันซักดีกว่า อย่าให้ตัวเองถามเลย อยากให้เล่าว่าทำอะไรบ้าง เกิดอะไรขึ้นบ้าง มีจุดเด่น จุด
ด้อยอย่างไร และมีข้อเสนอแนะอะไรบ้าง หลังจากนั้นก็แจ้งให้ทราบว่าจะมีพื้นที่ที่กลับก่อน คือ
วังศิรีกับปากแจ่ม เนื่องจากติดภารกิจ พื้นที่อื่นอยู่ครบ เพราะช่วงบ่ายจะวางแผนการทำงานต่อ
ด้วย อาทิ พื้นที่นาหวงพี่สัญญาบอกแล้วว่าติดขัด แต่ก็มีวิธีการแก้ไขปัญหา นั้น อยากให้ช่วยกัน
ซักถาม ให้แต่ละเครือข่ายมาเล่าข้างหน้าเวที เล่าจริงตามที่ทำ โครงการนี้เป็นโครงการความ
ร่วมมือ ระหว่างกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพและสกว.ตรัง และมีหน่วยงานทั้งสำนักงานคุม
ประพฤติ ยุติธรรมจังหวัดอีกซึ่งจะมาสมทบในช่วงบ่าย พื้นที่แรกที่จะมาเล่าคือ วังศิรีเนื่องจาก
ติดภารกิจในช่วงบ่าย

นางนันทพร พลเดช ทีมวิจัยตำบลวังศิรี

ตอนแรกได้ประชุมทีมงานว่าถ้าทำปรี๊ที่จะทำให้เป็นรูปธรรม เพราะผู้ใหญ่กำหนดไม่กว้างกัน
เลยมีเรื่องเข้ามาให้ใกล้เคียงไม่เว้นวัน มาเจออาจารย์มานพ บอกว่าสนใจที่จะเปิดศูนย์ฯใหม่
หลังจากประชุมกันแล้วก็เปิดศูนย์ฯ โดยมีผู้ใหญ่กรอดเป็นแกนนำเพราะไปใกล้เคียงเรื่องต่าง
ตำบลอยู่บ่อย ตอนแรกชาวบ้านไม่ยอมรับ เช่นตอนลงเก็บข้อมูลใหม่ๆไม่กล้าเล่า ตอนนี้อยอมรับ
มากขึ้น ของวังศิรีบันทึกข้อมูลได้ 80 กว่าเรื่อง ตอนเปิดศูนย์ฯได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก
กรมฯ มีท่านอธิบดีลงมาเปิดศูนย์ฯ อธิบดีฯมาคุยให้ชาวบ้านได้ฟังอย่างชัดเจน ตอนแรกไม่มีที่
ทำงานที่เป็นหลักแหล่งตามตัวยาก แต่ตอนนี้มีศูนย์ฯที่เห็นเป็นรูปธรรมแล้ว

อุปสรรค คือ ทำอย่างไรให้คนเชื่อ เชื่อนาย (ตำรวจ) มากกว่า พอไปหานายนายเอาเงิน
มาก แต่ถ้ามาใกล้เคียงที่ศูนย์ฯไม่เอาเงินเลย

ข้อเสนอแนะ อยากให้ทนายมาให้คำแนะนำความรู้ เนื่องจากทีมไม่มีความรู้ด้าน
กฎหมายเลย

จุดเด่น เครือข่ายของจังหวัดตรังไปกันไกลแล้วนะ จังหวัดอื่นยังมาหาจังหวัดตรังเลย

จุดด้อย อยากให้ท่านผู้ใหญ่หลายๆคนมาคลุกคลีกับพื้นที่ เพราะคนสูงๆไม่ค่อยรู้ปัญหา
ของชุมชน เท่ากับคนในชุมชนเอง

นางประภาพรพรณ ศารทูลทัต ทีมวิจัยตำบลวังศิรี

การเก็บข้อมูลของวังศิรีรู้สึกว่ายากมาก เพราะต้องหาชาวบ้านที่ให้ข้อมูล แล้วยังจะต้อง
มาฝึกเขียนอีกกว่าจะเขียนได้สักเรื่องอยู่ (ถอนหายใจ) แต่เมื่อหลายฝ่ายช่วยกัน ก็แก้ปัญหาได้
ตอนนี้งานถือว่าเสร็จแล้วประมาณ 80%

คุณสุทินสรุปว่า วังคีรีอยากมีพี่เลี้ยงที่มีความรู้ด้านกฎหมาย ตอนนี้เรากำลังหาคนต่อได้แล้ว รู้แล้วว่าตอนนี้ตนเองขาดอะไร ต้องการอะไรหรือจะหาที่ปรึกษาของศูนย์ก็ได้

ผู้เชี่ยวชาญเพลินใจ เจริญนาค

เสริมเรื่องการติดต่อพี่สายรุ้ง ที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดตรัง ตอนนี้มีกฎหมายที่ทางกระทรวงจะร่างขึ้นมา คนทำงานใกล้เคียงไม่มีกฎหมายรองรับ ทางเราก็พยายามที่จะร่างกฎหมายขึ้นมารองรับ ตำรวจก็ร่างกฎหมายเรื่องการใกล้เคียงในชั้นสอบสวน เดิมมีการใกล้เคียงเฉพาะคดีแพ่ง คดีอาญาใกล้เคียงไม่ได้ แต่คดีอาญาบางคดีใกล้เคียงได้และกำลังร่างกฎหมายรองรับ

ในอนาคตถ้ามีคดีตำรวจก็สามารถยุติคดีได้ ศาลก็ยุติได้ ตอนนี้กำลังร่างกฎหมายหลายฉบับมาก ใกล้เคียงในชั้นตำรวจ ถ้ามีปัญหาอะไรให้ปรึกษาคุณสายรุ้ง

คุณสายรุ้ง ให้เบอร์โทร 089-1252102 และบอกว่านอกจากตัวเองแล้วหากมีปัญหาข้อสงสัยสามารถปรึกษานิติกรที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดได้ นิติกรชื่อคุณธีรวุฒิ ปรึกษาข้อกฎหมายได้ทุกเรื่อง เช่น เรื่องค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา เป็นต้น

นางนันทพร พลเดช ทีมวิจัยตำบลวังคีรี

เพิ่มเติมเรื่องการทำงานของเครือข่ายตำบลวังคีรีที่บอกว่าตอนนี้ได้เข้าแผน อบต. เรียบร้อยแล้ว คิดว่าจะจัดการอบรมผู้นำของศูนย์ยุติธรรมชุมชน ทำอย่างไรให้ชาวบ้านเชื่อถือ ซึ่งเมื่อเราไปอบรมไปฟังมาเราก็จะได้พัฒนาตนเอง

หลังจากวังคีรีเล่าประสบการณ์การทำงานจบคุณสุทินชี้แจงเครือข่ายเพิ่มเติมว่าต้องเล่าถึงอะไรบ้าง กิจกรรมงวดที่ 1 ตั้งแต่เวทีเตรียมจนถึงเก็บข้อมูลเสร็จ การเก็บข้อมูลมีวิธีการไหนบ้าง จนพี่เลี้ยงลงไปช่วยเก็บตก

นอกจากทำงานในโครงการแล้ว เครือข่ายยังเข้าร่วมงานของหน่วยงานอื่นอีก บางพื้นที่ทำกิจกรรมที่นอกเหนือจากโครงการ เช่น เกาะลิบที่ทำกิจกรรมเรื่องร้านเหล้า คุณสุทินบอกว่าถ้าประชุมเรื่องนี้ก็สามารถนำมาเขียนเป็นกิจกรรมได้เช่นกันเนื่องจากเป็นการร่วมกันแก้ไขปัญหาในชุมชน จากนั้นคุณมานพได้ชี้แจงกิจกรรมที่เหลือต่อจากนี้ว่าต้องทำอะไรบ้าง

คุณมานพ ช่วยอินทร์ ผู้ประสานงานสกว.ตรัง

บอกว่าตอนนี้ที่ห่างไป คือ ทีมพี่เลี้ยงกำลังช่วยทำรายงานอยู่หัวฟูทีเดียว หลังจากนั้นก็นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ ต่อมาก็จะเป็นการจัดเวทีตำบล นำเสนอต่อชาวบ้านให้ชาวบ้านได้รับรู้ หลังจากเวทีระดับตำบล ก็จะมีเวทีแลกเปลี่ยนอีกทีหนึ่งว่าเราทำมาทั้งหมดแล้วได้อะไรมาบ้าง หลังจากนั้นจะเป็นการจัดเวทีระดับจังหวัด จะเชิญตำบลละ 30 คน เป็นเวทีที่บอกว่าอนาคตของยุติธรรมชุมชนจะไปทางไหน เพราะจะเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาเข้าร่วมทั้งหมด จะเชิญปลัดกระทรวงยุติธรรมด้วย คาดว่าของตรังจะต้องเดินทางต่อไป ថៃ្ងៗโครงการจบแล้วจะจบกันไป

>>>> พักรับประทานอาหารเที่ยง <<<<<

ภาคบ่ายเริ่มเวลา 13.30 น.

มีเจ้าหน้าที่จากสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดตรังมาสมทบ คุณโกเมน รอดโกมล แนะนำตัวกับเครือข่าย หลังจากนั้นก็เป็นการเล่นประสบการณ์การทำงานของเครือข่ายตำบลนาหมื่นศรี

นายสมเจตน์ ศรีรัตน ทิมวิชัยตำบลนาหมื่นศรี

บอกว่านาหมื่นศรีเก็บข้อมูลได้ทั้งหมด 70 เรื่อง มีการทำงานเป็นทีม เช่น ผู้ช่วยอยู่หมู่ที่ 3 ก็เก็บข้อมูลหมู่ที่ 3 จุดเด่น คือการทำงานเป็นทีม จุดด้อย ทีมวิชัยบางคนไม่กล้าทำงาน นาหมื่นศรีมีการประชุมตอนเย็น ในตอนกลางวันลงไปเก็บข้อมูลแล้ว ตอนเย็นเลยมานั่งคุยกัน ที่บ้านหัวหน้าทีมวิชัย ช่วยกันเติม ช่วยกันดู หลังจากนั้นก็ให้พี่เลี้ยงช่วยดูกันอีกที

ตนเองชอบกิจกรรมที่น้องถนัดเรื่องที่เกิดขึ้นใหม่ สำหรับเรื่องเก่านั้นคิดว่าเป็นการฟื้นฟู หาคะเข็บมีความลำบากใจมากทั้งคนที่เก็บข้อมูลและผู้ที่ให้ข้อมูลที่ไม่อยากเล่าเรื่องเก่า แต่ถ้าเรื่องที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ สามารถแก้ไขได้ทันที่ และทำให้คุณกรณีดีขึ้นเหมือนเดิมได้ ส่วนการเก็บข้อมูลย้อนหลังนั้นมองว่ามีทั้งดีทั้งเสีย เรื่องบางเรื่องคนรุ่นก่อนตัดสินใจไว้อยู่แล้ว แต่เราเด็กรุ่นใหม่ ๆ จะไปทำบางทีข้อมูลบางข้อมูลไม่สามารถเอามาใช้ประโยชน์ได้แล้ว มันเก่าไปแล้ว ส่วนการเข้าแผนอบต.นั้นตอนนี้เขียนแผนเสนอนายกแล้ว ขอเงิน 20,000 บาท คิดว่าต้องเข้าแผนปี 52 นี้แน่นอน

คุณสุทินเสริมว่า นาหมื่นศรีมีความเป็นกลุ่มก้อน มีวงคุยเป็นปกติอยู่แล้ว สามารถแทรกเรื่องที่ไปเก็บมาคุยกันในวงปกติได้

นายสุชีพ เพ็งพอม ทิมวิชัยตำบลโคกสะบ้า

วันนี้มาคนเดียวเนื่องจากท่านประธานติดประชุม ไม่รู้จะเริ่มเล่าอย่างไร เพราะทำหลายเรื่องแรง หลังจากเซ็นสัญญาโครงการ และทำงานเป็นทีมวิชัยมีทั้งหมด 5-6 คน แต่มีคณะกรรมการศูนย์กระจายอยู่ทุกหมู่บ้าน มีอสม. หัวหน้าสายตรวจเข้าร่วมด้วย ผมเองเป็นคนลงพื้นที่อยู่ตลอดลงไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากทุกหมู่บ้าน

เรื่องราวที่เก็บส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่ดิน ทะเลาะวิวาท อุบัติเหตุ เรื่องที่เป็นปัญหาตอนนี้คือปัญหาเรื่องที่ดิน ซึ่งมีหน่วยงานเข้าไปแก้ไขอยู่ มีปัญหาในหมู่ 10, 1, 6, 11

จุดด้อย ทีมวิชัยบางคนไม่ได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูล เวลาไม่อำนวย การเก็บข้อมูลทำอยู่เรื่อย ๆ มีการพบปะพูดคุยกันเป็นประจำตามงานบุญต่าง ๆ ทั้งงานศพ งานแต่งงาน

หลังจากทำโครงการการเขียนยังมีปัญหาอยู่พอสมควร การเขียนรายงานเป็นปัญหา ส่วนการเขียนเรื่องราวนี้ไม่เป็นปัญหาแล้วเพราะตอนนี้เก็บข้อมูลเสร็จแล้ว

ปัญหาเรื่องการเขียนรายงาน เขียนไม่ถูก แต่หลังจากที่น้องแขกได้ลงไปที่บ้านก็ได้แนะนำ ว่าสามารถแทรกคำพูดไปในรายงานกิจกรรมได้ ก็เขียนได้มากขึ้น ตอนนี้ก็ได้ 4-5 กิจกรรมแล้ว

หลังจากการนำเสนอของเครือข่ายตำบลโคกสะบ้า ผู้ใหญ่ชะเวทเครือข่ายจากตำบลทุ่งค่ายขอคืนเนื่องจากต้องขอตัวกลับก่อน

ผู้ใหญ่ชะเวท จากตำบลทุ่งค่าย

ผมเองแม้ยังไม่ได้เปิดศูนย์ฯ แต่เป็นสมาชิกการใกล้เคียงมานาน เมื่อก่อนไม่เป็นที่รู้จักมากนัก แต่เมื่อได้เป็นผู้ใหญ่บ้านสามารถช่วยได้มาก เนื่องจากการประชุมสัจจรทุกเดือน การใกล้เคียงมีอยู่ทุกวัน แต่ไม่ค่อยได้บันทึก ปัญหาเรื่องเวลาของผู้หน้าที่ไม่ว่าง ถ้าเป็นไปได้จะตั้งฝ่ายกฎหมายของอบต.เป็นคณะกรรมการศูนย์ด้วย

เมื่อวันอาทิตย์ที่ผ่านมาก็เพิ่งใกล้เคียงเรื่องแดนมา ในส่วนอื่น ๆ นั้นไม่ค่อยมีเวลา เนื่องจากต้องไปเรียนต่อที่พัทลุง เกรงว่าหากไม่ศึกษาให้ดี ไม่มีเวลาศูนย์ของเราจะพลาด จำเป็นต้องหาบุคลากรนอก กลัวว่าเปิดแล้วจะสูญเปล่าเลยต้องศึกษาให้ดีกว่า

ปัญหาเรื่องงบประมาณตอนนี้เข้าแผนเรียบร้อยแล้ว เป็นการอบรมให้ความรู้ด้านกฎหมาย ซึ่งทำทุกปีอยู่แล้ว ขอขอบคุณครับ

ผู้เชี่ยวชาญเพลินใจ เจริญนาถ

พูดถึงเรื่องงบประมาณที่ถูกตัด แต่อย่างน้อยก็สามารถเปิดศูนย์ได้ 1 ศูนย์ที่ทุ่งค่าย โดยให้ 10 ศูนย์เป็นพี่เลี้ยง ไม่ต้องมีพี่เลี้ยงแล้วให้ 10 ศูนย์เป็นพี่เลี้ยงแทน นอกจากนี้ยังมี สกว. และหน่วยงานต่างๆ ช่วยอีก

จากนั้นเป็นการนำเสนอของพื้นที่ตำบลสุโสะ

นายถนอม รอดเสน ทิมาวิจัยตำบลสุโสะ

ผมที่จริงไม่ใช่ชอบแหลง(พูด) เพราะแหลงไม่ค่อยเป็น การเก็บข้อมูลผมคิดว่าในตำบลสุโสะนั้นไม่ลำบาก เพราะต่างคนต่างเก็บกัน หมูใครหมูมัน บ้านผมมีความสำคัญอยู่สิ่งหนึ่ง คือถ้าพี่เลี้ยงไม่ไปก็ไม่ทำงาน เนื่องมาจากผมแก่กว่าเพื่อน ถ้าผมไม่ทำเด็กมันก็เลียนแบบ เขียนเองก็อ่านไม่ออก เลยเขียนเองบ้าง แล้วให้ลูกคัดให้ ส่วนมากพี่เลี้ยงเข้ามาช่วยในหมู่บ้านตระเวนไปทุกหมู่บ้าน ไม่จำเจ คือว่าบางคนไม่ว่างที่จะเขียน ก็เล่าให้พี่เลี้ยงเขียนให้

ปัญหาอุปสรรคไม่มี ถ้าเขา(พี่เลี้ยง)โทรไปเราต้องว่าง ถ้าไม่โทรก็ไม่มา ส่วนเรื่องการเข้าแผน อบต.นั้นเป็นเรื่องที่ลำบากเนื่องจากแบ่งเป็นชั่วคราวการเมือง นายกกับกำนันเจอกันไม่ได้ แต่ไม่ต้องเป็นห่วงเรื่องงบประมาณ เพราะพรุ่งนี้มีการประชุมที่อบต.ตอนแรกคิดว่าจะไม่กัวย่าเลย แต่ตอนนี้ผมจะนำเรื่องนี้เข้าสู่ที่ประชุม ทำไมชาวบ้านด่าแต่ผู้ใหญ่อย่างเดียว ถนนขาดก็ด่าผู้ใหญ่ อบต.ทำไมไม่ชี้แจงให้ชาวบ้านรู้ว่าหน้าที่ของอบต.คืออะไร หน้าที่ของผู้ใหญ่ผู้ช่วยคืออะไร ประชุมชี้แจงให้ชาวบ้านรู้ทั่วกัน

ของสุโสะเราน้องมานพเข้าไปเมื่อปี 42 ผมเพิ่งมารู้เรื่องว่างานวิจัยเขาทำกันยังไง ตอน 47 ส่วนของกรมคุ้มครองสิทธิ คิดว่าง่ายที่สุดเนื่องจากมาจากประสบการณ์ของตัวเอง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเด็กหนีตามกันหรือเรื่องอื่นๆ วันนี้เครือข่ายตำบลสุโสะมากันหลายคนหลายหมู่บ้าน เพราะถ้ามาต้องมาด้วยกันหลายหมู่บ้านไม่เข้ามาแค่หมู่บ้านเดียวมีอะไรจะได้นำไปบอกต่อได้ แต่ถ้าพี่เลี้ยงลงไปที่บ้านรับรองได้ว่าประชุมกันเกือบ 20 คน ทุกที่ที่ลงไป

นายมนี ตู๋ดำ ทีมวิจัยตำบลสุโสะ

ในส่วนของตำบลสุโสะลำบากเนื่องจากยังไม่ได้เขียนรายงาน ถ้าทำจริงๆผมคิดว่า 2 วันจบ แต่ที่ยังไม่ได้ทำเพราะทุกอย่างอยู่ที่ผมหมด (เป็นเลขาเกือบทุกโครงการ) ส่วนเรื่องการเขียนรายงานต้องขอคำแนะนำ

ตำบลสุโสะจะแบ่งกันไปกระจายไปตามหมู่บ้าน เพื่อให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญด้วย มีการประชุมประจำเดือนทุกเดือน แรกในวันประชุมผู้ใหญ่บ้าน การทำงานส่วนใหญ่ไม่ค่อยขัดแย้งกัน ประธานศูนย์รับทราบอย่างเดียว สั่งการอย่างเดียว

นายประยงค์ รอดเข็ม ทีมวิจัยตำบลสุโสะ

ต้องลงไปหมู่บ้าน ชาวบ้านมีเรื่องทุกข์สุขอย่างไร ลงไปทุกหมู่บ้านเลย คุณสุทินเสริมว่าสุโสะจะเวียนไปทุกหมู่บ้าน มีเจ้าภาพ มีแขกที่มาร่วม

นายสุรพงศ์ หยงสตาร์ ทีมวิจัยตำบลสุโสะ

การเวียนไปทุกหมู่บ้านทำให้เกิดความสามัคคี ไกลเกลียดได้ทุกอย่าง ยกเว้นก้านกับนายกท่านนั้นที่ไม่ถูกกันแล้วเราเคลียร์ไม่ได้เพราะขัดแย้งกันมานาน นอกนั้นเคลียร์ได้หมด

ช่วยเหลือชาวบ้านได้ แก้ปัญหาได้หลายอย่าง ลดค่าใช้จ่าย ไม่ต้องเสียเวลา ทำให้คนดีกัน คุณสุทินเสริมว่าพื้นที่อื่นสามารถเอารูปแบบการเวียนประชุมของสุโสะไปใช้ได้ บทบาทของประธานคือกำหนดเป็นผู้สั่งการ การทำงานคล่องตัว ไม่ยาก ทีมพร้อมจะทำ

จากนั้นเป็นการนำเสนอของพื้นที่ตำบลเกาะลิบง

นายอับดุลรอหิม ขุนรักษา ทีมวิจัยตำบลเกาะลิบง

วันนี้มาคนเดียวเนื่องจากทีมงานติดธุระ ตั้งแต่เปิดศูนย์มา ก็ตั้งทีมวิจัยประมาณ 15 คน แต่ทำงานจริงๆแค่ 7-8 คน ส่วนที่เหลือนั้นให้ความช่วยเหลือทางด้านอื่น นานมีศรีบอกว่าการเก็บข้อมูลเก่าๆ เป็นการฟื้นฟูหาตะเก็บแต่ผมมองว่าการเก็บข้อมูลในอดีตก็สามารถนำมาใช้แก้ไขปัญหาปัจจุบันได้ เรื่องราวของเกาะลิบงที่เก็บมาได้ส่วนใหญ่เป็นเรื่องมรดก เรื่องแดนและครอบครัว แต่ส่วนมากจะเป็นเรื่องมรดก เช่น การแก้ปัญหาเรื่องมรดกปกติจะใช้หลักศาสนา แต่ก็เกิดความขัดแย้งเช่นกัน เพราะส่วนใหญ่คนโบราณจะให้อภัยกันโดยปากเปล่าไม่ได้ทำหลักฐานอะไร เมื่อพ่อแม่ตาย ก็ทำให้เกิดปัญหาตามมาเนื่องจากพี่น้องไม่ตกลงกัน บ้างก็อ้างว่าปะให้ทางปลัดบางคนบอกว่าปลัดออก นำมาชี้มั่วไปหมด ทางทีมงานได้ชี้แจงให้พี่น้องทราบว่าคนรุ่นก่อนนั้นให้ที่ดินกันปากเปล่าไม่ได้มีหลักเขตหรือหลักฐานอะไรที่เด่นชัด ทำให้เกิดปัญหามามายังรุ่นลูก จากการเก็บข้อมูลจึงทำให้รู้ว่าส่วนใหญ่ปัญหามรดกที่มักแบ่งกันไม่ลงตัว ก็เพราะพ่อแม่ไม่ได้แบ่งไว้ให้ชัดเจน เช่น มีสวนยางอยู่แต่จะแบ่งให้ลูก 3 คน ปักไม้ไว้คนเดียว เป็นต้น การเก็บข้อมูลทำให้เรารู้สาเหตุของปัญหาคืออะไร และผู้นำจะแก้ปัญหานี้อย่างไร อย่างเรื่องมรดกที่ดินก็ปักหลักให้ชัดเจน และแบ่งเป็นสัดส่วนตั้งแต่ยังมีชีวิตอยู่ แม้ว่าจะให้โดยปากเปล่า เพื่อว่าจะไม่ให้มีปัญหาในรุ่นลูกตามมาก็ได้ นอกจากนี้ยังได้เรียนรู้เรื่องเขตแดนที่ส่วนมากในอดีตนั้นใช้ต้นไม้แบ่งเขตแดน ศาสนาอิสลามมีกฎหมายอยู่ตัวหนึ่งมีระเบียบการต่างๆที่คอยชี้แนะเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็ยึดตามนี้ ปัญหาต่างๆก็จะคลี่คลาย

สำหรับศูนย์ยุติธรรมชุมชนนั้นตอนแรกก็ได้รับการตอบรับ ส่วนใหญ่ก็จะมาหาให้ไปช่วยแก้ปัญหา หลายเรื่องได้ไปถึงโรงพักแล้วแต่ทางเจ้าหน้าที่ตำรวจได้โทรกลับมาเพื่อให้ศูนย์ยุติธรรมชุมชนใกล้เคียง โทรมาหาถามว่าแก้ไขปัญหาเรื่องนี้ให้เขาได้ไหมเพราะไม่อยากให้ถึงโรงถึงศาล ทางเราก็พาทีมไปที่เกิดเหตุ เพราะส่วนมากทีมเกาะลิบงจะไม่ได้ทำงานที่ศูนย์แต่จะไปที่เกิดเหตุ เหตุเกิดที่ไหนก็ตามไปที่นั่น ตามไปที่บ้านเลยไปสอบถามเก็บข้อมูลก่อน เพื่อวิเคราะห์คน วิเคราะห์สถานการณ์ ยอมรับว่าตอนเป็นผู้นำใหม่นั้น เวลาเมื่อเรื่องก็ไปใกล้เคียงตามหน้าที่ มีทั้งสำเร็จบ้างไม่สำเร็จบ้างปะปนกันไป แต่หลังจากได้เก็บข้อมูลก็ได้เรียนรู้ว่าการใกล้เคียงหรือการแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่งนั้น บางครั้งก็รีบด่วนสรุปไม่ได้ ต้องเก็บข้อมูลก่อนต้องวิเคราะห์คน วิเคราะห์สถานการณ์ และต้องรู้ข้อมูลทั้งสองฝ่ายไม่ฟังความข้างเดียว นอกจากนี้ยังต้องรู้ว่าเรื่องนี้ใครเคลียร์ได้รู้เรื่องดี พูดแล้วมีคนฟังก็ให้มาใกล้เคียงเลย ใช่ว่าคนๆเดียวจะใกล้เคียงได้ทุกเรื่อง

ปัญหาส่วนใหญ่มีการส่งทอดมาตั้งแต่รุ่นพ่อแม่ วันนี้นำมาเล่าเพื่อเป็นตัวอย่างสักเรื่อง เรื่องนี้เกิดขึ้นเมื่อ 16 มีนาคม คนแก่คนหนึ่งได้ตายไปมีมรดกคือ สวนยาง ตกลงแบ่งคนละครึ่งให้ลูกและหลาน แต่ที่ดินแปลงนี้มีคนยึดไปตั้งรกรากไว้ ทำให้มีปัญหาเนื่องจากได้ที่ดินเฉพาะในนามเท่านั้น แต่ที่ดินจริงไม่ได้ ตามหลักศาสนาอิสลามก่อนฝังต้องตกลงเรื่องหนี้สินให้เรียบร้อยก่อนว่าใครต้องรับผิดชอบ ลูกเขาได้แต่ชื่อ แต่ว่าที่ดินนั้นมีคนเอาไปตั้งรกรากไว้ ยึดไปตั้งเฉยๆ ไม่ได้ทำสัญญาอะไร เพราะคนที่เกาะไวใจกัน หลังจากนั้นก็ได้คุยกันทั้งคนที่ยึดมรดกไปตั้งพร้อมทั้งลูกและหลานของผู้ตาย โดยคนที่ยึดไปยอมรับผิดชอบในส่วนของหนี้สินที่เกิดขึ้นบอกว่าจะนำเงินไปจ่ายให้เรียบร้อย และจะนำหลักฐานที่ดินมาคืนให้

จากปัญหาดังกล่าว ตอนนั้นก็มียุติธรรมชุมชนมาให้ทางกำนันบันทึกไว้ว่าใครยึดเอกสารไปตั้งและต้องมีส่วนรับผิดชอบอย่างไรบ้าง จะได้ไม่มีปัญหาตามมาทีหลังอีก

คุณมานพบอกว่าที่กำนันพูดเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เพราะทำให้เห็นว่าข้อมูลนำไปใช้ประโยชน์อะไรได้บ้าง เป็นหัวใจของการเก็บข้อมูลเลยก็ว่าได้

คุณสุทินเสริมว่า เกาะลิบงมีทีมหลักอยู่ประมาณ 7-8 คน แม้ว่าจะมีคนหลุดออกไป แต่ก็มีคนหาคนมาเพิ่มอยู่เรื่อยๆ จากนั้นเป็นการนำเสนอของพื้นที่เกาะสุกร

นางราตรี ปักซี่ ทีมวิจัยตำบลเกาะสุกร

บอกว่าขอเล่าเรื่องการวางแผนเก็บข้อมูลเลยเพราะเดี๋ยวเวลาไม่พอ ทีมเกาะสุกรมี 12 คน 4 หมู่บ้าน การแบ่งงานนั้นต้องเก็บข้อมูลในหมู่บ้านของตัวเอง เก็บจากอดีตผู้ใหญ่บ้าน แบ่งทีมแล้วก็จะนัดกันว่าจะลงไปเก็บวันไหน ส่วนมากจะประชุมกันตอนกลางคืน เนื่องจากสะดวกเรื่องเวลา เพราะตัวเองต้องสอนหนังสือ บางตนก็ตัดยาง ทุกคนจึงเห็นว่าควรประชุมตอนกลางคืน

หลังจากที่เปิดศูนย์มีเรื่องมาเรื่อยๆ มีเรื่องที่หมู่ไหนคณะกรรมการในหมู่นั้นลงไปใกล้เคียงก่อน ถ้าสำเร็จก็ต้องหาทีมใหม่ แต่ถ้าไม่สำเร็จก็มาปรึกษากันว่าแล้วใครต้องไปใกล้เคียงบ้าง ส่วนมากนำเรื่องเข้าประชุมหาข้อสรุปร่วมกัน

บางเรื่องมีตำรวจร่วมใกล้เคียงด้วย และส่วนมากเรื่องจะจบในพื้นที่สำหรับปัญหาในเรื่องการเก็บข้อมูลนั้น คือเขียนไม่เป็นเขียนไม่ถูก ถ้าไปเก็บมาแล้วก็นัดวันกันมาส่ง เซ็ครายคนเลยว่า

เก็บได้คนละกี่เรื่อง เมื่อเห็นว่าเรื่องน้อย ก็หาวิธีการทำให้ได้เรื่องมากขึ้น ตอนแรกใช้เวลาทุกคนไปเขียนมาก่อน แต่ปรากฏว่ายังเหมือนเดิม เลยให้เขียนกันตรงนั้นเลย จับคู่กันเขียน บ้าง เป็นกลุ่มบ้าง ใครเขียนไม่ได้ก็ให้เล่าให้คนอื่นเขียนให้ ทำให้ได้เรื่องหลายเรื่อง อาจารย์ราตรีได้พูดถึงครั้งที่เครือข่าย 14 จังหวัดภาคใต้ลงมาดูงานที่เกาะ พวกเราต้อนรับตามอัตภาพของเกาะ ทีมงานรู้สึกภูมิใจที่ผลงานออกมาเป็นที่พอใจ

พอเก็บข้อมูลเสร็จมาขึ้นตอนการวิเคราะห์ ก็วิเคราะห์ไม่ถูกอีก ต้องอาศัยน้องๆ(พี่เลี้ยง)เข้าไปช่วยวิเคราะห์เพื่อให้รู้ว่าเรื่องต่างๆที่เก็บมาสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างไรบ้างกว่าจะได้ตรงนี้ก็หอบขึ้นเหมือนกัน เป็นคนเขียนรายงานเอง ดูชาร์ตประกอบ รวมทั้งบันทึกของเลขา เามาทางเต็มไปหมด ทำอย่างเต็มความสามารถเท่าที่ตัวเองจะทำได้ ขาดเหลืออะไรก็ให้ทางนี้ช่วยเติมเต็มด้วย

คุณสุทิน เสริมว่าเกาะหมู่ส่วนใหญ่ทีมเข้าประชุมครบ รายงานของที่นี่อาจารย์เขียนละเอียดแล้ว ไม่ต้องเติมอะไรมาก ส่วนการเขียนเรื่องก็ให้ไปนั่งเขียนกันเลย เช่นวันนี้ตั้งเป้าว่าคนละ 3 เรื่องนะ ทำจนทีมเขียนได้ นั่งคนเดียวบ้าง นั่งเป็นคู่บ้างช่วยกันไป

กรณีเครือข่ายลงไปดูงาน ราบรื่นดีผลงานเป็นที่น่าพอใจเนื่องจากมีการวางแผนการทำงานล่วงหน้า และมีการเตรียมงานมานาน ทีมรู้สึกภูมิใจที่เครือข่ายลงมาดูงานที่เกาะ หลังจากนั้นเป็นการนำเสนอของตำบลนาว

นายแจ่ม ประมวลศิลป์ ทีมวิจัยตำบลนาว

ก่อนเข้าสู่โครงการวิจัยนั้น ขอเล่าว่าผมซึ่งเป็นประธานศูนย์นั้นเป็นชาวบ้านธรรมดา ไม่ได้เป็นผู้ใหญ่บ้านอย่างทุกวันนี้ ไปอบรมที่อบต.ได้โหวตเสียงให้เป็นประธานศูนย์ ไม่รู้ว่าเป็นแล้วต้องทำอะไรบ้างไม่รู้เลย แต่หลังจากนั้นก็เริ่มหาความรู้มาเรื่อยๆ ในตอนแรกคณะกรรมการมาจากทุกหมู่บ้านทั้งหมด 11 หมู่ แต่เข้าร่วมโครงการไม่กี่หมู่ เนื่องจากเรียกประชุมแล้วไม่มา

เรื่องการเก็บข้อมูลตอนนี้เก็บมาได้ประมาณ 50 เรื่อง เนื่องจากมีปัญหาภายในทีม ไม่รู้จะแก้ปัญหาอย่างไร มีคนทำอยู่ทั้งหมด 4 คน คนอื่นไม่เข้าเนื่องจากไม่รู้ว่าจะเอาไปทำอะไรเรื่องนี้ วันนี้พาคนใหม่มา 1 คน มาเรียนรู้งาน ส่วนเรื่องการทำงานต่อนั้นต้องไปปรึกษาพี่สัญญา (หัวหน้าโครงการ) ก่อน

คุณสุทินเสริมว่า อาจจะติดขัด แต่ก็ทำมาได้เรื่อยๆ งานเครือข่ายไม่จำเป็นต้องทำเข้มข้นอย่างนี้ได้ เดินอย่างอื่นได้อีก มีหลายรูปแบบนางอาจจะเดินในรูปแบบอื่น ต่อไปเป็นการนำเสนอของทีมคลองชีล้อม

นางหลี่ ไชยฤทธิ์ ทีมวิจัยตำบลคลองชีล้อม

สำหรับศูนย์คลองชีล้อม หลังจากเปิดศูนย์นั้นก็มีการวางแผนเก็บข้อมูล เก็บข้อมูลได้ทั้งหมด 80 กว่าเรื่อง คณะกรรมการได้มีโอกาสขึ้นไปเรียนรู้คดีการฟ้องร้องที่ศาลจากเรื่องที่เก็บเนื่องจากยังอยู่ในกระบวนการศาล

สำหรับเรื่องราวที่เก็บไปแล้วนั้นก็สามารถนำมาวิเคราะห์และแยกเป็นประเด็นแล้วสำหรับปัญหานั้นอยู่ที่การประสานงาน เพราะบ้านอยู่กระจัดกระจายกัน ส่วนการแบ่งงาน

ภายในทีมคนที่ช่วยด้านนี้ไม่ได้ ก็ไปช่วยด้านอื่นแทน ส่วนรายงานนั้นผู้ใหญ่จัดเป็นคนรับผิดชอบ การเขียน ขอส่งต่อให้ผู้ใหญ่จัดเลยละ

นายสมจิต สองเมือง ทีมวิจัยตำบลคลองชีล้อม

คลองชีล้อมแบ่งทีมเก็บข้อมูลพื้นที่ใครพื้นที่มัน แล้วนัดกันหลังจากนั้น 1 เดือน แต่ปรากฏว่าส่วนใหญ่ก็ไม่ได้เขียนกัน จึงตกลงกันว่าให้เขียนข้อมูลจากตัวเองก่อนส่วนเรื่องที่เก็บจากคนอื่นนั้นค่อยว่ากันทีหลัง ข้อมูลเก็บมาได้ 80 กว่าเรื่องปัญหาการเขียนไม่ถนัดเรียบเรียงแล้วก็เขียนไม่ค่อยถูก มีทีมวิจัยบางคนไม่เข้าใจว่าเก็บข้อมูลไปทำไม พี่เลี้ยงต้องอธิบาย

สำหรับการเขียนรายงานเขียนไม่ละเอียด เพราะขณะประชุมบางที่ต้องออกไปพูด และบางครั้งก็คิดว่าไปเขียนที่บ้านเอาก็ได้ จึงไม่ได้บันทึกในเวที ต้องมานึกใหม่ เรียบเรียงใหม่ใช้เวลา 2 อาทิตย์กว่าจะเขียนเสร็จ งานอื่นพักไว้ก่อน

การทำงานนี้ทีมวิจัยได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ สำหรับคนการศึกษาอย่างเราถ้าไม่ได้มาทำงานวิจัยก็คงไม่ได้เรียนรู้ขนาดนี้ ทำงานนี้รู้สึกภูมิใจมาก ต่อไปเป็นการเสนอของตำบลบางหมาก

นายคน หมดเต็น ทีมวิจัยตำบลบางหมาก

กราบเรียนท่านชช. คุณประพฤติ ยุติธรรมจังหวัด บางหมากมีทั้งหมด 6 หมู่บ้าน การทำงานของทีมวิจัยแบ่งเป็น 2-3 คนตามพื้นที่ และความมากน้อยของประชากรในหมู่บ้านๆ การทำงานส่วนใหญ่แล้วผมเป็นเพียงหัวหน้าโครงการ แต่การไต่ถามไต่ถามนั้นไม่ได้ไปไต่ถามด้วยตัวเอง แต่เป็นคนประสานให้เกิดการไต่ถามไต่ถามเสียมากกว่า โดยส่วนมากถ้ามีเรื่องจะเลือกไปคุยกับคนที่ผิดก่อน ให้ตกลง ถ้าไม่ตกลงก็ให้นายกหรือกำนันไปคุย

การเก็บข้อมูลตอนแรกชาวบ้านไม่เข้าใจ เพราะเรื่องมันจบไปนานแล้ว และไม่รู้ว่าจะเก็บข้อมูลไปทำไม สำหรับปัญหาอุปสรรคอยู่ที่การเขียน เขียนไม่ถูก เขียนไม่ได้ บางคนมีเรื่องมากแต่เขียนไม่ได้ แก้ปัญหาโดยเล่าให้พี่เลี้ยงเขียนให้ ตอนแรกได้ข้อมูลน้อยก็ปรึกษากับพี่เลี้ยงว่าทำอย่างไร ได้ข้อสรุปว่าให้ดูว่าในพื้นที่มีใครเป็นกลุ่มเป้าหมายบ้างให้ไปเชิญเข้ามา แล้วเล่าให้ทีมพี่เลี้ยงช่วยเขียน ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเขตแดน เด็กหนีตามกัน

ปัญหาปัจจุบัน คือ ปัญหาที่ดินทำกินที่อยู่ในเขตทุ่งเลี้ยงสัตว์และที่ดินส่วนทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ ไม่มีเอกสารสิทธิ์ มีปัญหาในการขอทุนสงเคราะห์สวนยาง บ้านที่ปลูกใหม่ขอบ้านเลขที่ลำบาก ต่อไปเป็นการนำเสนอของทีมปากแจ่ม

นางฤทัยรัตน์ โชติรัตน์ ทีมวิจัยตำบลปากแจ่ม

กราบเรียนท่านชช.เพลินใจ คุณประพฤติ ยุติธรรมจังหวัด สำหรับตำบลปากแจ่มนั้นเป็นเครือข่ายของอาสาสมัครสมัชชาคุณชาญเซาว์ การทำงานไม่ค่อยมีปัญหา ลงหาข้อมูลจากกำนันเก่าผู้ใหญ่เก่าสามารถนำเรื่องเก่าและใหม่มาเปรียบเทียบกัน แล้วดูว่าเปลี่ยนแปลงกันไปอย่างไร ปัญหาอุปสรรค คือ การที่เจ้าของข้อมูลไม่กล้าให้ข้อมูลเนื่องจากเกรงว่าจะมีผลกระทบ เช่น ปัญหาความขัดแย้งเรื่องชาวบ้านกับนายทุนที่เกิดขึ้นในตำบลปากแจ่ม ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาใหญ่ระดับจังหวัด จุดด้อย ไม่ค่อยมี ชาวบ้านรู้จักสิทธิของตัวเอง มีปัญหาก็รวมตัวกัน ข้อเสนอแนะ

อยากให้ทางการลงมาประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านได้รับรู้ เพราะชาวบ้านยังไม่ค่อยรู้จักศูนย์ ถ้ามีข่าวสารต่าง ๆ ชาวบ้านคงได้เรียนรู้มากกว่านี้สมัยก่อนชาวบ้านบอกว่าไม่รู้จักความเป็นธรรม เนื่องจากผู้นำไปขึ้นกับนายทุน

คุณสุทิน สีสข

แลกเปลี่ยนกันครบแล้ว 10 พื้นที่ลองดูว่าสามารถนำไปปรับใช้อะไรได้บ้าง มีอะไรที่เปลี่ยนแปลงไปบ้าง จะเห็นได้ว่าตอนนี้เราเริ่มเขียนได้แล้ว ส่วนการประชุมนั้นตอนนี้ก็ได้วิธีการประชุมที่หลากหลายแล้ว สิ่งที่ได้รับกับตัวเอง คือ ความภูมิใจ การได้รับการยอมรับจากชาวบ้านมากขึ้น การทำงานก็เป็นระบบมากขึ้น สำหรับบางพื้นที่ก็สามารถติดต่อได้แล้วว่าจะนำข้อมูลที่เกิดขึ้นได้มาใช้ประโยชน์อย่างไร ต่อยอดได้อย่างไรบ้างไม่ใช่แค่เก็บข้อมูลแล้วเสร็จ

พอวันนี้เราเชิญจะจากเกาะสุกรมาเล่าเรื่องให้ฟังเพื่อขอคำปรึกษา ที่มีทั้งท่านชช. คุณโกเมน และคุณสายรุ้ง ลองให้จ๊ะ (พี่สาว) เล่าแล้วให้ทีมเครือข่ายที่มาช่วยกันวิเคราะห์

จะเล่าว่าป๊ะ(พ่อ) ของแกคือสุลินไปหาทุ่งที่ชายคลองตอนหัวรุ่ง ไปเจอกับนายหนกและได้พูดคุยเรื่องที่เคยขัดแย้งกันมา ทั้งสองได้นั่งถกเถียงกันแต่ไม่ถึงขั้นทะเลาะกัน ไม่นานก็น้ำลด และได้หาทุ่ง นายหนกก่อน ส่วนสุลินนั้นหาทุ่งต่อ

สักพักหนึ่งจ๊าย ซึ่งป๊ะเป็นสายตรวจประจำตำบลเกาะสุกรก็มาหาสุ แกถามสุว่าไปดินนายหนกทำไม สุแปลกใจเพราะไม่ได้ทำอะไรกับบอกจ๊ายไปว่าไม่ได้ไปทำอะไรนายหนกเลย จ๊ายจึงบอกว่ารอให้รุ่งเช้าก่อนให้ไปหาแกที่ป้อมตำรวจด้วย แล้วจ๊ายก็กลับไป

เช้าขึ้นมาสุจึงไปหาจ๊ายที่ป้อมตำรวจ ทำให้ทราบว่านายหนกได้มาหาหมอที่สถานอนามัยของเกาะสุกรแล้ว ให้หมอดูแผลจะขอใบรับรองว่าเป็นรอยถูกฟัน แต่ทราบจากหมอว่าดูแล้วไม่ใช่แผลที่มากนักจึงไม่ออกใบรับรองให้ นายหนกจึงออกไปหาหมอข้างนอก แจ้งว่าถูกยิงให้หมอออกใบรับรองให้เพื่อเอาไปใช้ในการดำเนินคดี จากนั้นแกก็ได้แจ้งความไว้ที่โรงพักอำเภอปะเหลียน

ถัดมาอีก 2 วันสุก็ได้รับหมายเรียกไปโรงพักสุจึงได้ชวนผู้ใหญ่พลอบ เทศนอก ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 ให้ไปเป็นเพื่อน เมื่อไปถึงโรงพักสุจึงได้ทราบว่าถูกจับข้อหาใช้ปืน 80 มม. พยายามฆ่า ในชั้นนี้ก็ได้ประกันตัวออกมาโดยใช้ตำแหน่งของครุฑาตรี ปักซี่ แล้วฝ่ายโจทก์คือนายหนกก็ได้ดำเนินการฟ้องศาล

ไม่ถึงเดือนก็มีหมายศาลมา คราวนี้สุก็ชวนผู้ใหญ่พลอบอีกเช่นเดิมไปขึ้นศาลตามที่ศาลนัด ในวันนั้นสุได้ใช้หลักทรัพย์ที่ดินของครุฑาตรีกับของนายกบ (ลูกชายนายบลิน)ประกันตัวออกมาในวงเงิน 200,000 บาท และได้จ้างทนายมาช่วยต่อสู้คดีในชั้นศาล จ่ายค่าทนายไป 20,000 บาท แต่ตอนนั้นสุไม่มีเงินก็ติดค้างเขาไว้ก่อน และได้ไปยืมเงินมาจ่ายให้ทนายในภายหลัง การต่อสู้กันในชั้นต้นนั้นศาลได้นัดสืบพยานทั้งสองฝ่าย โดยฝ่ายสุนั้นก็ให้ผู้ใหญ่พลอบช่วยเหลือ และมีนายบะห์รี เทศนอก น้องเขมาช่วยเป็นพยานให้อีก 1 คน ส่วนฝ่ายโจทก์นายหนกให้ลูกชายเป็นพยาน ซึ่งผมก็ยังสงสัยว่าลูกเป็นพยานให้พ่อมันจะยุติธรรมหรือไม่ แล้วในวันฟังคำพิพากษาของศาล ศาลตัดสินสั่งจำคุกตลอดชีวิต

สุจึงต้องมาขอความช่วยเหลือจากทั้งผู้ใหญ่บ้าน และได้นายศุภชัย ใจสมุทร คนมีชื่อเสียงในท้องถิ่นมาช่วยทำเรื่องการอุทธรณ์ให้ เพราะสุเองเป็นชาวบ้านธรรมดาที่ไม่รู้เรื่องกฎหมายหรือเรื่องการขึ้นโรงขึ้นศาลเลย โดยมีนายภานุ เพ็ชรเพ็ง เอาเรื่องไปยื่นอุทธรณ์ที่กรุงเทพฯ เรื่องก็ถูกส่งมาดำเนินการที่ศาลจังหวัดตรัง ในชั้นนี้จำนนหายไป 105,000 บาท เดินเรื่องกันอยู่ 3 เดือนขึ้น ๆ ลง ๆ ศาลกันอยู่หลายรอบมาก ต้องเสียค่าเดินทางติดต่อต่าง ๆ ก็หลายตั้งค์ แล้วในวันฟังคำตัดสินหลังจากว่ากันในห้องพิพากษาแล้วก็ออกมาตั้งโต๊ะกันที่หน้าห้องศาล มีตำรวจ เจ้าหน้าที่ทนาย และอ่านคำตัดสินกันตรงนั้น ครั้นนี้สุชนะคดีแต่สุฟังคำตัดสินที่เขาอ่านไม่เข้าใจหรอก ที่ดำเนินการมาก็ทำตามทีทนายให้ทำไป

พอสุชนะคดีในชั้นนี้ นายหนกก็ทำเรื่องขอฎีกาอีก ปรากฏว่าศาลตัดสินยกฟ้อง ทำให้สุชนะคดี

ผู้เชี่ยวชาญเพลินใจ เจริญนาถ

ตอบปัญหาเรื่องค่าตอบแทน ถ้าติดคุกทางราชการจะช่วยอะไรได้ ให้ความช่วยเหลือทางการเงิน ชดเชยค่าเสียให้ได้ ต้องติดต่อกับยุติธรรมจังหวัด

กรมฯ เข้ามาช่วยได้ในกรณีที่ยื่นเรื่องราวจ้างทุกข์ กรณีที่มีเรื่องที่ไม่ชอบมาพากลสามารถยื่นได้สำนักงานยุติธรรมจังหวัด ถ้าคณะกรรมการระดับจังหวัดไม่สามารถตัดสินได้ ก็ส่งเรื่องไปยังระดับกรม และกรณีที่ตัดสินคดีแล้ว กรมฯ สามารถช่วยได้ในเรื่องการฟ้องกลับ

จากนั้นคุณสุทิน ได้สรุปแผนการทำงานที่จะทำต่อ

คุณสุทินสรุปงานที่ทำต่อ

- รายงานนั้นเดี๋ยวค่อยนำไปเติมในพื้นที่ เรื่องราวก็เหมือนกัน
- ติดตามเรื่องนี้กันต่อ ในการประชุมครั้งต่อไป
- คุณมานพแจ้งเรื่องการทำสื่อ สื่อเรื่องราวการทำงานของเรา เราจะสื่ออะไรดี

ต่อด้วยการกล่าวปิดเวทีโดยสุช่วย (นายช่วย โปหลง ทีมวิจัยตำบลบางหมาก) ซึ่งมีความอาวุโสที่สุดในเวทีนี้ สุช่วยบอกว่าขออวยพรให้สำเร็จทุกประการ ตอนแรกทำไม่สำเร็จเหมือนกัน แต่พอเจ้าหน้าที่มาวัง (ลงพื้นที่ไปหาบ่อย ๆ) ก็รู้เรื่องขึ้นมานิด มีอะไรก็ปรึกษากันได้ ขอให้ทุกคนทำงานลุล่วงไปด้วยดีและขอให้โชคดีทุกคน

กิจกรรมที่ 12 เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เครือข่ายยุติธรรมตรัง ครั้งที่ 2

วันที่ 27-29 มิถุนายน 2552 ณ เลตริงรีสอร์ท ต.ไม้ฝาด อ.สิเกา จ.ตรัง

ผู้เข้าร่วมประชุม

ทีมวิจัยตำบลนาง	3	คน
ทีมวิจัยจากเครือข่ายตำบลอื่นๆ	34	คน
ทีมวิทยากร	3	คน
ผู้เชี่ยวชาญเพลินใจ เจริญนาถ	1	คน
กรมคุ้มครองสิทธิฯ	4	คน
สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดตรัง	3	คน
สำนักงานยุติธรรมจังหวัดตรัง	3	คน
กาชาดสากล	1	คน
สกว.สำนักงานภาค	4	คน
ผู้ประสานงาน สกว.ตรัง	1	คน
ทีมพี่เลี้ยง	3	คน
รวมทั้งหมด	61	คน

วัตถุประสงค์

1. ทบทวนการทำงานของทีมวิจัย
2. วิเคราะห์กรณีศึกษาเพื่อสร้างพลัง คุณค่า ของอริปไตยชุมชน
3. วางแผนการทำงานต่อ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทีมวิจัยได้ทบทวนการทำงานที่ผ่านมา
2. ทีมวิจัยเพิ่มทักษะการวิเคราะห์ให้กับทีมวิจัย
3. ได้แผนการทำงานต่อ

บันทึกการทำกิจกรรมที่ 12

27 มิถุนายน

เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ครั้งที่ 2 ณ ห้องประชุม เลตริงรีสอร์ท อ.สิเกา จ.ตรัง เริ่มด้วยการแนะนำตัว ทำความรู้จักกัน จากนั้นชช.เพลินใจกล่าวถึงนโยบาย ของกระทรวงยุติธรรมว่าจะทำอย่างไรให้ประชาชน เข้าถึงความยุติธรรมตามนโยบาย “ยุติธรรมถ้วนหน้า ประชาชนมีส่วนร่วม” ยุติธรรมจังหวัดจะต้องปรับการ

ทำงานอย่างไรเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงความยุติธรรม ไม่ใช่ชาวบ้านเข้ามาหากรมฯ แต่เป็นกรมฯ

เข้าหาชาวบ้านโดยใช้เครือข่าย โดยทำทั่วประเทศภาคเหนือที่เชียงใหม่ ภาคกลางที่อ่างทอง และอีสานที่ขอนแก่น ภาคใต้มี 4 จังหวัด คือ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้แก่ ปัตตานี ยะลา และ นราธิวาส กับจังหวัดตรัง การก่อเกิดศูนย์ที่ตรัง จากคุณสมบัติและคุ้มครองสิทธิ์ ทำให้มีศูนย์ มาก คิดกันว่าทำอะไรให้ศูนย์มีชีวิตมาคิดกับอาจารย์มานพทำให้เกิดเป็นโครงการนี้ขึ้นมา มาร่วมมือกัน ทำงานร่วมกัน ภายใต้โจทย์ที่ว่า ทำอย่างไรให้ศูนย์มีชีวิต มีความเข้มแข็ง สร้าง ภูมิคุ้มกันให้ชาวบ้านดูแลตัวเองได้ รู้เท่าทันไม่ให้ผู้อื่นสามารถมาละเมิดได้

ต่อมาวิทยากรชวนทบทวนการทำงานในรอบหนึ่งปีที่ผ่านมา การทำงานเหมือนกับการ ขับรถที่มีทั้งที่ถูกทางและบางทีก็หลงทางบ้าง บางทีก็ต้องหยุดถามเพื่อจะหาทางไปให้ถึง เป้าหมาย การทำงานของเราก็เช่นกันทำมาหนึ่งปี ทำไปถึงไหนแล้ว แล้วเป้าหมายของทุกคน อยู่ตรงไหน การทบทวนจึงเป็นการหยุดถามเพื่อดูตัวเอง

โจทย์ข้อที่ 1 ตั้งหลัก+ทบทวนตัวเอง

1. ทำไมถึงเข้ามาทำงานยุติธรรมชุมชน (คงไม่สายที่จะเช็ค)
2. ทำอะไรมาแล้วบ้าง
3. ทำแล้วได้อะไร
4. สิ่งที่ถูกใจ (เชื่อว่ามี)
5. สิ่งที่ยากปรับปรุง อยากให้ลองทบทวนว่าอะไรบ้างที่เราอยากปรับปรุงให้มันดีขึ้น

แบ่งกลุ่มย่อยเป็นตำบล ตำบลนางประกอบด้วยสมาชิกดังนี้ นายสัญญา เอี่ยมอักษร นายแฉล้ม ประมวลศิลป์ นายสงบ อินทร์คง นายวิรัตน์ รอดทุกข์ โดยมีเป็นตัวแทนในการ นำเสนอ ดังนี้

1. ทำไมถึงเข้ามาทำงานยุติธรรม

- เข้ามาทำโดยตำแหน่งและชอบทำเฝ้าเรื่องเพื่อนอยู่แล้ว
- ใจรัก
- จุดประกายจากการอบรมที่อบต. ผูกอบรมเรื่องกฎหมาย
- ได้เลือกคณะทำงานพร้อมเปิดศูนย์

คุณสัญญาเล่าว่าสมัยก่อนนั้นมีการออกปากคนหาบข้าว เช่น นายแดงช่วยไปหาบข้าว นายดำ นายดำก็จะถือว่านายแดงมีบุญคุณต่อครอบครัวของตัวเอง ก็จะสั่งสอนหรือบอกต่อไปยัง

ลูกหลานให้รู้ว่านายแดงนั้นมีบุญคุณกับเรา มีอะไรเราต้องช่วยเหลือกัน ฝากกันถึงลูกถึงหลาน เมื่อมีปัญหาจึงคุยกันง่ายเพราะมีการอ้างถึงเรื่องบุญคุณ แต่สมัยนี้ไม่มีคำว่าบุญคุณ เมื่อมีปัญหาจึงหลง(พูด) กันยาก น่าหนักใจ

2. ทำอะไรมาแล้วบ้าง

- ได้แก้ปัญหามาในชุมชน
- เก็บข้อมูล

3. ทำแล้วได้อะไรบ้าง

- ลดค่าใช้จ่าย เมื่อก่อนที่ยังไม่มีศูนย์เอานาย(ตำรวจ)มาตัดสิน
- คู่กรณีดีขึ้น
- ชุมชนเกิดความสงบ

4. สิ่งที่น่าสนใจ

- ได้เรียนรู้กฎหมายพื้นบ้าน นายกเชิดอบรมกฎหมายอยู่บ่อย
- เข้าถึงชุมชน ได้รู้ว่าชุมชนอยู่อย่างไร กฎหมายอาจจะตัดสินไม่ได้ทั้งหมด แต่ต้องเอากฎชุมชนร่วมด้วย ชุมชนต้องตัดสินกันเอง
- ชาวบ้านยอมรับการทำงานของคณะกรรมการศูนย์มากขึ้น

5. สิ่งที่ยากปรับปรุง

- หลายหมู่บ้านที่ผู้นำไม่เข้าร่วม มี 11 หมู่บ้าน เข้าร่วมแค่ 3 หมู่บ้าน จะพยายามดึงผู้นำเข้ามามีส่วนร่วม
- ปัญหภายใน สุ่มเสี่ยงที่จะทำ ลำบากใจ เพราะเกี่ยวข้องกับเรื่องความปลอดภัยของตัวเองและเรื่องการเมืองท้องถิ่น

หลังจากนำเสนอครบทุกกลุ่ม ชช.เพลินใจ บอกว่าเห็นพัฒนาการการทำงานของแต่ละศูนย์ฯ จะเห็นว่าแต่ละศูนย์ฯมีความตั้งใจที่จะทำงาน ชุมชนเองก็ยอมรับ ทำอย่างไรจึงจะดึงผู้นำมาครบทุกหมู่บ้านได้ เสริมกฎหมายที่ควรรู้และเหมาะสมกับเครือข่ายเพื่อเพิ่มศักยภาพ

ผอ.สำนักงานคุมประพฤติ ให้ความเห็นว่าคดีอาญาในกรณีที่เราไปไกลเกลี่ยแล้ว ตำรวจเรียกไม่ต้องให้ ให้เรื่องถึงศาล แล้วเอาบันทึกลายเซ็น ศาลก็จะบรรเทาโทษ กรณียอมความไม่ได้

เช่น ชาวคน ไกลเกลียดได้ควรจะทำ แม้ว่ากฎหมายบอกว่าไม่ได้ แต่ถ้าไกลเกลียดได้เป็นเรื่องที่ดี ถ้าต้องการความรู้ด้านกฎหมาย คุณประพัตตินดีที่จะให้ความร่วมมือ สถานพินิจฯ เรือนจำ ถ้าพื้นที่มีความพร้อม หน่วยงานก็พร้อมที่จะลงมา สำหรับแนวทางแก้ปัญหาเสพติด คือ ชุมชนต้องเข้มแข็ง อย่าแก้ปัญหาคนเดียว แต่ต้องทำทั้งทีม ดึงหน่วยงานเข้าร่วม ครู ปลัดอำเภอ นายอำเภอ แล้วมาตั้งตำรวจ เชื่อว่าท่านเดินไม่โดดเดี่ยวอย่างแน่นอน ต้องทำทั้งป้องกันปราบปราม และฟื้นฟู ที่สำคัญชุมชนต้องเข้มแข็ง กลุ่มเครือข่ายต้องเข้มแข็ง ถ้าเข้มแข็งทำได้หมด และคิดว่าแก้ได้ทุกปัญหา

คุณโกเมนคิดว่าเวทีนี้เป็นเวทีของการเรียนรู้ คิด พูด และปฏิบัติ งานของเครือข่ายเป็นงานแก้ปัญหาชุมชน ต้องเริ่มจากการคิด คิดเชิงระบบ คิดประยุกต์ อยากให้เวทีนี้เป็นเวทีแห่งการคิด เพราะถ้าคิดได้ก็นำไปสู่การปฏิบัติได้ไม่ยาก

คุณสมบุรณ์บอกว่าเวลาสี่ถึงห้าเดือน(จากเวทีแลกเปลี่ยนครั้งที่ 1) ศูนย์มีการพัฒนาขึ้นมาก ผลการนำเสนอมีเชิงบวกมาก เห็นคุณค่าของสิ่งที่ตัวเองทำ มีการบูรณาการศาสนาเข้ามาแก้ปัญหา มีการทำงานเป็นทีม

อาจารย์มานพ บอกว่าลึกๆแล้วแต่ละศูนย์มีข้อดีแตกต่างกัน แต่ที่ทุกคนเห็นเหมือนกันคือ การได้บุญในการช่วยเหลือคน พูดว่าได้กลอง สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นการเรียนรู้จากการลงมือทำเอง คิดว่ามันยิ่งใหญ่กว่าการอบรม

อาจารย์ไพสิฐบอกว่าจากการนำเสนอค้นพบ 4 ประเด็น คือ หนึ่งการไกลเกลียดที่เป็นระบบ มีการจัดคนเข้าไปไกลเกลียด สองการเข้าถึงความยุติธรรมของชาวบ้านหลายพื้นที่พูดถึงตำรวจที่เอาเงินชาวบ้าน ชาวบ้านต้องอดทน อดในที่นี้หมายถึงอดได้ความเป็นธรรม ทนกับการถูกเอารัดเอาเปรียบ แล้วยุติธรรมชุมชนจะช่วยเหลือหรือแก้ไขตรงนี้ได้อย่างไร และจะอย่างไรให้ชาวบ้านรู้เท่าทันกับสิ่งที่เกิดขึ้น สามคือกระบวนการทำงานเป็นทีมที่ทีมประกอบด้วยผู้นำชุมชน อบต.คนที่มีใจอาสา และสิ่งางงานทำใหญ่ไม่ได้ ต้องเริ่มจากระดับพื้นที่เล็กๆ ก่อน

อาจารย์สมเจตนาบอกว่าเวทีนี้เราคิดจะเล่าเพื่อน เล่าเสร็จเราฟังเพื่อนน้อย กลายเป็นคนฟังมากได้ความรู้มาก คนฟังน้อยได้รู้น้อย นอกจากนี้อาจารย์ฝากเรื่องบุญคุณของคน จากปู่ย่าตายายให้ลูกหลานรักษารฐานเดิมไว้แก้ปัญหา กระบวนการเล็กใช้แก้ปัญหาใหญ่ไม่ได้ต้องทำกระบวนการให้ใหญ่ก่อน ความจริงที่เป็นอยู่ในชุมชนมีทั้งบวกและลบ บันทึกความดีเอาไว้ในหัวใจ เอาสิ่งที่ดีมาแก้ปัญหา

28 มิถุนายน

ตื่นเช้ารับประทานอาหารเช้าเสร็จเรียบร้อย พักนิดหนึ่งก่อนที่จะเข้าห้องประชุมในเวลา 8.00 น. เริ่มด้วยกิจกรรมเรียกน้ำย่อยเพื่อให้มีความตื่นตัว

จากนั้นอาจารย์สมเจตนาพูดเรื่องกาลเทศะ เวลาเราไปไกล่เกลี่ยเคยสังเกตไหมว่าเราไปไกล่เกลี่ยเวลาไหน เวลาไกล่เกลี่ยที่เหมาะสม สถานที่ที่เหมาะสม คนที่ไกล่เกลี่ยต้องรู้จักวัน (วันภาษาใต้หมายถึงดวงอาทิตย์ ในที่นี้หมายถึงเวลา หรือกาลเทศะ) รู้จักกาลเทศะ สองเรื่องคุณค่าในตัวเอง ใช้ธรรมชาติในตัวเองให้มีคุณค่า และสามการเอาความสามารถของเราที่มีอยู่ไปบวกกับความสามารถของเพื่อนร่วมทีม ใช้ปัญญาให้มองเห็นธรรมชาติที่มีอยู่ในตัวเองและของเพื่อน

โจทย์

1. ให้สงบสติ นิ่งเจียบๆ แล้วพิจารณาหาธรรมชาติอันเป็นคุณค่า ความสามารถพิเศษของเราว่ามีอะไรบ้าง และอยู่ในระดับใด
2. คุณเห็นพลังของกาลเทศะ (เวลา/สถานที่) คุณเข้าไปไกล่เกลี่ยแล้วสำเร็จ คุณภูมิใจถามว่าเวลาสถานที่ในการไกล่เกลี่ยเป็นอยู่อย่างไร

วิธีการ แบ่งกลุ่มย่อย 5 กลุ่ม (คณะพื้นที่)

หลังจากกระดมกลุ่มย่อยเสร็จเป็นการนำเสนอผลงานของแต่ละกลุ่ม จากนั้นอาจารย์ไพสิฐสรุปจากสิ่งที่นำเสนอทั้ง 5 กลุ่ม โดยสรุปสิ่งที่เห็นเป็น 2 ระดับ

ระดับตัวคน

- การเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้นำ การสวมหมวก
- กระบวนการที่นำไปสู่การปรับพฤติกรรม
- คนที่ทำงานตรงนี้ได้ คือ คนที่หาหลักได้

ระดับทีม

- การแปลงศักยภาพของแต่ละคนให้เป็นพลัง ต้องผ่านการออกแบบ
- การจัดการความขัดแย้งจะสำเร็จหรือไม่สำเร็จขึ้นอยู่กับบริบทของคู่กรณี
- คนที่ไปไกลเกลี่ยต้องออกแบบระบบในการแก้ปัญหา ถือเป็นหัวใจสุดยอดของการทำงานยุติธรรมชุมชน
- การจัดการมรดกของมุสลิม วัตถุประสงค์ คือต้องการชี้ให้เห็นความสำคัญของจังหวะเวลา

>>>พักรับประทานอาหารเที่ยง<<<

ช่วงบ่ายน้องเจียบให้เล่นเกมสหายปัญหา เพื่อเรียกสติและความพร้อมก่อนที่จะเริ่มกิจกรรมในช่วงบ่าย

ต่อด้วยอาจารย์สมเจตนาเล่าเรื่องหลายเรื่องต่อเนื่องกันไป เช่น เรื่ององคฺลิมาล เรื่องไก่ฟ้าตอนที่เดินทางไปเมืองจีน และอีกหลายเรื่อง เมื่อเล่าจบให้เครือข่ายทุกคนจับประเด็นคนละ 1 ประโยคว่าเล่าอะไรไปบ้าง พี่เลี้ยงก็ต้องพูดด้วยทุกคน หลังจากทุกคนพูดจบอาจารย์ไพสิฐสรุปว่าที่อาจารย์สมเจตนาให้เราจับประเด็นกันคนละประโยคก็เพื่อต้องการให้พวกเราฝึกการ

เชื่อมโยง สามารถเชื่อมโยงปัญหาที่เกิดขึ้นและแก้ปัญหาในระดับหมู่บ้านหรือตำบลได้ ไม่ต้องตกใจว่าเราฟังแล้วจับประเด็นได้ไม่หมด เพราะคนที่เก่งๆ ก็ต้องส่งโพยเหมือนกัน คิดว่าเป็นกระบวนการใหม่ ขนาดมหาลัยยังสู้ไม่ได้ แต่เราเรียนจากประสบการณ์จริง ที่ทำตรงนี้ คือต้องการไปถ่ายทอดให้คนอื่นรู้ว่า ที่เราทำไปนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือไม่ ถ้าทำแบบนี้ชาวบ้านจะมีชีวิตที่ดีขึ้นหรือไม่ กระบวนการนี้ต้องใช้เวลาที่จะต้องซึมซับ หัวใจสำคัญ คือ เราจะจัดระบบการคิดอย่างไร ถึงกระบวนการไปใช้อย่างไร

>>>พักรับประทานอาหารเย็น<<<

ช่วงค่ำเจียบให้สาวไต้คุยกับหนุ่มเหนือ สาวเหนือคุยกับหนุ่มไต้ และมีสาวเขมรที่มาช่วยด้วย บรรยากาศเป็นไปอย่างสนุกสนาน

ต่อด้วยอาจารย์สมเจตนาที่บอกว่าเมื่อบายได้เล่าเรื่องไปหลายเรื่อง และให้พวกเราจับประเด็น เรื่องที่เล่าเป็นเรื่องใหม่ การเรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆเราต้อง

- ✿ จิตโปร่งใส
- ✿ ใจเปิดกว้าง
- ✿ สร้างความรู้ใหม่
- ✿ ใฝ่เรียนรู้
- ✿ สู้สิ่งยาก

จากนั้นให้วิเคราะห์ทฤษฎีภูเขาน้ำแข็งที่โผล่มาเห็นน้ำเพียง 1 ส่วน อีก 11 ส่วนจมอยู่ใต้ทะเล น้ำแข็งที่ปรากฏ 1 ส่วนคือสิ่งที่เราเห็นด้วยตา สัมผัสด้วยหู การแก้ปัญหาที่เช่นกันถ้าเราแก้เพียง 1 ส่วนก็แก้ไม่หมด เพราะยังเหลืออีก 11 ส่วน ฉะนั้นอย่าตัดสินคนจากการเห็นเรื่องราวเพียง 1 ส่วน

โจทย์ข้อที่ 4 เล่าเรื่องที่สำคัญที่สุดที่ท่านเคยไปไกล่เกลี่ย หรือมีส่วนร่วมในการไกล่เกลี่ยช่วยเหลือแก้ปัญหาความไม่เป็นธรรม เอาอย่างไรให้คนฟังตั้งใจฟัง ฟังแล้วจับประเด็น วิเคราะห์หาสาเหตุ บริบท หรือองค์ประกอบ เล่าทุกคน และให้เพื่อนในกลุ่มเลือกว่าจะเอาเรื่องไหนมาวิเคราะห์หาสาเหตุ บริบท และองค์ประกอบของเรื่องราวเพื่อนำเสนอ โดยแบ่งเป็น 5 กลุ่ม ครอบคลุมพื้นที่

เหมือนเดิม หลังจากนำเสนอกลุ่มย่อยเสร็จอาจารย์สมเจตนาบอกว่าโจทย์ข้อนี้เป็นการให้เครือข่ายได้ฝึกทักษะการเล่า การฟังอย่างตั้งใจ การจับประเด็น การวิเคราะห์บริบทและสาเหตุลึกๆของปัญหานั้น ตลอดจนทักษะการเขียน

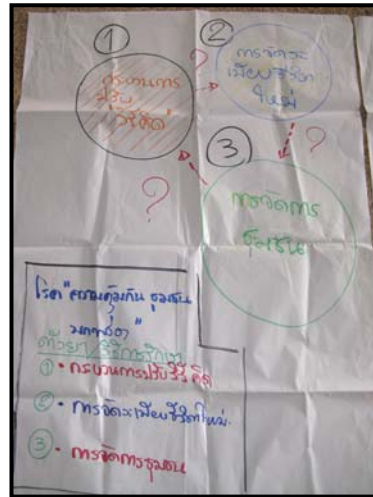
29 มิถุนายน

น้องแขกให้โจทย์สองข้อเพื่อทบทวนสิ่งที่ได้จากการประชุมสองวันสองคืนที่ผ่านมา คือทำอะไรมาบ้าง และได้อะไรบ้าง ตอนแรกได้ให้ทุกคนนั่งสมาธิ เพื่อคิดใคร่ครวญสิ่งที่ทำมา หลังจากนั้นได้ให้ทุกคนเขียนตอบในกระดาษแผ่นเล็กๆ และให้พูดจากสิ่งที่เขียนทีละคน

ต่อด้วยอาจารย์ไพสิฐสรุปเวทีสองวันที่ผ่านมา บอกว่าการสรุปเป็นหัวใจสำคัญของการทำงาน ยิ่งการทำงานโดยใช้กระบวนการวิจัยยังต้องมีการสรุป การถอดบทเรียน เพราะการวิจัยคือ กระบวนการค้นหา แนวทางหรือการแสวงหาทางออก เพื่อให้เจอทางที่ดีที่สุดสำหรับสถานการณ์หรือว่าปัญหาต่างๆ กิจกรรมของอาจารย์สมเจตนาต้องการนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในระดับจิตใจ สิ่งที่ได้คิดว่าเป็นเรื่องสำคัญของเวที คือ มีคำอยู่ 3 คำ การสรุป การสรุปบทเรียน และการถอดบทเรียน ความหมายไม่เหมือนกัน เวทีนี้ออกแบบเป็นการถอดบทเรียน เพราะโจทย์ถามว่าคิดอย่างไรที่มามา ทำอะไรมาแล้วบ้าง ทำแล้วเป็นอย่างไร สิ่งที่น่าสนใจ และสิ่งที่ต้องการปรับปรุง เป็นการย้อนไปตั้งแต่แรกๆ ดูว่าตรงไหนดี ตรงไหนแก้ การถอดบทเรียนสามารถทำให้เราทบทวนตัวเองได้ตลอดเวลาว่าเป็นอย่างไรบ้าง

สิ่งที่คิดว่าเป็นหัวใจสำคัญ คือ การแก้ปัญหของชุมชนท้องถิ่นต้องแก้โดยคนใน เพราะเราเห็นตัวปัญหา เข้าใจบริบท ถ้าต้องการให้ชุมชนลุกขึ้นจัดการปัญหาของตัวเองจะทำอย่างไรตอนนี้ชุมชนเป็นโรคความคุ้มกันชุมชนบกพร่อง ด้วยการรักษา คือ

- ต้องมีกระบวนการปรับวิธี
- การจัดระเบียบชีวิตใหม่ พฤติกรรมใหม่
- การจัดการชุมชน

ทั้ง 3 ข้อ เชื่อมโยงกันอย่างไรและเป็นอยู่พันปรีอ ถ้าผสมเข้าไปจะรักษาโรคนี้ได้อย่างไร ลองกลับไปดูในชุมชน อยากให้วงที่ 1 กระบวนการวิจัยปรับวิธีคิดใหม่ ครอบคลุมการจัดระเบียบชีวิตใหม่ในวงที่ 2 และการจัดการชุมชนในวงที่ 3

การที่เป็นโรคนี้ คือ ขยับไม่ออก จะทุบก็ไม่ได้ ต้องเจาะทะลุกำแพง เครื่องมือ คือ เหล็ก ไซ ผู้นำต้องเป็นกลุ่มที่ใหญ่ที่สุด การจัดระเบียบชุมชนนำไปสู่การสร้างกติกาขึ้นมาใหม่ จะทำอย่างไรให้การจัดระเบียบชีวิตใหม่ เป็นที่ยอมรับของหน่วยงาน ในฐานะของเครือข่ายจะทำอย่างไรให้ทั้งสามวงเกิดขึ้นในพื้นที่ กระบวนการวิจัยท้องถิ่น จะเคลื่อนงานในแต่ละส่วนได้อย่างไร

ทำอะไรให้งานวิจัย

- เป็นเครื่องมือที่สร้างสำนึกใหม่ได้อย่างไร
- การวิจัยจะไปสร้างเครือข่ายได้อย่างไร
- สร้างอัตลักษณ์ สร้างแสงพลังของชุมชนได้อย่างไร
- ทำอย่างไรให้กระบวนการวิจัยเป็นกระบวนการสร้างให้เกิดการแปลงข้อมูลข่าวสารกลายเป็นความรู้

ประเด็นที่ฝากให้คิด

- ฟันฟูตัวเองได้อย่างไร คิด มีสติ รู้จักตัวเอง ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมกลุ่มกัน
- สามารถเชื่อมโยงต่อยอดกับการแก้ปัญหาอื่นๆได้อย่างไร
- ประเด็นการวิจัยจะนำไปสู่การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ มีพลัง ในชุมชนได้อย่างไร

วางแผนการทำงานต่อ

แผนการทำงานต่อ...		
วันที่	วัน	เวลา
ปากน้ำ	3 กค.	13.00 น. 3
วัดศรี	5 กค.	27.00 น. 6
บางพริก	2 กค.	13.00 น. 4
คลองขี้ฉะ	10 กค.	27.00 น. 5
สุไหง	6 กค.	27.00 น. 5
นาโพธิ์ศรี	13 กค.	27.00 น. 5
เกาะสีชัง	14 กค.	
เกาะสุก	15 กค.	
หัวทอง		
โคกชะบัก	16 กค.	

ตำบลนาวงนั้นยังไม่ได้นัดวัน เพราะต้องปรึกษากับสมาชิกในทีมอีกครั้งหนึ่ง แล้วจะนัดแนะพี่เลี้ยงมาในภายหลัง จากนั้นฟังเพลงจากอาจารย์สมเจตนา และปิดการประชุมเวลา 13.00 น. รับประทานอาหารเที่ยงและเดินทางกลับบ้าน

กิจกรรมที่ 13 เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เครือข่ายยุติธรรมตรัง ครั้งที่ 3

วันที่ 11-12 ตุลาคม 2552 ณ ปากเมรุรีสอร์ท ต.ไม้ฝาด อ.สิเกา จ.ตรัง

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. อาจารย์ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ จาก CIVICNET
2. นางสาวเพลินใจ เจริญนาถ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านส่งเสริมการระงับข้อพิพาท จากกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ
3. อาจารย์ไพสิฐ พาณิชย์กุล อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
4. นายสุรพล แก้วภราดัย ผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัดตรัง
5. นายสมหมาย จรัสแสงวรกุล ผู้อำนวยการสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดตรัง
6. นายโกเมน รอดโกมล พนักงานคุมประพฤติชำนาญการ จากสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดตรัง
7. นายภควัต พุ่มไพบูลย์ จากสำนักงานยุติธรรมจังหวัดตรัง
8. นายมานพ ช่วยอินทร์ ผู้ประสานงานสกว.ตรังและที่ปรึกษางานโครงการยุติธรรม
9. เจ้าหน้าที่จาก สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นจำนวน 7 คน
10. พี่เลี้ยงงานยุติธรรมจาก สกว.ตรัง 1 คน
11. พี่เลี้ยงงานยุติธรรมจากกรมคุ้มครองสิทธิ 2 คน
12. เจ้าหน้าที่ของกรมคุ้มครองสิทธิฯ 1 คน
13. เจ้าหน้าที่ สกว.ตรัง 1 คน
14. เครือข่ายยุติธรรมชุมชนจังหวัดตรังจาก 9 พื้นที่ตำบล จำนวน 32 คน

รวมผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 52 คน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเตรียมข้อมูลการจัดการปัญหาความขัดแย้งกรณีที่เกิดจากภัยพิบัติในชุมชน กรณีที่จบในชั้นโรงพัก และกรณีที่จบที่ศาล นำเสนอในเวทีระดับจังหวัด
2. เพื่อเติมเต็มข้อมูลในการเขียนเชิงวิชาการของอาจารย์ไพสิฐ พาณิชย์กุล และผู้เชี่ยวชาญเพลินใจ เจริญนาถ
3. เพื่อสรุปประมวลภาพรวมการดำเนินงานยุติธรรมชุมชนจังหวัดตรัง
4. เพื่อวางแผนการทำงานต่อ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เครือข่ายแต่ละพื้นที่ได้แลกเปลี่ยนการทำงานซึ่งกันและกัน
2. ได้ข้อมูลที่จะนำเสนอในเวทีระดับจังหวัด
3. ได้แนวทางการทำงานต่อ

บันทึกการทำกิจกรรมที่ 13

เริ่มด้วยการแนะนำตัวผู้เข้าร่วม ดำเนินการประชุมโดยคุณนุ้ยและคุณต๋องจากสกว.ภาค
เมื่อแนะนำตัวจนครบทุกคน

จากนั้นพี่เลี้ยงมาเล่าเรื่องที่แต่ละศูนย์ฯทำกันมาว่ามีอะไรบ้าง สรุปภาพรวมการ
ดำเนินงานวิจัยโครงการยุทธธรรมชุมชนจังหวัดตรัง ปีกว่าๆที่ทำมาคืออะไร น้องหินออกมาเล่าการ
ทำงานของศูนย์ฯทั้ง 10 ศูนย์ฯ ว่าการทำงานเป็นอย่างไร ปัญหาวิธีการทำงานเป็นอย่างไร เรื่อง
ข้อมูล การตรวจสอบ เรียบเรียง วิเคราะห์ข้อมูล วางแผน ทำงาน สรุปเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันมา
ตลอด มีการประชุมประจำเดือนของแต่ละศูนย์ฯ แต่ไม่ค่อยแน่นอน จัดเวทีระดับหมู่บ้าน 2 ครั้ง
เวทีตำบล 1 ครั้ง ต่อด้วยการเล่าผลการทำงานของศูนย์ฯ เรียนรู้การทำงานเป็นทีม มีการนำ
ปัญหามาปรึกากัน จัดสรรเวลาทำงานให้ลงตัว การเขียนพัฒนาขึ้นแต่ไม่ต่อเนื่อง จากข้อมูลเริ่ม
เห็นวิธีการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เกิดความสัมพันธ์อันดีกับคนในชุมชน มีการหา
คนใหม่ๆ เข้ามาร่วมทีมเพิ่ม

หลังจากจัดเวทีตำบล ผลคือ กรรมการมีความมั่นใจมากขึ้น ชาวบ้านเริ่มรู้จัก หน่วยงาน
ให้การยอมรับ ข้อมูลที่เก็บมาได้ทั้งหมดจาก 10 พื้นที่ คือ 757 เรื่อง ปัญหาที่ดินมีมากที่สุดถึง 224
เรื่อง รองลงมา คือ ทะเลาะวิวาททำร้ายร่างกาย 105 เรื่อง คุณมานพออกมาเพิ่มเติมว่าทำไมต้อง
มาเก็บข้อมูล คำถามคือศูนย์ฯเปิดแล้วทำอย่างไรถึงไม่ให้อยู่ วิธีคิดคือทำอย่างไรที่จะทำให้
ศูนย์ฯเป็นของชุมชน ให้ชาวบ้านเข้ามาหาศูนย์ฯก่อนที่จะไปหาดำรวจให้ได้ ทำให้ศูนย์ฯมีความ
มั่นใจขบวนการทำงานระหว่างทางเริ่มมีผลกับการทำงานของกรรมการ การใกล้ชิดกรรมการ

เริ่มหาข้อมูลก่อนที่จะเข้าไปใกล้เกลี่ย มีการจดบันทึกอย่างชัดเจนแต่ละขั้นแต่ละตอน นี่คือสิ่งที่เปลี่ยนแปลง

ช่วงบ่ายผู้ใหญ่วิโรจน์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 ตำบลสุโสะพูดถึงเรื่องที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ เมื่อมีปัญหาความขัดแย้งกันให้ใช้ขบวนการของชาวบ้านในการแก้ปัญหา โดยใช้หลักหมุดของชาวบ้านเอง แต่ให้ยึดหลักที่ดินที่มีเอกสารสิทธิ์เป็นหัวใจหลัก บังคับจากตำบลบางหมากเพิ่มเติม เรื่องเครือข่ายยุทธธรรมชุมชนจังหวัดพังงามาดูงานที่ตำบลบางหมาก เพื่อนำไปเป็นแบบอย่างและเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานของกันและกัน เพราะที่ตรงนี้มีศูนย์ยุทธธรรมชุมชนมากที่สุดในภาคใต้

จากนั้นเป็นการจัดประเด็นปัญหาที่กินได้นำเสนอไปแล้วว่ามีทั้งหมด 757 เรื่อง มาจัดว่ามีปัญหาอะไรมากที่สุด และจะตั้งชื่อประเด็นปัญหาว่าปรี๊ด(อย่างไรดี) หลังจากตกลงกันได้แล้วก็ได้ให้แต่ละพื้นที่เลือกเรื่องที่เกิดขึ้นในตำบลของตัวเองมา 3 เรื่อง แบ่งเป็นเรื่องที่จบในชุมชน จบที่โรงพัก แล้วก็ไปจบที่ศาล เพื่อมานำเสนอว่าเรื่องของตำบลไหนจะได้รับคัดเลือกไปนำเสนอในเวทีระดับจังหวัด สำหรับตำบลนางเลือก

- เรื่องล้มไม้ยางพารา จบในชุมชน
- เรื่องมอเตอร์ไซด์ชนวัว จบที่โรงพัก
- เรื่องเผลอเรือนข้าว จบที่ศาล

เมื่อทุกศูนย์ฯ ได้เลือกเรื่องเสร็จแล้วก็ให้ตัวแทนออกมานำเสนอ ตำบลนางส่งตัวแทน คือ คุณสัญญาและคุณนิรันดร์

1. ล้มไม้ยางพารา (จบในชุมชน) โดยนายสัญญา

- นายวรเป็นคนนาง อาชีพเป็นนายหน้ารับซื้อไม้ยาง เรื่องนี้ก่อนจะมาถึงผมก็ผ่านมานานจนเรื่องเริ่มซับซ้อนแล้ว เรื่องมีอยู่ว่านายวรได้ตกลงรับซื้อไม้ยางพาราของชาวบ้านแगरับปากว่าจะกวาดเผาให้เรียบร้อย ซึ่งคิดราคาค่าจ้างเท่ากับของคนอื่นๆ ที่ไม่ได้กวาดเผา ได้มีการทำสัญญากันและมาโค่นต้นยางไปเรียบร้อยแล้ว จนคนรับซื้อไม้กลับไปหมดเจ้าของที่ดินจะไปปลูกยางแต่ปรากฏว่าไม่ได้กวาดเผาเศษไม้ให้ จึงได้แจ้งแก่นายวรให้จัดการให้เรียบร้อย นายวรซึ่งเป็นนายหน้าติดต่อบริษัทครั้งนี้จึงติดต่อหาเจ้าแก่ที่รับซื้อไม้ยางพารา ก็ได้รับคำตอบว่าแกมาโค่นหนนี้ขาดทุน ไม่สามารถกวาดเผาตามที่ตกลงได้ นายวรจึงมาหาผมให้ช่วยไกล่เกลี่ยให้ที เจ้าแก่บอกกว่าขาดทุนและหนีไปเสียแล้ว ในวันนั้นจึงเรียกชาวบ้านมาหาข้อมูลร่วมกัน ผมได้สอบถามเจ้าของสวนอื่นๆ ว่ามีการขายรายอื่นนอกจากนายวรหรือไม่ ก็ได้คำตอบว่ารายอื่นรับซื้อในราคาเท่ากันแต่ไม่ได้กวาดเผาให้ นายวรจึงรู้ว่าตัวเองนั้นถูกเจ้าแก่หลอกกว่าจะจัดการให้เรียบร้อย พอจ่ายเงิน 40,000 บาทแล้วก็หนีไปไม่รับผิดชอบ ชาวบ้านนั้นเข้าใจว่าขายไม้กับนายวร โดยไม่รู้ว่ามีนายทุนมาซื้อต่ออีกที ดังนั้นผมจึงพาชาวบ้านที่เกิดปัญหามาคุยว่าเดินก็ขายไม้ได้ในราคา 40,000 บาท ซึ่งไม่ได้กวาดเผา ถ้าขายคนอื่นก็ได้ราคานี้โดยที่ไม่กวาดเผาเหมือนกัน ดังนั้นก็เท่ากับนายวรเพียงแค่หลอกว่าจะกวาดเผาให้เป็นพิเศษเท่านั้น ซึ่งนายวรก็เป็นคนบ้านเดินก็โดนเขาหลอกมาอีกต่อหนึ่ง ให้เห็นใจในความเป็นคนบ้านเดียวกัน ผมแนะนำให้โทรศัฟท์หาเจ้าแก่ขอเงินคืนสัก 10,000 บาทเพื่อนำมากินข้าวหรือเป็นการชดเชยให้กับเจ้าของสวน 5 ราย เมื่อนายวรโทรศัฟท์ไปเจรจาเรื่องก็ได้ตกลงกันตามนั้น เพราะถ้าเอาตามสัญญานั้นระบุว่าคนมาโค่นไม้ต้องกวาดเผาให้เรียบร้อย
- เรื่องนี้สอนว่าอย่าเห็นแก่เงิน เพราะสัญญาเขียนไว้ชัดว่าโค่นแล้วทำการกวาดเผาด้วยการเจรจาให้ชดใช้กลับแค่ 10,000 บาท ถือว่าเป็นสินน้ำใจกัน ซึ่งจากข้อมูลเจ้าแก่รายนี้ทราบว่าจะกระแจะรับซื้อไม้ยางพาราหลายจังหวัด แล้วก็จะหานายหน้าไปเรื่อย เมื่อหลอกได้แกก็จะหลอกนายหน้า

2. รถมอเตอร์ไซด์ชนวัว (จบที่โรงพัก) โดยนายสัญญา

- เหตุเกิดที่ตลาดต้นโพธิ์ เมื่อมีเด็กผู้หญิงได้ขี่รถมาแล้วชนกับวัวที่เดินอยู่ข้างถนน เจ้าของวัวเป็นผู้มีฐานะดี มีน้องชายเป็นอัยการ เด็กหญิงที่ชนวัวบาดเจ็บต้องนำส่งโรงพยาบาล เมื่อเด็กเจ็บก็มีการโทรศัฟท์แจ้งกำนันให้ไปช่วยดูที่เกิดเหตุ ผมซึ่งเป็นสารวัตรกำนันก็ได้ไป เมื่อไปถึงก็ไม่พบเด็กแล้ว แต่รถยังล้มอยู่เหมือนเดิม เจรจากับเจ้าของวัว ซึ่งคนที่เห็นเหตุการณ์ก็อยู่ เจ้าของวัวก็รับปากว่าจะรับผิดชอบ ให้ยกรถที่เกิดอุบัติเหตุได้ คุณสัญญาเองก็รับรองแทน พร้อมทั้งมีสายตรวจประจำตำบลมาเป็นพยานในครั้งนี้ แต่หลายวันมาทราบว่เด็กหญิงเจ็บมาก สมองตาย กลายเป็นเจ้าหญิงนิทรา แต่เจ้าของวัวพลิกคำไม่ยอมรับว่าเป็นวัวของตัวเอง พาวัวไปฝังหายไปเลย แล้วให้เจ้าทุกข์มาชี้เอาเลยว่วัวตัวไหนถ้าเป็นจริงจะยอมจ่ายให้ ทำให้ผมรู้แล้วว่าไม่มีหลักฐาน ผมนึกได้

ว่าสะพานที่ไม่ได้ถ่ายรูปไว้ เด็กก็เจ็บหนักรักษาตัวอยู่เป็นเวลาเกือบเดือน ตอนนั้นผมท้อใจมากเพราะเป็นคนรับรองเรื่องการรับผิดชอบ อยากลาออกจากตำแหน่งเพราะช่วยลูกบ้านไม่ได้ แต่ชาวบ้านบอกว่าไม่ใช่ความผิดที่เดิน หลังจากนั้นเห็นว่าเดินเรื่องไปก็คงสู้ยากจึงได้เรียกเจ้าของวัวมาคุยกัน ขอเงินจากเจ้าของวัวเป็นค่าชดเชยคนเจ็บสัก 20,000 บาทเขาก็ยอมจ่ายให้ ซึ่งเรื่องนี้ก็ช่วยลูกบ้านได้เพียงแค่นี้ เด็กก็ยังไม่วายยังมีอาการเฉื่อย ๆ อยู่

- เรื่องนี้เป็นบทเรียนว่า คนมีฐานะมีน้องเป็นอัยการ ทำให้มีอำนาจเหนือเอาเปรียบชาวบ้าน รู้กฎหมายมากกว่า เอาความรู้มาเอาเปรียบคนจน แต่ตอนนี้สังคมลงโทษแก่เป็นคนตั้งเชิงหมุขย ชาวบ้านรวมตัวกันไม่ยอมซื้อหมูของแก และต่อต้านไม่ไปงานที่แกบอก

3. เผลอเรือ่นข้าว (จบที่ศาล) โดยนายนิรันดร์

- เหตุเกิดเมื่อต้นปี 2552 มีเด็กวัยรุ่น 3-4 คนไปเผาฝิ่นที่เรือนข้าวร้างแห่งหนึ่ง พอเผาฝิ่นเสร็จแล้วไม่ดับไฟ ทำให้ไฟลุกลามเผาเรือนข้าว ผู้นำหมู่ที่ 2 จึงแจ้งไปที่เทศบาลตำบลนางวให้รถดับเพลิงมาดับไฟ เจ้าของบ้านพอรู้เหตุก็แจ้งตำรวจจับเด็กที่มาเผาฝิ่น พอแจ้งจับแล้วมีการตกลงกันว่าเรียกค่าเสียหาย 50,000 บาทแต่เจ้าทุกข์บอกว่าจ่ายได้แค่ 25,000 บาท ตกลงกันไม่ได้ เพราะเจ้าทุกข์ต้องการค่าเสียหาย 50,000 บาท เรื่องก็ส่งไปศาล จำเลยจึงต้องขึ้นศาล ถูกศาลตัดสินจำคุก 3 เดือน

หลังจากทุกศูนย์นำเสนอเสร็จ อ.ไพสิฐนำเสนอกระบวนการงานวิจัยที่กำลังทำอยู่จากเรื่องที่ได้นำเสนอไปทั้งหมด ทำให้เห็นคุณค่าของการบันทึกว่ามีประโยชน์อย่างไร

อ.ไพสิฐสรุปจากการนำเสนอ

ศักยภาพในการจัดการความขัดแย้งของเครือข่ายยุติธรรมตรัง

1. ฐานคิด

- ไจเย็น กล้าหาญ ไจกล้า วิเคราะห์คนได้ เป็นผู้มีความรู้กฎหมายเบื้องต้น เป็นกลาง รู้สภาพความเปลี่ยนแปลงของชุมชน มีความพยายาม เด็ดขาด มีจิตวิทยา คิดถึงด้านจิตใจ คิดถึงความสัมพันธ์ในชุมชน

2. การคิดวิเคราะห์

- เข้าดูที่เกิดเหตุ ไล่ถามเรื่องราว สืบเสาะ ค้นหาสาเหตุ ประเมินเหตุการณ์ประมวล
- วิเคราะห์ความถูกผิดด้านกฎหมาย ประเภคดี
- วิเคราะห์นิสัยคู่กรณีว่าควรจัดการเช่นไร และวิเคราะห์มือที่สาม
- เลือกจัดการให้ถูกกาลละ-เทศะ
- วิเคราะห์ผลของยุติธรรมกระแสหลัก

3. วิธีการจัดการความขัดแย้ง

- จัดกระบวนการไกล่เกลี่ย เป็นคนเดียว หรือเป็นทีม เพิ่ม จัดเป็นเวทีประชุม ร่วมแก้ปัญหาทุกฝ่าย ทำการไกล่เกลี่ยร่วมกับตำรวจ ร่วมกับผู้นำศาสนา ใช้ความเป็นญาติเข้าไกล่เกลี่ย จัดคู่กรณีไม่ให้เกิดความขัดแย้งเพิ่ม หาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยเหลือ
- ใช้ระบบหลักศาสนา แต่มีทางเลือก ใช้กฎกติกาของชุมชน ใช้วิถีชุมชน ความสัมพันธ์ในการจัดการปัญหาความขัดแย้ง
- ใช้ระบบจิตวิทยา ให้คนผิวยอมรับผิดไม่เอาโทษรุนแรง วางเงื่อนไขให้กลับตัว ไม่ทำผิดอีก หาทางออกที่ดีให้ ค้นหาจุดอ่อนของคู่กรณี เรื่องละเอียดอ่อนอย่างเรื่องครอบครัวใช้วิธีการละมุนละม่อม
- ติดตามอย่างต่อเนื่อง ใช้ความพยายาม
- ค้นหาสาเหตุจริงๆ คนเป็นต้นเหตุจริงๆ
- เมื่อไกล่เกลี่ยไม่ได้ใช้กระบวนการศาลลงโทษตัดสิน

4. สิ่งที่ได้รู้เพิ่ม

- กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักไม่เหมาะสมกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น การต่อสู้กันในศาลต่างคนต่างก็มีแต่เสีย
- ชาวบ้านที่มีปัญหายังต้องพึ่งคนกลางเจรจา
- ตำรวจสามารถทำงานร่วมกับชุมชนได้
- ความขัดแย้งที่ถึงโรงพักหรือถึงศาลแล้วยังไกล่เกลี่ยได้
- การจัดการบางเรื่องต้องใช้เวลานาน
- คู่กรณีบางคนเลือกที่จะเป็นความ
- การจัดการโดยการให้คนผิรับผิด มีการขอโทษ ทำให้เกิดการอภัยต่อกันเรื่องจริงยุติจริงๆ
- รู้สภาพความเปลี่ยนแปลงในชุมชน
- บางปัญหาทำไป-แก้ไป ปรับวิธีการให้เหมาะกับเหตุการณ์

อาจารย์ไพสิฐบอกว่ามีสองเรื่องใหญ่ เราที่เป็นนักวิจัยต้องรู้ คือ

1. เราอยู่ส่วนไหนของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ที่เรานำเสนอเป็นเรื่องลองผิดลองถูก เรื่องไม่มีผิดไม่มีถูกจากมุมมองของชาวบ้านที่ให้ประโยชน์มาก คนที่ลงไปทำกระบวนการ เช่น แหกทิน แก้ว ลงไปยกระดับบ้านให้บันทึก เขียน เรียบเรียง นำข้อมูลชุดนี้มาประเมินในชุมชน ได้แบบหนึ่ง

2. ส่วนข้อมูล อ.ไพสิฐ สามารถใช้ข้อมูลชุดนี้ไปเสนอในระดับกระทรวงว่าสามารถที่จะต่อยอด ได้อย่างไร เรื่องที่เล่ามาสะท้อนพื้นที่ที่ไม่เหมือนกัน ที่ลิงที่เป็นเกาะ กับพื้นที่บกไม่เหมือนกัน ที่สำคัญคือ ท่านเรียนรู้ร่วมกัน ของเราเด่นจุดไหน เพื่อนเด่นจุดไหน เรื่องที่เราเอามาต้องเป็นเรื่องที่สะท้อนว่าทำให้เกิดความเป็นธรรมในชุมชนได้ไหม กระบวนการที่ชุมชนทำที่

ชุมชนสร้าง กระบวนการมีโอกาสให้ชาวบ้านมาร่วมในกระบวนการยุติธรรม แต่จะเป็นแบบไหนยังไม่รู้ อยากให้ทุกเครือข่ายเห็นว่าบางที่ใช้ผู้นำ บางที่ใช้กระบวนการกลุ่มมาแก้ปัญหา มาทบทวนกันดูว่า เราต้องมีการปรับปรุงอะไร เราใช้เวลามากกว่า 1 ปีในการทำวิจัย ต่อไปเราอาจจะ เป็นที่เรียนรู้ของที่อื่น แม้ในมหาวิทยาลัยยังไม่ยอมรับเรื่องนี้แต่เราทำแล้วเป็นเรื่องของชุมชน ความรู้นี้เป็นเรื่องที่อยู่ในชุมชน ที่ใช้ได้จริง

วันที่ 12 ตุลาคม 2552

หลังจากรับประทานอาหารเช้าแล้วเวลาประมาณ 8.30 น. ก็ได้เข้าห้องประชุม คุณมานพ นำเสนอเรื่องที่แต่ละศูนย์ความคิดเห็นต่อเรื่องที่แต่ละพื้นที่ออกมานำเสนอ เช่น เรื่องทำเรือของตำบลเกาะลิบงที่ให้หน่วยงานมาร่วมแก้ปัญหา และเรื่องขู่สาวของตำบลโคกสะบ้าที่มีการไล่เกลี้ยที่โรงพักโดยที่เจ้าหน้าที่ตำรวจให้ความร่วมมือ ซึ่งเรื่องที่จะเลือกไปนำเสนอในเวทีระดับจังหวัดได้แก่

- เรื่องทำเรือของตำบลเกาะลิบง จบในชุมชน
- เรื่องขู่สาวของตำบลโคกสะบ้า จบที่โรงพัก
- เรื่องทำร้ายร่างกายของเกาะสุกร จบที่ศาล

จากนั้นอาจารย์ชัยวัฒน์ เสนอความคิดเห็นหลังจากฟังเรื่องที่นำเสนอมาทั้งหมดว่าการยุติที่ศาลดีน้อยที่สุด การยุติที่โรงพัก ปานกลางเสียเงินเสียทองบ้าง ที่ยุติในชุมชนดีที่สุด น่าสนใจเรื่องพวกนี้จะนำเป็นหลักสูตรได้ ต่อด้วยการแบ่งกลุ่มระดมความคิดเห็นจากโจทย์ที่ให้

โจทย์

- 1) เงื่อนไข/องค์ประกอบที่ทำให้ท่านไล่เกลี้ยได้สำเร็จ
- 2) ทำอย่างไรให้ศูนย์เข้มแข็ง
 - ราชการจะสนับสนุนหนุนเสริมอย่างไร
 - ศูนย์ควรมีคุณลักษณะ หรือคุณสมบัติอย่างไร

หลังจากนั้นเป็นการนำเสนอผลการระดมกลุ่มย่อยจากโจทย์ทั้งสองข้อ

กลุ่มที่ 3 สมาชิกประกอบด้วย นายสัญญา นายโชติ นายจัต นางหลี่ นายยะโกบ และ นายสุนทร

1. คุณสมบัติของผู้ไล่เกลี้ย หรือฐานคิด

- ต้องปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน
- มีเจตนาดี/มีความหวังดีต่อคู่กรณีทั้ง 2 ฝ่าย (บริสุทธิ์ใจ)
- มีความเป็นกลาง มีความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ
- มีหลักจิตวิทยาในการไล่เกลี้ย

2. วิธีการจัดการ

- สืบเสาะข้อมูล ข้อเท็จจริงและสาเหตุของปัญหา ให้ดีก่อน (วิเคราะห์ปัญหา)
- วิเคราะห์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหา

- ใช้หลักจิตวิทยา คิดถึงความเป็นบุญคุณที่มีต่อกัน เอน้ำเย็นเข้าลูบ ชี้ให้เห็นข้อดี ข้อเสียของการจัดการปัญหาโดยชุมชนและการขึ้นศาล/โรงพัก

3. ปัจจัยหนุนเสริม

- ใช้หลักศาสนาเข้ามาช่วยไกล่เกลี่ย: ศาสนาเดียวกันเป็นพี่น้องกัน/มีบรรพบุรุษมี ศาสดาองค์เดียวกัน
- กรณีที่มีการใช้คนนอก เช่น ตำรวจ หรือสายตรวจ เข้ามาช่วยไกล่เกลี่ย ต้องเป็น คนที่รู้เรื่องชุมชนดี อยู่ในพื้นที่มานาน ไม่ขึ้นน้ำ เป็นกลางไม่ลำเอียง
- ใช้หลักของความเป็นเครือญาติ การนับญาติเข้า ความสัมพันธ์ มาช่วยไกล่เกลี่ย
- ใช้ภูมิปัญญา
- ต้องรู้กฎหมายเพื่อไม่ให้ถูกเอาเปรียบ ใช้เปรียบเทียบและตรวจสอบข้อมูล (ด้าน กฎหมายและด้านชุมชน)
- กระบวนการไกล่เกลี่ยต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์
 - พิจารณาความเหมาะสมของเวลา/กาลเทศะ
 - การไกล่เกลี่ยไม่ใช่การขู่บังคับ สอบถามไถ่สารทุกข์สุกดิบ
 - ดูแลความรู้สึกซึ่งกันและกัน
 - การชี้ให้เห็นผลเสียของการเป็นความตอกัน
 - หัวใจสำคัญคือนำไปสู่ความสุขของคนในชุมชน

จากนั้นอาจารย์ไพสิฐสรุปเวทีว่าสิ่งที่เราทำคือ ความรู้จะนำเข้าสู่หลักสูตรมหาวิทยาลัย และนำไปสู่นโยบายระดับประเทศ ต่อด้วยนายโชติ ทีมวิจัยจากตำบลเกาะลิบง เป็นคนกล่าวปิด เวที บอกว่าให้พวกเราเชื่อมั่น ตั้งมั่นที่จะทำงานต่อไปเพื่อชุมชนของเราเอง

สรุป

- ได้ทบทวนการทำงานที่ผ่านมา
- ได้แลกเปลี่ยนการทำงานกับเพื่อนต่าง เครือข่าย
- ได้ความรู้จากวิทยากร อ.ชัยวัฒน์
- ได้รู้ว่าพื้นที่ของตัวเองอยู่แค่ไหนเมื่อ ได้คุยกับเพื่อน

กิจกรรมที่ 14 เตรียมความพร้อมการจัดนิทรรศการเวทีจังหวัด

วันที่ 16 ธันวาคม 2552 เวลา 13.00 น. ณ หอจดหมายเหตุแห่งชาติฯ

ผู้เข้าร่วมประชุม

ทีมวิจัยตำบลนาง	2	คน
เครือข่ายจากตำบลอื่นๆ	28	คน
ผู้ประสานงานสกว.ตรัง	1	คน
ทีมพี่เลี้ยง	3	คน
รวมทั้งหมด	34	คน

วัตถุประสงค์

เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดนิทรรศการงานนำเสนอเวทีระดับจังหวัดที่จะจัดขึ้นใน
วันที่ 23 ธันวาคม 2552

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ได้รูปแบบการนำเสนอที่ชัดเจนมากขึ้น รวมถึงได้ตัวอย่างของพื้นที่อื่น

บันทึกการทำกิจกรรมที่ 14

เมื่อวันที่ทางอ.มานพได้แจ้งวัตถุประสงค์ของการจัดเวทีระดับจังหวัดว่าจัดขึ้นเพื่อ

1. นำเสนอผลการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม เป็นต้นแบบของการทำงานยุทธธรรมชุมชน
2. เพื่อขยายผลกับส่วนที่เกี่ยวข้อง
3. เพื่อหาแนวทางการหนุนเสริมการทำงานต่อไปในอนาคต

ลักษณะงานเป็นเวทีนำเสนอผลการทำโครงการ มีการเสวนากลุ่มย่อย การฉายวีดีโอ มี

การสรุปงานของอ.ไพสิฐ ในส่วนของนิทรรศการ นอกจากมีบอร์ดนำเสนอผลงานของ 10 พื้นที่แล้ว ยังมีนิทรรศการของหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นศาล ยุติธรรมจังหวัด คุมประพฤติ เป็นต้น เวทีนี้มีความสำคัญตรงที่เป็นเวทีประกาศตัวตนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้รับทราบการทำงานของเรา เพื่อการขยายผลต่อ หลังจากนั้นเป็นการนำเสนอ

รูปแบบการจัดบอร์ดของตำบลเกาะสุกร เพื่อเป็นตัวอย่างให้แก่ตำบลอื่นๆ เกาะสุกรจะนำเสนอรูปภาพการทำกิจกรรม คดีเด็ดที่ยกมาเป็นกรณีศึกษา รายงานการทำโครงการและเรื่องราวที่เขียนบันทึกได้ทั้งหมด และสุดท้ายเป็นส่วนของบริษัทพื้นที่ของตำบลเกาะสุกร นอกจากนี้ตำบลสุโสะยังได้นำเสนอรูปแบบเพื่อเป็นตัวอย่างดังนี้ การก่อเกิดของศูนย์ยุติธรรมชุมชน เรื่องที่ใกล้เคียงได้ และบริบทของชุมชนตำบลสุโสะ สำหรับรูปแบบการนำเสนอของนางด้านหนึ่งนำเสนอรูปแบบการจัดการปัญหาที่ใช้ลูกกล่อลูกชนของคนรุ่นก่อน โดยได้ยกเรื่องที่เกิดขึ้นในอดีตที่ผู้นำ

สามารถจัดการให้จบภายในชุมชนได้ โดยปฏิภาณไหวพริบของผู้หน้าที่ทำหน้าที่ใกล้เคียง ส่วนอีกด้านเป็นภาพการทำกิจกรรมของศูนย์ฯ

หลังจากนั้นอ.มานพได้หารือเครือข่ายในการเลือกเรื่องที่จะยกมานำเสนอเป็นกรณีศึกษาในเวทีจังหวัดจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่องที่ใกล้เคียงจบภายในชุมชน เรื่องที่จบที่โรงพัก และเรื่อง que เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมไปจบที่ศาล ได้ข้อสรุปว่า เรื่องที่จบในชุมชนเลือกเรื่องการจัดการปัญหากองทุนหมู่บ้านของตำบลวังคีรี เรื่องที่จบในชั้นตำรวจเลือกเรื่องของตำบลคลองขี้ล่อมกรณี que เด็กหนีตามกันไป ส่วนเรื่องที่จบที่ศาลเลือกเรื่องของตำบลเกาะสุกรที่ต่อสู้กันยาวนานถึง 8 ปี

สำหรับการเดินทางต่อหลังจากเวทีจังหวัดคงเป็นเรื่องการอบรมเพิ่มทักษะแก่เครือข่าย และมีทีมปรึกษาในคดีความต่างๆ การทำงานจะต้องเชื่อมต่อกับหน่วยงานข้างบนมากขึ้น โดยใช้กระบวนการเครือข่ายในการแก้ปัญหาให้กับทุกพื้นที่ แต่ทำงานโดยที่ภาครัฐเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ

สรุป

- เวทีจังหวัดเชิญคนเข้าร่วมตำบลละ 20 คน (เครือข่าย+คนที่สนใจ)
- จัดบอร์ดนำเสนอผลงาน 1 บอร์ด โดยจะจัดวันที่ 22 ธันวาคม 2552
- แต่ละพื้นที่ใช้จ่ายงบประมาณได้ไม่เกิน 5,000 บาท ใช้เป็นค่าอุปกรณ์ ค่าเดินทาง และค่าอาหาร
- สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ เครือข่ายทุกคนต้องร่วมเป็นเจ้าภาพในวันงาน

กิจกรรมที่ 15 จัดบอร์ดนิทรรศการระดับจังหวัด

วันที่ 22 ธันวาคม 2552 เวลา 13.00 น. ณ โรงแรมธรรมรินทร์ ธนา

ผู้เข้าร่วมประชุม

นายสัญญา	เยี่ยมอักษร พร้อมด้วยบุตรสาว 2 คน
นายแฉล้ม	ประมวลศิลป์
ประสิทธิ์	ชูจันทร์

วัตถุประสงค์

เพื่อมาจัดบอร์ดนิทรรศการให้เรียบร้อยพร้อมนำเสนอในงานเวทีจังหวัดวันพรุ่งนี้

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

สามารถจัดบอร์ดนิทรรศการได้เสร็จทันในเวลา

บันทึกการทำกิจกรรมที่ 15

ทีมวิจัยตำบลนางเดินทางมาถึงโรงแรมธรรมรินทร์ ธนา ในช่วงบ่าย มากัน 5 คน ประกอบด้วยคุณสัญญา หัวหน้าโครงการพร้อมด้วยบุตรสาว 2 คน เพื่อมาช่วยจัดบอร์ด คุณแฉล้ม ประมวลศิลป์ และคุณประสิทธิ์ ชูจันทร์ โดยได้ซื้ออุปกรณ์จัดบอร์ดมาเรียบร้อยแล้ว มาถึงก็ลงมือกันเลย เริ่มแรกได้พูดคุยกับน้องฝ่าย(เจ้าหน้าที่สกว.ตรัง) เรื่องเนื้อหาที่จะนำมาจัดบอร์ด เนื่องจากตำบลนางน้องฝ่ายรับผิดชอบที่จะจัดพิมพ์เนื้อหาให้ทั้งหมด น้องฝ่ายบอกว่าจัดพิมพ์เรียบร้อยแล้ว ให้คุณสัญญามาดูความถูกต้องอีกที ซึ่งเลือกเรื่องที่จะนำมาจัดบอร์ดประมาณสามสี่เรื่องที่สะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาของการจัดการปัญหาของผู้คนในสมัยก่อน

ส่วนบอร์ดอีกด้านเป็นรูปกิจกรรมของศูนย์ฯซึ่งก็ได้ล้างรูปมาเรียบร้อยแล้วเช่นกัน มีรูปภาพบางส่วนที่คุณแฉล้มนำมาจากบ้าน เมื่อพร้อมแล้วก็ลงมือจัดกันเลย โดยให้ลูกสาวของคุณสัญญาเป็นคนออกแบบว่าจะจัดอย่างไรให้บอร์ดออกมาสวยงาม ส่วนทีมวิจัยที่เป็นผู้ชายและไม่เคยจัดบอร์ดมาก่อนเป็นลูกมือ ทำไปได้สักพักเห็นพื้นที่อื่นเริ่มเสร็จกันแล้วก็เริ่มใจไม่ดีเหมือนกัน อย่างตำบลคลองชีล้อมที่เสร็จก่อนเพื่อน เพราะมาตั้งแต่เช้า แต่พวกเรายังตั้งหน้าตั้งตาทำต่อ เพราะมีอีกหลายพื้นที่เหมือนกันที่ยังไม่เสร็จและอยู่ระหว่างการตกแต่งบอร์ดให้สวยงาม

ไม่นานบอร์ดก็เสร็จตามที่ตั้งใจ เวลาล่วงเลยมาจนดึกแล้ว หันกลับไปมองอีกทีเหลือแต่พื้นที่นางกับพื้นที่โคกสะบ้าเท่านั้นที่ยังตกแต่งบอร์ดกันอยู่ เมื่อเสร็จแล้วก็ได้เคลื่อนย้ายบอร์ดไปที่ห้องจัดนิทรรศการ จากนั้นก็เดินทางกลับบ้าน เพราะว่าพรุ่งนี้ต้องมาแต่เช้าอีกเช่นกัน

สรุป

สามารถจัดบอร์ดได้เสร็จทันเวลา แม้ว่าจะเป็นพื้นที่เกือบจะสุดท้ายก็ตาม

ปัญหา/อุปสรรค

ทีมวิจัยไม่เคยจัดมาก่อน แต่ก็พยายามจัดออกมาให้สวยงามได้ เพราะความร่วมมือกันและความช่วยเหลือของลูกสาวคุณสัญญา หัวหน้าโครงการ

กิจกรรมที่ 16 เวทีนำเสนอระดับจังหวัด

วันที่ 23 ธันวาคม 2552 เวลา 8.00 น. ณ โรงแรมธรรมรินทร์ ธนา

ผู้เข้าร่วมประชุม

ทีมวิจัยและเครือข่ายตำบลนาง 10 คน

เครือข่ายอื่นๆ ผู้สนใจ และแขกผู้มีเกียรติ รวม 350 คน

วัตถุประสงค์

1. นำเสนอผลการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม เป็นต้นแบบของการทำงานยุติธรรมชุมชน
2. เพื่อขยายผลกับส่วนที่เกี่ยวข้อง
3. เพื่อหาแนวทางการหนุนเสริมการทำงานต่อไปในอนาคต

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับทราบผลการดำเนินงานของโครงการ
2. ชาวบ้านในชุมชนรู้จักศูนย์และกรรมการศูนย์มากขึ้น
3. ได้แนวทางการทำงานต่อ

บันทึกการทำกิจกรรมที่ 16

เวทีในวันนี้เริ่มด้วยพิธีเปิดจากคุณสุธนา สุวรรณจุฑะ ท่านอธิบดีกล่าวชี้แจงถึงที่มาของโครงการและนโยบายยุติธรรมชุมชน ว่าเริ่มต้นจากประเด็นยุทธศาสตร์ “ยุติธรรมถ้วนหน้า ประชาชนมีส่วนร่วม” ที่กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ภายใต้กระทรวงยุติธรรม ได้จัดทำโครงการเสริมสร้างศูนย์ประสานงานจัดการความขัดแย้งของชุมชน เพื่อพัฒนาระบบกลไก มาตรการและให้บริการด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ พัฒนาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อสร้างกระบวนการในการแสวงหาความยุติธรรมโดยประชาชน และประสานส่งเสริมการพัฒนาระบบเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรที่เกี่ยวข้องกับทุกภาคส่วน

ต่อมาในปี พ.ศ.2551 กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้ร่วมกับศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดตรัง (สกว.ตรัง) และนักวิชาการด้าน

กฎหมายมหาชน จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จัดทำโครงการสร้างความเข้มแข็งกลไกเครือข่ายยุติธรรมชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายยุติธรรมชุมชนจังหวัดตรัง ในชุมชน 10 ตำบลของจังหวัดตรัง เป็นการจัดการความขัดแย้งโดยชุมชนเอง ทั้งปัญหาในระดับปัจเจกบุคคล ปัญหาในระดับชุมชน ปัญหาระหว่างรัฐกับชุมชน ปัญหาระหว่างชุมชนกับองค์กรอื่น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

บทเรียนและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ข้อกฎหมาย รวมทั้งสิทธิและเสรีภาพจากกรณีปัญหาได้มากขึ้น มีการผลักดันเข้าสู่แผนของสภาองค์กรบริหารส่วนตำบล

เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ฯ อย่างต่อเนื่อง ทำการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการหนุนเสริมของหน่วยงานต่างๆ เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการทำงานร่วมกัน รวมถึงการสังเคราะห์ชุดความรู้ที่ได้นำไปเป็นรูปแบบในการขยายผลการดำเนินงานในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป ให้หน่วยงานในระดับปฏิบัติการในพื้นที่ปรับเปลี่ยนวิธีคิดและวิธีการทำงานยุคธรรมชุมชนในลักษณะการบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันอย่างแท้จริง ทั้งนี้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพยังคงมีหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนากลไกการระงับข้อพิพาทในสังคมอย่างต่อเนื่อง การดำเนินการที่ผ่านมาทำให้เกิดเวทีนำเสนอบทเรียนความสำเร็จของการดำเนินงานของเครือข่ายในวันที่ 23 ธันวาคม 2552 เพื่อให้การทำงานของเครือข่ายยุคธรรมชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืนอันจะนำมาซึ่งความผาสุกของสังคมต่อไป

จากนั้นนายไมตรี อินทุสุต ผู้ว่าราชการจังหวัดตรัง ประธานในพิธี ได้กล่าวทักทายอธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ผู้พิพากษาศาลผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และเครือข่ายภาคประชาสังคม ท่านผู้ว่าฯ กล่าวแสดงความยินดีที่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมยุทธศาสตร์ถั่วหน้า ประชามีส่วนร่วม ของกระทรวงยุติธรรม และได้มีโอกาสมาร่วมกับพี่น้องจากเครือข่ายภาคประชาชน ผู้นำชุมชนปราชญ์ชาวบ้าน

ยุคธรรมชุมชนถือเป็นคำที่มีเสน่ห์มาก การทำงานที่เกิดขึ้นตรงนี้ทำให้ทุกคนเกิดการเรียนรู้ เลียนแบบและเรียนรู้ว่า เวทียุคธรรมชุมชนคือการเติมเต็มให้ชุมชนเข้มแข็ง ด้วยธรรมที่ยุติที่ดีที่สุดตามปรัชญาการปกครอง ซึ่งหมายถึงการใช้แรงให้น้อยที่สุด ใช้ธรรมให้มากที่สุด ซึ่งเกิดใน 10 ตำบลที่ได้ทำงานมา ในขณะเดียวกันงานตรงนี้ต้องบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานต่างๆ ด้วย

บทเรียนที่แสดงให้เห็นจะเป็นประโยชน์ในการขยายผลต่อไป ถ้าหากท่านต้องการให้จังหวัดแตกหน่อ ต่อยอด ขยายผลไปในตำบลอื่นๆ ที่เหลือทางจังหวัดก็ยินดี ทั้งนี้ที่ท่านทั้งหลายมาในวันนี้ทำให้เราเห็นภาพความเป็นชุมชนที่เด่นชัดขึ้น เติมชุมชนให้เข้มแข็งด้วยยุคธรรมชุมชน การทำงานตรงนี้เกี่ยวข้องกับคำหลักๆ 5 คำ ได้แก่ “เข้มแข็ง ขับเคลื่อน การมีส่วนร่วม อำนวยความเป็นธรรม (+ไกลเกลี่ย ระงับข้อพิพาท) และการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของโดยทุกภาคส่วน” ซึ่งหลักการทำงานของจังหวัดต้องทำงานเพื่อตอบโจทย์ด้วยการทำงานโดยชุมชนเอง งานยุคธรรมจึงเป็นงานหนึ่งที่จะมาเสริมในการทำงานตรงนี้

สุดท้ายจังหวัดขอขอบคุณกระทรวงยุติธรรม อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และภาคีเครือข่าย-ปราชญ์แห่งแผ่นดิน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชาวบ้าน เครือข่ายยุคธรรมชุมชนทั้ง 10 แห่ง รวมถึงนายก อบต.ที่จะมีส่วนผลักดันให้งานบรรลุผลไปได้ ในโอกาสนี้จึงขอเปิดการเสวนา ณ บัดนี้

จากนั้นเป็นการนำเสนอวิธีทัศน์งานยุทธธรรมชุมชนในจังหวัดตรัง ต่อด้วยการนำเสนอของ ท่านชช.เพลินใจ เจริญนาถ เกี่ยวกับผลการดำเนินงานโครงการยุทธธรรมชุมชนที่จังหวัดตรัง ชช. เล่าว่าเริ่มทำโครงการนี้ร่วมกับสกว.ตรังตั้งแต่เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2547 ถือว่าเป็นการทำงานที่เหนื่อย แต่ก็สนุกมาก แล้วก็ได้เล่าที่มาของโครงการว่า เริ่มแรกที่เกิดคดีล้นศาล คนล้นคุก ก็มาคิดว่าจะแก้ไข ปัญหาตรงนี้อย่างไรดี ในที่สุดก็ใช้แนวทางการ ขับเคลื่อนงานยุทธธรรมชุมชน จากการที่มีโอกาสลงพื้นที่มาทำงานร่วมกับชุมชน ทำให้รู้ว่าการ ทำงานต้องทำหลายๆครั้งมันถึงจะได้ผลและเข้มแข็งยั่งยืน

หลังจากนั้นเป็นการนำเสนอกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นจริงจากสามตำบล ได้แก่ เกาะสุกร คลองชีล้อมและวังคีรี โดยตำบลเกาะสุกรนำเสนอเรื่องที่ได้จบในชั้นศาล คลองชีล้อมนำเสนอเรื่อง ที่ได้จบที่โรงพัก และวังคีรีนำเสนอเรื่องที่ได้จัดการได้ภายในชุมชน อาจารย์มานพเป็นคนชวนคุย

โดยให้เล่าเรื่องที่เกิดขึ้น และวิเคราะห์ให้เห็นข้อดี ข้อเสียของการจัดการปัญหาให้ยุติภายในชุมชนกับการจัดการด้วยยุทธธรรมกระแสหลัก ต่อด้วยการ นำเสนอผลการสังเคราะห์ของอาจารย์ไพสิฐ อาจารย์กล่าวถึงการสังเคราะห์ว่าหมายถึงอะไร การ สังเคราะห์นั้นเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการวิจัย เป็นการต่อยอดจากงานวิจัยและกระบวนการใน พื้นที่ ยกระดับจากข้อมูลในเชิงพื้นที่ เป็นการมองไปข้างหน้าเพื่อไปสู่การใช้ประโยชน์ การ ทำงานที่ตรังนั้นต่างกับที่อื่นด้วยเงื่อนไขของพื้นที่และโครงการ เพราะฉะนั้นจึงต้องสังเคราะห์เพื่อ หาประเด็นในการผลักดันและขับเคลื่อนต่อ โดยเกิดเป็น Trang Model mission possible ซึ่งเป็นการ มองจากประสบการณ์ทำงานที่แตกต่างกันด้วยงานในพื้นที่

การทำงานนั้นมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับ สกว. ชุมชนท้องถิ่น ชาวบ้าน กรมคุ้มครองสิทธิและ เสรีภาพ โดยมองเห็น ภาระ+กิจของตัวเอง งานที่ต้องทำคืออะไร จะจัดสรรให้ลงตัวได้อย่างไร

ปัญหาที่พบคือการติดกับกับดักระบบทำงาน ในส่วนของราชการมักทำตามตัวชี้วัด นักวิชาการก็ติดกรอบ หรือชาวบ้านก็รอคำสั่ง ในส่วนของกฎหมายแก้ปัญหาข้อพิพาทในรายการณิ ธีการออกจากกับดัก ต้องสร้างองค์กรใหม่ คือองค์กรของการเรียนรู้ ช่วยการทำงานของภาครัฐ เอกชน เป็นองค์กรที่เปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง ปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน ต้องเป็นองค์กรที่ใจ กว้าง วิธีที่จะเหมาะคือ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม ซึ่งแบบที่เราใช้กันคือ action research มีลักษณะ พิเศษ ไม่เหมือนกับการของตำแหน่งหรือวิทยานิพนธ์ มีเดิมพันของความอยู่รอดความเป็น ปึกแผ่น เดิมพันของหน่วยราชการคือกับดักเรื่องกรอบซึ่งต่างไปจากของ สกว. ที่เน้นว่าทำ อย่างไม่ให้หน้าความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้จริง มีการใช้อำนาจทางปัญญาเป็นตัวนำ

ความพยายามของเราคือจะจัดฟันเฟืองเหล่านี้ได้อย่างไร เราพูดถึงความรู้ องค์กร เป้าหมายสิ่งที่พบคือ “เป้าหมายปลายทาง และเป้าหมายรายทาง” ในงานวิจัยท้องถิ่น คุณูปการ

นั้นเกิดขึ้นรายนามมากกว่า ผู้ร่วมกระบวนการสามารถเก็บเกี่ยวรายนามนำไปใช้ ส่วนปลายทางจะเป็นการยกระดับ เป็นลักษณะเด่นที่น่าสนใจที่แตกต่างจากงานวิชาการของนักวิชาการ ที่ขึ้นหิ้งแล้วทำอะไรไม่ได้

ผลการวิจัยจะใช้ประโยชน์ได้อย่างไร หนึ่งในสาม ชาวบ้านอ้อมทอง ตรงนี้คือแหล่งอาหาร แต่ปัญหาก็คือความยากจนเฉพาะหน้า ส่วน ยาใจ คือสิ่งที่ประโลมจิตใจ เกิดความรู้ความเป็นธรรม ที่ยุติธรรมชุมชนช่วยเติมเต็ม ยกระดับจิตใจ เป็นเรื่องที่สัมผัสจับต้องได้ยาก สัมผัสได้ที่เราเข้าไปสัมผัสนั้น ชาวบ้านจะเป็นผู้ประเมิน ผู้ที่เข้าร่วมโครงการมีความรู้สึกได้เติมเต็มอะไรบางอย่าง จากบอร์ด ไว้นิล สัมผัสได้จากความรู้สึก ปัญหาที่สำคัญคือทำอย่างไรที่จะขยายผลและซ้ำในพื้นที่เดิม ไม่หลงหรือกลัว เรื่องงานวิจัย การวิจัยจึงเป็นเรื่องของการลองผิดลองถูก ชาวบ้านที่เคยกลัวเรื่องการเขียน เนื่องจากไม่คุ้นชิน วัฒนธรรมบอกเล่าปากต่อปากการบอกเล่าเป็นวัฒนธรรมอีกแบบหนึ่งที่สามารถมีส่วนร่วมช่วยได้

กระบวนการใกล้เคียงมีส่วนทำให้ผู้คนที่อยู่ท่ามกลางความขัดแย้ง เกิดความอดกลั้น อดทน ใช้สติในการแก้ไขความขัดแย้ง ข้ามพ้นจากอารมณ์ไม่สู้เหตุผล ทำให้ความร้อนของอารมณ์นั้นลดระดับลง เปลี่ยนวิธีการจัดการความขัดแย้ง ใช้การวิเคราะห์ประมวลผลในการหาทางออกที่ดีขึ้น คงให้ชาวบ้านใช้วิธีการเหล่านี้ จะสามารถสังเคราะห์และยกระดับให้ชาวบ้านเข้มแข็งขึ้นได้

ในที่สุดชาวบ้านจะเป็นผู้ตื่น ผู้รู้ ผู้เบิกบาน รับรู้ว่ามีเปลี่ยนแปลง ค้นหา ตั้งคำถาม นำความรู้ไปใช้แก้ปัญหา เป็นยาใจ เป็นสิ่งที่ได้จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการซึ่งเราสัมผัสได้จากการพูดคุย หรือบอร์ดต่าง ๆ ในเวทีวันนี้

การพูดคุยแลกเปลี่ยนกันของชาวบ้านนั้น เกิดจากกระบวนการเข้าไปดำเนินการการยึดโยงท่ามกลางชุมชนมีจุดเกาะเกี่ยวที่สำคัญคือ สำเนียงร่วม เรื่องความขัดแย้งเห็นสำเนียงร่วมว่าจะนำไปสู่การใช้ประโยชน์อย่างไร การเกิดเวทีเป็นกระบวนการหนึ่ง มีสิ่งเกาะเกี่ยวที่เรียกว่าสำเนียงร่วม “เกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งภายในชุมชน”

โจทย์ที่สำคัญคือ ภาระ+กิจต่อไปจะเป็นอย่างไร ซึ่งท่านผู้ว่าฯ เอง ก็น่าจะผลักดันไปสู่การขับเคลื่อน โดยต้องพัฒนาบุคลากรในระดับจังหวัดให้เป็นนักจัดการในชุมชน ให้เห็นว่าคนที่ทำงานในชุมชนได้ ต้องยึดโยงความคิดในมิติที่เข้ากับชุมชนให้ได้ เห็นเป้าหมายของโครงการ และต้องสร้างข้าราชการพันธุ์ใหม่ ต้องยึดโยงความคิดในมิติที่เข้ากับชุมชนให้ได้ มีพี่เลี้ยงเป็นผู้หาแนวทางไปสู่การหาทางออกในชุมชน มีนักวิชาการ โดยกรณีความขัดแย้งต้องมีรูปแบบที่หลากหลายในการเข้าไปจัดการ ซึ่งไม่สามารถใช้มาตรฐานเดียวแบบที่เคยเกิดขึ้นได้ ต้องตั้งคำถามต่อตรงนี้ได้ กระบวนการยุติธรรมที่ผ่านมาไปครอบทับความเป็นชุมชน การจัดการโดยชุมชน ต้องมีการรอบคอบใหม่ ๆ ที่อยู่ในชุมชน โจทย์สำคัญคือ **“ต้องสร้างนักจัดการเพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม”**

การสร้างแนวทางเพื่อหาทางออกให้กับปัญหา จึงต้องมองว่า

- ความขัดแย้งแต่ละประเภทจำเป็นที่จะต้องอาศัยรูปแบบ วิธีการ มาตรการต่าง ๆ ที่ยืดหยุ่นในการจัดการ
- กระบวนการใกล้เคียงจำเป็นต้องมีกระบวนการสร้างสำนึกจากภายในใจของคู่กรณีให้เคารพผู้อื่น

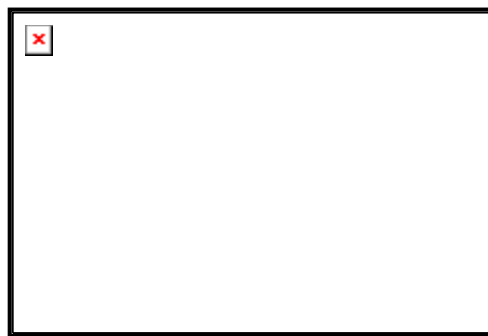
- การฟื้นกลับคืนความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างคู่กรณีของความขัดแย้ง ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการจัดการความขัดแย้งของกระบวนการยุติธรรม

สุดท้ายจึงจะสามารถมองเห็นว่ากระบวนการจัดการยุติธรรมชุมชนแบบใหม่(new community justice management) ที่ควรเป็นเป็นอย่างไร มีกรอบความคิดใหม่ และเกิดความรู้ใหม่ๆ ที่ควรเป็นอย่างไร ความรู้ใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นนี้จะสามารถตอบโจทย์ความต้องการของชาวบ้านได้มากน้อยอย่างไร และจะเป็น vision ที่ตอบโจทย์ความเป็นธรรมได้มากน้อยอย่างไร คงต้องให้หน่วยงานต่างๆ ช่วยเข้าไปขับเคลื่อนชุมชนเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งร่วมกันได้

จากนั้นเป็นการเสวนาในหัวข้อ “ยุติธรรมชุมชน ทางรอดของสังคมไทยใน ภาวะวิกฤติ” โดยผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ แล้วก็พักรับประทานอาหารเที่ยง ช่วงบ่ายเริ่มด้วยการแบ่งกลุ่มย่อย โดยอาจารย์ชัยวัฒน์ให้คำถาม ดังนี้

1. เราได้ทำงานยุติธรรมสำเร็จมาแล้วในเบื้องต้น ทำอย่างไรให้ศูนย์เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน
2. การจะทำให้ศูนย์เข้มแข็งและยั่งยืนต้องการความช่วยเหลือจากคนภายนอกอย่างไรบ้าง
3. ถ้านำเรื่องนี้ไปขยายในตำบลข้างเคียงจะทำอย่างไรให้เกิดความสำเร็จ

จากที่ระดมกลุ่มย่อยเสร็จแล้วได้จับฉลากเลือก 3 กลุ่ม มาเป็นตัวแทนในการนำเสนอผลการระดม ต่อด้วยการกล่าวสรุปและปิดเวทีโดยคุณสมบูรณ์ อัมภาสกิจ

กิจกรรมที่ 17 ถอดบทเรียนเครือข่ายยุติธรรมจังหวัดตรัง (เชิงลึก)

วันที่ 27-29 พฤษภาคม 2553 ณ ปากเมรุรีสอร์ท ต.ไม้ฝาด อ.สิเกา จ.ตรัง

ผู้เข้าร่วมประชุม

วิทยากร

อาจารย์ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์

สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม

เจ้าหน้าที่หน่วยงาน

นางสาวเพลินใจ	เหรียญนาค	กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ
นางอรพินธ์	สุวัฒน์ประ	กรมคุมประพฤติ
นางพรประภา	แก้วกล้า	กรมคุมประพฤติ
นายสมหมาย	จรัสแสงวรกุล	สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดตรัง
นางมัทนา	เชาว์เฉลิมพงศ์	สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดตรัง
นายสมคิด	แก้วทิพย์	สกว.สำนักงานภาค
นางสาวเบญจวรรณ	วงศ์คำ	สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น
นางสาวกชกร	ชิตะวงศ์	สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น
นายชวัน	ชั้นธรรม	สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น
นายมานพ	ช่วยอินทร์	สกว.ตรัง
นางสาววรัญญา	ท่าห้อง	สกว.ตรัง
นางสาวสุทิน	สีสุข	พี่เลี้ยงโครงการฯ
นายลอราช	บุญศิริ	พี่เลี้ยงโครงการฯ
นางสาวจอมแก้ว	เสนี	พี่เลี้ยงโครงการฯ

ทีมวิจัยจาก 10 พื้นที่

นายสมเจตน์	ศรีรัตน	ทีมวิจัยตำบลนาหมื่นศรี
นายสนอง	หนูวงศ์	ทีมวิจัยตำบลนาหมื่นศรี
นายสุนทร	คงประสม	ทีมวิจัยตำบลนาหมื่นศรี
นายวิโรจ	เยาว์ดำ	ทีมวิจัยตำบลนาหมื่นศรี
นายศรี	แก้วลาย	ทีมวิจัยตำบลคลองชีล้อม
นายสมจิต	สองเมือง	ทีมวิจัยตำบลคลองชีล้อม
นายชัยพร	หะจิ	ทีมวิจัยตำบลคลองชีล้อม
นางหลี่	ไชยฤทธิ์	ทีมวิจัยตำบลคลองชีล้อม
นางประภาพรรณ	ศารทูลทัต	ทีมวิจัยตำบลวังคีรี
นางนันทพร	พลเดช	ทีมวิจัยตำบลวังคีรี
นายกรอด	เรืองชู	ทีมวิจัยตำบลวังคีรี
นายประพันธ์	เพชรพัว	ทีมวิจัยตำบลวังคีรี
นายวิโรจน์	เสียมไหม	ทีมวิจัยตำบลสุโสะ

นายถนอม	รอดเสน	ทีมวิจัยตำบลสุโสะ
นายสุรพงศ์	หยงสตาร์	ทีมวิจัยตำบลสุโสะ
นายประวิทย์	ผลิผล	ทีมวิจัยตำบลบางหมาก
นางสาวดุสิตา	คล้ายเงิน	ทีมวิจัยตำบลบางหมาก
นางราตรี	ปักษ์	ทีมวิจัยตำบลเกาะสุกร
นายสมบัติ	हुด้ง	ทีมวิจัยตำบลเกาะสุกร
นายรัชชัย	เจริญฤทธิ์	ทีมวิจัยตำบลเกาะสุกร
นายโชติ	อับดุลกะเดช	ทีมวิจัยตำบลเกาะลิบง
นายดับบลิวหิม	ขุนรักษา	ทีมวิจัยตำบลเกาะลิบง
นายนิสิต	ชัยฤทธิ์	ทีมวิจัยตำบลเกาะลิบง
นายจิต	โชติรัตน์	ทีมวิจัยตำบลปากแจ่ม
นางฤทัยรัตน์	โชติรัตน์	ทีมวิจัยตำบลปากแจ่ม
นางพิบ	เขาหลัก	เครือข่ายตำบลปากแจ่ม
นางลิ้ม	เซ่งย่อง	เครือข่ายตำบลปากแจ่ม
นายสัญญา	เอี่ยมอักษร	ทีมวิจัยตำบลนาง

รวมทั้งหมด 43 คน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อถอดบทเรียนการทำงานของเครือข่ายยุติธรรมชุมชนจังหวัดตรัง
2. เพื่อหาแนวทางการขยายการทำงานความร่วมมือ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เครือข่ายได้ทบทวนการทำงานที่ผ่านมาทั้งหมด
2. ได้แนวทางการขยายการทำงานด้วยการร่วมมือกันหลายฝ่าย
3. ได้ความรู้ในการนำมาเขียนรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

บันทึกการทำกิจกรรมที่ 17

ในช่วงแรกน้องทินได้สรุปผลที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการ โดยเริ่มจากโจทย์ที่ว่า “ศูนย์ฯทำอะไรไม่ให้อูญ” เพราะเมื่อก่อนกรรมการไม่มั่นใจ ไม่รู้บทบาทของตัวเอง ชาวบ้านก็ไม่รู้จัก หน่วยงานก็ไม่รู้จักและไม่ยอมรับ เนื่องจากยังไม่เห็นการทำงานที่เป็นรูปธรรม ผลจากการทำโครงการที่ผ่านมาทำให้กรรมการศูนย์ฯเกิดความมั่นใจมากขึ้นผ่านการทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การจัดเวทีนำเสนอระดับหมู่บ้านและตำบล ชาวบ้านและหน่วยงานก็รู้จักและให้การยอมรับมากขึ้นผ่านการเข้าร่วมเวทีนำเสนอระดับหมู่บ้านและตำบล และเห็นจากการทำงานที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น

หลังจากเวทีนำเสนอระดับจังหวัดที่จัดขึ้นเมื่อวันที่ 23 ธันวาคมที่ผ่านมา ทางทีมพี่เลี้ยงได้ลงไปสรุปการทำงานในแต่ละพื้นที่ ทำให้รู้ว่าหลายพื้นที่มีการดำเนินงานต่อ หลายพื้นที่ติดบรณา

การดำเนินงานของผู้นำในพื้นที่ การทำโครงการเห็นการเปลี่ยนแปลงในสามส่วน คือ กรรมการชาวบ้าน และหน่วยงานของรัฐ ในส่วนของกรรมการศูนย์จะเห็นว่าหลังจากที่ทำโครงการมีความมั่นใจในตัวเองมากขึ้น เชื่อว่ายุติธรรมชุมชนเป็นทางรอดของสังคมที่จะช่วยเหลือพี่น้องได้ ส่วนชาวบ้านหรือว่าชุมชนเริ่มเห็นความสำคัญของศูนย์ หลายพื้นที่เริ่มยกระดับการแก้ปัญหาจากปัญหาที่เป็นปัจเจกไปสู่การแก้ปัญหาในระดับชุมชน เช่น เรื่องกองทุนหมู่บ้าน เรื่องป่าไม้ เป็นต้น ส่วนหน่วยงานเมื่อก่อนเมื่อพูดถึงศูนย์ยุติธรรมชุมชนเขาอาจจะไม่รู้จัก แต่หลังจากที่ได้เชิญเขามาเข้าร่วมเวทีบ่อยๆก็ทำให้เขาเริ่มเข้าใจมากขึ้น เมื่อมีเรื่องก็บอกให้ส่งมาไกล่เกลี่ยกันที่ศูนย์ก่อน ถ้าเรื่องนั้นสามารถตกลงกันได้ นี่คือนี่ที่เปลี่ยนแปลง

ชช.เพลินใจพูดถึงการเปลี่ยนแปลงของทิวทัศน์ที่เปลี่ยนไปเยอะมาก รู้ว่าถ้าเกิดเรื่องอย่างนี้เราจะประสานงานกับใคร ตรงไหน หน่วยงานไหนที่เกี่ยวข้อง เราไม่ได้รู้เรื่องไกลเกลี่ยอย่างเดียว แต่รู้ไปถึงเรื่องอื่นๆ ด้วย นี่คือนี่ที่พวกเราได้เรียนรู้จากการได้ปฏิบัติจริง ตอนนี้ถ้าพูดถึงจังหวัดตรังหน่วยงานในเชิงวิชาการจะบอกว่าตรังนี้เป็นจังหวัดที่มีความเข้มแข็ง หลังจากเวทีจังหวัดที่ผู้ว่ามาเปิดให้ได้รับการตอบรับจากหน่วยงานดี คนให้ความสนใจ

กิจกรรมถอดบทเรียนช่วงที่ 1

โดย อ.ชัยวัฒน์

โจทย

1. ยุติธรรมชุมชนคืออะไร มีความหมายและความสำคัญต่อสถานการณ์ของชาติอย่างไรเล่าจากใจ
2. ครุ่นคิดลึกๆ ทำไมชาวบ้านจึงสนใจเข้ามาหาคนทำงานยุติธรรมชุมชนมากขึ้น มีรายละเอียดที่ น่าสนใจอะไรบ้าง
3. ตัวของท่านเองได้ทำอะไรบ้างที่ทำให้ชาวบ้านได้มาหา

วิธีการ

- อาจารย์ชัยวัฒน์ได้แบ่งกลุ่ม 5 กลุ่มๆ ละ 4 คน คละพื้นที่คลองหญิงชาย (มุมมองหญิงชายต่างกัน) โดยมีพี่เลี้ยงประจำกลุ่มได้แก่ คุณมานพ ทิน แซก แก้ว ฝ่าย ชช.เพลินใจ ผอ.พรประภา ผอ.อรพินธ์ และ ผอ.สมหมาย โดยให้เวลาในการระดม 1.30 ชั่วโมง
- หลังจากระดมกลุ่มย่อยอาจารย์ชัยวัฒน์ได้ให้แต่ละกลุ่มนำแผ่นชาร์ตผลการระดมมาวางเรียงต่อกัน ให้ผู้เข้าร่วมได้เดินอ่านผลงานของเพื่อนต่างกลุ่ม

ตัวอย่างผลการระดม

กลุ่มที่ 2 ประกอบด้วยสมาชิกดังนี้

1. นายวิโรจน์ เสียมใหม่	ทีมวิจัยตำบลสุโสะ
2. นายสมเจตน์ ศรีรัตน	ทีมวิจัยตำบลนาหมื่นศรี
3. นายสัญญา เอี่ยมอักษร	ทีมวิจัยตำบลนาง
4. นางประภาพรรณ ศารทูลทัต	ทีมวิจัยตำบลวังคีรี

พี่เลี้ยงประจำกลุ่ม

นายสมหมาย จรัสแสงวรกุล
นางสาววรัญญา ทำห้อง

ผลการระดมความหมายของยุทธธรรมชุมชนคือ

- การยุติปัญหาและก่อให้เกิดความเป็นธรรมในชุมชน โดยชุมชนเป็นผู้แก้ปัญหาภายในชุมชนเอง และทำให้เกิดความเป็นธรรม ความพึงพอใจทุกฝ่ายโดยจะต้องอยู่ภายใต้กติกาของชุมชนนั้นๆ

มีความหมายและสำคัญต่อสถานการณ์ของชาติอย่างไร

- สถานการณ์ของชาติในตอนนี้เกิดการแบ่งแยกฝ่าย/ขาดความสามัคคี แย่งชิงอำนาจ/ทำร้ายฆ่าฟันกัน ทำให้สถาบันชาติ ศาสนา กษัตริย์ ประชาชนเดือดร้อน ซึ่งหากทุกพื้นที่มีศูนย์ยุทธธรรมชุมชน ช่วยแก้ปัญหาและสร้างความเข้าใจเพื่อลด

ความขัดแย้งและความเห็นที่แตกต่างให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขก็จะช่วยแก้ปัญหา
สถานการณ์ระดับชาติได้ด้วย

ทำไมชาวบ้านจึงสนใจเข้ามาหาคนทำงานยุติธรรมชุมชนมากขึ้น

- สามารถแก้ปัญหาให้ชาวบ้านได้ โดยมีค่าใช้จ่ายน้อยหรือไม่มีค่าใช้จ่ายเลย
ประหยัดเวลา หลังจากแก้ปัญหาแล้วแต่ละฝ่ายยังรัก สามัคคีกันเหมือนเดิม ไม่
ต้องขึ้นโรงขึ้นศาล ใช้เวลาน้อย ขณะที่กระบวนการของศาลหรือโรงพักมี
ค่าใช้จ่ายมาก ใช้เวลานาน
- การจัดการไม่มีแพ้-มีชนะ ไม่โกรธเคืองกัน อยู่ร่วมกันได้ต่อไป เน้นความรักความ
เป็นพี่น้อง จรวยเท่าเทียมกัน ทำให้เกิดความรักความสามัคคี

ตัวท่านได้ทำอะไรบ้างที่ทำให้ชาวบ้านได้มาหา

- เป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งเรื่องความประพฤติ ความเป็นอยู่
- เป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือ (5 ส 1 ซ)
- สุภาพ สุจริต สุขุม สังกะสี สม่าเสมอ และชัดเจน
- ทำงานเป็นกลุ่มเป็นทีม
- สนใจ ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเสมอ
- สร้างผลงานเป็นที่ประจักษ์
- นำเสนอผลงานให้ชุมชนรู้
- มีความจริงใจ จริงจัง

วันที่ 28 ช่วงเช้า

เช้านี้ก่อนเริ่มกิจกรรมอ.ชัยวัฒน์ได้ให้เครือข่ายนั่งฟังดนตรีรณรงค์ แล้วบอกให้ทำใจให้
สบาย จากนั้นได้ให้พี่เลี้ยงสะท้อนสิ่งที่เห็นจากเมื่อวาน

กิจกรรมถอดบทเรียนช่วงที่ 2

โดย อ.ชัยวัฒน์

โจทย์

1. ถ้าท่านไปช่วยสอนและแนะนำทีมวิจัยชาวบ้านที่อื่นๆ ให้ทำงานยุติธรรมชุมชน
อย่างมีประสิทธิภาพ ท่านจะแนะนำอะไรให้เขาบ้าง? บอกมาเป็นข้อๆ หรือวิธีการที่
เป็นขั้นเป็นตอนที่ละก้าว
2. ทุกๆ ก้าวหรือแต่ละขั้นตอนต้องอธิบายให้เหตุผลด้วยว่า “ทำไมต้องทำแบบนี้”

วิธีการ

- แบ่งกลุ่มย่อยทีมวิจัยกลุ่มละ 4 คน คละพื้นที่และหญิงชาย
- มีพี่เลี้ยง 2 คนประจำกลุ่มย่อย

ตัวอย่างผลการระดมกลุ่มย่อย

ขั้นตอน/วิธีการ	เหตุ-ผล
1.หาข้อมูลเบื้องต้น ทีมวิจัยเดิมลงพื้นที่พูดคุยกับผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ชาวบ้าน เกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งที่ผ่านมา/เรื่องทั่วไป บันทึกเป็นข้อมูลของตนเอง	- เพื่อสร้างความสัมพันธ์/ความไว้วางใจ - เพื่อให้ได้ข้อมูลเบื้องต้น - เพื่อจุดประกายความคิดอยากจะทำเรื่องยุติธรรมชุมชน เป็นการชักชวนคนเพิ่ม
2. เตรียมหาคน โดยแนะนำวิธีการสรรหาคน/ทีม ชักชวนผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ชาวบ้านที่สนใจเข้าร่วม (หาตัวแทนแต่ละหมู่บ้านเข้าร่วม)	- เลือกผู้นำชุมชน เพราะเป็นบทบาทที่ทำอยู่แล้ว/ เมื่อมีปัญหาชาวบ้านมักมาหาผู้นำ - การทำงานเป็นกลุ่ม รวมกลุ่ม ทำให้มีเพื่อนช่วย คิดมองเห็นปัญหาและการแก้ไขได้มากขึ้น
3.เตรียมความพร้อม -ชี้แจงบทบาทหน้าที่ของคณะทำงาน -คัดเลือกคณะทำงาน โดยเสนอชื่อและให้ที่ประชุมพิจารณา -ให้ความรู้แก่คณะทำงานเกี่ยวกับกฎหมายเบื้องต้น -กำหนดที่ทำการศูนย์ฯ	- เพื่อทำความเข้าใจและมีแนวทางทำงานไปในทิศทางเดียวกัน - เพื่อให้ได้คนทำงานที่เหมาะสม - เพื่อนำความรู้ไปใช้ในการจัดการปัญหา แก้ปัญหาของชุมชน -เพื่อให้มีจุดศูนย์รวม เป็นศูนย์เรียนรู้ในการ จัดเก็บเอกสาร ประชุม ติดตามประสานงาน
4.เปิดเวทีระดับหมู่บ้าน/ตำบล -ประชาสัมพันธ์ศูนย์ฯ/ภารกิจ/บทบาทหน้าที่/ แนะนำกรรมการ -เชิญชาวบ้านเข้าร่วม เชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วม	- เพื่อให้ชาวบ้านรู้จักกรรมการฯและจุดประสงค์ การตั้งศูนย์ฯ -ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับรู้และเพื่อสร้างความ เชื่อถือในคณะทำงาน
5.นำประเด็นปัญหาที่มีอยู่เข้าที่ประชุม -วิเคราะห์หาทางออก/ลงพื้นที่ไกล่เกลี่ย/ บันทึก โดยทีมวิจัยเดิมเป็นพี่เลี้ยง	-ทดลองปฏิบัติจริง
6.จัดประชุมประจำเดือน	-เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล เติมความรู้ประสบการณ์
7.จัดเวทีเพื่อเติมความรู้ -เติมความรู้ด้านกฎหมาย ประชุมสังเคราะห์ ระหว่างหมู่บ้าน	-เพื่อพัฒนาศักยภาพ

หลังจากที่ระดมกลุ่มย่อยเสร็จ อ.ชัยวัฒน์ ให้แต่ละกลุ่มเอากะดาษชาร์ตมาวางเรียงกันในห้อง เพื่อให้เครือข่ายมีโอกาสนำผลการระดมของกลุ่มอื่นๆด้วย จากนั้นก็พักรับประทานอาหารเย็น และทำกิจกรรมพูดคุยสะท้อนความสามารถที่เพิ่มมากขึ้นในช่วงค่ำ

วันที่ 29 ช่วงเช้า

น้องฝ้ายให้แต่ละคนเขียนความรู้สึกที่มีต่อเครือข่ายคนอื่นๆ อาจจะเป็นการให้กำลังใจ การบอกข้อดีข้อเสียได้หมด

กิจกรรม: ถอดบทเรียนช่วงที่ 3

โดย อ.ชัยวัฒน์

โจทย์

1. “อุปสรรคที่พบบ่อยในการทำงานยุติธรรมชุมชนมีอะไรบ้าง?” แล้วให้เหตุผลว่าทำไมเรื่องนี้จึงเป็นอุปสรรค? แล้วมันส่งผลกระทบไปยังเรื่องใดบ้าง? (มองตั้งแต่เริ่มทำงานจนมาถึงวันนี้)
2. ข้อคิดในอนาคต (มองไปในวันข้างหน้า) จะมีอุปสรรคอะไรบ้างที่รออยู่?

วิธีการ

- แบ่งกลุ่มย่อยเป็น 4 กลุ่มที่มีวิจััยกลุ่มละ 4-5 คน
- มีพี่เลี้ยงประจำกลุ่มๆละ 2 คน

ตัวอย่างผลการระดม

1. อุปสรรคที่พบในการทำงานยุติธรรมชุมชน

- ขาดคนที่ตั้งใจ จริงใจ คนที่ทำตัวเหมาะสม คนเสียสละ ทำให้ไม่มีความน่าเชื่อถือ
- คนทำงานขาดความมั่นใจในตัวเอง ยังไม่เข้าใจภารกิจ ไม่รู้บทบาทหน้าที่ ไม่รู้จะทำอะไร มีหลายภารกิจ ไม่รู้จะเริ่มต้นอย่างไร มีหมวกหลายใบ ทำให้ไม่อยากทำงาน หรืออยากทำแต่ไม่รู้จะทำอะไร
- คนในชุมชนต้องคอยแต่ยุ่งเกี่ยวกับเรื่องครอบครัว ยาเสพติด เล่นการพนัน การเสพยา เสพธุรกิจ ทำให้คนไม่สนใจ ไม่มีเวลา ต้องดูแลครอบครัวก่อน
- เจ้าหน้าที่ราชการเป็นคนขายหอย เล่นไพ่ ไม่รู้หน้าที่ ไม่ทำงาน โก่งกิน คอรัปชั่นงบประมาณ ทำให้ประชาชนไม่ไว้วางใจเจ้าหน้าที่
- ประชาชนให้สินบนกับเจ้าหน้าที่ และประชาชนคิดว่าเงินช่วยได้
- ขาดทักษะในการเขียน เขียนไม่เป็น ขี้เกียจเขียน ไม่เห็นความสำคัญ ทำให้ไม่ได้ส่งงาน ไม่ได้บันทึก ขาดหลักฐาน
- ขาดการติดต่อกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ

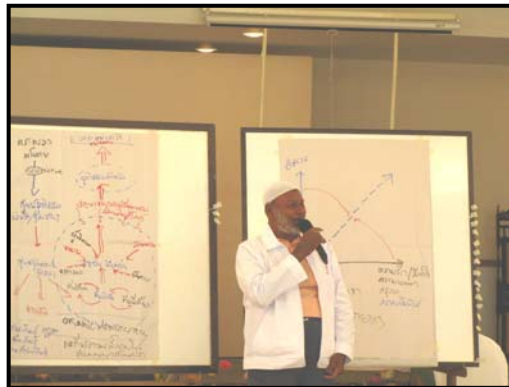
2. ข้อคิดในอนาคที่มีอุปสรรคใดบ้างที่รอเราอยู่

- การเลือกตั้ง เมื่อมีการเลือกตั้งใหม่มีผู้ได้รับเลือกตั้ง และผู้สอบตก มีการแข่งขันหาเสียง การซื้อเสียง ทำให้สมาชิกไม่ทำงาน ลาออก ไม่สนใจ ท้อ

- ผู้อาวุโสเกิดความแก่ชรา ล้มป่วยตายลงไปมาก ต้องสูญเสียคนเก่าๆที่มีความรู้ ประสบการณ์ในการทำงาน
- ทรัพยากรธรรมชาติที่ลดลง คนแย่งชิงกันมากขึ้น ทำให้เกิดความขัดแย้งของกลุ่ม สังคม
- ความเจริญ/การท่องเที่ยว เมื่อมีคนใหม่เข้ามาในพื้นที่ มีทุนจากภายนอก เกิดความขัดแย้งระหว่างคนเก่าคนใหม่ กลุ่มผลประโยชน์
- การศึกษา เด็กรุ่นใหม่มีการศึกษาสูง รู้จักผู้มีอำนาจ ไม่สนใจการไถ่เกสีย ขาดความเกรงใจ ขาดความสัมพันธ์กับชุมชน

หลังจากที่ระดมความคิดเห็นกลุ่มเรียบร้อยแล้ว อ.ชัยวัฒน์ได้ให้ทุกคนเดินอ่านของทุกกลุ่ม และฟังความคิดเห็นของพี่เลี้ยงว่าทั้งสามวันที่ผ่านมาเห็นอะไรบ้าง และนายโชติ อับดุลกะเดช ทีมวิจัยตำบลเกาะลิบงกล่าวปิดเวที

นายโชติกล่าวว่่างานที่เราทำอยู่นั้น อยู่บนการได้รับฉันทานุมัติจากชุมชน ดังนั้นเราต้องทำงานบนฐานของความซื่อสัตย์ เสียสละ และพยายามปรับปรุงงานของเราให้ดีขึ้น พระศาสนามอบอกว่าคำสอนที่ดีที่สุดก็คือการทำตัวของเราให้ดีที่สุด ขอเป็นกำลังใจให้ทุกท่าน และขอปิดการประชุมวันนี้เพียงเท่านี้

**ข้อมูลเรื่องราวการจัดการปัญหาความขัดแย้ง
ในชุมชนตำบลนาง**

บทนำ

ข้อมูลเรื่องราวการจัดการปัญหาความขัดแย้งทั้ง 44 เรื่อง ต่อไปนี้ เก็บและรวบรวมผ่านกิจกรรมการเก็บข้อมูลในโครงการ มีที่มาจากสองแหล่งด้วยกัน คือ มาจากบันทึกประสบการณ์การไกล่เกลี่ยของทีมีวิจัย และมาจากการลงเก็บข้อมูลเป็นทีมจากอดีตผู้นำหรือผู้อาวุโสในชุมชน อย่างไรก็ตามข้อมูลที่ได้อาจยังถือว่ามีความบกพร่องอยู่อีกมาก เนื่องจากยังไม่ได้ผ่านกระบวนการวิเคราะห์และเติมเต็มข้อมูลเช่นพื้นที่อื่น นอกจากนี้ข้อมูลชุดดังกล่าวเป็นข้อมูลที่เก็บและรวบรวมจากคำบอกเล่าของคนที่ไม่ได้เข้าไปไกล่เกลี่ยจัดการปัญหาเท่านั้น ไม่ได้มาจากปากของคู่กรณีทั้งสอง เนื่องด้วยข้อจำกัดอย่างหนึ่งของการเก็บข้อมูลที่ว่าทีมีวิจัยตำบลนางวที่เข้าร่วมกิจกรรมเก็บข้อมูลนั้นมีเพียงไม่กี่คน และไม่ได้มาจากทุกหมู่บ้าน การลงไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายอื่นที่ไม่ใช่อดีตผู้นำหรือผู้อาวุโสที่มีประสบการณ์ด้านการไกล่เกลี่ย อาทิ คู่กรณีที่เคยมีข้อขัดแย้ง หรือว่าคนที่เคยขึ้นโรงขึ้นศาลก็เป็นไปได้ยากเช่นกัน เนื่องจากไม่มีทีมีวิจัยในแต่ละหมู่บ้านที่ทำหน้าที่ประสานงานในส่วนนี้ ข้อมูลที่ได้มาจึงมีเพียงบันทึกประสบการณ์การไกล่เกลี่ยของทีมีวิจัยและประสบการณ์ของอดีตผู้นำและผู้อาวุโสในชุมชนเท่านั้น

แม้ว่าข้อมูลชุดดังกล่าวไม่ได้นำมาสร้างการเรียนรู้ให้กับทีมีวิจัยมากนัก เนื่องด้วยนางวได้ทำกิจกรรมแค่การเก็บบันทึกข้อมูลเท่านั้น การนำข้อมูลไปสร้างการเรียนรู้ให้กับทีมีวิจัยผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน หรือการสร้างการเรียนรู้ให้กับชาวบ้านหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผ่านการเข้าร่วมเวทีนำเสนอระดับหมู่บ้านหรือว่าตำบลจึงเป็นขั้นตอนที่ไม่ได้เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามข้อมูลที่ได้อาจไม่ได้สูญเสียเปล่า แม้ว่าจะไม่ได้ผ่านขั้นตอนที่คาดหวังว่าจะสร้างการเรียนรู้ หากแต่มีที่สำคัญกว่าคือ กระบวนการที่นำมาซึ่งข้อมูล ตรงนี้เองที่ทีมีวิจัยได้เรียนรู้การทำงานเป็นทีมผ่านการลงเก็บข้อมูลร่วมกัน ทั้งการแบ่งบทบาทภายในทีมที่เป็นโอกาสให้ทีมีวิจัยได้ฝึกฝนและพัฒนาทักษะการจดบันทึก การสัมภาษณ์ ตลอดจนการพูดคุยสื่อสารกับชาวบ้านในเรื่องของการเก็บข้อมูล ว่าเก็บไปทำไม และเพื่ออะไร รวมไปถึงจนถึงการเรียนรู้ประสบการณ์จากเจ้าของข้อมูลไปด้วย นี่เป็นสิ่งที่ได้เรียนรู้ระหว่างทางสำหรับทีมีวิจัยตำบลนางว ที่ถือเป็นกำไรหรือข้อได้เปรียบหนึ่งของนางวที่มีเหนือพื้นที่อื่นที่ไม่ได้ลงเก็บข้อมูลเป็นทีม นางวเป็นหนึ่งในไม่กี่พื้นที่ที่มีการลงเก็บข้อมูลเป็นทีมอย่างแท้จริง แม้ว่าจะเดินไปไม่ถึงจุดหมายร่วมเช่นพื้นที่อื่น หากแต่ระหว่างทางของนางวก็มีอะไรให้เก็บเกี่ยวเรียนรู้ไม่น้อยเลย

สำหรับการแยกประเด็นปัญหานั้นแม้ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในพื้นที่ แต่ข้อมูลที่ได้อีก 44 เรื่องของนางวก็มีความสำคัญเทียบเท่ากับอีกเก้าพื้นที่ในการนำมาทำฐานข้อมูลในภาพรวมทั้ง 10 พื้นที่ที่ทำโครงการ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการนำเสนอเวทีระดับจังหวัด การแบ่งประเด็นปัญหาจึงยึดตามสภาพปัญหาที่ปรากฏในเรื่องราวที่บันทึกเป็นสำคัญเฉกเช่นพื้นที่อื่น หากพบความบกพร่องในเรื่องราวที่จะอ่านต่อไปนี้ จงใช้ใจที่เปิดกว้างของผู้อ่านมองข้ามไป แล้วท่านจะพบว่าแท้จริงแล้วในความบกพร่องเหล่านั้นมีความสมบูรณ์ซุกซ่อนอยู่

ทีมวิจัยตำบลนาง

ประเด็นปัญหาตำบลนาง ทั้งหมด 44 เรื่อง

1. ปัญหาที่ดิน	18	เรื่อง
2. ปัญหาหลักขโมย	9	เรื่อง
3. ปัญหาสัตว์เลี้ยว	8	เรื่อง
4. ปัญหาทะเลาะวิวาท/ทำร้ายร่างกาย	4	เรื่อง
5. ปัญหาอื่นๆ	2	เรื่อง
6. ปัญหาอุบัติเหตุ	1	เรื่อง
7. ปัญหาการผิดสัญญา	1	เรื่อง
8. ปัญหาขี้สาก	1	เรื่อง

รวมทั้งหมด 44 เรื่อง

ประเด็นปัญหา	จำนวนเรื่อง	จัดการจบในชุมชน	จัดการจบที่โรงพัก/อำเภอ	ชั้นศาล	หมายเหตุ
1.ปัญหาเกี่ยวกับที่ดิน	18	16	1	-	ไม่สำเร็จ 1 เรื่อง
2.ปัญหาหลักขโมย	9	8	-	1	
3.ปัญหาสัตว์เลี้ยวทำลายทรัพย์สิน	8	7	-	-	อยู่ระหว่างดำเนินการ 1 เรื่อง
4.ปัญหาทะเลาะวิวาท/ทำร้ายร่างกาย	4	3	1	-	
5.ปัญหาอื่นๆ	2	1	-	-	อยู่ระหว่างดำเนินการ 1 เรื่อง
6. ปัญหาอุบัติเหตุ	1	1	-	-	
7.ปัญหาการผิดสัญญา	1	1	-	-	
8.ปัญหาขี้สาก	1	1	-	-	
รวมทั้งหมด	44	38	2	1	3
	คิดเป็น 100 %	คิดเป็น 86. 36%	คิดเป็น 4. 54%	คิดเป็น 2. 27%	คิดเป็น 6. 81%

1. ขัดแย้งเรื่องที่ดิน

โดยนายสัญญา เอี่ยมอักษร ทิมวิชัยตำบลนาง

เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2551 เวลาประมาณบ่ายโมง มีการขัดแย้งเรื่องอาณาเขตที่อยู่อาศัย ซึ่งมีนายยศกร อ่อนชื่นจิตร อยู่บ้านเลขที่ 9 ม.1 ต.นาง อ.ห้วยยอด จ.ตรัง เป็นผู้ร้องทุกข์ว่านางติ่ม บรรจงการ บ้านเลขที่ 29 ม.1 ต.นาง อ.ห้วยยอด จ.ตรัง ซึ่งเป็นผู้คัดค้านเรื่อง การปลูกสร้างการก่อกั้นกำแพงระหว่างอาณาเขตถนน มาร้องเรียนกับข้าพเจ้าซึ่งมีตำแหน่งในชุมชนคือ ผู้ช่วยกำนันและรองประธานศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลนาง

ตอนนั้นมีนายยศกร อ่อนชื่นจิตร โทรศัพท์ไปบอกกำนันตำบลนาง คือ นายบัณฑิต รongพล เพื่อมาคุย ในขณะเดียวกันนั้นนายบัณฑิต รongพล กำนันตำบลนาง ได้โทรศัพท์มาบอกกระผม (นายสัญญา เอี่ยมอักษร) ให้ช่วยคุยเรื่องนั้นแทนท่าน เมื่อได้รับโทรศัพท์จากกำนัน ผมก็รีบมาที่เกิดเหตุทันที พอมาถึงบ้านนางติ่ม บรรจงการ ก็มีนางติ่ม บรรจงการ พร้อมคู่กรณี คือนายยศกร อ่อนชื่นจิตร มีคนงานก่อสร้างของนายยศกร อ่อนชื่นจิตร รวมแล้วประมาณ 5-6 คน ผมได้ถามนางติ่ม บรรจงการ ว่าเดิมทีนั้นแปลงนั้นเป็นของใคร นางติ่มบอกว่าโดยที่จริงแล้วประมาณ 20 ปีก่อนที่ดินแปลงนั้นเป็นของนางติ่มเอง ส่วนนายยศกร อ่อนชื่นจิตรนั้นมาซื้อต่อนางติ่มทีหลัง ที่ดินแปลงนั้นประมาณ 30 ไร่เศษ แต่นายยศกร ขอซื้อเพียง 3 ไร่ เพื่อเป็นที่อยู่อาศัย หลังจากนั้นตนเองก็ได้ตกลงขายให้นายยศกร จำนวน 3 ไร่ ตามที่นายยศกรขอ

หลังจากนั้นข้าพเจ้าก็ถามนางติ่มว่า ว่ามีหลักฐานที่ดินหรือไม่ ถ้ามีขอดูหน่อย นางติ่มก็บอกทันทีว่ามีเป็นโฉนดแต่ตอนนี้ไม่มีอยู่ จำนองอยู่ธนาคาร แต่ตอนนี้ตนได้เซ็นแล้วแบ่งให้นายยศกร 3 ไร่จริง อยู่ต่อมานายยศกรก็ได้ปลูกบ้านเรือนที่อยู่อาศัย อยู่ได้ประมาณ 10 ปีเศษ จนมาถึงปัจจุบันนี้ นายยศกร ต้องการก่อกำแพงกั้นเขตแดนระหว่างบ้านนายยศกร และบ้านนางติ่ม แต่นางติ่มไม่ยอม โดยอ้างว่านายยศกร กั้นกำแพงล้ำอาณาเขตเข้ามาในเขตของตน เรื่องขัดแย้งเลยเกิดขึ้นตามที่ตนได้เล่ามานี้

พอนางติ่มพูดจบ ข้าพเจ้าก็ถามนางติ่มว่าจะเอาแบบไหนกันดี ข้าพเจ้าพร้อมจะรับฟังให้ความยุติธรรมอย่างแน่นอน นางติ่มไม่ยอมพูดขึ้นว่า ให้ที่ดินขึ้นมาจัดเนื้อที่ของนายยศกรใหม่อีกที ทันใดนั้นข้าพเจ้ารู้่านางติ่มเป็นคนที่เห็นแก่เงินสักนิดหนึ่ง ก็พูดขึ้นว่ายายครับยายฟังผมก่อน ยายรู้หรือเปล่าว่าถ้าพนักงานที่ดินขึ้นมานั้น ยายต้องจ่ายเงินค่าเดินทาง ค่าแรงของพนักงานที่ดินเอง ประมาณ 2-3 พัน แต่หากยายใจเย็นๆ เราพูดคุยกันเองผมคิดว่าจะดีกว่า ยายติ่มได้ฟังเช่นนั้นก็หยุดนิ่ง แล้วก็พูดน้ำเสียงเบาๆใส่หูข้าพเจ้า ว่าแล้วลูกจะว่าอย่างไร ในความรู้สึกหลายคนที่ตรงนั้นคิดเหมือนกันหมดว่า ยายติ่มเริ่มใจอ่อนแล้ว ข้าพเจ้าก็ได้โอกาสตอนยายติ่มใจอ่อน ก็เลยพูดขึ้นว่า เอาแบบนี้ไหมยาย เตี่ยยายนำผมไปที่หลักเขตแดนทั้งสองหลัก เตี่ยผมจะชักเชือกให้ยายได้เห็น ว่ามันเข้าออกกันแบบไหน หลังจากนั้นยายติ่มพร้อมนายยศกร มายินดูข้าพเจ้าชักเชือก พอถึงเชือกเรียบริบย่อย ยายติ่มไม่ยอม เพราะมีต้นหมาก 3 ต้น ต้น

มะพร้าว 3 ต้น ที่ยายปลูกนั้นพอถึงเชือกแล้วต้นไม้เหล่านั้นไปติดอยู่ในที่ของนายศรจนหมด ยายติ่มหาว่านายศร เลื่อนหลักเขต แต่นายศรหาว่ายายติ่มปลูกเข้ามาในของตนเอง เกียวกันพักใหญ่หาข้อสรุปไม่ได้ ข้าพเจ้าก็เลยตัดสินใจเพราะเห็นว่าเรื่องมันบานปลายแน่นอนถ้าขึ้นปล่อยเฉยอยู่แบบนี้ ข้าพเจ้าเองขออนุญาตชาวบ้านที่ม้ายืนมองดู ว่าต้องการขอตัวนางติ่มไปพูดตามลำพังสองต่อสอง หลังจากนั้นข้าพเจ้าก็ได้พานางติ่มมาคุยกันสองคนว่า ยายปลูกต้นไม้จริงหรือ ยายติ่มบอกว่าจริง ถ้าแบบนั้นผมจะขอยายว่าเอาแบบนี้ ถ้ายายปลูกจริง นายศรก็บอกว่ายายปลูกจริง แต่ยายติ่มปลูกแล้วเดินเข้าไปเอง ถ้าทั้งสองฝ่ายยืนยันว่า ยายติ่มปลูกต้นไม้จริง ผมขอรองยายได้หรือเปล่าว่าจะพูดให้ศรเสียค่าแรงที่ยายปลูกต้นไม้ให้ นายศรเป็นเจ้าของต้นไม้แต่ต้องเสียค่าแรงที่ยายปลูกสัก 2,000 บาท ยายติ่มได้ฟังก็ตอบตกลงทันที จากนั้นข้าพเจ้าก็เรียกนายศรมาเล่าให้ฟัง นายศรก็เห็นด้วย หลังจากนั้นทั้งสองฝ่ายก็ได้คุยตกลงกันเป็นที่เรียบร้อย

เรื่องนี้เกิดขึ้นเนื่องจากทั้งสองฝ่ายปล่อยเฉย นายศรน่าจะขัดขวางตอนที่ยายติ่มปลูกต้นไม้ตอนแรก ปล่อยให้ต้นไม้ใหญ่โตมาถึง 4-5 ปี ส่วนยายติ่มก็อาจคิดว่าเมื่อปลูกต้นไม้ใหญ่แล้วตนเองต้องได้เป็นเจ้าของ

สำหรับวิธีการไกล่เกลี่ยใช้การศึกษานิสัยคนที่เราจะไปพูดว่าเขาเป็นคนนิสัยอย่างไร และต้องมีสติอย่าใจร้อน ต้องสร้างความเชื่อถือให้กับคนที่เราจะไปไกล่เกลี่ย และเป็นธรรมชาติของคนส่วนใหญ่ เมื่อเราพูดให้มีเหตุมีผล เรื่องบางเรื่องต้องมีที่จบอย่างแน่นอน เราเองต้องเน้นเรื่องที่เคยมีความดีต่อกันในอดีตให้มากๆ

2. เรื่องทะเลาะวิวาท

โดยนายแจ่ม ประมวลศิลป์ ทีมวิจัยตำบลนาง

เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2551 ที่ค่ายมวยโรงเรียนบ้านไสบ่อ มีนายคมอาวุธ นายนิวัฒน์และนายจะ ปกติที่ค่ายมวยบ้านไสบ่อตอนเย็นจะมีนักกีฬามวยไทยมาฝึกซ้อมกันอยู่เป็นประจำ แต่ก่อนที่อาจารย์มวยจะมาถึง นักมวยก็จะมารออาจารย์อยู่ที่ค่ายมวยก่อน ปกตินายคมอาวุธกับนายนิวัฒน์ก็ล้อเล่นกันอยู่ประจำ แต่วันนี้นายนิวัฒน์เพิ่งต่อมวยในรายการที่ผ่านมาแล้วแพ้ แต่นายคมอาวุธต่อแล้วแพ้ ล้อกันไปล้อกันมานานายนิวัฒน์โกรธขึ้นเสียงกับนายคมอาวุธ จนเข้ามาชกต่อยกัน มีนายดำ หนูเพ็ง ซึ่งอยู่ในเหตุการณ์ก็รีบโทรศัพท์มาบอกผู้ใหญ่แจ่ม ประมวลศิลป์ ผู้ใหญ่ก็รีบไปที่เกิดเหตุปรากฏว่าตอนที่ผู้ใหญ่เดินทางมาระหว่างทางได้เจอกับนายคมอาวุธ

ผู้ใหญ่ได้ถามนายคมอาวุธว่ามีคนโทรมาบอกตนว่าพวกมึงรบกัน นายคมอาวุธก็ได้เล่าเรื่องให้ผู้ใหญ่ฟังว่าตนทะเลาะกับนายนิวัฒน์ แต่มีน้องนายนิวัฒน์อยู่ด้วยคือนายจะ จะมารบตนเลยวีน

หลังจากนั้นนายแจ่มก็พานายคมอาวุธไปที่อาจารย์มวยไทย คือ นายมนูญ แคล้วกล้า และได้พากันไปที่ค่ายมวย ไปถึงค่ายมวยได้เจอกับนายนิวัฒน์และนายจะน้องชาย นายธรรมมนูญ/มนูญ อาจารย์มวยก็พูดคำว่าเหมือนหมากินข้าวกันอยู่ทุกวัน มารบกันไม่อายุคนเสีย ชื่อค่ายมวยที่ชาวบ้านช่วยกันสละเงินทองเพื่อให้ลูกหลานได้ฝึกกีฬา เป็นหน้าตาของชาวบ้านไส

บ่อมาหลายปี มาเชื่อมกับรุ่นพวกมึง 2-3 คน ทั้งสามคนได้ฟังก็นั่งเงียบ นายมนูญก็บอกให้กลับบ้าน

แต่พอตอนรุ่งของอีกวันเวลา 04.00 น. มีนายคมอาวุธขับรถเครื่อง นายสมชายเห็นแล้วก็ได้ยินเสียงนายคมอาวุธพูดว่าจะยิงนายนิวัฒน์ให้ตาย เพราะนายสมชายกิริยาอยู่ข้างบ้านนายนิวัฒน์ รู้จักแล้วก็จำเสียงรถที่นายคมอาวุธขี่ได้ นอกจากนี้ยังจำเสียงนายคมอาวุธได้เพราะเป็นเด็กใกล้บ้านเห็นกันอยู่ทุกวัน

ตอนเช้านายสมชายได้โทรศัพท์มาบอกนายแจลัม ผู้ใหญ่บ้าน ไม่นานนายนิวัฒน์ก็มาที่บ้านของนายแจลัม นายแจลัมได้พูดกับนายนิวัฒน์และนายสมชายว่า นายสมชายกล้าเป็นพยานให้นายนิวัฒน์ไหม ถ้าหากตนไปพยานายคมอาวุธมาพูดกันต่อหน้า นายสมชายรับปากบอกว่าตนเองไม่กลัว หลังจากนั้นผู้ใหญ่ได้โทรหานายชวน ศรีไทย ซึ่งเป็นผู้ช่วยของตนให้ไปพาตัวนายคมอาวุธมาที่บ้านของตน

เมื่อ 3 คน คือ นายคมอาวุธ นายนิวัฒน์ และนายสมชายพยานที่รู้เห็นมาอยู่ร่วมกันแล้ว ผู้ใหญ่ก็พูดแบบเด็ดขาดขึ้นว่า เมื่อวานได้คุยกันจบแล้ว รับปากแล้วแต่นายคมอาวุธไม่รักษาคำพูด ยังทำเรื่องแบบนี้ขึ้นอีก นายคมอาวุธพูดขึ้นว่าผมไม่รู้เรื่องผมไม่ทำอะไรที่ นายสมชายพูดขึ้นว่ามึงจะทำอะไรกูก็เรื่องของมึงแต่แรกแล้ว เพราะกูจำเสียงมึงกับเสียงรถมึงได้ ตอนที่มึงโก (ตะโกน) จะยิงนายนิวัฒน์ให้ตาย นายคมอาวุธก็เงียบเพราะนายสมชายขู่ เป็นคนรู้จักตนจริง

หลังจากนั้นผู้ใหญ่ก็พูดขึ้นว่าใครผิดใครถูกไม่เกี่ยว ต่อไปนี้คือ นายนิวัฒน์ นายคมอาวุธ นายจะ น้องชาย และนายสมชายเป็นผู้หวังดีเพื่อช่วยเหลือคนอื่นที่ขัดแย้งกันให้ปัญหาคลี่คลายขึ้น ใครทำอะไรนายสมชายตนไม่ยอมเด็ดขาด

ส่วน 3 คนนั้นผู้ใหญ่บันทึกแล้วให้ลงชื่อ แล้วก็พูดว่าต่อไปถ้ามีเรื่องเกิดขึ้นอีกตนไม่ยอมจะนำตัวโรงพัก เพื่อดำเนินคดีตามกฎหมาย 3 คนได้ฟังก็รับปาก อยู่ต่อมาจนถึงวันที่เก็บข้อมูลนี้เรื่องก็เงียบหายไป ไม่มีเรื่องอะไรหลังจากนั้น

3. เรื่องวิวชนเข้าบ้าน

โดยนายแจลัม ประมวลศิลป์ ทีมวิจัยตำบลนาง

นาย ก เจ้าของวัว นาย ข เจ้าของบ้าน ซึ่งวัวนาย ก ได้เข้ามาในบริเวณบ้านของนาย ข อยู่เป็นประจำ นาย ข ไล่วัวอยู่บ่อย ให้นาย ก ผูกบังนาย ก ก็ไม่ยอมผูก

อยู่มาวันหนึ่งอารมณ์ของนาย ข ก็อารมณ์เสีย เพราะมีวัวชนเข้ามาอยู่ในบ้าน 4 ตัว นาย ข ล่ามวัวไปพลงก็ดำไปพลง ก็ล่ามวัวไปถึงบ้านนาย ก ก็พบนาย ก ก็เกิดด่ากันแล้วก็ทะเลาะกัน (ไม่ทราบเหตุการณ์หลังจากนี้เป็นอย่างไร เพราะตัวอักษรไม่ชัดเจน และไม่ได้นำข้อมูลกลับไปเพิ่มเติม)

4. เรื่องขู่สาว

โดยนายแจลัม ประมวลศิลป์ ทีมวิจัยตำบลนาง

ด้วยนางสาวอรุมา ดั่งนุ้ย อยู่บ้านเลขที่ 132 ม.8 ต.น้ำผุด อ.ละงู จ.สตูล ได้มากินอยู่กับนายนราศักดิ์ พงษ์รักษา ในวันที่ 13 ตุลาคม 2551 มาอยู่บ้านเลขที่ 108 ม.2 ต.นาง อ.ห้วยยอด จ.ตรัง

พมฐานะผู้ใหญ่บ้านนายแฉล้ม ประมวลศิลป์ ได้สอบถามปากคำแล้วว่า นางสาวอรุมา ด้วงนัย ได้ความว่าตั้งใจจริงและเต็มใจมาอยู่จริง โดยนายนราศักดิ์ พงษ์รักษา ไม่ได้หลอกลวง มา ไม่ได้บังคับขู่เข็ญเป็นอย่างไร สิ่งที่ดีติดตัวมากับนางสาวอรุมา ด้วงนัย คือผ้าสีชุด เงินหนึ่ง ร้อยบาท จึงบันทึกไว้เป็นหลักฐาน

5. เรื่องแนวเขตแดน

โดยที่มวิชัยตำบลนาง

เกิดขึ้นเมื่อประมาณเดือนมิถุนายน พ.ศ.2546 บ้านหนองเนียงแตก หมู่ที่ 8 ต.นาง อ. ห้วยยอด จ.ตรัง ระหว่างนายควง ศิริรักษ์ อยู่บ้านเลขที่ 79 ม.8 ต.นาง กับนายสมนึก จันทรประกอบ บ้านเลขที่ 63 ม.8 ต.นาง ซึ่งมีที่ดินติดต่อกันเป็นที่ดินเศษดินจากการตัดถนน ผ่าน อยู่มาวันหนึ่งนายควง ศิริรักษ์ ได้ไปทำการปลูกกิ่งพันธุ์ยางพารา ซึ่งคิดว่าเป็นที่ดินของตนเองที่เหลือจากการตัดถนน แต่เมื่อปลูกลงไปแล้วนายสมนึก จันทรประกอบ เห็นว่าที่ดินตรง นั้นเป็นดินของตน และคิดว่าที่ดินของนายควง ศิริรักษ์ ทำถนนไปหมดแล้ว จึงได้มีปากเสียง กันขึ้นโดยตกลงกันไม่ได้ นายควง ศิริรักษ์ จึงได้แจ้งให้ผู้ใหญ่บ้านทราบ เมื่อทราบแล้ว ผู้ใหญ่บ้านก็ได้มาดูที่เกิดเหตุโดยให้ทั้งสองฝ่ายมาชี้แจงถึงเรื่องที่มีปากเสียงกัน และเป็นคนกลาง แนวเขตโดยอ้างถึงแนวเขตแดนก่อนที่ถนนไม่ตัดผ่านโดยถามทั้งสองฝ่ายว่าเห็นด้วยหรือไม่ ฝ่าย นายควง ศิริรักษ์ ยินยอมตามที่ผู้ใหญ่หาแนวเขตให้ ส่วนนายสมนึก จันทรประกอบ บอกว่า ตามใจผู้ใหญ่ ว่าแล้วได้ปักหลักกันเป็นแนวเขตไว้ เมื่อตกลงกันได้แล้วนายควง ศิริรักษ์ ก็ทำรั้ว กับลวดหนามตามที่ผู้ใหญ่บอก หลังจากนั้นเสร็จประมาณ 2 วันลวดหนามทั้งหมดถูกทำลายตัด ขาดทั้งหมด นายควง ศิริรักษ์มาเห็นจึงนึกว่านายสมนึกเป็นคนทำ และเคยมีปากเสียงกันมา ก่อน นายควง ศิริรักษ์ จึงได้ไปแจ้งความไว้ที่ สภ.อ.ห้วยยอด ว่านายสมนึก จันทรประกอบไป ทำลายทรัพย์สินของตนเสียหายโดยแอบตัดลวดหนามในเวลากลางคืน เมื่อได้รับแจ้งแล้วตำรวจ ได้เรียกนายสมนึกมาสอบสวนข้อเท็จจริงและหาพยานหลักฐานโดยใช้เวลาในการตัดสินสอบสวน ประมาณ 18 วัน จนนายสมนึกยอมรับว่าได้ทำลายลวดหนามจริง โดยอ้างว่าที่นายควงกันลวด หนามนั้นเป็นที่ดินของตนเอง ทางสภ.อ.ห้วยยอดได้ชดเชยเทียบปรับค่าเสียหายจากนายสมนึก ให้กับนาย ศิริรักษ์เป็นเงิน 2,000 บาท และให้สิ้นสุดการแจ้งความการทำลายทรัพย์สินตั้งแต่นั้นวันนี้ ส่วนเรื่องที่ดินตรงนั้นจะเป็นของใครนั้นให้มาตกลงกันเอง

หลังจากนั้นนายควง ศิริรักษ์ ได้นำเรื่องไปแจ้งให้กำนันบันทึก รองผลทราบ หลังจาก ได้รับแจ้งแล้วกำนันได้ลงไปพบผู้ใหญ่ผู้ช่วยในที่เกิดเหตุและได้ปรึกษาหารือกับผู้ใหญ่ว่าจะต้องหา บุคคลที่รู้เรื่องในดินแปลงนี้ และได้เชิญนายทวน อินทรอักษร ซึ่งเป็นเจ้าของดินเดิม นายเชียร รอดทุกข์ และนายทอง อินทรอักษร ซึ่งเป็นคนเก่าแก่ที่อยู่ไม่ไกลที่เกิดเหตุ เพื่อมาชี้แนวเขตที่มีปัญหาและเชิญทั้งสองฝ่ายมาพร้อมกัน หลังจากทุกคนมาพร้อมกันแล้ว กำนันได้ถามถึงแนว เขตเดิมแต่เนื่องจากแนวเขตเดิมถูกทำลายและตัดถนนผ่านไปแล้ว จึงไม่สามารถชี้ให้ชัดเจนได้ และมีการถกเถียงกันกำนันได้เสนอว่าถ้าตกลงกันไม่ได้เอาแบบนี้ได้หรือไม่ คือ เนื้อที่จาก ทั้งหมดให้เป็นดินสาธารณะประโยชน์ของหมู่บ้านไปสัก 18 เมตร (หน้าถนน) แล้วที่เหลือให้ แบ่งกันคนละครึ่ง ไม่ทราบว่ทั้งสองฝ่ายเห็นด้วยหรือไม่ ทั้งสองฝ่ายเห็นด้วยและยินยอมตาม

ข้อเสนอของกำนัน และได้วัดที่ดินให้ใช้เป็นสาธารณะประโยชน์ 15 เมตร แล้วที่เหลือให้แบ่งเป็น 2 ส่วนเท่าๆกัน แล้วได้ลงหลักปักเขตอย่างชัดเจน ทั้งสองฝ่ายจนทุกวันนี้ทั้งสองฝ่ายได้ประโยชน์ในที่ดินดังกล่าวอย่างเข้าอกเข้าใจด้วยดีตลอดมา สรุปว่า ตกลงกันไม่ได้เลยให้ใช้เป็นสาธารณะไป 15 เมตร

6. เรื่องหมูขี้พริ้ว

โดยที่มวิจัยตำบลนาง

นางแมว (นามสมมติ) เลี้ยงหมูพื้นเมือง (หมูขี้พริ้ว) เพศเมีย 2 ตัว มีลูกหมูตัวเล็กๆอยู่หนึ่งครอก โดยเลี้ยงแบบปล่อยให้หากินไปทั่ว ตอนเย็นๆก็นำเข้าคอกให้กินหยวก กินบอน กินเศษข้าวต้มไปตามอัตรภาพ โดยคอกที่ทำก็จะทำแบบชั่วคราวหมูจะเข้าออกเมื่อไหร่ก็ได้ ที่ริมบ้านติดกัน นางเหลียง (นามสมมติ) ได้ปลูกมันหลา(มัน) มันเทศ(มันสำปะหลัง) ไว้ตามที่ดินเปล่าข้างหลังบ้าน (คือที่ว่าตรงไหนก็ปลูกตรงนั้น ไม่เป็นแถวเป็นแนว) เมื่อหมูเข้ามาในสวนหลังบ้านนางเหลียง ก็จะหากินโดยพบเจอมันเทศก็กินเถา ขุดคุ้ยหัวมันเทศขึ้นมากิน จนสวนเป็นหลุม เมื่อนางเหลียงพบเข้าครั้งที่หนึ่งก็ไปบอกนางแมว นางแมวก็บอกว่า หมูมันไม่ไป ฉันทิ้งไว้ตลอด คอกก็มี นางแมวก็กลับ

ครั้งที่สองหมูก็เข้าไปอีก นางเหลียงก็ไปบอกนางแมวอีก นางแมวก็บอกว่าหมูฉันไม่ไปแน่ๆ นางเหลียงก็กลับบ้านอีกครั้ง

ครั้งที่สามหมูเข้าไปกินมันนางเหลียง นางเหลียงขว้างหมูด้วยมีดพริ้วโดนเข้าที่บริเวณส่วนท้าย (ข้างกัน) เป็นแผลเลือดไหล แล้วก็บอกนางแมวว่าหมูนางแมวเข้าไปกินมันที่บ้าน นางแมวก็ตอบเหมือนทุกครั้งคือหมูฉันขังมันไม่ไปไหนแน่ๆ นางเหลียงก็เดินกลับบ้านโดยไม่พูดอะไร ตกเย็นนางแมวเห็นมันท้ายหมูเลือดไหลเป็นแผลเหวอะหวะ ก็รีบไปที่บ้านนางเหลียง นางเหลียงก็บอกว่า เออ! ภูซัดกับพริ้วจริง นางแมวโกรธมากหาว่านางเหลียงกลั่นแกล้ง แอบไปทำร้ายหมูในคอก จึงเกิดการโต้เถียงกันขึ้น

นางแมวได้ไปตามผู้ช่วยไซ้ เพื่อแจ้งให้ทราบว่ามีหมูโดนทำร้าย ผู้ช่วยไซ้ได้ลงไปพื้นที่เพื่อคุยกับนางเหลียง นางเหลียงบอกว่าหมูมากินเถาของมันจริง มาดูรอยกินและรอยเลือดได้ มีร่องรอยเลือดหยดเป็นทางไปจากบ้านนางเหลียงไปคอกหมูนางแมว ผู้ช่วยไซ้จึงถามนางแมวว่า นางเหลียงเรียกค่าเสียหายจากต้นมันที่โดนหมูกินจะจ่ายเท่าไร นางแมวบอกว่าเสียให้ก็ได้แต่ต้องเรียกร้องค่าหมูด้วย เมื่อไปถามนางเหลียง นางเหลียงบอกว่าตนไม่จ่ายค่าหมู แต่ค่าผิที่เสียหายก็ไม่เรียกร้องเช่นกันให้มันจบไป แต่ให้ช่วยดูหมูด้วยก็แล้วกัน นางแมวบอกว่าตนก็ไม่เรียกร้องค่าหมูที่บาดเจ็บ เรื่องก็เลยจบลง และต่อมาไม่นานนางแมวก็ทำคอกหมูใหม่ และทำรั้วใหม่ไม่ให้หมูเข้าไปในบ้านนางเหลียงอีก

7. เรื่องที่ดิน

โดยที่มวิจัยตำบลนาง

นายจรัญได้ซื้อที่ดินจากหลวงเจียม เป็นสวนยางพาราพันธุ์พื้นเมืองในพื้นที่เชิงเขา (ควน) หลักฐานเป็นนส.3 และติดกับของนางหยอยซึ่งเป็นยางพาราเหมือนกัน และล้มต้นยางเพื่อปลูกใหม่โดยใช้เครื่องจักร คือรถแทรกเตอร์

นางหยอยได้มาหาผู้ช่วยไข่บอกว่านายจรัญ ปักรูล้ำเข้าไปในที่ดินของตน เมื่อไปที่เกิดเหตุ นายจรัญก็บอกว่าที่ดินของตนมีอาณาเขตตรงจุดนั้น ต่างคนต่างว่าตนเองเป็นฝ่ายถูก และต่างใช้อารมณ์กันถึงขั้นจะไล่ฟันกันด้วยมีดพร้า ผู้ช่วยไข่จึงบอกว่าผมมาเพื่อให้เรื่องมันจบ ถ้าไม่ฟังก็ทำไม่ได้และไม่รู้ว่ามีเนื้อที่เท่าไร เขตอยู่ที่ไหนหากจะวัดกันคงทำไม่ได้เอาเป็นว่าพຽ່ງนี้จะตามกำหนดให้มาคุยด้วย ถ้าไม่ตกลงก็ไปตามเจ้าหน้าที่มาจัดหรือฟ้องร้องกันเอง แต่จะเสียเงินเสียทองเท่าไรรຽ່งตนไม่รู้ด้วย

ຽ່ງขึ้นกำหนดพร้อมผู้ช่วยไข่ไปที่เกิดเหตุ พร้อมเจ้าของที่ดินทั้งสองฝ่าย แล้วกำหนดก็ถามว่าเมื่อก่อนใช้อะไรสังเกต ทั้งคู่ก็ชี้ต่อไม้ตอหนึ่งให้กำหนดดู กำหนดก็บอกว่าถ้าอย่างนั้นเว้นไว้ข้างละเมตร ทั้งสองฝ่ายจะว่าอย่างไร นางหยอยซึ่งเป็นลูกพี่ลูกน้องของกำหนดก็บอกว่าแล้วแต่กำหนดก็แล้วกัน นายจรัญจึงพูดว่า ผมจะว่าอย่างไรได้เอาตามนั้นก็ได้ เรื่องก็จบลงจนปัจจุบัน

8. เรื่องที่ดิน

โดยทีมวิจัยตำบลนาง

นายขวดและนายหลี่มีที่ดินเป็นป่าไผ่ (ป่าที่หนักรากทางแล้ว ไม่มีต้นไม้ใหญ่อยู่ มีไม้โตเร็วและหญ้าคาขึ้น) ซึ่งเป็นดินที่จับจองในตำบลนาง โดยนายหลี่เป็นคนถางที่ดินของนายหลี่ก่อน

นายขวดได้มาหาผู้ช่วยไข่บอกว่า นายหลี่ถางเข้ามาในเขตที่ดินของตน เมื่อผู้ช่วยไข่ไปดู พบว่าริมแดนของทั้งคู่เลี้ยวเป็นโค้งพระจันทร์ เลี้ยวไม่ตรง เมื่อถามทั้งคู่บอกว่า หัวที่ดินมีต้นมังคุด ท้ายเขตที่ดินมีต้นไม้ใหญ่อยู่เป็นเขตสัญลักษณ์ แต่ทั้งคู่เถียงกัน ไม่มีใครยอมใคร โดยที่นายหลี่ถือมีดพร้าอยู่ในมือ พุดไปก็ขยับมีดพร้าไป ผู้ช่วยไข่จึงบอกว่าหลี่ขอมีดพร้าให้ผมก่อน นายหลี่ก็ส่งมีดพร้าให้ ผู้ช่วยไข่จึงกล่าวเกลี้ยกล่อมว่าทั้งคู่ก็เป็นพี่น้องกัน แล้วก็บอกว่าที่ดินตรงนี้ตายไปก็เอาไปไม่ได้ อย่ามาขัดกันเลย เอาอย่างนี้ก็แล้วกันให้ซึ่งเชือกจากต้น (เรื่องยังไม่จบแต่ข้อมูลขาดหายไป)

9. เรื่องบุกรุกที่ดิน

โดยทีมวิจัยตำบลนาง

เหตุเกิดประมาณปี 2530 นางแดง มีสุข และนางเกลื้อม ทองบัว ได้ทะเลาะกันด้วยเรื่องเขตที่ดิน เนื่องจากมีปัญหาเล็กๆ คือ ก่อนหน้านั้นประมาณ 4 - 5 เดือน วัวของนางแดงจำนวน 1 ตัว หลุดออกจากเชือกที่มัดไว้ แล้วลงไปกินข้าวในนาของนางเกลื้อมที่เพิ่งแตกกออายุกล้าประมาณ 2 เดือน โดยวัวได้กินยอดข้าวไปจำนวนหนึ่ง นางเกลื้อมไม่ยอม จึงไปแจ้งผู้ใหญ่ประวิทย์ ผู้ใหญ่ประวิทย์ได้ลงพื้นที่ไปดูที่นาพบว่าวัวได้กินยอดข้าวจริง แต่ก็สามารถงอกใหม่ได้ และข้าวไม่เสียหายมาก จึงพากันไปหานางแดงเจ้าของวัวและพูดคุยกันชั่วครู่หนึ่ง นางเกลื้อมจึงยอมไม่เอาเรื่องนางแดง เนื่องจากรับรู้ยຽ່ງว่านางแดงเองลຽ່ງวัวไว้ทุกวัน ไม่ได้เลี้ยงแบบปล่อย และผู้ใหญ่ได้ขอรຽ່งอย่าได้เอาเรื่องรຽ່ງกันและข้าวเองก็ไม่ได้เสียหายมากสามารถงอกใหม่ได้

10. เรื่องที่เินดทำถนน

โดยทีมวิจัยตำบลนาง

เหตุการณ์เมื่อปี 2542 ซึ่งเป็นช่วงที่ทางราชการส่งเสริมให้ประชาชนทำโฉนดฟรีกับหน่วยออกโฉนดเคลื่อนที่ นายชุม อ่อนชื่นจิตรได้เป็นผู้นำเจ้าหน้าที่ออกรังวัดที่ดินในเขตตำบลนางเมื่อถึงรอบของนางแดง พลเดช อยู่ถ. 5 ต.นาง เป็นที่ดินสวนยางยังไม่เปิดกรีดอายุประมาณ 6 ปี แต่เนื่องจากสวนนางแดงมีที่ดินติดกับถนนดินแดงอยู่แล้ว ทางอบต. นำโดยนายชุมจึงได้ขอกันเขตที่ดินเพื่อจะขยายถนนในวันข้างหน้า โดยขอกันที่ดินไว้ 6 เมตร ซึ่งจะกินพื้นที่ที่มีต้นยางประมาณ 20 ต้น นางแดงรู้สึกเสียตายเลยไม่ให้และบอกว่าโฉนดก็ไม่ทำ

เนื่องจากที่ดินก่อนหน้านายชุมได้ขอกันแนวถนนไว้ทุกแปลงแล้ว เย็นวันนั้นจึงไปหาครูมูลซึ่งเป็นน้องชายของนางแดงแต่อยู่คนละตำบลกัน โดยขอให้ครูมูลมาช่วยพูดกับนางแดงเรื่องขอขยายเขตทำถนน โดยบอกว่ายังไม่ได้โค่นยางในตอนนี้อย่าจะโค่นเมื่อมีงบทำถนน ครูมูลก็รับปากและมาเกลี้ยกล่อมนางแดงให้ในคืนนั้น

รุ่งขึ้นนายชุมก็ทำโฉนดได้ตามปกติ และในปี 2549 ทางอบต. ได้ขยายถนน นางแดงก็ให้โค่นต้นยางของแกโดยไม่ทักท้วงและไม่เรียกร้องใดๆ

11. เรื่องดินปลวก

โดยทีมวิจัยตำบลนาง

เหตุการณ์เมื่อปี 2542 มีที่ดินสวนจำนวน 4 แปลงที่ติดกันโดยมีจอมปลวกขนาดใหญ่ (3 x 3 x 3 เมตร) เป็นจุดเชื่อมพอดี ในระหว่างที่ดินนั้นจะมีเหมืองส่งน้ำขนาดประมาณกว้าง 1 เมตรเป็นแนวเขตตัดผ่านที่ดินนายสมปอง เพชรสุทธิ ซึ่งเป็นที่นาจำนวน 3 ไร่ ไหลผ่านลงระหว่างที่ดินนายผดุง ทองใจเอี่ยม เป็นสวนยางจำนวน 2 ไร่ และนายเชือบ สุขะ ซึ่งเป็นที่ดินบ้านอยู่อาศัยจำนวน 4 ไร่เศษ ทำให้เมื่อหน้าฝนที่ดินของนายผดุงและนายเชือบน้ำท่วมขังทุกปี ทั้งสองจึงขุดสายเหมืองให้ถ่ายเทน้ำลงในดินของนายเนื่อง คลายทุกข์ ซึ่งเป็นที่ดินว่างเปล่าขนาด 1 ไร่ แต่เนื่องจากเขตแดนจุดเชื่อมต่อกับจอมปลวกวางอยู่ ทำให้ทั้งคู่อุดลำเหมืองอ้อมปลวกไปและทำให้มีการขัดแย้งกันอยู่บ้าง

เมื่อจะทำโฉนดจึงมีปัญหาว่าเมื่อจุดเชื่อมแดนเป็นปลวกจะทำกันอย่างไรดี ช่างภาค ซึ่งเป็นช่างเทศบาลตำบลนาง และเป็นน้องชายของนายสมปอง เพชรสุทธิ จึงชวนเจ้าของที่ดินทั้งสี่คนและเพื่อน ๆ ร่วมกันขุดจอมปลวกทิ้ง โดยใช้เวลากว่าครึ่งวันจนเสร็จ และขุดเหมืองส่งน้ำผ่านตรงกลางแดน และเมื่อทำโฉนดก็ให้ปักหลักเขตแดนของแต่ละคนโดยไม่ใช้หลักโฉนดร่วม

12. เรื่องเขตแดน

โดยทีมวิจัยตำบลนาง

เหตุการณ์เมื่อปี 2536 นายเนื่อง คลายทุกข์ เคยเป็นอนุญาโตตุลาการที่ทางตำบลแต่งตั้งแต่ทำงานประมาณ 1 ปีกว่าๆ ได้ไถ่ถอนไป 1 เรื่อง หลังจากนั้นเรื่องก็เงียบไปเสียเฉยๆ ภาครัฐไม่ได้ทำอะไรต่อ คนก็ไม่มีใครมาหาให้ไปไถ่ถอน จึงยุติบทบาทแต่ก็เต็มใจที่ทำงานแบบนี้ ได้เล่าเรื่องที่เคยไปไถ่ถอนให้ฟังว่า

นายร้าน สุขะ เป็นคนที่ไม่ค่อยลงรอยกับใคร มีนิสัยชอบโว้ยวายไว้ก่อน แต่เมื่อจะมีเรื่องจริงๆ ก็หยุดเสียดีๆ นายร้านได้ทะเลาะกับนายประเสริฐหลานชาย เรื่องเขตแดนที่ดิน โดย

ที่ดินนายร่วนเป็นที่ดินว่างเปล่า ในขณะที่ที่ดินนายประเสริฐได้ใช้รถจักรกลหนักกวาด ไถ และปลูกยางพารา นายร่วนเองก็ไม่น่าจะทราบว่าจะดินอยู่ตรงไหน ก็โวยวายว่านายประเสริฐบุกรุกเข้าไปในที่ดินของตน และได้โต้เถียงกันอย่างหนัก จนนายร่วนซึ่งมีมัดพำอยู่ในมือจะฟันนายประเสริฐ แต่ในที่สุดก็ไม่ได้ฟัน และไปตามนายเนื่องมาตัดสิน

นายเนื่องมาที่จุดเกิดเหตุก็ปล่อยให้ทั้งคู่เถียงกันอีก เมื่อรอได้จังหวะที่อารมณ์ของทั้งคู่อ่อนลงก็พูดจากล่อมไถ่เกลี้ยก็ให้ตกลงปักหลักกันก็แล้วกัน เนื่องจากที่ดินไม่มีหลักฐานและหลักหมุดใดๆเลย (เป็นน.ส.3) เมื่อยอมทั้งสองฝ่าย นายเนื่องได้ลงหลักในจุดที่ทุกคนยอมรับและดึงเชือกให้เห็นชัดในส่วนตรงกลาง ทั้งสองฝ่ายก็ยอมรับกันโดยดี

นายเนื่องมีความเห็นว่าเมื่อทำโฉนดเสร็จในช่วงปี 42 ไม่ค่อยมีเรื่องทะเลาะแนวเขตที่ดินกันอีก ถ้ามีก็จะไปหาพนักงานที่ดินมารังวัดใครเป็นฝ่ายผิดฝ่ายนั้นจ่ายเงิน

13. เรื่องบุกรุกที่ดิน

โดยทีมวิจัยตำบลนาหวาง

นางแดง มีสุข และนางเกลื้อม ทองบัว มีบ้านอยู่ติดกันโดยที่ดินมีหลักฐานเป็น น.ส.3 ที่มุมด้านบนของที่ดินนางแดงปลูกต้นไผ่สีสุกไว้ที่ริมแดน และที่มุมด้านล่างของที่ดินนางเกลื้อมปลูกต้นสาकुไว้

เมื่อเวลาผ่านไปหลายปี นางเกลื้อมเห็นว่าต้นไผ่สีสุกได้งอกเข้ามาในที่ดินของตน จึงได้ฟันต้นไผ่ทั้งหลายลง นางแดงเห็นเข้าไม่พอใจจึงว่ากล่าวนางเกลื้อมที่ฟันไม้ไผ่ของตน นางเกลื้อมอ้างว่าไม้ไผ่งอกเข้าไปในที่ดินของตนซึ่งมีไม้ปักหลักแสดงเขตที่ดินเป็นหลักฐาน นางแดงกับบอกว่าต้นสาकुของนางเกลื้อมงอกเข้ามาในดินของตนเหมือนกัน เมื่อเถียงกันไม่ลงตัว นางเกลื้อมจึงไปแจ้งผู้ใหญ่บ้าน

ผู้ใหญ่บ้านได้บอกให้นายชุม อ่อนชื่นจิตร ซึ่งเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านลงในพื้นที่ พบว่าทั้งคู่ยืนอยู่บนที่ดินของตนและเถียงกันอยู่โดยมีอารมณ์โมโหทั้งคู่ ซึ่งที่ดินที่เป็นปัญหาวางประมาณ 1 วา เมื่อทั้งคู่เริ่มลดอารมณ์ลง ผู้ช่วยชุมบอกว่าจะเอากันอย่างไร ถ้าจะให้ชี้เขตก็จะทำให้ ถ้าตกลงก็เอา ถ้าไม่ตกลงก็จะกลับ ซึ่งทั้งคู่บอกว่าให้ผู้ช่วยชี้เขตเลย ผู้ช่วยชุมจึงดูหลักต่อไม้ที่เดิมแล้วดูแนวสภาพพื้นที่แล้วก็ตัดไม้ยาวประมาณ 1 วา มา 2 อัน และปักเข้าตรงกลางโดยขยับนิตหน่อยตามคำค้านของทั้งคู่ เมื่อทั้งคู่ยอมรับว่าจุดนี้เหมาะสมก็ปักเป็นเขตแดนทันที ซึ่งก็ปรากฏว่าต้นไผ่งอกเข้าไปในดินนางเกลื้อมจริง แต่ต้นสาकुอยู่ที่หลักเขตแบ่งที่ดินเท่านั้น เมื่อทั้งคู่พอใจ ผู้ช่วยชุมก็กลับ จนปัจจุบันทั้งคู่ก็ไม่เคยทะเลาะเรื่องเขตแดนกันอีก

14. เรื่องต่อน้ำที่นา

โดยทีมวิจัยตำบลนาหวาง

ที่ดินนาย ก อยู่ติดถนน นาย ก ได้ถมทางเข้าบ้านโดยถมกลบเหมือนน้ำสาธารณะหน้าบ้าน ทำให้นาของนายทอง ชูเชษฐ ไม่สามารถทำนาได้ เนื่องจากไม่มีน้ำ และชาวบ้านที่ต้องการใช้น้ำได้ร่วมกันขุดทางเข้าบ้านนาย ก เพื่อที่จะฝังท่อแล้วถมกลับให้เพื่อให้น้ำไหลผ่านได้ แต่นาย ก ไม่ยอมให้ขุด

ผู้ใหญ่สุวิทย์จึงไปบอกนาย ก ว่า ชาวบ้านจะใช้น้ำ น้ำไหลไม่ได้ ทำนาไม่ได้ จำเป็นต้องขุด แต่ก็ถมกลับให้ นาย ก ไม่ยอมประกอบกับช่วงนั้นกำลังจะมีการเลือกตั้ง สอบต.ในพื้นที่จึงอาจมีคนหนุนให้นาย ก ไปร้องทุกข์ที่อำเภอ ว่าผู้ใหญ่ลำเอียงเข้าข้างญาติ เนื่องจากนายทองมีศักดิ์เป็นลุงของผู้ใหญ่สุวิทย์

ปลัดอำเภอประเสริฐ พาโต ได้ลงพื้นที่มาดูเหตุการณ์จริง และได้พูดคุยกับผู้ใหญ่และนายก แล้วก็กลับไปเฉยๆ ผู้ใหญ่ก็ให้ชาวบ้านขุดต่อฝั่งท่อซีเมนต์ 5 ลูก และถมกลับให้ โดยนาย ก ก็ไม่ได้คัดค้านอะไรอีก

15. เรื่องถนนทำเหตุ

โดยทีมวิจัยตำบลนาง

สวนนายอุดม หนูหล้า เป็นสวนยาง อยู่คนละฝั่งถนนกับสวนนางยุพิน พรหมเพชรและนางนภา โดยเป็นทางใช้สัญจรประมาณ 3 เมตร ซึ่งเป็นที่ดินนางยุพินและนางนภาให้โดยมีเขตเหมืองน้ำกั้นกลางระหว่างถนนกับที่ดินนางนภาและนางยุพิน

เมื่อปี 2520 นายอุดม ใช้ความสามารถเฉพาะตัวออกโฉนดที่ดินตัวเอง โดยวัดโฉนดในพื้นที่ถนนจนถึงเหมืองน้ำ ซึ่งเท่ากับว่าได้รุกล้ำเข้าไปที่ดินของนางนภาและนางยุพิน โดยทั้งคู่ก็ไม่ได้มีปัญหาโต้แย้งแต่อย่างใด ต่อมานายอุดม หนูหล้า ได้ขายที่ดินต่อให้นายทองชูเชษฐไป นายทองเป็นลุงของผู้ใหญ่สุวิทย์

ในปี 2542 ทางจังหวัดได้ออกวัดโฉนดเคลื่อนที่ ทางอบต.มีมติให้กันแนวเขตที่เป็นทางสัญจรออกจากโฉนด เพื่อเว้นไว้ขยายถนน เมื่อทางผู้ที่นำรังวัดไปขอโฉนดกับนางนภาและนางยุพิน ตอนนั้นทั้งคู่ก็อยากให้มีการออกโฉนดและไม่เห็นว่าจะเสียหายอะไรจึงให้โดยไม่โต้แย้ง

ต่อมาปี 2547 ทางอบต.นางนภาทำโครงการลาดยางและขยายถนนเส้นนี้ จึงให้ผู้รับเหมาล้มต้นยางของนางนภาไปประมาณ 40 ต้น แต่ของนางยุพินไม่ได้มีต้นไม้อะไรจึงไม่สูญเสียทรัพย์สิน ส่งผลให้นางนภาโกรธมากและได้มีปากเสียงกับผู้ใหญ่และภรรยาว่าเห็นแก่ญาติและลำเอียง โดยที่อดีตกำนันเฟื่อง (กำนันตำบลนางขณะนั้น) หรืออดีตผู้ใหญ่เชียร โพธิ์แก้ว (ผู้ใหญ่หมู่ 2 ตำบลนางขณะนั้น) ช่วยอธิบายก็ไม่ฟังทั้งสิ้น

16. เรื่องวัวกินยาง

โดยทีมวิจัยตำบลนาง

นายน้อมเลี้ยงวัวฝูงประมาณ 4-5 ตัวแบบปล่อยทุ่ง วันหนึ่งวัวทั้งฝูงได้เข้าไปในสวนยางปลูกใหม่ของนายประนอม ซึ่งแม้จะทำรั้วก็ทำไว้แบบลวกๆไม่แข็งแรง โดยได้ทะลุรั้วไปหรือยอดยางอายุไม่เกิน 1 ปี (สูง 2 ชั้น) จำนวนประมาณ 100 ต้น นายประนอมเห็นดังนั้นจึงจับวัวล่ามไว้หลังบ้าน

ตกบ่ายนายน้อมมาดูฝูงวัว พบว่าโดนล่ามไว้ก็แก้มือที่ล่ามและจูงวัวกลับบ้านเลยโดยไม่พูดอะไร ขณะที่นายประนอมได้มาหาผู้ใหญ่สุวิทย์ แจ้งว่าต้นยางของตนโดนวัวนายน้อมกินไป 100 ต้น ตนเรียกค่าเสียหาย 10,000 บาท ผู้ใหญ่สุวิทย์จึงบอกว่าเดี๋ยวไปคุยกับน้อมให้

เมื่อผู้ใหญ่ไปดูที่เกิดเหตุแล้วไปหานายน้อม นายน้อมยอมรับว่าวัวกินจริงและตนก็ไม่อยากมีเรื่อง แต่จะจ่ายให้ 5,000 บาท เนื่องจากยางเสียหายไม่หมดทั้ง 100 ต้น ถ้าสูงกว่า

นั้นไม่จ่ายให้ไปแจ้งความเอา ผู้ใหญ่จึงกลับมาที่บ้าน รุ่งขึ้นวันต่อมานายประนอมมาถามข่าวความคืบหน้าว่าผลเป็นอย่างไร ผู้ใหญ่บอกว่านายน้อมบอกว่า 10,000 บาทแพงไปไม่จ่ายให้ไปแจ้งความก็แล้วกัน โดยที่เจตนาที่พูดเพื่อให้นายประนอมเห็นว่าการตั้งค่าความเสียหายที่เรียกร้องนั้นไม่ได้ตั้งตามใจชอบ และพยายามให้เห็นว่าการเจรจามาใช้เรื่องง่ายโดยไม่ต้องรองใดๆ

นายประนอมกลับไปครุ่นใหญ่ๆ จึงมาที่บ้านผู้ใหญ่อีกครั้งบอกว่าถ้าอย่างนั้นผู้ใหญ่ช่วยถามว่านายน้อมจะเอาอย่างไร ผู้ใหญ่จึงชวนคุยถึงขั้นตอนการแจ้งความ ความยุ่งยาก การเดินทาง การเสียเวลาให้นายประนอมฟัง หากไปแจ้งความจริงและลงท้ายว่าจ่ายสัก 4,000 บาทจะว่าอย่างไร นายประนอมต่อรองว่าสัก 5,000 บาทเถอะตนจะตกลง ผู้ใหญ่สุวิทย์จึงไปรับเงินจากนายน้อมมาให้

17. เรื่องวัวกินยาง

โดยทีมวิจัยตำบลนาหวาง

นายดำเนิน สุคติคง ปลูกรยางในทีนา โดยไทยกร่องปลูกรยาง เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมและดูแลไม่เหมาะสมทำให้ต้นยางค่อนข้างกราดและแกร็น โดยมีอายุปลูก 3 ปี แต่ต้นยางเติบโตไม่เท่าเทียมกัน และรั้วที่ทำไว้เพื่อป้องกันวัวก็ชำรุดไปบางด้าน โดยมีนายชรัสซึ่งเป็นหน้าเขยดูแลสวนอยู่ โดยที่นายดำเนินไปทำงานที่สุพรรณบุรี

นายสมพร นุ่นสงค์ เลี้ยงวัวไว้จำนวน 3 ตัว โดยเลี้ยงแบบปล่อยทุ่ง วันหนึ่งวัวนายสมพร ได้เข้าไปในสวนนายดำเนินและกินต้นยางที่แคะแกร็นและที่ปลูกซ่อมใหม่จำนวน 25 ต้น นายชรัสได้มาหาผู้ใหญ่สุวิทย์ และแจ้งเรียกค่าเสียหาย 5,000 บาท ผู้ใหญ่ได้รับแจ้งแล้วได้ลงพื้นที่ไปดูที่สวน ก็พูดกับนายชรัสว่าเรียกค่าเสียหาย 2,500 บาทได้ไหม นายชรัสก็ตอบตกลง

ผู้ใหญ่ได้ให้เด็กไปตามนายสมพรมาและบอกว่าวัวกินยางและนายชรัสเรียกค่าเสียหายมาจะว่าอย่างไร นายสมพรปกติเป็นคนไม่ลงกับใครก็ทะเลาะปลั่งว่า ให้ได้แค่ปุ๋ย 2 กระสอบ (ขณะนั้นปุ๋ยราคาสอบละ 300 กว่าบาท) เงินไม่จ่ายให้ไปแจ้งความเอา ยังไงก็ไม่มีพยานใครจะเป็นพยานให้ ผู้ใหญ่สุวิทย์จึงได้กลับไปว่า ภูนี่แหละเป็นพยาน นายสมพรโกรธมากจึงเดินกลับบ้านไปเลย

รุ่งขึ้นนายโชคพี่ชายนายสมพรมาหาผู้ใหญ่สุวิทย์และแจ้งว่าจะชดใช้ให้แทนน้องชาย แต่ขอผิดผ่อนเวลาสักกระยะหนึ่ง ผู้ใหญ่สุวิทย์ก็คำประกันให้แทนนายชรัส และเมื่อครบเวลาตามกำหนดนายโชคก็นำเงินมาจ่ายให้ผู้ใหญ่สุวิทย์เรียบร้อยแล้ว ส่วนนายสมพรโกรธผู้ใหญ่ไม่ยอมมองหน้ากว่า 2 เดือน แต่ในที่สุดก็กลับมาเหมือนเดิม

18. เรื่องบ้านติดกัน

โดยทีมวิจัยตำบลนาหวาง

บ้านของนางผ่องศรี ขุนนิคม บ้านเลขที่ 157 ม.6 ต.นาหวาง อยู่ติดถนนสายหลักราดยางในหมู่บ้านหมู่ที่ 6 ก่อนสร้างบ้านในช่วงปี พ.ศ.2545 นางผ่องศรีได้ถมที่ดินให้สูงขึ้นในระดับถนน โดยรวมคูน้ำระบายน้ำข้างถนนไปด้วย

ก่อนถึงบ้านนางผ่องศรีเป็นหัวโค้งสามแยก มีบ้านติดต่อกันเป็นลักษณะที่ดินประตูใกล้ๆ กันมีบ้านนางน้อย ศรีหมาน นางเสน่ห์ ขุนนิคม และนายปรีชา ขุนภักดี โดยที่นางเสน่ห์เป็นน้องนางผ่องศรี และนายปรีชาเป็นน้องเขยของนางน้อย โดยสภาพบ้านของนางผ่องศรีจะอยู่ในระดับต่ำกว่าบ้านของนางน้อยและพวก เมื่อมีน้ำท้นจากครัวเรือน เช่น น้ำอาบ น้ำล้างจาน ของทั้งสามครัวเรือนข้างต้นก็จะไหลผ่านลงไปยังบ้านนางผ่องศรี ทำให้เกิดน้ำท่วมขังและหน้าฝนก็จะท่วมขังตลอด ซึ่งสร้างความลำบากใจให้นางผ่องศรีมาหลายปี

วันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2552 ช่วงเช้า นางผ่องศรีได้ทะเลาะกับนางน้อย โดยนางผ่องศรียืนที่ถนนหน้าบ้านและนางน้อยอยู่ในบ้าน เรื่องของน้ำท้นที่ไหลลงหลังบ้านนางผ่องศรี นางน้อยก็บอกว่าตนสร้างบ้านตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 ก่อนนางผ่องศรีอีก

เมื่อผู้ใหญ่คล่องไปบ้านที่เกิดเหตุ ก็บอกทั้งคู่ว่าอย่าด่ากัน ที่มานี้ก็ไม่ใช่มาสร้างปัญหาให้กับใคร แต่จะมาดูปัญหาให้ เมื่อเกิดเรื่องใดมันก็แก้ไขได้ แต่ถ้าด่ากันไม่รับฟังใครพูดก็แก้ไม่ได้ ทั้งคู่จึงอ่อนลง และในการเข้าไปก็มีผู้เข้าร่วมอีกหลายคน เช่น อดีต อบต.ประจวบ บุญรัตน์ นายบุญ น้องนางผ่องศรี ที่รับซื้อน้ำยางหน้าบ้านนางผ่องศรีและคนอื่นๆ

เมื่อทราบเรื่องราวเกิดจากน้ำไหลผ่านหลังบ้านนางผ่องศรี นายปรีชาเสนอว่าจะทำคูระบายน้ำดีหรือไม่ เมื่อพิจารณาในกลุ่มแล้วก็คุยกันว่าเรื่องอาจจะไม่จบ เช่น อาจเกิดคูอุดตันหรืออื่นๆ ซึ่งเจ้าบ้านทั้งสองหลังที่มาประชุมร่วมกันก็คิดใหม่ว่านั้นขุดวางท่อระบายน้ำเดิมที่ริมถนนหน้าบ้าน แต่เนื่องจากบ้านนางผ่องศรีถมดินปิดทางระบาย ดังนั้น ต้องเอารถมาขุดวางท่อลงไปให้ไหลไปลงท่อระบายน้ำใต้ถนนไปลงอีกฟากถนนด้านตรงข้าม

ผู้ใหญ่คล่องได้ไปโทรหานายกสมโชค (นายก อบต.นาง) เรื่องงบประมาณว่า อบต. ช่วยได้หรือไม่ นายกไม่รับปากบอกว่าขอดูก่อน ผู้ใหญ่จึงถามเจ้าบ้านทั้งสองว่าช่วยกันออกได้ไหม ทุกคนก็พูดว่าได้หน้าบ้านใครคนนั้นก็จ่ายแต่เป็นปัญหาว่าและที่เหลือที่ไม่อยู่หน้าบ้านจะทำอย่างไร ผู้ใหญ่คล่องจึงเสนอว่า ส่วนที่เหลือช่วยกันหารแบ่งกันจ่ายได้ไหม นางผ่องศรีไม่ยินยอมบอกว่าตนไม่ได้เดือดร้อน ผู้ใหญ่คล่องจึงบอกว่ามันก็ถูกแต่ว่าเดินถมดินปิดทางน้ำนะ นายบุญซึ่งเป็นน้องนางผ่องศรี จึงบอกได้จะไปพูดกับนางผ่องศรีเอง ก็ใช้เวลานั่งคุยกว่า 2 ชั่วโมง

แต่มีปัญหาคือ ท่อระบายน้ำที่ลอดถนนไปอีกฟากข้างเป็นที่ดินของนายโชคที่เพิ่งถมที่ไป เมื่อสัปดาห์ก่อน ผู้ใหญ่จึงต้องมีเรื่องไปคุยกับนายโชคให้วางท่อระบายน้ำข้างถนนด้วยเหมือนกัน

และเมื่อสืบถามสาเหตุ พบว่านางผ่องศรีได้ทะเลาะกับนางน้อยมาก่อนหน้านี้ แล้วเรื่องสุนัขของนางน้อย จะมาวิ่งหาของกินหลังบ้านนางผ่องศรีเป็นประจำ ทำให้นางผ่องศรีไม่พอใจอยู่ลึกๆ

19. ขัดแย้งเรื่องที่อยู่อาศัย

โดยนายสัญญา เอี่ยมอักษร ทีมวิจัยตำบลนาง

เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2551 มีนายสุพล เพชรฤทธิ์ อยู่บ้านเลขที่ 7 หมู่ 11 ต.ท่าสะบ้า อ.วังวิเศษ จ.ตรัง มาแจ้งต่อข้าพเจ้านายสัญญา เอี่ยมอักษร ผู้ช่วยกำนันตำบลนางว่าตนขัดแย้งเรื่องที่ทำกินและที่ดินบ้าน ข้าพเจ้าได้ไปดูเหตุการณ์ที่บ้านนายสุพล นายสุพลได้

เล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่าที่ดินแปลงนี้มีจำนวน 25 ไร่เศษ เดิมเป็นของนางปุย ส่งเสริม บ้านอยู่ตำบลท่าสะบ้า อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง

ต่อมานางปุยได้ขายให้กับนายวิโรจน์ ช่วยชาติ หลังจากนั้นนายสุรพล ขอซื้อต่อนายวิโรจน์ จำนวน 1 ไร่เศษ เพื่อยู่ออาศัย เป็นที่น่าสังเกตอย่างหนึ่ง คือ นายวิโรจน์เป็นคนมีนิสัยชอบเอาเปรียบผู้อื่น ก็ได้ตกลงขายให้กับนายสุรพล โดยที่แบ่งขายนั้นอาณาเขตริมแดนติดต่อกับสายไฟแรงสูง นายวิโรจน์อ้างว่าให้นายสุรพลอยู่ไปก่อนไม่ต้องวัด ถ้าหากวันไหนนายสุรพลจะปลูกบ้านถาวร ค่อยวัดกันให้ชัดเจนอีกทีหนึ่ง หลังจากพูดคุยกันแล้ว นายสุรพลจ่ายค่าที่ดินให้นายวิโรจน์จำนวน 50,000 บาท เป็นที่เรียบร้อย

อยู่ต่อมาประมาณ 7 ปีเศษ นายสุรพลมาพูดคุยกับนายวิโรจน์ เพื่อที่จะปลูกบ้านแบบถาวร นายวิโรจน์ก็วัดอาณาเขตให้นายสุรพลเรียบร้อยแล้ว โดยนายสุรพลไม่รู้อาณาเขตของไฟฟ้าแรงสูงว่าระยะเท่าไร

ต่อมานายสุรพลได้หาช่างมาปลูกบ้าน ช่างเริ่มตีฝัก ขุดหลุม มีพนักงานของไฟฟ้ามาคัดค้านด้านนายสุรพลว่าปลูกล้ำมาในอาณาเขตของไฟฟ้า โดยบอกนายสุรพลว่าให้เลื่อน ถ้าไม่เลื่อนจะมีความผิด หลังจากนั้นนายสุรพลพร้อมพนักงานไฟฟ้าวัดอาณาเขตปรากฏว่า ที่นายสุรพลล้ำเข้าไปในเขตไฟฟ้าจริง ปัญหาก็ก่เลยเริ่มต้นขึ้น เมื่อนายวิโรจน์ไม่ยอมขยายเนื้อที่ให้นายสุรพล โดยอ้างว่าขายให้นายสุรพลเนื้อที่ไม่ถึงไร่ นายสุรพลยินยอมในวันซื้อขายกันเรียบร้อยแล้ว นายสุรพลไม่ยอมโดยอ้างว่านายวิโรจน์ขายที่สาธารณะให้กับตน หลังจากนั้นก็ได้เกิดปากเสียงกันรุนแรง ข้าพเจ้าได้เข้าไปขวางแล้วพานายวิโรจน์ออกมา โดยชาวบ้านจับตัวนายสุรพลไว้ด้วย แล้วข้าพเจ้าก็พูดว่า วันนี้หยุดคุยกันก่อนค่อยหาวิธีการให้ดีกว่านี้แล้วค่อยคุยกันใหม่

อยู่มา 3-4 วันนายสุรพลได้มาที่บ้านของข้าพเจ้า โดยฝากให้บอกนายวิโรจน์ด้วยว่า ถ้าไม่ขยายที่ให้ครบ 1 ไร่ตามที่ได้ตกลงกัน ตนจะยิงนายวิโรจน์อย่างแน่นอน ข้าพเจ้าได้ฟังเช่นนั้นก็คิดว่าเรื่องนี้อยู่เฉยไม่ได้แล้ว จึงนัดญาติทั้ง 2 ฝ่ายมาคุยกันและรับรองอย่าให้เรื่องบานปลาย โดยข้าพเจ้าไม่นำคำพูดของนายสุรพลไปพูด กรณีที่บุตรรุนแรงไปพูดให้นายวิโรจน์ฟัง เพราะกลัวเรื่องมันจะยาวไปอีก

อยู่มา 2 วัน 2 ฝ่ายมาพบกันอีกครั้งหนึ่ง ข้าพเจ้าก็พูดขึ้นก่อนว่ามาพร้อมกันแล้ว วันนี้คุยกันให้รู้เรื่องสักทีว่าจะเอากันพันปรีอ นายวิโรจน์ได้ฟังก็พูดย้อนขึ้นมาทันทีว่าใครพูดก็ไม่ฟังให้ที่ดินขึ้นมาตัดสินดีกว่า ในตอนนั้นชาวบ้านพร้อมกันนั้นผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ก็สับสนหน้าไม่พอใจนายวิโรจน์ที่หัวดี

อยู่มาสักครู่ นายบัณฑิต รองพล กำนันตำบลนาวง ก็พูดขึ้นด้วยน้ำเสียงเฉียบขาดหนักแน่นว่า นายวิโรจน์คุณฟังแล้วคิด ผมไม่ยากอีพูดให้มันยืดเยื้อ ถ้าคุณยังเป็นคนแบบนี้คือคือไม่ฟังใคร จำไว้เลยว่าต่อไปนี้หากคุณมีเรื่องหรือมีปัญหา พวกเราทั้งหมดจะไม่ช่วยพูดถึงแม้ว่าเรื่องมันจะเป็นจะตายก็ตาม พอท่านกำนันพูดเสร็จ พวกชาวบ้านที่ไปดูก็พูดขึ้นว่า พวกเราก็เห็นด้วยกับคำพูดของกำนัน เพราะฉะนั้นเราอยู่ต้องฟังคนอื่นมั่ง

นายวิโรจน์ได้ฟังคำพูดกำนัน,ชาวบ้านพูดเช่นนั้นก็นิ่งซึ้ง นายวิโรจน์นั่งคิดอยู่ครู่หนึ่งก็พูดขึ้นว่า ถ้าอย่างนั้นก็ได้ ที่ยอมก็เพราะเห็นกับกำนันและพวกเพื่อน ๆ ถ้าเพียงแต่นายนิพนธ์ตนไม่ยอมอย่างเด็ดขาด

อีก 3 วันต่อมาข้าพเจ้าพร้อมกำนัน นายวิโรจน์ นายสุรพลและผู้ใหญ่ในพื้นที่จัดการวัด
เนื้อที่ให้นายสุรพลจำนวน 1 ไร่ แล้วก็โอนขายถูกต้อง ทั้งสองฝ่ายจับมือกัน

20. ขัดแย้งเรื่องนายหน้าค้าไม้ยางพารา

โดยนายสัญญา เอี่ยมอักษร ทิมวิชัยตำบลนาหวาง

เมื่อวันที่ 5 เมษายน นายวอน บรรจงการ ซึ่งประกอบอาชีพเป็นนายหน้าค้าไม้
ยางพาราให้กับนายทุน อยู่มาวันหนึ่งนายวอนได้ไปตกลงซื้อไม้ยางพาราของนายหมี ศิริรักษ์
โดยตกลงซื้อไร่ละ 40,000 บาท จำนวน 10 ไร่ เป็นเงิน 400,000 บาท โดยนายวอนได้นำ
นายทุนมาทำสัญญาเรียบร้อย โดยระบุว่าวันไหนล้มไม้ยางพารา พร้อมทั้งจะจ่ายเบี้ยให้ครบ และ
ได้ตกลงกันว่าพร้อมกวาดเผาเรียบร้อย

หลังจากนั้นนายวอนก็ได้ำนานายทุนมาโค่นต้นยางพารา และได้จ่ายเบี้ยเป็นที่เรียบร้อย
อยู่ต่อมาประมาณ 1 เดือนกว่า นายหมีต้องการเผาเศษไม้ยางพารา บอกให้นายวอนนำรถมาก
กวาดเศษไม้เพื่อเข้ากองรวมกันเพื่อเผาเตรียมปลูกต่อไป นายวอนก็รับปาก ครึ่งแล้วครึ่งเล่าแต่
ไม่ได้ทำตามที่ตกลงกับนายหมีสักที

อยู่มาจนถึงวันที่ 5 เมษายน 2552 เรื่องทั้งหมดก็เลยเกิดขึ้น เมื่อนายหมีนำเรื่องทั้งหมด
มาเล่าให้ผม นายสัญญา เอี่ยมอักษรฟัง โดยนายหมีนั้นโกรธนายวอนเป็นอย่างมาก หว่านาย
วอนพูดไม่เป็นคนใหญ่ คือพูดแล้วไม่รักษาคำพูด จะเอาเรื่องนายวอนให้ถึงที่สุด เพราะตน
ต้องการปลูกยาง ถ้าหารถอื่นมากวาดเผาต้องเสียค่าใช้จ่ายประมาณ 20,000 บาทเป็นอย่างน้อย

กระผมเมื่อได้ฟังนายหมีพูดก็เริ่มเครียดแล้วก็พูดขึ้นว่า เราพูดกันคนละที่มันสรุปผล
ไม่ได้ชัดเจน เราต้องไปพูดกันที่บ้านนายวอนดีกว่า ว่าแล้วผมก็นำนายหมีไปที่บ้านนายวอน
พอไปถึงบ้านนายวอน ผมพูดให้นายวอนฟังเหมือนที่นายหมีเล่าให้ผมฟัง นายวอนก็รับทุกอย่าง
ผมก็เลยพูดต่อไปว่านายวอนรับรู้แล้วก็ดี เพราะฉะนั้นนายวอนต้องรับผิดชอบ เพราะชาวบ้านที่
เขายอมให้โค่นไม้ที่เขาเชื่อนายวอน นายวอนก็พูดขึ้นว่า ผมไม่ได้โกงแต่ตอนนี้นายหมีของผม
นั้นไม่อยู่

ต่อมาไม่นานมีชาวบ้านหลายคนมาที่บ้านนายจอม เมื่อรู้ข่าวว่านายหมีมาพูดคุยเรื่องไม้
ยางพารา ผลปรากฏว่านายวอนได้พูดคุยกับชาวบ้านที่มาหาอันนั้นเหมือนกับที่ได้พูดกับนายหมี ใน
ขณะเดียวกันนั้น เหตุการณ์ก็เริ่มเครียดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง เมื่อหลายคนมาพบกันโดยนายวอนคน
เดียวเป็นตัวปัญหา ผมก็ยกมือไหว้คนทั้งหมดแล้วพูดขึ้นว่า พวกเราฟังผมก่อน ผมถามทุกคน
ก่อนว่าเคยมีนายทุนคนอื่นมาขอซื้อไม้ยางกับพวกท่านบ้างไหม ก่อนที่จะตกลงขายนายวอน

ชาวบ้านก็พูดขึ้นว่ามีหลายคน นายวอนก็ซื้อเหมือนคนอื่นแต่พิเศษตรงที่กวาดเผาให้
ด้วย พวกเราก็เลยตกลง ผมในฐานะเป็นคนกลางพยายามหาช่องว่างเพื่อหาข้อยุติในเรื่องนี้ ก็
ได้พูดขึ้นว่า ถ้าแบบนี้ผมขอเสนอความคิดเพื่อให้พวกเราได้สบายใจกันทั้งสองฝ่าย คือเมื่อพวกเรา
พูดว่านายวอนซื้อเหมือนคนอื่น แต่พิเศษอยู่ที่รับกวาดเผาให้นั่น จริงๆแล้วนายวอนและพวกเรา
นั้นถูกนายทุนดักกับ โดยใช้เล่ห์เหลี่ยมเพื่อให้ชาวบ้านทั่วไปหลงเชื่อ พอตัวเองได้โค่นไม้
ยางพาราแล้วก็ไม่รับผิดชอบ แต่พวกเราอยู่กันอีกนาน พวกเราต้องพึ่งพาอาศัยกันอีกหลาย
เรื่อง ผมฟังแล้วว่าพวกท่านก็ไม่ได้เสียเปรียบอะไรมากนักเพราะถ้าพวกท่านขายคนอื่น พวก

ท่านก็ได้แค่ไร่ละ 40,000 บาทเหมือนกัน แต่ของนายวอนรับกวาดเผาด้วย พวกเราได้เปรียบตรงนั้น

แต่เมื่อตอนนี้นายวอนรับผิดชอบ ถึงนายวอนไม่กวาดเผา ถ้าเราขายคนอื่นเราก็ต้องกวาดเผาเอง โดยที่ราคาไร่ละ 40,000 บาทเหมือนกัน แต่ในกรณีนี้ผมขอร้องให้พวกเราเห็นกับคนบ้านเรา ผมพูดกับนายวอนว่า นายวอนผิดคำพูดแล้วอย่างน้อยต้องรับผิดชอบ นายวอนต้องช่วยชาวบ้านคนละ 5,000 บาท นายวอนต้องไปคุยกับนายหัวเอาเอง ผมให้เวลา 3 วัน นายวอนรับปาก ชาวบ้านดีใจมากที่ผมพูดเด็ดขาดแบบนี้ หลังจากวันนั้นนายวอนก็ได้ทำตามที่ผมพูดทุกอย่าง เรื่องทั้งหมดก็จบลงด้วยดี

21. เรื่องตีม่านสาบานพร้อมใส่กระสุน

โดยนายสัญญา เอี่ยมอักษร ทีมวิจัยตำบลนาง

เมื่อวันที่ 10 กันยายน ผมได้ไปที่บ้านนายเวช เพื่อไปพูดคุยเกี่ยวกับเรื่อง การทำงานของศูนย์และความขัดแย้งในชุมชน เนื่องจากนายเวชเป็นอดีตผู้ช่วย

นายเวชก็ได้เล่าเรื่องในการทำงานให้กระผมคิด คือ วันหนึ่งมีนายจิ้ง นายยาว พร้อมเพื่อน ๆ ประมาณ 7-8 คน นั่งพูดคุยกินเหล้ากันบ่อย ๆ เพราะเป็นเพื่อนบ้านกัน เรื่องทุกเรื่องรู้กันหมด แต่พอกินกันไปสนุกกันไป นายยาวก็พูดถึงนายจิ้งว่านายจิ้งอยู่ไม่ชัดเจน เพื่อนบ้านก็ไม่ยอมรับ กินแต่เหล้าของคนอื่น ไม่ซื้อ ลูกลงสมัคร อบต.ก็แพ้เพื่อน นายยาวก็พูดโจมตีนายจิ้งหลายเรื่อง จนนายจิ้งทนไม่ไหว แล้วก็พูดขึ้นว่ามึงตีปรีอ น้องบ่าว(น้องชาย) ถูกยิงตายโหงเห็นจับใครไม่ได้สักคนเดียว

นายยาวได้ฟังนายจิ้งพูดเช่นนั้นก็โกรธ ยกขึ้นต้อนนายจิ้งทันที เหตุการณ์ก็เลยซุลมุนขึ้น นายเวชก็ได้พูดเสียงดังขึ้นว่าหยุดก่อน ไม่หยุดก็ยิง ทั้งคู่ก็หยุด แล้วนายเวชก็พูดต่อไปว่าพวกสู 2 คนอยู่กันมานานครั้นแล้ว พอเมาทำไมต้องเอาเรื่องไม่เป็นเรื่องมาพูดคุยกันจนมีปัญหา นี่ถ้าลูกหลานอยู่ด้วยเรื่องทั้งหมดมันไม่ยาวไปกว่านี้หรือ

นายเวชพูดในฐานะผู้นำอย่างเด็ดขาดว่า ตอเดียว (เดียว) สูสองคนไปกับกู ไปที่โรงพระไปสาบานกันว่าจะไม่พูดเรื่องที่ไม่ดี และไม่คิดจิตใจในเรื่องที่เกิดขึ้นทั้งหมด โดยสาบานแล้วพร้อมน้ำ 1 ขัน ใส่ลูกกระสุนในขันน้ำด้วย แล้วก็พูดว่าถ้าใครคนหนึ่งคนใดผิดไปจากคำที่สาบานนี้ ให้ตายกับลูกกระสุน ทั้งสองคนรับคำเสนอของนายเวช แล้วต่อมาก็รักกันเหมือนเดิม นายเวชบอกว่าหลายเรื่องที่คุณอยู่ในตำแหน่ง ทำแบบนี้แล้วได้ผลดี

22. เรื่องต้นไม้ริมแดน

โดยนายวิรัตน์ รอดทุกข์ ทีมวิจัยตำบลนาง

เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2551 โดยนายเวช ทองดียิ่ง อดีตผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 ตำบลนาง ได้รับแจ้งโดยนายฉาย พงษ์มาก บ้านอยู่หมู่ 1 ตำบลนาง ว่าตนจะปลูกยางพารา แต่เนื่องจากที่ดินของตนนั้นได้ซื้อจากนายเชื่อน รองพล โดยนายเชื่อนนั้นได้แบ่งขายนายฉาย แต่เนื่องจากที่ดินนั้นมีหลักที่ดินเป็นโฉนด ที่ดินแปลงนี้ได้ใช้หลักโฉนดร่วมกัน คือหลักโฉนดอยู่ตรงกลาง แล้วตรงกลางนั้นได้ปลูกต้นเทียมตรงกับหลักเขต จำนวน 20 ต้น ตลอดแนวดิน

แต่เมื่อก่อนที่ดินนั้นเป็นที่ดินของพ่อนายเชือน ซึ่งนายเชือนได้รับมรดกจากพ่อของตนเองมา แต่พอมาดอนหลังนายเชือนได้แบ่งขายนายฉายนั้น ได้มีนายบุญ รองพล ซึ่งเป็นพี่ชายนายเชือนคัดค้านเรื่องต้นเทียมที่อยู่ตรงหลักแดนนั้นว่าตนเองเป็นผู้ปลูก ถ้านายเชือนขายที่ดินให้กับคนอื่นตนไม่ยอม เพราะว่าที่ดินเป็นของพ่อตนเองเหมือนกัน ถ้านายเชือนแบ่งให้ลูกหลานตนเองจะไม่คัดค้าน แต่ถ้าตนขายคนอื่นตนไม่ 20 ต้นนี้ ตนเองจะโค่นขาย นายเชือนได้ฟังนายบุญพูดเช่นนั้นนายเชือนก็ไม่ยอม พูดขึ้นว่าใครปลูกไม่เกี่ยว แต่ตอนนี้พ่อได้โอนให้ตนเป็นเจ้าของแล้ว ปัญหา ก็เลยเกิดขึ้น

หลังจากนั้นนายเวช ก็ได้พูดขึ้นว่าสุ 2 คน เป็นพี่น้องกัน เราในฐานะผู้นำหมู่บ้าน ด้วยความคิดส่วนตัวถ้าเอาแบบนี้ได้ไหม นายเชือน นายบุญถามพร้อมกันว่าพันปรีอ นายเวชก็พูดต่อไปว่า ขายไปแล้วแบ่งเงินคนละครึ่ง นายเชือนฟังแล้วพูดขึ้นว่าตนเองมีพี่น้องทั้งหมด 5 คน ถ้าแบ่งต้องแบ่งให้ทุกคน แต่ตนนั้นต้องได้มากกว่าคนอื่นเพราะถือว่าเป็นเจ้าของ

โดยแท้จริงแล้วตอนนี้ อยู่มาประมาณ 10 นาที หลังจากนั้นพี่น้องทั้ง 5 คนก็รู้เรื่อง เพราะพี่น้องทั้งหมดอยู่หมู่บ้านเดียวกัน พี่น้องทั้ง 5 คนก็มารวมกัน ความคิดแต่ละคนก็ไม่ตรงกัน เกิดความขัดแย้งรุนแรงขึ้น ทำให้นายเวชหนักใจมากในตอนนั้น แต่พอถึงวันเวลาที่เรื่องมันจะจบเหมือนบุญตามช่วยนายเวช ได้มีนายทัย รองพล ซึ่งเป็นหนึ่งในพี่น้องทั้ง 5 คนนั้น โดยนายทัยนั้นเป็นพี่ชายคนโต ก็ได้พูดขึ้นว่าตนในฐานะเป็นพี่คนโตขอเสียสละไม่เอาเบี้ยจากต้นไม้นี้สักบาทเดียว เหตุผลเพราะตนอายุชาวบ้านที่พี่น้องกันมาพูดกันไม่รู้เรื่องกับเรื่องเล็กน้อยแค่นี้ รู้ไปถึงไหนก็บัดสีไปถึงนั้น และอีกอย่างหนึ่งนายเวชนั้นเคยช่วยตนเอง ยามตนเองเดือดร้อนหลายครั้งเพราะฉะนั้นเมื่อเรื่องแบบนี้เกิดขึ้นกับพี่น้องตนเองนั้น นายเวชพูดไม่ฟังตัดสินไม่ได้ต่อไปนายเวชเป็นผู้นำพวกเราก็คาดความเชื่อถือ

พี่น้องที่เหลือทั้ง 4 คนได้ฟังที่นายทัยพูดก็พูดปรึกษากันว่า บ่าวว่าปรีอ (หมายความว่าอย่างไรก็ได้ถ้าพี่คนโตและนายเวชเสนอ)

สรุปต่อมาเรื่องนี้ก็ตกลงเหมือนที่นายเวชเสนอ คือ ขายไม้ นั้นแบ่งเงินเท่ากัน ข้อคิดจากเรื่องนี้ คือ ความดี ความช่วยเหลือ ความเป็นธรรม ของผู้นำชุมชนหรือเครือญาติ สามารถนำมาแก้ปัญหาได้เมื่อยามเดือดร้อน

23. เรื่องขโมยขึ้นบ้าน

โดยทีมวิจัยตำบลนาง

เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2551 ได้มีอาจารย์สุธรรม หาขุน หมู่ 11 ตำบลนาง อำเภอยะยอ จังหวัดตรัง มาแจ้งต่อนายสัญญา เอี่ยมอักษร ผู้ช่วยกำนันว่าตนปิดประตูบ้านเอาไว้แล้วไปโรงเรียนทุกวัน ภรรยาของตนก็ไปโรงเรียนเหมือนกันอยู่แบบนี้มาหลายปีแล้ว ไม่เคยมีอะไรเสียหายแต่มาตอนนี้ ตนก็รู้สึกเสียใจมาก

หลังจากนั้นนายสุธรรมพูดจบ ทีมงานของเราโดยนายวิรัตน์ นายสัญญา นายประสิทธิ์ นายสมยศ ผมได้พูดกับนายสุธรรมว่าก่อนหน้านี้นี้มีใครมาบ้านนายสุธรรมบ้าง และมีอะไรพอน่าจะมากับข้อมูลได้บ้าง นายสุธรรมนั่งนิ่งสักครู่ก็บอกว่าสุนัขบ้านตนถูกวางยาเบื่อ นอนตายอยู่ข้างบ้าน แต่ตนไม่นึกว่าจะเป็นแผนของโจร นึกว่าหมาตนนั้นปล่อยและอีกอย่างหมาของตนนั้น

ชอบวิ่งไล่รถบนถนนบ่อยๆ แต่เรื่องที่น่าสงสัย คือ ตนเองไปถอนเบี้ยมาจำนวน 50,000 บาท ก็น่าเหมือนกันว่าโจรรู้ได้อย่างไร เพราะตนก็ไม่ได้พูดกับใครเลย

ทีมงานของเรานั่งคิดอยู่ครู่หนึ่ง นายวิรัตน์ก็พูดขึ้นว่าแล้วอาจารย์โจรได้อะไรไปบ้าง นายสุธรรมพูดว่าเบี้ย 50,000 บาท กล้องถ่ายรูป ที่ตนซื้อมาราคาหมื่นกว่าบาท พอตีนายวิรัตน์มีลูกชายรู้จักวัยรุ่นแถวนั้น นายวิรัตน์ใช้แผนล่อ โดยให้เบี้ยลูกชายตนไปจำนวน 1,000 บาท เพื่อไปซื้อเหล้าเลี้ยงเพื่อนวัยรุ่น แต่ก่อนนั้นพวกเราก็ได้พูดกับนายสุธรรมว่าอยู่เฉยๆ ไม่ต้องไปพูดให้ใครฟัง เดี่ยวเรื่องจะฉาว

อยู่ต่อมา 10 กว่าวันรู้สึกว่าเป็นวันที่ 17 ธันวาคม 2551 พวกเราก็ได้รวมกันที่บ้านนายสุธรรมอีกครั้งหนึ่ง เพื่อมาติดตามผล โดยนายวิรัตน์เป็นผู้ประสานงานให้พวกเรามารวมตัวกันที่บ้านนายสุธรรม หลังจากนั้นนายวิรัตน์ได้พูดคุยเกี่ยวกับเรื่องที่ตนได้ใช้แผนล่อว่าลูกชายของตนนั้น ได้นัดเพื่อนวัยรุ่นมากินเหล้าที่บ้านของตน พอราวประมาณ 24 นาฬิกาของวันที่ 18 ธันวาคม 2551 เพื่อนๆวัยรุ่นก็เริ่มเมาสุรา อยู่ต่อมาไม่นานได้มีนายศักดิ์ดา ศิริรักษ์ อายุ 24 ปี อยู่ใกล้กับบ้านอาจารย์สุธรรม เป็นหนึ่งในวัยรุ่นกลุ่มนั้นด้วยก็ได้เดินไปหยิบกล้องถ่ายรูปมาเพื่อถ่ายรูปเป็นที่ระลึก นายวิรัตน์ได้เห็นก็สงสัยว่าวัยรุ่นมีกล้องถ่ายรูปราคาแพงเป็นที่น่าสงสัย อีกอย่างหนึ่งครอบครัวนายศักดิ์ดาเองก็เป็นครอบครัวที่ฐานะทางบ้านไม่ค่อยจะดีนัก ก็เลยบอกให้ลูกชายตนเองขอยืมกล้องถ่ายรูป โดยบอกว่าพุงนี้ครอบครัวของนายวิรัตน์จะไปเที่ยวทะเลขอยืมกล้องถ่ายรูปหน่อย ขอยืมแค่วันเดียว นายศักดิ์ดาบอกว่าได้แต่อย่าให้ใครยืมต่อโดยเด็ดขาด เมื่อนายวิรัตน์เล่าเรื่องให้พวกเราฟังแล้ว นายวิรัตน์ก็หยิบกล้องถ่ายรูปนั้นมาให้นายสุธรรมดูปรากฏว่าเป็นกล้องถ่ายรูปของนายสุธรรมจริง

หลังจากนั้นพวกเราก็ได้ถามอาจารย์สุธรรมว่าเมื่อเรื่องมาถึงตอนนี้นแล้วอาจารย์จะเอาแบบไหน อาจารย์สุธรรมพูดว่าพูดยากเพราะน้ำท่วมปากเพราะว่าเป็นคนบ้านใกล้เรือนเคียงกัน พอดีพ่อของนายศักดิ์ดาเป็นคนดี ช่วยเหลือเพื่อนบ้านมาตลอด หลังจากนั้นผมก็ได้ไปตามพ่อของนายศักดิ์ดามาที่บ้านของอาจารย์สุธรรม มาพูดคุยเล่าเรื่องให้ฟัง นายไข่ ศิริรักษ์ พ่อของนายศักดิ์ดาได้ฟังรู้สึกบ๊อดสีแล้วก็อายเพื่อนมาก พร้อมพูดขึ้นว่าเอามัน (นายศักดิ์ดา) ชั่งคุยกเลย กูไม่ช่วย พวกเรารู้สึกสงสารเลยพูดกับอาจารย์สุธรรมว่า ถ้าแบบนี้ได้ไหมให้นายไข่ไปพาตัวนายศักดิ์ดามาที่บ้านของอาจารย์สุธรรมโดยที่ไม่ต้องบอกให้ใครรู้ เพื่อไว้หนัานายไข่ซึ่งเป็นคนดี เพียงแต่เอาเบี้ยกลับ 5,000 บาท กล้องถ่ายรูปก็ได้มาแล้ว และเพื่อมิให้ความขัดแย้งเกิดขึ้นอีกต่อไป ให้หาคนมารับรอง นายไข่พูดขึ้นว่าถ้าพวกท่านคิดเช่นนั้นก็ได้ แต่ผมขอเสนอว่าให้พวกท่านทั้งหมดนี้เขียนเป็นหนังสือ แล้วผมจะเซ็นพร้อมกับลูกชาย ว่าเรื่องราวทั้งหมดที่เกิดขึ้นนี้ อาจารย์สุธรรมไม่เอาความและไม่ตั้งใจจะเอาเรื่องกับนายศักดิ์ดาทั้งสิ้น แต่ถ้าหากนายศักดิ์ดาเป็นคนแบบนี้อีก พวกเราจะไม่ช่วยอีกแล้ว นายไข่พร้อมนายศักดิ์ดาบุตรชายรับปาก และกล่าวขอบคุณทีมงานของพวกเราเป็นอย่างมาก

สรุปว่าเรื่องนี้ทีมงานของเราทำให้ชาวบ้านเริ่มเชื่อถือในความพร้อมและความเป็นกลางในการตัดสินคดีข้อพิพาทในชุมชน

24. เรื่องหมากินลูกหมู

โดยนายสมยศ วุ่นสั่งทำ ทีมวิจัยตำบลนาง

เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2550 ได้มีนางเขียน พงษ์มาก อยู่หมู่ 8 ตำบลนาง อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง ได้มาแจ้งนายวิรัตน์ รอดทุกข์ ว่าเมื่อคืนวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2550 ตนได้ซื้อลูกหมูมา 2 ตัว เป็นเงิน 2,400 บาท นำมาขังไว้ในคอกหลังบ้าน มีหมา 3 ตัวมากัดกินลูกหมูตนเองตายหมดทั้ง 2 ตัว โดยหมาได้กินเครื่องใน ใส่ดับจนเกลี้ยง

หลังจากนั้นนายวิรัตน์ได้ประสานงานโดยการโทรศัพท์ให้ทีมงานศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลนางได้แก่นายสมยศ วุ่นสั่งทำ, นายประสิทธิ์ ชูจันทร์ และนายแฉล้ม ประมวลศิลป์ มารวมตัวกันที่บ้านของนางเขียน เวลาประมาณบ่ายโมงเศษ

หลังจากนั้นนางเขียนก็นำพวกเราไปดูที่คอกหมู ปรากฏว่าพบลูกหมูนอนตายอยู่ในคอกจริง โดยสภาพลูกหมูนั้นถูกล้างใส่ดับเครื่องในจนเกลี้ยงทั้ง 2 ตัว นายวิรัตน์ได้ถามนางเขียนขึ้นว่าได้เห็นหมา 3 ตัวหรือเปล่า นางเขียนพูดว่าได้เห็น และมีเจ้าของหมามารับผิดชอบ 2 ตัวแล้วคือ นางณี ภริมฤกษ์ และนายเม็ต ชูเมือง ซึ่งสองคนนี้อยู่บ้านใกล้กันกับนางเขียน ก็ได้มารับผิดชอบแต่มีหมาอีก 1 ตัวที่เหลือ ยังไม่มีเจ้าของออกมารับผิดชอบ นายวิรัตน์ได้ถามเจ้าของหมา คือนายเม็ตกับนางณี ว่า พวกท่านสองคนจำได้หรือเปล่าว่า หมาตัวที่อยู่กับหมาของท่านนั้นเป็นของใคร ปรากฏว่าทั้งสองคนมองหน้ากันแต่ไม่กล้าพูด นายวิรัตน์ก็หันมาคุยกับพวกเราว่าสองคนนี้กลัวเพื่อนโกรธ

นายวิรัตน์พร้อมพวกเราได้เข้าไปพูดกับนางเขียนว่า คุณไม่ต้องกลัวบอกมาเลย พวกเรารับรองว่าจะไม่ให้เดือดร้อน พวกเราทั้งหมดนี้รับรองให้บอกมาว่าเป็นของใคร นางเขียนได้ฟังพวกเรารับรองเช่นนั้นก็ยอมพูดความจริงออกมา แต่มีข้อแม้ว่าอย่าบอกว่ารู้มาจากตน

ปรากฏว่าเจ้าของหมาตัวนั้น คือ นายหาร ชุมณีย์ อยู่บ้านใกล้เรือนเคียงกันนั่นเอง พวกเราเองก็รู้ทันทีว่าทำไมนางเขียนจึงไม่กล้าบอก เพราะนายหารนั้นเป็นคนที่ชอบกินเหล้าแล้วอาละวาดอยู่บ่อยๆ เมื่อรู้เช่นนั้นพวกเรานำโดยนายวิรัตน์ ได้ไปที่บ้านนายหารพร้อมกัน

พอไปถึงบ้านนายหารพวกเราทีมงานยกมือไหว้นายหาร นายหารก็รับบอกให้พวกเรานั่งบนบ้าน แล้วถามว่ามากันทำไมเห็นหลายคน นายวิรัตน์พูดขึ้นว่า พวกเรามีเรื่องจะคุย นายวิรัตน์เล่าเรื่องให้นายหารฟังทั้งหมด นายหารก็พูดขึ้นทันทีว่ากูไม่ได้เลี้ยงหมา กูไม่รู้เรื่อง จำได้ว่าตอนที่นายวิรัตน์และพวกเราเดินไปที่บ้านนายหารนั้น เราได้เห็นหมาและหมาบ้านนายหารก็ได้เห่าพวกเราด้วย มันตรงกันข้ามกับคำพูดของนายหารที่พูดว่าตนเองไม่ได้เลี้ยงหมา ทันใดนั้นนายวิรัตน์ก็ได้พูดขึ้นว่าแล้วหมาตัวนี้ของใคร นายหารบอกว่าหมามันมาอยู่เอง กูไม่รู้เรื่อง นายวิรัตน์พูดต่อไปอีกว่ามีชาวบ้าน โดยไม่อ้างอิง บอกว่าหมาตัวนี้นายหารให้กินข้าวอยู่จริงหรือเปล่า นายหารก็พูดขึ้นว่าจริง แต่หมาตัวนี้มันมาอยู่เอง โดยที่กูไม่ได้นำมาเลี้ยง นายวิรัตน์ก็พูดขึ้นอีกว่า หมามาจากไหนไม่เกี่ยว ถ้านายหารให้กินข้าว แล้วตอนนี้เห็นหมามาอยู่บ้านนายหารนานแล้ว นายหารต้องรับผิดชอบ เพราะเจ้าของหมาสองตัวโน้นนั้นรับผิดชอบแล้ว นายวิ

รัตน์พูดต่อเนื่องไปอีกว่า ผมนายวิรัตน์เคยช่วยสู้มึงมาหลายเรื่อง มาเรื่องแค่นี้มึงดื้อไม่
รับผิดชอบ ต่อไปมึงจะอยู่ในสังคมได้อย่างไร

และถ้ามึงยังอยู่นิสัยแบบนี้ พวกเราทั้งหมดผมในฐานะผู้ช่วยอยู่หมู่บ้านนี้จะไม่คุยและจะ
ไม่รับรองทุกเรื่องในครอบครัวของมึง ตอนนี้นมึงรู้ตัวหรือไม่ว่า เพื่อนรำคาญมึงกันหมดแล้ว ต่อไป
มึงจะอยู่กับใคร ผมพูดผมแหลงมึงคิดให้ตือยาโกรธ

นายหารนึ่งนึ่งและพูดขึ้นว่าแล้ววิรัตน์และทีมงานว่าปรีอ นายวิรัตน์พูดขึ้นว่าเจ้าของหมูขอ
ค่าลูกหมูกลับเพียงเท่านั้นเรื่องก็จบ นายหารถามขึ้นว่าแล้วที่บาทนายวิรัตน์พูดว่าตัวละ 1,200
บาท 2ตัวเท่ากับ 2,400 บาท พวกสุกี้เอา 3 หาร ก็ตกคนละ 800 บาท นายหารเสียได้ไหม นาย
หารเป็นคนดีแต่พอพวกเราไปกันเป็นทีม นายหารก็ยอมรับเสียโดยดี

สรุปว่าเรื่องนี้เน้น คนที่ดื้อไม่มีเหตุผลเราต้องตัดสินโดยการทำงานเป็นกลุ่มเป็นทีม ทำให้
เรื่องทุกอย่างยอมผ่านไปได้โดยดี เพราะสังคมคือหัวใจของชาวบ้านที่อยู่ร่วมกัน เรื่องนี้จบเมื่อ
วันที่ 15 มกราคม 2552

25. เรื่องจับปลาในที่สาธารณะ

โดยนายสัญญา เอี่ยมอักษร ทีมวิจัยตำบลนาง

วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2552 นายปรีชา ครองยุทธ ได้มาบอกกับนายวิรัตน์ว่ามีคนจำนวน
หนึ่งอยู่ต่างตำบลมาจับปลาที่สระน้ำของหมู่บ้านของเรา โดนนายปรีชาเป็น อปพร.ในหมู่ที่ 8 อยู่
นายวิรัตน์ได้รับโทรศัพท์เวลาประมาณบ่ายโมงก็รีบมา นายวิรัตน์ได้พูดกับทีมวิจัยเราว่า พอ
ตนเองมาถึงก็ได้เห็นชาวบ้านใช้แหจับปลา ดนกก็ได้ใช้ปืนยิงขึ้นฟ้า 1 นัด พวกชาวบ้านที่จับปลา
อยู่นั้นก็ตกใจรีบวิ่งหนี

อยู่ต่อมาวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2552 มีชาวบ้านชื่อนายจัด เกตุแก้วซึ่งอยู่ใกล้กับสระของ
หมู่บ้าน มาถามที่บ้านนายวิรัตน์ว่านายวิรัตน์รู้ได้ปรีอว่ามีคนมาจับปลาในหนองของหมู่บ้าน
นายวิรัตน์บอกว่ามีคนโทรศัพท์ไปบอก นายจัด เกตุแก้วถามต่อไปว่าใคร นายวิรัตน์พยายาม
บ่ายเบี่ยงเพื่อไม่บอกชื่อคนที่โทรไปบอกตนว่าคือนายปรีชา แต่นายจัดก็พยายามที่จะรู้ให้ได้
นายวิรัตน์รำคาญเลยพูดขึ้นว่า นายจัดเป็นพันปรีอ ทำไมเดี๋ยวดังเจ็บบร้อนเหมือนกับรู้เรื่องนี้
นายจัดก็พูดขึ้นทันทีว่า เออรู้เพราะพวกที่มาจับนั้นเป็นลูกหลานของกู เพราะฉะนั้นกูไม่ยอม
เพราะผู้ช่วยยิง เพราะว่าความผิดที่ลูกหลานกูมันมาจับปลา โดยที่ตรงนี้เป็นส่วนรวม มันไม่
ถึงกับต้องยิงกันเลย นายจัดพูดแบบโมโห

หลังจากนั้นนายวิรัตน์ก็พูดขึ้นว่า ผมยิงขูไม่ได้ตั้งใจยิงให้ถูก นายวิรัตน์พูดต่อไปว่าถ้า
นายจัดจะเอาเรื่อง ผมเองบอกได้เลยว่าชาวบ้านไม่ยอมแน่นอน แต่นี่ผมเห็นกับเต็น(คุณ) ผม
พยายามใจเย็นไม่แฉงความ แล้วยิงเต็นมารับผิดแบบนี้ ผมไม่ต้องแหลงไหนเลย หรือว่าเต็นอี
ไปแหลงกันที่โรงพัก

นายจัดได้ฟังนายวิรัตน์พูดเช่นนั้นก็เริ่มใจอ่อนลง นายวิรัตน์พูดขึ้นอีกว่าหนองน้ำแห่งนี้
อย่าว่าแต่พวกเต็นมาจับปลา เพียงแต่ลงไปอาบก็มีความผิด เพราะชาวบ้านเขาเอาน้ำนี้ใช้กัน
เพราะเป็นแหล่งน้ำประปาหมู่บ้านด้วย นายวิรัตน์พูดต่อไปอีกว่า ถ้าหากนายจัดรู้ว่าใครเป็น
คนโทรบอกตนเองนั้น ถ้าหากนายจัดสร้างปัญหาขึ้นนายจัดต้องรับผิดชอบ คือนายวิรัตน์พูดถ้า

หากนายชาเป็นอะไรไปนายจัดต้องรับผิดชอบ นายวิรัตน์รู้ว่าเมื่อก่อนนายจัดกับนายชานั้นเคยมีเรื่องกันมาก่อน

เรื่องนี้นายวิรัตน์ได้บันทึกข้อมูลไว้เพื่อเป็นหลักฐาน จนถึงทุกวันนี้ โดยบันทึกแล้วให้กำนันเซ็นรับรองเพื่อปกป้องคนดี

สรุปได้ว่าปัญหาในสังคมยุติได้เพราะคนในชุมชนเอง หลายคนมาพูด หลายคนมาคุย คนที่ดีไม่มีเหตุผลก็ยอมได้ คนดีในที่นี้คือ นายปรีชา ครองยุทธ

26. เรื่องน้ำเสีย

โดยนายสัญญา เอี่ยมอักษร ทีมวิจัยตำบลนาง

เมื่อวันที่ 4 กันยายน 2548 มีนางเหลื่อม ทองประดับ บ้านอยู่หมู่ 10 ตำบลท่าสะบ้า อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง ได้ไปแจ้งความกับโรงพักเอาไว้ว่า นายม้วย รักษารงาน บ้านอยู่หมู่ 1 ตำบล..... อำเภอห้วยยอด ซึ่งนายม้วยมีอาชีพรับซื้อเศษยางพารา โดยนางเหลื่อมได้กล่าวหาว่าให้นายม้วย ซึ่งที่ดินของนางเหลื่อมกับนายม้วยนั้นอยู่ต่อแดนกัน น้าของนาย ม้วยขึ้นไปในที่ดินของนายเหลื่อม ทำให้ที่ดินของนางเหลื่อมซึ่งปลูกยางพารา ทำให้ต้นยางพาราของนางเหลื่อมนั้นตายจำนวน 10 ต้น ยางกำลังกรีดอยู่ ซึ่งตอนนั้นนายวิโรจน์ ทองดียิ่ง เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ซึ่งเป็นผู้ช่วยนายม้วยนั่นเอง

เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2548 นายม้วยได้มาพูดคุยกับนายวิโรจน์ผู้ช่วยของตนว่า มีนางเหลื่อมไปแจ้งความกับโรงพักเอาไว้ มีหนังสือจากโรงพักแจ้งมาทางตนเองว่าให้ขึ้นไปพบหมวดที่โรงพักห้วยยอด เนื่องจากนายม้วยเล่าเรื่องให้นายวิโรจน์ฟังดังข้างต้นนั้น นายวิโรจน์ได้ฟังเช่นนั้นก็นำนายม้วยไปโรงพักกับตนเพื่อไปคุยกับหมวดที่โรงพัก

พอไปถึงโรงพักนายม้วยพร้อมนายวิโรจน์เข้าไปพบหมวดในห้องประจำที่หมวดทำงาน หมวดก็ได้เล่าเรื่องทั้งหมดให้นายวิโรจน์และนายม้วยฟัง เรื่องทั้งหมดที่ทางนางเหลื่อมได้ไปแจ้งเอาไว้ พอหมวดพูดจบนายวิโรจน์ก็พูดขึ้นว่า หมวดครับถ้าสมมติว่าผมจะขอเรื่องนี้อย่าให้มันต้องขึ้นโรงขึ้นศาล ผมนายวิโรจน์ขอรับผิดชอบ 2 คนนี้ได้หรือเปล่า ผมอยากไปเคลียร์ตกลงกันเอง หมวดก็ยินดีที่จะส่งเรื่องให้นายวิโรจน์รับผิดชอบโดยดี หลังจากนั้นนายวิโรจน์และนายม้วยก็กลับบ้าน

ในวันรุ่งขึ้นวันที่ 16 กันยายน 2548 นายวิโรจน์และนายม้วยก็ไปที่บ้านของนางเหลื่อมเพื่อที่จะพูดคุยกับนางเหลื่อม เวลาประมาณบ่ายโมงของวันที่ 16 นายม้วย,นายวิโรจน์พร้อมนางเหลื่อมและญาติของนางเหลื่อมอยู่ด้วย 3 คน เมื่อมาพร้อมกันนายวิโรจน์ก็พูดขึ้นว่า ตนเองพร้อมที่จะเป็นคนกลางเพื่อตกลงเรื่องนี้กันเอง เพราะไม่อยากให้เรื่องนี้ต้องยุ่งยากให้ยาว นางเหลื่อมผู้ร้องทุกข์จะพูดอย่างไรก็พูดมาเลย

นางเหลื่อมได้ฟังก็นิ่งเฉยแล้วก็หันไปพูดกับญาติว่าเราจะเอากันปรีดี ญาติก็พูดขึ้นว่าหลายหนหลายครั้งเตือนนายม้วยก็เฉย เพราะฉะนั้นครั้งนี้ไม่ยอมแล้ว นายม้วยก็ได้พูดขึ้นว่าตอนนี้ได้ตกลงกันนั้น คือให้ผมชดเชยชั่งน้ำเสียและใช้น้ำยาดับกลิ่นตนเองก็ทำแล้ว แต่ตอนนี้นางเหลื่อมไปแจ้งเรื่องน้ำเสียของบ่อเก็บน้ำเสียได้ซึมลงในแปลงยางของนางเหลื่อมนั้นผมยังไม่รู้เรื่อง รู้เอาเมื่อมีหนังสือ จากโรงพักมาเชิญตัวนี้เอง ที่จริงน่าจะมาพูดคุยกันก่อนเพราะที่ก่อนเรื่องน้ำซึมเข้า

ไป ตนก็ได้ชดเชยดอกเบี้ยแล้ว แต่พอปัญหามันเกิดขึ้นแบบนี้ก็อีกตนเองก็ยังไม่รู้เรื่อง สองฝ่ายเริ่มมีอารมณ์ต่อกัน นายวิโรจน์อาศัยประสบการณ์ในการปรึกษาหารือมาหลายเรื่องก็ได้พูดตักเตือนขึ้นมาว่า ฟังก่อนทั้งสองฝ่ายก็มีเหตุผล แต่ตอนนี้ตนเองนั้นอยากรู้เรื่องวันนี้ว่าเมื่อปัญหาเกิดขึ้นแบบนี้ในอนาคตเราจะคุยกันแบบไหน เพราะถ้าเราเรื่องเก่ามาพูดมันไม่จบ เพราะฉะนั้นเราพูดเรื่องต่อไปภายหน้ากันดีกว่า เพราะเรื่องที่เกิดขึ้นทั้งสองฝ่ายไม่ได้ตั้งใจให้มันเกิด นายม้วยก็ทำมาหากิน นางเหลื่อมก็ปลูกทรัพย์สินเพื่อผลประโยชน์

นางเหลื่อมฟังแล้วก็พูดขึ้นว่าต่อไปหน้าก็ต้องแล้วแต่ต้นยางพาราของตนที่ตาย 10 ต้นนั้นต้องรับผิดชอบให้ด้วย ต้นละ 5,000 บาท 10 ต้นกับ 50,000 บาท เพราะยางของตนเพิ่งกรีดได้ 2 ปี ยังใช้ประโยชน์ได้นานหลาย นายวิโรจน์หันหน้ามาคุยกับนายม้วยว่ารับได้หรือเปล่า นายม้วยบอกว่าให้นายวิโรจน์ขอหักหนี้ 30,000 บาทได้ไหม นายวิโรจน์ขอร้องนางเหลื่อมและญาติว่าขอหัก 30,000 บาท เพราะต่อไปตนเองได้พูดกับนายม้วยแล้วว่าเราจะแก้ปัญหามาโดยให้นายม้วย หล่อเป็นท่อเก็บแบบปูนแล้วใช้ยากันซึมให้เรียบร้อย เพราะฉะนั้นนายม้วยต้องยังลงทุนลงแรงอีกมากมาย ตนเองเลยขอร้องให้นางเหลื่อมเห็นใจตรงนี้ อีกอย่างหนึ่งนายม้วยก็เป็นคนดี ไม่เคยสร้างความเดือดร้อนให้คนอื่นนอกจากในกรณีนี้ไม่คิดว่ามันจะเกิดขึ้น และอีกอย่างนายม้วยก็ไม่ดื้อยอมรับทุกอย่าง พูดกันอยู่นานจนนางเหลื่อมใจอ่อนเรื่องก็เลยดีขึ้น นายม้วยจ่าย 30,000 บาท พร้อมหล่อท่อเก็บน้ำเสียแบบปูน สรุปได้ว่าเรื่องนี้ความดีพร้อมกับกล้ารับผิดชอบ ทำให้สังคมทุกสังคมเอาเป็นแบบอย่างได้

27. เรื่องพูดน้อยมีความหมาย

โดยนายสัญญา เอี่ยมอักษร ทีมวิจัยตำบลนาง

เมื่อคืนวันที่ 14 กันยายน 2551 นางคลาดได้เสียชีวิต เนื่องจากในคืนวันนั้นตอนที่นางคลาด ยอดทอง บ้านอยู่หมู่ 1 ตำบลท่าสะบ้า อำเภอวังวิเศษ ได้เสียชีวิตนั้น นางคลาดมีลูกชายอยู่ที่หมู่ 1 ตำบลนาง เมื่อรู้เรื่องนายสุภาพลูกชายได้ชวนเพื่อนไปด้วย 1 คนชื่อนายหุย ราชเดิม ซึ่งอยู่บ้านใกล้เคียงกัน

ไปถึงงานศพของนางคลาด พวกญาติได้นั่งรอญาติที่ยังมาไม่ถึงเพื่อที่จะปรึกษาหารือเกี่ยวกับการจัดงานศพของนางคลาด ในเวลานั้นมีเพื่อนบ้าน และญาติมาร่วมงานมากมาย แต่นายสุภาพลูกชายพร้อมเพื่อนคนนั้นเป็นคนที่ชอบนั่งคุยกันแล้วกินเหล้า 2-3 ชั่วโมงผ่านไปปรากฏว่าได้ยินเสียงดังจากวงเหล้า แล้วก็มีคนมางูดหลายคน นายสมทบ เพิ่งนาจร เป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 11 ตำบลท่าสะบ้า ได้ลุกขึ้นไปดูปรากฏว่านายสุภาพกับนายจัด เกตุแก้วทะเลาะและจะต่อยกัน มีคนเข้าไปห้ามมิดมือมิดเท้าแต่ก็ดันปล้ำไม่ฟัง

นายสมทบได้ฟังและเห็นได้ไปที่เกิดเหตุทันที ก็ได้ใช้ให้คนที่นั่นจับตัว 2 คนนั้นไว้ นายสมทบก็บอกให้ปล่อย แล้วพูดขึ้นว่ามึง 2 คนไม่มีความเป็นคน ไม่นึกถึงคนอื่นที่เขากำลังโศกเศร้าและอีกอย่างหนึ่งนายสุภาพเป็นบุตรคนตาย น่าจะห้ามนายหุยเพื่อนที่มาด้วยกันได้ว่านี่เป็นงานแม่ของเพื่อน ต้องอดทนให้ถึงที่สุด นายหุยกับนายจัดไม่ยอมชี้หน้าด่าพ่อล้อแม่กัน เข้มขันมากขึ้นจนนายสมทบโกรธและพูดขึ้นว่า ถ้าพวกมึง 2 คนไม่ยอมและอยากจะรบกันจริงๆ

แล้ว ตนเองขออย่างเดียวและจะไม่ห้ามปล่อยให้רבกันตามสบายเลย แต่สิ่งเดียวที่ขอคือ อย่ารบกันในงานนี้เดี่ยวตนจะไปเอามาให้คนละอย่าง

แต่ถاربةกันในงานนี้มึง 2 คนอาจจะตายได้ พุดจบนายสมทบจับมือทั้ง 2 คน พาไปที่นอกงานเดี่ยวไปหาปืนมาให้คนละกระบอก เมื่อห้ามไม่รู้ฟังแล้วก็ให้มันตายไปสักข้าง พอนายสมทบพุดเอาจริงเอางี้ 2 คนนั้นก็เริ่มเจียบลงทีละนิดทีละนิด จนเจียบไปในที่สุด

สรุปว่าบางทีคำพุดหรือเรื่องบางเรื่องเราที่มิจัยพุดไม่ถึงว่าคนกำลังจะรบกันอยู่ ดันจับมัดไม่ให้เข้าไปหากัน จริงๆปล่อยไปแล้วไม่กล้าก็มีเหมือนกัน

28. เรื่องลักขโมย

โดยนายสัญญา เอี่ยมอักษร ทีมวิจัยตำบลนาง

เหตุเกิดเมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2551 เวลาประมาณ 9.30 น. มีนายชวน ศรีไทย ซึ่งเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 ตำบลนาง ได้มาคุยกับผู้ใหญ่ว่าตนเองได้ยินเสียงวัยรุ่นนุดคุยกันอยู่ เพราะเงินในบ้านของตนเองนั้นหาย 2-3 ครั้งแล้ว แต่ยังจับใครไม่ได้ หายครั้งไม่มากคือครั้งละ 500 บาท

ต่อมาในวันที่ 20 สิงหาคม 2551 นายชวนและผู้ใหญ่ก็ได้วางแผนกัน โดยนายชวนได้ใส่กุญแจบ้าน ทำเหมือนกับทุกครั้งที่ไม่อยู่บ้าน เพื่อจะสังเกตว่าครั้งนี้ของจะหายหรือไม่ เพราะที่ผ่านมาเงินหายมา 2-3 ครั้งแล้ว หลังจากที่ได้ใส่กุญแจบ้านไว้ ก็ได้ช้มอยู่บริเวณบ้าน ไม่นานนักก็เห็นวัยรุ่น 1 คนขี่รถวนเวียนแถวบ้านของนายชวนอยู่หลายรอบ เพื่อรอดูเหตุการณ์

หลังจากนั้นก็ขับรถเลี้ยวเข้าไปในบ้านของนายชวน แล้วก็รีบขึ้นบนบ้านนายชวนทันที โดยใช้กุญแจมือไขเข้าไป เมื่อเห็นเช่นนั้นนายชวนและผู้ใหญ่รวมถึงชาวบ้านอีกหลายคนก็ตะโกนเสียงดังขึ้นว่าอย่าหนี ถ้าหนียิ่งเพราะตอนนี้ตำรวจล้อมไว้หมดแล้ว วัยรุ่นที่อยู่ในบ้านก็เดินออกมาหน้าประตู แล้วยกมือขึ้นพร้อมพุดว่าผมยอมรับผิดแล้วครับ ทราบชื่อคือ นาย ก. (นามสมมติ) มีศักดิ์เป็นหลานของนายชวน เนื่องจากเป็นลูกของพี่สาวนายชวนเอง

เมื่อรู้ว่าเป็นหลานนายชวนก็พุดกับผู้ใหญ่ว่าไม่เอาเรื่องเนื่องจากสงสารพี่สาวและคนที่ทำก็เป็นหลานของตัวเอง แต่ต้องพาตัวไปที่โรงพักเพื่อบันทึกประวัติไว้ให้กับตำรวจ ขณะเดินทางไปโรงพักนายชวนกับผู้ใหญ่ก็ได้ปรึกษากันว่าเราเอาตัวนาย ก.กลับดีกว่า เพราะนาย ก.เป็นเด็กที่ไม่เคยมีประวัติเสีย พอไปถึงโรงพักเรื่องมันอาจจะยาว เพราะตำรวจอาจจะไม่ยอมสงสารอนาคตเด็ก หลังจากปรึกษากันแล้ว ทั้งสองคนก็ได้พาตัวนาย ก.กลับมาคุยกับพ่อแม่ เพราะนาย ก. อายุยังน้อยเพียง 17 ปี เท่านั้น

หลังจากนั้นนายพริ้ง รอบรู้ ซึ่งเป็นลุงของนาย ก.ก็มารับรองกับผู้ใหญ่ว่าจะรับดูแลพฤติกรรมของนาย ก.เอง ตั้งแต่วันนั้นจนถึงวันนี้ คือวันที่เก็บข้อมูลนาย ก.ก็ไม่ได้ประพฤติตัวเสียหายแต่อย่างใด

29. เรื่องไม่ได้ตั้งใจขโมย

โดยนายสัญญา เอี่ยมอักษร ทีมวิจัยตำบลนาง

วันที่ 15 พฤษภาคม 2551 มีนาง ค.นามสมมติ ได้มาแจ้งกับผู้ใหญ่ว่ามีคนเห็นลูกบ้านของผู้ใหญ่ขโมยต้นไม้ที่ตนตั้งขายอยู่ มันเป็นวันหยุดขาย คือตนได้ออกไปทำธุระส่วนตัว แล้วได้เขียนป้ายบอกว่าหยุดขาย 2 วัน คือวันที่ 13-14 พฤษภาคม 2551

แต่พอตนมาถึงจะเปิดร้านในวันที่ 15 ต้นไม้ก็ได้หายไป 3 ต้นพร้อมกับกระถางมูลค่า 5,000 กว่าบาท เพราะเป็นต้นไม้สั่งจองแล้วก็จ้างเลี้ยงพิเศษเอาไว้ หลังจากนั้นก็รับมาหาผู้ใหญ่ เพราะมีคนแฉนั้นจำได้ว่าเป็นเด็กหนุ่ม 2 บ้านผู้ใหญ่แฉลั่นที่บรรทุกต้นไม้ผ่านไป

ผู้ใหญ่ได้รับแจ้งไว้หลังจากนั้นก็ไปถามคนที่เห็นเหตุการณ์ จากการสอบถามพบว่าคนที่เอาเป็นเด็กชายอายุประมาณ 18 ปี ตนจำยี่ห้อและสีรถได้ชัดเจน หลังจากได้ทราบรายละเอียดแล้วผู้ใหญ่ก็พอจะคาดเดาได้ว่าเด็กคนนั้นเป็นใคร ผู้ใหญ่ก็รับมาดูที่บ้านของเด็กคนที่ตนสงสัยปรากฏว่ามีไม้ดอกไม้ประดับที่บ้านหลังนั้นมากมายจริง ต้นไม้และกระถางต้นไม้ก็เหมือนกับที่นาง ค.ได้มาแจ้งกับตนไว้

ผู้ใหญ่ได้เข้าไปในบ้านและได้ถามพ่อแม่ของเด็ก คือ นาง จ. และนาย ม. (นามสมมติ) พ่อแม่ของนาย ว. (นามสมมติ) เด็กที่ผู้ใหญ่สงสัยว่าจะเอาต้นไม้ไปนั้น เห็นผู้ใหญ่ก็เชิญให้นั่งแล้วถามผู้ใหญ่ว่ามีธุระไหม ผู้ใหญ่ก็รับบอกเลยว่าท่านอย่ารีบโมโหตนมีเรื่องจะปรึกษา คือมีตนมาแจ้งตนว่ามีต้นไม้และกระถางหายไปจากร้าน มีคนเห็นว่าคุณที่ขโมยนั้นมีลักษณะแล้วก็รถที่ขี่ก็เหมือนกับนาย ว.ลูกชายของท่านทั้งสอง ผมเองเลยมาคุ้ยดูว่าจริงหรือไม่

พ่อแม่ได้ฟังเช่นนั้นก็ได้ขอบคุณผู้ใหญ่ที่มาบอกกันตรงๆ หลังจากนั้นก็ได้เรียกลูกชายลงมาพบ แล้วชี้ไปที่ต้นไม้ 3 ต้นนั้นว่าได้มาแต่ไหน นาย ว. บอกว่าเพื่อนให้มา และพ่อแม่ของนาย ว.ได้ให้เงินไปซื้อเพียง 500 บาทเท่านั้น ได้ต้นไม้ที่ลูกได้มามันถูกเหลือเกิน แม่ของเด็กบอกว่าตนเองก็สงสัยแล้วแต่ก็ไม่ได้พูดกันให้แน่นอนกับลูกจนผู้ใหญ่มาที่บ้านตนก็เริ่มสงสัยและนึกได้แล้ว

พ่อแม่ของนาย ว.เป็นคนนิสัยดีช่วยเหลือสังคมตลอด ก็เลยพูดขึ้นว่านาย ว.อย่าพูดเท็จกับพ่อแม่บอกมาดีๆ พ่อแม่ไม่เอาเรื่องไม่ดำไม่ดู เพราะมีคนเขาบอกผู้ใหญ่หมดแล้ว ผู้ใหญ่เขาส่งสารพ่อแม่และลูกเขาไม่ไปแจ้งความ อุดสำหรับมาคุยกับครอบครัวเราก่อน นาย ว. ได้ฟังแบบนั้นก็พูดขึ้นว่า ผมเอาจริงแต่คิดว่าเขาไม่เอาแล้ว นาย ว.แก้ตัวฟังไม่ขึ้น เพราะไม่เคยขโมยของใครมาก่อน

สืบรู้ทีหลังว่านาย ว.ติดยาเสพติด เอาเงินที่พ่อแม่ให้ไปซื้อยาหมด จึงคิดขโมยต้นไม้แต่ดวงไม่ดีถูกจับได้ เมื่อเรื่องเป็นแบบนี้พ่อแม่ของนาย ว.ขอบคุณที่ทีมงานยุติธรรมที่มาปรึกษาโดยไม่เอาเรื่องเสื่อมเสียไปโรงพัก หลังจากนั้นพ่อแม่ของนาย ว.พาลูกชายพร้อมผู้ใหญ่ได้เอาต้นไม้ไปคืน ผู้ใหญ่พร้อมกับพ่อแม่ของนาย ว.รับรองพร้อมกับขอโทษนาง ค. เจ้าของต้นไม้ เจ้าของต้นไม้ไม่ได้เอาเรื่อง เนื่องจากส่งสารพ่อแม่ที่เป็นคนดีและชอบช่วยเหลือสังคมตลอด

หลังจากคืนต้นไม้เรียบร้อยแล้ว ก็กลับมาที่บ้านพ่อแม่ของเด็กได้เชิญผู้ใหญ่มาคุยกับนาย ว. ด้วยกันว่าพ่อแม่ไม่เอาเรื่อง ผู้ใหญ่และเจ้าของทรัพย์ไม่เอาเรื่องเพราะพ่อแม่เป็นคนดีแล้วทำไมลูกไม่เป็นคนดี เพราะฉะนั้นต้องขอบคุณท่านผู้ใหญ่และขอโทษ และต้องรับปากกับผู้ใหญ่ว่าต่อไปจะไม่ทำอย่างนี้อีกอย่างเด็ดขาดครั้งแรก ถือว่าให้อภัย สรุปเรื่องนี้ คือ ความร่วมมือในการดูแล้วยุติธรรมร่วมมือกันทั้งพ่อแม่และฝ่ายปกครอง

30. เรื่องเขตแดน

โดยทีมวิจัยตำบลนาง

กำนันวิเชียร รองพล กำนันตำบลนางในสมัยนั้นได้มีหนังสือแจ้งมาที่นายรุ่น มีชัย ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 ตำบลนาง ให้ไปไกล่เกลี่ยเรื่องที่ดินระหว่างครุพล้อย วิรุณศรี กับนายแดง เดโชศรีที่ได้ขัดแย้งกันเรื่องแดน ผู้ช่วยได้ตามไปที่เกิดเหตุซึ่งทั้งครุพล้อยและนายแดงรออยู่ก่อนแล้ว โดยที่ดินของครุพล้อยเป็นที่นาส่วนของนายแดงนั้นเป็นสวนยางซึ่งอยู่ติดกัน

พอไปถึงผู้ช่วยได้ถามว่าจะให้ทำพินปรือ (ทำอย่างไร) ครุพล้อยบอกว่านายแดงได้ปักหลักล้าเข้าไปในที่ดินของแก (ไม่แน่ใจว่าที่ดินมีโฉนดหรือเอกสารสิทธิ์ใดๆหรือไม่) ผู้ช่วยจึงถามนายแดงว่าปักหลักล้าเข้าไปในที่ดินของครุพล้อยจริงหรือ นายแดงตอบกลับมามีครุพล้อยก็ปักหลักล้าเข้าไปในที่ดินของผมเหมือนกัน ผู้ช่วยจึงถามครุพล้อยว่าปักล้าเข้าไปจริงหรือ ครุพล้อยบอกกับผู้ช่วยว่านายแดงปักล้าเข้าไปก่อนตนจึงปักล้าเข้าไปบ้าง ทั้งสองมีปากเสียงกันและเริ่มใช้อารมณ์พูดโต้เถียงกันไปมา

เห็นดังนั้นผู้ช่วยจึงได้บอกให้ทั้งสองคนถอดหลักที่ปักล้าเข้าไปในที่ดินของกันและกันออก และให้ย้ายมาปักตรงกลางซึ่งเป็นเขตแดนแทน นายแดงและครุพล้อยจึงได้ย้ายมาปักตรงกลางตามที่ผู้ช่วยบอก ปักเสร็จแล้วผู้ช่วยได้ถามว่าเข้าใครออกใครบ้างไหม ทุกคนมองแล้วก็เห็นว่าปักอยู่กึ่งกลางระหว่างที่ดินทั้งสองแปลงพอดี ไม่ได้เหลื่อมล้าเข้าไปในที่ดินแปลงใดแปลงหนึ่ง ผู้ช่วยถามทั้งสองคนว่าเห็นอย่างนี้แล้วตกลงกันไหม ทั้งสองคนบอกว่าตกลง ผู้ช่วยจึงย้ำว่ามีเขตแดนชัดเจนแล้วที่หน้าทีหลังก็อย่าล้ำกันอีกนะ เรื่องจึงยุติ (ผู้ช่วยอายุน้อยกว่าทั้งสองคน ตอนแรกจึงรู้สึกลำบากใจเล็กน้อยที่จะพูด)

31. เรื่องขโมยโทรทัศน์

โดยทีมวิจัยตำบลนาง

นาย ก.ได้ไปลัก (ขโมย) โทรทัศน์ของนาย ข. ที่บ้าน ตอนนั้นนาย ข.ไม่อยู่บ้านจึงปิดบ้านเอาไว้ พอนาย ข.กลับมาถึงบ้านก็เห็นว่าบ้านถูกจัดและโทรทัศน์ที่บ้านได้หายไป นาย ข.นึกสงสัยนาย ก.เพราะก่อนออกไปเห็นนาย ก.เดินอยู่แถวบ้าน (บ้านอยู่ไม่ไกลกัน)

นาย ข.ได้มาหาผู้ช่วยและเล่าเรื่องให้ฟัง ผู้ช่วยได้บอกให้นาย ข.ไปบอกกำนันล้อม คีรีรักษ์ กำนันตำบลนางในสมัยนั้น เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องที่ต้องแจ้งให้ทราบ แต่นาย ข.ไม่ไปและบอกว่าให้ผู้ช่วยไปช่วยเคลียร์ก่อน ผู้ช่วยได้ตามไปที่บ้านของนาย ก. พร้อมกับนาย ข. พอไปถึงผู้ช่วยได้ถามนาย ก.ว่าวันนี้ไปไหนมาบ้าง นาย ก.บอกว่าไปเที่ยว ผู้ช่วยจึงพูดไปตรงๆว่าโทรทัศน์ของนาย ข.หายไป โดยที่สงสัยว่านาย ก.นั้นแหละเอาไป นาย ก.ปฏิเสธบอกว่าแกไม่ได้เอา ผู้ช่วยจึงพูดกับนาย ก.ว่าเรื่องแบบนี้ถ้าไปถึงโรงถึงศาลก็หว่าง (ติดคุก) ทัน ให้รับเสียจะได้หมดเรื่อง

นาย ก.อึ้งไม่ออก ผู้ช่วยจึงพูดออกไปเชิงเสริมแรงนาย ก. ว่าดินะที่คนเอามาเป็นนาย ก. เพราะนาย ก. นะ กล้าเอามากก็กล้าคืนให้อยู่แล้วจริงไหม นาย ก. ได้ยินดังนั้นก็เหมือนจะยอมรับแล้ว แต่พ่อของนาย ก.ที่อยู่ด้วยยังคงปฏิเสธบอกว่าลูกแกไม่ได้เอา ผู้ช่วยจึงพูดกับพ่อ

ของนาย ก.ว่า คนเอายอมแล้วมึงจะพูดอะไรอีก นี่เห็นว่กันเองนะเลยมาเคลียร์ให้ก่อน แล้วก็รู้สึกเห็นใจไม่อย่างนั้นแฉ่งความไปแล้วละ หลังจากที่ก่อนหน้านี้ได้พูดหยังไป ตอนนี้ผู้ช่วยรู้แล้วว่านาย ก.เป็นคนขโมยโทรทัศน์ไปแน่นอน ผู้ช่วยจึงพูดว่าเอาอย่างนี้ดีไหม ให้นาย ก.เอาโทรทัศน์ไปคืนนาย ข.เสียในตอนเย็นก็ได้ นาย ข.ไม่ว่าอะไรอยู่แล้วแค่ได้โทรทัศน์คืนก็พอ พอคืนให้แล้วก็ขอให้หมดเรื่อง ในตอนนั้นนาย ก.ยังไม่ได้รับปาก แต่ตกเย็นของวันนั้นก็ได้อาโทรทัศน์ไปคืนให้นาย ข.

ผู้ช่วยบอกว่าปกติ นาย ก.ไม่เคยเอาอะไรของใครเลย แต่ครั้งนี้ที่ขโมยโทรทัศน์ไม่รู้ว่ เพราะสาเหตุอะไรเหมือนกัน แต่หลังจากนั้นก็ไม่เคยลักขโมยอีกเลย

32. เรื่องน้ำเข้านา

โดยทีมวิจัยตำบลนาหวาง

นายไข่กับนายปลีกมีที่ดินอยู่ติดกัน ที่ดินของนายไข่เป็นที่นา ส่วนของนายปลีกเป็นสวนยางซึ่งมีห้วยกั้นระหว่างที่ดินทั้งสองแปลง ในช่วงหน้าแล้งไม่มีปัญหาอะไร แต่พอถึงฤดูทำนายนายไข่ได้ขุดดินมาทำนบกั้นน้ำไว้ (ถมสูง) เพื่อให้หน้าในห้วยล้นและไหลเข้าสู่ที่นาของตน สร้างความเดือดร้อนให้กับนายปลีกเจ้าของสวนยางที่อยู่ฝั่งตรงข้าม เพราะน้ำจากห้วยได้ล้นเข้าไปท่วมสวนยางของนายปลีกซึ่งเป็นยางเล็กได้รับความเสียหาย เป็นสาเหตุให้นายไข่กับนายปลีกมีปัญหา

นายปลีกได้มาแจ้งผู้ใหญ่ แต่ผู้ใหญ่ได้มอบหมายให้ผู้ช่วยไปจัดการแทน ผู้ช่วยได้ตามไปที่เกิดเหตุและได้เรียกทั้งสองฝ่ายมาพร้อมกัน ถามทั้งนายไข่และนายปลีกว่จะเอาอย่างไร นายปลีกพูดว่ฉันไม่ให้ปิดน้ำอีกแล้ว เพราะน้ำจมนสวนฉัน ส่วนนายไข่นั้นยืนนิ่งไม่พูดอะไร ผู้ช่วยจึงพูดว่เอาพื้นนี้ตะ (เอาอย่างนี้เถอะ) ให้บ่าว(พี่) ไข่ปิดน้ำเพราะต้องการใช้น้ำทำนา ที่พูดแบบนี้ไข่ว่ผมจะเข้าข้างบ่าวไข่ แต่ก็เห็นใจแก็เพราะทำนามานานแล้ว แต่ขอให้บ่าวไข่อย่าถมดิน (กั้นน้ำไหล) สูงมากเพราะน้ำจะล้นไปท่วมสวนของบ่าวปลีกอีก ให้ถมพอประมาณแค่ให้น้ำไหลลงนาได้ก็พอ ที่นี้บ่าวไข่เองก็ได้ใช้น้ำทำนา ส่วนบ่าวปลีกก็ไม่ต้องเดือดร้อน เพราะถ้าถมแค่นี้หน้าไม่ไหลไปท่วมสวนแน่นอน นายปลีกยอมรับข้อเสนอ นั้น ผู้ช่วยจึงหันไปถามนายไข่ว่ ปรี๊ดมั่ง (เป็นยังงัย) ตกลงไหมนายไข่บอคว่ได้

แต่เรื่องยังไม่จบลงง่าย ๆ เมื่อนายปลีกบอกกับผู้ช่วยว่เวลาถมดินทำนบกั้นน้ำที่ไร นายไข่มาขุดดินในสวนของแก็ทุกทีและทำแบบนี้มาหลายครั้งแล้ว แต่แก็ไม่พูดครั้งนี้สุดทนแล้วจริง ๆ ขอให้นายไข่ไปขุดที่อื่นได้ไหม เพราะขุดแล้วเป็นหลุมเป็นบ่อแล้วน้ำขังทุกที ผู้ช่วยจึงถามนายไข่ว่บ่าวไข่เดิน (ในที่นี้หมายถึงพี่) ที่หลังไปขุดดินจากที่อื่นได้ไหม นายไข่บอคว่ได้ นายปลีกก็ไม่ติดใจอะไร เรื่องก็จบลง หลังจากนั้นสองคนนี้ก็ไม่มีปัญหากันอีกเลย

33. เรื่องมีดพร้าที่ทานได้แต่โตมา

โดยทีมวิจัยตำบลนาหวาง

เหตุเกิดที่บ้านเก่าของผู้ช่วยซึ่งอยู่ที่ตำบลบางกุ้ง (ตำบลบางกุ้งอยู่ติดกับตำบลนาหวาง) แต่อยู่ใกล้กับตลาดนาหวาง ตำบลนาหวาง นายแดง(นามสมมติ) เพื่อนบ้านได้มานั่งคุยกับผู้ช่วย ไม่นานนักนายดำ (นามสมมติ) ก็มา นายแดงเมื่อเห็นนายดำก็เอ่ยขึ้นว่ เมื่อวานมึงเอาพริกไปใช้ไหม นายดำตอบว่พริกไหน กุไม่เห็นว่านายแดงจึงพูดต่อว่ แรกว่ (เมื่อวาน) กุพริกไม่เผ็ดข้าง

ถนน บักพราเอาไว้พอแบกไม้ไผ่กลับบ้าน นึกขึ้นได้ว่าลืมพราเอาไว้เลยกลับไปเอาแต่พราหายไปเสียแล้ว นายแดงนึกสงสัยว่านายดำเป็นคนเอาพราไปเพราะเห็นเงินอยู่แถวนั้นและคิดว่านายดำน่าจะเก็บพราเอาไว้ นายดำยังคงยืนยันว่าไม่เห็นพราและไม่ได้เอาไป ทั้งสองคนเลยทะเลาะกัน

ก่อนที่นายดำจะมาผู้ช่วยได้เข้าไปในบ้าน แต่ก็ได้ยินทั้งสองคนทะเลาะกัน ก่อนออกมาก็พยายามคิดว่านายดำเอาไปจริงไหม ก็นึกสงสัยอยู่เลยออกมาข้างนอกเพื่อจะห้ามทั้งสองคน ผู้ช่วยออกมาทำที่เป็นถามว่าพันปรีหรือลาวสองคนนี้หนักหูจริง (เป็นอะไรอีกล่ะ สองคนนี้หนักหูจริงเลย) นายแดงกับนายดำได้ยินเช่นนั้นก็หยุดทะเลาะกัน นายแดงหันมาบอกผู้ช่วยว่านายดำเป็นคนเอาพราของตนไป เพราะเมื่อวานตนไปตัดไม้ไผ่แล้วลืมไว้ข้างถนน พอจะกลับไปเอาก็หายไปเสียแล้ว ต้องเป็นนายดำแน่ๆเลยที่เอาไป เพราะนอกจากนายดำแล้วตนไม่เห็นใครเลยที่อยู่แถวนั้น

ผู้ช่วยได้ยินดังนั้นก็พูดเพื่อยังเชิงว่าบ่าว(พี่) ดำไม่เอาหรือ กถึงเอาก้เอาให้อยู่ที่ (ถึงจะเอาก้คืนให้อยู่แล้ว) อาจจะไม่เอาจริง ๆ หรือ (ตอนนี้ผู้ช่วยเริ่มรู้แล้วว่านายดำเป็นคนเอาพราไปแน่ แต่พยายามพูดเพื่อไม่ให้นายดำเสียหน้า) พราเอาไปไหน (พรา..จะเอาไปทำไมกัน) ดีนะที่บ่าวดำแกลไปพบถ้าเป็นคนอื่นผมคิดว่าเขาเอาพัน นายดำจึงโผล่ออกมาว่าเออ! เหมือนที่ผู้ช่วยว่านั่นแหละ ดีนะที่เป็นกูไปพบแล้วเก็บไว้ให้ถ้าเป็นคนอื่นกว่ามันเอาพัน (นายดำยอมรับว่าตนเป็นคนเอาพราไป โดยไม่รู้สึกเสียหน้าหรือบ้ดสี เพราะผู้ช่วยได้พูดให้เรื่องมันอ่อนลง โดยแทนที่จะพูดว่านายดำขโมยพราไป แต่กลับพูดในเชิงว่าเก็บไว้ให้ถ้าเจอเจ้าของก็จะคืน นายดำจึงไม่รู้สึกเสียหน้าละยอมรับว่าเอาจริง แม้ว่าแต่ก่อนคิดจะเก็บพราเอาไว้ก็ตาม)

หลังจากนายดำยอมรับและตกลงจะคืนพราให้แล้ว นายแดงก็ได้ซื้อเหล้า 1 ขวดมานั่งกินกัน และกลับมาเป็นเพื่อนกันเหมือนเดิม

34. เรื่องถนน

โดยที่มวิจยตำบลนาหวาง

เนื่องจากจะมีการบุกเบิกทำถนนเส้นทางผ่านระหว่างหมู่บ้าน 2 กับหมู่บ้าน 10 ซึ่งปกติทางที่จะตัดเป็นถนนนั้น แต่เดิมเป็นทางเดินที่ใช้สัญจรกันมานานแล้ว แต่ถ้าจะบุกเบิกเป็นถนนก็ต้องขยายพื้นที่ออกไป ทำให้ล้ำเข้าไปในที่ดินของนายมิ่ง หอเพชร ซึ่งบอกมาเลยว่าแกลไม่ยอม เพราะว่าแกลได้ปลูกมะพร้าว ขนุน เงาะแล้วก็ผลไม้ชนิดอื่นๆ ถ้าขยายทางถนนแน่นอนว่าอาสินของแกลทั้งหมดที่กล่าวมาจะไม่เหลือเลย แกรู้สึกเสียใจและเสียตายนหากต้องเป็นเช่นนั้น

ทางผู้ใหญ่แปลก ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้าน 2 ในสมัยนั้นได้เข้าไปคุยกับนายมิ่งหลายต่อหลายครั้ง รวมทั้งคนอื่นๆด้วย แต่ก็ไม่มีใครพูดให้นายมิ่งยอมได้สักคน ผู้ใหญ่พยายามคิดหาวิธีและแล้วก็นึกออกว่านายมิ่งมีญาติที่บวชเป็นพระอยู่ที่วัดนาหวาง คือ ท่านพระครูธรรมโกศล ซึ่งเป็นญาติผู้ใหญ่ที่นายมิ่งให้ความเคารพนับถือ ถ้าท่านพระครูพูดอย่างน้อยนายมิ่งน่าจะฟังและยอมได้ ผู้ใหญ่จึงได้ไปนิมนต์ท่านพระครูมาที่บ้านของนายมิ่งเพื่อมาพูดคุยกับนายมิ่งให้เข้าใจและยินยอมยกที่ดินให้ แต่ในที่สุดความพยายามก็ไม่เป็นผลในเมื่อนายมิ่งยังคงยืนยันคำเดิม

หลายวันต่อมาได้มีคนไปตามผู้ช่วยว่าให้ไปช่วยคุยกับนายมิ่งให้หน่อย เพราะจะก็คนคุย แกลก็ยังยืนยันกรานไม่ยอมทำเดี่ยว ผู้ช่วยไปถึงก็ได้ถามไถ่ถึงเรื่องการทำถนน (แต่ที่จริงรู้อยู่แล้ว) ว่า

ถ้าทำถนนนั้นจะถูกตันอะไรบ้าง (หมายถึงต้องโค่นต้นอะไรบ้าง) แกบอกหลายต้นและส่วนใหญ่เป็นลูกแล้วทั้งนั้น แกเสียต้ายเพราะอุตสำหรับปลูกมาหลายปีก็หวังจะได้กินลูกนี้แหละ ผู้ช่วยจึงพูดว่าแล้วจะทำถนนได้อย่างไรถ้าไม่ได้ที่ดินตรงนี้ ชาวบ้านจะใช้เส้นทางไหนสัญจร ไม่เดือดร้อนกันไปหมดหรือ และที่ดินก็ขอแค่ครึ่งหนึ่งเท่านั้น และอีกครั้งก็เป็นทางพลีอยู่แล้วไม่ติดของใคร แล้วนายมึงจะให้ไม่ได้เขียวหรือ

นอกจากนี้ผู้ช่วยยังบอกให้ฟังว่าลองคิดดูนะที่ดินตรงนี้ สมมติว่าราคาแค่ 2,000 บาท แต่ถ้ามีถนนขึ้นมาแล้ววันต่อไปข้างหน้ามันไม่เพิ่มมูลค่าเป็นหมื่นเป็นแสนหรือ มีถนนหนทางสะดวกสบายความเจริญต่างๆก็เข้ามา แล้วจะเอาต่อใดหลว (แล้วจะรออะไรอยู่อีก) ต่อไปคำว่าที่ดินราคาถูกไม่มี นายมึงฟังสิ่งที่ผู้ช่วยพูดและคิดตามก่อนจะเอ่ยออกมาว่านั่นแล้วแต่มึงแล้วกัน

35. เรื่องขโมยข้าว

โดยทิมวิชัยตำบลนาง

เรื่องนี้เกิดขึ้นในช่วงฤดูเก็บเกี่ยว มีคนมาขโมยข้าว (ข้าวเสียง) ที่ยุ้งข้าวของนางตุต นางตุตไม่รู้เพราะยุ้งข้าวกับบ้านอยู่ห่างกันแต่ก็พอจะเห็นหลังคนขโมยไหวๆ จึงได้ตามรอยเมล็ดข้าวไปทำให้พอจะเดาออกว่าเป็นใคร

นางตุตได้มาแจ้งผู้ช่วยและบอกให้ไปพูดกับคนที่ขโมยข้าวไปให้หน่อย เพราะตอนนั้นตนรู้แล้วว่าเป็นใคร แม้จะไม่มันใจร้อยเปอร์เซ็นต์ก็ตาม ผู้ช่วยได้ไปหาคนที่นางตุตสงสัยว่าเป็นคนที่ขโมยข้าวไป ไปถึงก็ได้พูดหยั่งเชิงว่าข้าวของนางตุตหายไปมีใครเห็นบ้างไหม นางตุตบอกว่าเห็นขโมยมาทางนี้ใช้เอ็งหรือเปล่า นาย ก. นาย ก.ปฏิเสธว่าไม่ใช่ตนผู้ช่วยกับนางตุตจึงเดินกลับ

กลับมาได้ครึ่งทางก็เห็นเมล็ดข้าวตกอยู่ นางตุตบอกว่านี่ไงข้าวร่วงตรงนี้ ผู้ช่วยบอกว่ันตามไปดู ผู้ช่วยกับนางตุตได้เดินตามรอยข้าวนั้นไปซึ่งร่วงไปเป็นทาง เดินไปสักพักก็เห็นจอมปลวกที่อยู่ในามองไปข้างบนก็เห็นข้าววางอยู่ นางตุตบอกว่าเป็นข้าวของตัวเอง ผู้ช่วยได้ปรึกษากับนางตุตเจ้าของข้าวว่าจะเอาอย่างไร จะเอาข้าวกลับเลยหรือว่าจะแอบดูก่อนเผื่อจับโจรได้ นางตุตบอกว่าเอาข้าวกลับเลย เพราะได้ไปถามที่บ้านแล้วเขาก็ไม่รับเอาข้าวกลับเลยดีกว่าถือว่าโชคดีแล้วที่ได้คืน ส่วนใครจะเป็นคนเอาไปนั้นก็อย่าสืบสาวราวเรื่อง ให้เรื่องมันฉาวขึ้นเลยเดี๋ยวจะผิดใจกันเปล่าๆ

36. เรื่องที่ดิน

โดยนายสมยศ วุ่นสั่งท่า ทิมวิชัยตำบลนาง

เรื่องมีอยู่ว่าในเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2547 มีนางปราณีได้มาแจ้งว่านายไวยได้รื้อกล้าเข้าไปในที่ดินของตน โดยที่ดินของนางปราณีเมื่อก่อนเป็นที่ทำนาแต่ไม่ได้ทำนามาหลายปีแล้ว เลยไ้รถตันที่นามาปลูกยางพารา แต่ระหว่างนากับสวนของนายไวยมีที่ว่างอยู่กว้างประมาณ 2-4 เมตร เป็นป่าไผ่นางปราณีก็เลยไ้รถตันป่า แต่พอตันเสร็จแล้วนายไวยบอกว่าที่ดินตรงนั้นเป็นที่ดินของตนไม่ให้นางปราณีปลูกยางเข้าไป หลังจากได้รับแจ้งได้เข้าไปดูพื้นที่ แล้วได้ปรึกษากับผู้ใหญ่ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านถึงเรื่องที่เกิดขึ้น

หลังจากนั้นได้นัดผู้ใหญ่ ผู้ช่วยและคู่กรณีทั้งสองฝ่ายมาพบกันตรงที่ดินที่มีปัญหาโดยผมเป็นผู้ประสานงาน เมื่อทั้งสองฝ่ายมาพร้อมกันแล้ว ให้ทั้งสองฝ่ายบอกถึงความเป็นมาของ

ที่ดินตรงนั้น สรุปได้ว่าที่ดินตรงนั้นทั้งสองฝ่ายน่าจะใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ เพราะที่ดินนั้นไม่มีเอกสารสิทธิ์ ไม่สามารถชี้ให้เป็นที่ดินของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ จึงลงมติว่าให้ที่ดินตรงนั้นคนละครึ่งทั้งสองฝ่ายได้ตกลงในคำตัดสินด้วยความเต็มใจ และได้ปักหลักเขตไว้เป็นหลักฐาน โดยให้ทั้งสองฝ่ายปลูกห่างจากหลักเขตฝ่ายละหนึ่งเมตร เรื่องเลยจบลงด้วยดีต่างฝ่ายต่างได้ไม่มีฝ่ายเสีย

37. เรื่องลักขีแยง

โดยนายสมยศ วุ่นสั่งทำ ทิมวิชัยตำบลนาง

เหตุเกิดขึ้นเมื่อประมาณเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2543 ณ บ้านหนองเนียงแตก หมู่ที่ 8 ตำบลนาง อำเภอยะยอ ระหว่างนายสุบิน เกตุแก้ว บ้านเลขที่ 167 หมู่ 8 ตำบลนาง ผู้เสียหาย และนายสว่าง ท่าสะบ้า บ้านเลขที่ 115 หมู่ 8 ตำบลนาง ผู้ต้องสงสัย สืบเนื่องจากก่อนเกิดเหตุ นายสว่างได้นั่งคุยที่บ้านของนายสุบินตอนเย็นของวันเกิดเหตุ โดยนายสว่างได้ถามถึงเรื่องกริดยาง ว่านายสุบินหยุดกริดยางวันไหนบ้าง เวลากริดๆ ครั้งละกี่วัน หลังจากนั้นได้กลับบ้านไป

พอถึงเวลากริดของคืนนั้นปรากฏว่าขีแยงที่กริดไว้ในวันก่อนได้หายไปเสียแล้ว จึงได้นึกถึงคำถามและพิรุธของนายสว่างที่ได้คุยกันในตอนเย็น เลยนึกสงสัยว่าน่าจะเป็นคนลัก จึงได้หาหลักฐานโดยตามไปดูที่ร้านค้าที่รับซื้อขีแยงในละแวกนั้น 2-4 ร้าน บังเอิญพบที่ร้านของนายแคล้ว จิตรชูชื่น นายสุบินเห็นว่าขีแยงที่ซื้อไว้เป็นของตน เลยได้สอบถามนายแคล้วว่าซื้อขีแยงมาจากใคร นายแคล้วบอกว่าได้ซื้อมาจากนายอนุสรณ์ อ่อนชื่นจิตร เมื่อได้ความแล้วนายสุบินจึงกลับมาถามนายอนุสรณ์ว่าได้ซื้อขีแยงมาจากไหนไปขายให้นายแคล้ว นายอนุสรณ์บอกว่านายสว่างได้ชี้ให้ตนเอาไปขายให้ พอนายสุบินได้ทั้งหลักฐานและพยานครบถ้วน รวมทั้งพิรุธของนายสว่างจึงมั่นใจว่าเป็นนายสว่างเป็นคนลักแน่นอน จึงได้มาแจ้งให้นายวิรัตน์ รอดทุกข์ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านให้รับทราบหลังจากได้รับแจ้งแล้วนายวิรัตน์ได้ไปพูดคุยสอบถามนายสว่างจนได้ความจริงและรับสารภาพ

หลังจากนั้นนายวิรัตน์ได้ไปพบผู้เสียหายว่าจะเอาเรื่องนี้อย่างไร นายสุบินบอกว่าจะเรียกร้องค่าเสียหายจำนวน 3,000 บาท และจะดำเนินคดีข้อหาลักทรัพย์ หลังจากนั้นนายวิรัตน์ได้ไปพบนายสว่างอีกครั้งและบอกนายสว่างว่านายสุบินคิดค่าเสียหายเป็นเงิน 3,000 บาท นายสว่างจะยอมให้หรือไม่ นายสว่างบอกว่าไม่มีเงินได้ใช้จ่ายไปหมดแล้ว นายวิรัตน์ได้กลับไปหานายสุบินอีกครั้งและบอกนายสว่างได้จ่ายเงินหมดแล้ว รวมถึงนายสว่างฐานะยากจนไม่มีงานทำ เลยปรึกษากันว่าจะหาทางออกอย่างไรดี เลยคิดกันว่าไม่เอาเงิน 3,000 บาทก็ได้ แต่ต้องนำตัวไปรับโทษ เพื่อไม่ให้เป็นตัวอวยกับคนอื่น อีกอย่างหนึ่งนายสว่างเคยถูกสงสัยว่าเคยลักเล็กขโมยน้อยมาก่อน

พอวันรุ่งเช้าจะพานายสว่างไปรับโทษ ปรากฏว่านายสว่างได้หนีออกจากบ้านไปเสียแล้ว นายวิรัตน์ก็เลยไปปรึกษากับพ่อแม่และน้องสาวถึงพฤติกรรมของนายสว่างว่าจะให้ทำอย่างไร ทุกคนให้ความเห็นว่าให้แจ้งความดำเนินคดี ดังนั้นนายวิรัตน์กับนายสุบินได้ไปแจ้งความไว้ที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอยะยอ ว่านายสว่างลักขีแยงของนายสุบินโดยนายสุบินไม่คิดค่าเสียหาย แต่ต้องการให้เข็ดหลาบอยู่ประมาณ 6-7 วัน ตำรวจได้ตามตัวนายสว่างมาได้และได้ดำเนินคดี

โดยตัดสินจำคุกตามโทษ 6 เดือน หลังจากพ้นโทษแล้วนายสว่างก็เลิกลักเล็กขโมยน้อย และไม่ถือโทษโกรธใครทั้งสิ้น สรุปรายความต้องการฝากขังสัก 7-10 วัน แต่พอหนีได้รับโทษ 6 เดือน

38. เรื่องวัวกินยาง

โดยนายสมยศ วุ่นสั่งทำ ทีมวิจัยตำบลนางว

เหตุเกิดขึ้นที่บ้านหนองเนียงแตก หมู่ 8 ตำบลนางว อำเภอห้วยยอด ประมาณเดือนตุลาคม พ.ศ. 2545 ระหว่างนายวิรัตน์ รอดทุกข์ เจ้าของสวนยางกับนางรม ราชเดิม เจ้าของวัวสืบเนื่องจากนายวิรัตน์ได้ปลูกยางพารามาประมาณ 4-5 เดือนแล้วและได้ทำรั้วเรียบร้อยแล้ว วันเกิดเหตุนางรมได้ปล่อยวัวให้กินหญ้าข้างสวนยางและวัวได้ลอดรั้วเข้าไปในสวนยาง บังเอิญนายวิรัตน์ได้มาเจอเข้าพอดีและจับวัวไว้ได้ และได้รู้ว่าเป็นวัวของนางรม

แต่ตอนนั้นวัวได้กินยอดยางของวิรัตน์ไปแล้วประมาณ 50 ต้น เลยได้ไปบอกให้นางรมทราบว้าวัวกินยางของตนไปแล้ว ประมาณ 50 ต้น และให้นางรมไปดูที่เกิดเหตุและบอกว่าต้องคิดค่าเสียหาย เพราะเคยกินไปแล้วครั้งหนึ่ง นางรมจึงถามว่าจะเอาต้นละเท่าไร นายวิรัตน์บอกว่าต้นละ 100 บาท แต่นางรมบอกว่าขอเป็นต้นละ 50 บาทได้หรือไม่ นายวิรัตน์ก็ตกลงแต่ต้องให้ตอนนี้เลยเป็นเงิน 2,500 บาท นางรมบอกว่าขอผิดไปสัก 15 วันได้หรือไม่ นายวิรัตน์บอกว่าได้แต่ห้ามผิดอีก ผ่านไป 15 วันก็ยังไม่ได้ค่าเสียหายนายวิรัตน์รอนจนกระทั่งผ่านไปเป็นเดือนก็ยังไม่ได้เงิน นายวิรัตน์ก็เลยไปแจ้งให้ผู้ใหญ่บ้านทราบ

นายเฉลียวเมื่อทราบว้าวัวของนางรมได้ไปกินยางของนายวิรัตน์แล้วไม่ชดเชยค่าเสียหายตามที่ตกลงกัน จึงได้เรียกทั้งสองฝ่ายมาพบและสอบถามเรื่องราวถึงข้อเท็จจริง นางรมยอมรับและบอกว่ายืมเงินไม่ได้ นายเฉลียวบอกว่าแล้วจะให้ได้เท่าใด นางรมบอกว่า 2,000 บาท นายเฉลียวถามนายวิรัตน์ว่าได้หรือไม่ นายวิรัตน์บอกว่าถ้าลดเหลือ 2,000 บาทนางรมจะจ่ายได้หรือไม่ นางรมบอกว่าถ้า 2,000 บาทตนยอมให้ได้ไม่ผิดสัญญา นางรมจึงจ่ายให้นายวิรัตน์เป็นเงิน 2,000 บาท

สรุปถ้านางรมจะจ่ายค่าเสียหาย 2,000 บาท บอกกับนายวิรัตน์ตอนแรกก็ตกลงเรื่องไม่ถึงผู้ใหญ่เฉลียว

39. เรื่องสุนัขกัดหมูตาย

โดยนายสมยศ วุ่นสั่งทำ ทีมวิจัยตำบลนางว

เหตุเกิดที่บ้านเลขที่ 107 หมู่ 8 ตำบลนางว อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง วันที่ 13 พฤษภาคม 2551 ที่บ้านนางกระจาย พงษ์มาก เจ้าของหมู กับนางสุวิรัตน์ ดุลยสุขและนายเสรี พลเดช เจ้าของสุนัข เวลา 9.00 น. ของเช้าวันที่ 13 พฤษภาคม 2551 ในขณะที่นางกระจายเก็บยางพาราอยู่ที่ข้างหลังบ้าน ก็ได้ยินหมูที่อยู่ในเล้าร้องจนผิดปกติก็รีบวิ่งไปที่เล้าหมูทันที

พอมาถึงได้เห็นสุนัขกระโดดออกจากเล้าหมู 2 ตัว ตกลงไปในเล้าหมูเห็นหมูนอนนิ่งอยู่ 2 ตัว มีเลือดอาบตัวและมีรอยฉีกขาด และจำได้ว่าสุนัขสองตัวนั้นเป็นของนางสุวิรัตน์กับนายเสรี เพราะเคยมาเที่ยวที่บ้านและอยู่ไม่ไกลจากบ้าน จึงได้ไปบอกนางสุวิรัตน์และนายเสรีให้ทราบและถามว่าสุนัขทั้งสองตัวเป็นของนางสุวิรัตน์และนายเสรีหรือไม่ นางสุวิรัตน์ยอมรับว่าเป็นเจ้าของ

สุนัขจริง แต่นายเสรีไม่ยอมรับว่าเป็นเจ้าของสุนัข และบอกว่าเป็นสุนัขของผู้อื่นได้มาอาศัยอยู่ นางกระจายเลยไปแจ้งให้ผู้ใหญ่เฉลียว และผู้ช่วยวิรัตน์ทราบ

ทั้งสองคนไปดูที่เกิดเหตุได้เห็นหมาตายสองตัว จริ่งตามที่นางกระจายบอกจึงได้เรียกนางสุวิรัตน์กับนายเสรีมาสอบถามทั้งสองคนว่าเป็นเจ้าของสุนัขหรือไม่และต้องชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ นางกระจายเป็นเงิน 2,500 บาท นายเฉลียวถามนางสุวิรัตน์ว่าจะชดใช้ให้หรือไม่ นางสุวิรัตน์บอกว่าชดใช้ให้แค่ครึ่งหนึ่ง คือ 1,280 บาท นายเฉลียวได้ถามนายเสรีว่ารับหรือไม่อีกครั้งหนึ่งที่เหลือ นายเสรีบอกไปว่าขอไปคุยกับเจ้าของสุนัขคนเดิมก่อน นายเสรีได้เข้าไปคุยกับเจ้าของสุนัขคนเดิมถึงเรื่องที่เกิดขึ้น เจ้าของเดิมบอกว่าสุนัขตัวนี้เป็นของตนจริง แต่ออกจากบ้านไปประมาณ 1 ปีแล้ว ไม่กลับมาเลยและไม่ยอมชดใช้ค่าเสียหายเพราะไม่อยู่ในความดูแลมาเป็นปีแล้ว

นายเฉลียวได้ถามนายเสรีว่าได้เลี้ยงสุนัขตัวนี้หรือไม่ นายเสรีบอกว่าได้เลี้ยงดูเป็นบางครั้งบางวัน นายเฉลียวบอกว่าในเมื่อให้อาศัยอยู่ให้ข้าวกินอยู่ที่บ้านเป็นเวลาเป็นปีแล้ว โดยเจ้าของเดิมไม่ทวงคืน ก็ถือว่านายเสรีเป็นเจ้าของเมื่อสุนัขตัวนี้ไปสร้างความเดือดร้อนจนได้รับความเสียหายแก่ผู้อื่น ก็ต้องรับผิดชอบและชดใช้ค่าเสียหายตามความเหมาะสมและความเป็นจริง นายเสรีตกลงชดใช้ค่าเสียหายอีกครั้งหนึ่งให้กับนางกระจายแต่ขอผ่อนผันไปอีก 10 วัน เพราะยังไม่มีเงินนางกระจายก็ตกลงด้วยดีทั้งสองฝ่ายก็ตกลงด้วยดี

สรุปการที่มีสุนัขผู้อื่นมาอยู่ที่บ้านตนนานๆ โดยเจ้าของไม่เอาคืนเมื่อสร้างความเดือดร้อน ต้องรับผิดชอบ

40. เรื่องฝ่าไม้ไผ่ตง

โดยที่มวิจัยตำบลนาง

เหตุเกิดเมื่อปี 2541 นางสาว รอดทุกข์เป็นพี่สาวนายเสรีฐ ศรีไทยได้ไปซื้อสวนยางพารา (ยางพันธุ์พื้นเมือง) จากนายเหล่ง ซึ่งเป็นสวนที่อยู่ติดกับบ้านของนายเสรีฐเมื่อซื้อแล้ว นางสาว รอดทุกข์ได้โค่นไม้ยางพาราเพื่อปลูกใหม่ แต่ติดปัญหาว่ามีกอไม้ไผ่ตงอยู่ที่ริมแดนหนึ่งกอ ทำให้เกิดเป็นข้อพิพาทระหว่างนางสาว รอดทุกข์และนายเสรีฐขึ้น ต่างก็ว่ากอไม้ไผ่ตงกอนี้ (ขนาด กว้าง 2 ม. ยาว 2 ม.) เป็นของตนเอง ซึ่งที่ดินมีหลักฐานเป็น นส.3 ทั้งคู่

นายเจริญได้ตามกำนันมาช่วยชี้แนว แต่กำนันให้นายจรูญหรือลุงไข่มาแทน เมื่อไปถึงทั้งคู่ต่างไม่ยอมรับฟัง ต่างก็ว่าตนเองถูก นายไข่ก็กลับ ตอนเย็นนายไข่ได้ไปหานายครั้น ศรีไทยที่ตำบลวังศรีซึ่งเป็นพี่ชายคนโตของนางสาว รอดทุกข์และนายเสรีฐมาช่วยไกลเกลี่ยโดยบอกว่าให้ไปชี้ขาดที่ อย่่าให้เรื่องพิพาทดังไปกว่านี้ ถ้าไปถึงอำเภอมีคนอื่นเขา นายครั้นบอกว่าจะให้ทำอย่างไร ตนเองทำไม่เป็น ลุงไข่ก็แนะนำให้ว่าไปถึงก็ให้พูดว่าตนเป็นพี่ใหญ่เป็นเหมือนพ่อเหมือนแม่ให้ทั้งคู่ฟัง เสร็จแล้วชักเชือกผูกกลางกอไม้ไผ่เลย จะได้จบ รุ่งเช้านายครั้นก็ไปพร้อมกับลุงไข่แล้วก็ทำตามที่ได้แนะนำทั้งคู่รับฟังนายครั้นแต่โดยดี แล้วนายเสรีฐก็ฟันกอไม้ไผ่ตงแบ่งกึ่งกลางตามแนวเชือกที่ชัก โดยนายครั้นให้เหตุผลเพิ่มเติมว่าพื้นที่นี้เคยฝังหัวไก่ไว้ด้วย ให้ทั้งคู่ยอมกันแต่โดยดีหลังจากนั้นมาทั้งคู่ก็ไม่ทะเลาะเรื่องที่ดินมาอีกเลย

หมายเหตุ : การฝังหัวไก่เป็นพิธีกรรมความเชื่อทางไสยศาสตร์ในท้องถิ่นที่นำหัวไก่ (ไม่แน่ใจเรื่องเพศ, สุกหรือดิบ) มาผ่านการทำพิธีทางไสยศาสตร์ โดยนิยมทำกับหม่อไสยศาสตร์ที่นับถือศาสนาอิสลาม (หม่อแขก) แล้วฝังในแนวเขตที่ดินในจุด หัว ตรงกลาง และท้ายเขต เชื่อว่าหากเจ้าของสวนติดกันจะเกิดภัยร้าย (เภท) แก่คนที่เข้า เช่น ปวดท้อง ปวดหัวถึงตาย โดยเจ้าของที่ดินที่ทำพิธีกรรมจะต้องทำพิธีเลี้ยงดู หรือตั้งข้าวตั้งน้ำให้สิ่งลี้ลับหรือครูเป็นประจำ เชื่อว่าจะรักษาที่ดินไว้ได้ และคนที่โดนเภทนี้จะต้องหาหม่อไสยศาสตร์ที่มีความรู้มาทำพิธีแก้ไข ไม่เช่นนั้นอาจถึงแก่ความตายได้

41. เรื่องตีโพนหลอกค่า

โดยทีมวิจัยตำบลนาหวาง

เหตุการณ์เมื่อปี 2535 มีลูกบ้านมาแจ้งผู้ช่วยไข (นายจรัส คงจิต) ว่าถูกขโมยวัวไป 1 ตัว เมื่อคืน ผู้ช่วยได้รับเรื่องแล้วก็ไปตามกำนันเพื่อแจ้งให้ทราบ กำนันเมื่อฟังเรื่องราวแล้วไม่พูดจาอะไร เดินไปที่หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน ประกาศผ่านเครื่องกระจายเสียงว่า “ใครที่ลักวัวไปเมื่อคืน ตอนนี้กำนันทราบตัวแล้ว ขอให้เอาวัวมาคืนหรือตัดเชือกปล่อยวัวให้กลับมาเองก็ได้ ภายใน 5 วัน จะไม่เอาเรื่องหากพ้นกำหนดจะไม่มีการเจรจายินยอมให้ทั้งสิ้น” เสร็จแล้วกำนันก็กลับไปธุระที่บ้านโดยที่จริง ๆ แล้วยังไม่ทราบอะไรทั้งสิ้น

เย็นวันนั้นมีชาวบ้านพบวัวเดินอยู่ที่ชายทุ่งโดยไม่มีเชือกสนตะพายอยู่ โดยที่กำนันมาเล่าให้ฟังว่าเมื่อตอนเที่ยง นาย ก. ซึ่งกำลังตัดยางอยู่ได้แอบมาหากำนันและบอกว่าตนปล่อยวัวมาให้แล้วตามที่สั่งจึงมาบอกให้กำนันทราบไว้ด้วย วิธีการเช่นนี้ชาวบ้านเรียกกันว่า “ตีโพนหลอกค่า”

42. เรื่องบุกรุกเข้าบ้าน

โดยทีมวิจัยตำบลนาหวาง

นายจอ (นามสมมติ) เม้าเหล้าแล้วเข้าไปไวยวายเป็นบ้านนายเร (นามสมมติ) โดยบุกรุกเข้าไปตอนประมาณ 3 ทุ่มของคืนวันหนึ่ง นายเรเห็นนายจอบุกรุกเข้ามาดล้ายจะหาเรื่อง จึงเอาลูกซอง 5 นัด ซึ่งเป็นปืน อพป. หมู่บ้านได้รับแจกมายิงเข้าที่ขานายจอ นายจอล้มลง นายเรเมื่อยิงแล้วก็กระโดดไปที่ข้างนายจอ หันปืนวาดไปรอบๆ ตะโกนว่า “ใครอย่าเข้ามา เข้ามาถูกยิงให้ตายให้หมด” เมื่อนายเรเห็นเหตุการณ์อยู่โดยตลอดก็รีบไปตามผู้ช่วยไขมาโดยบอกว่า “ที่บ้านยิงกันแล้ว ให้ไปช่วยหน่อย” ผู้ช่วยไขก็ตามไปพบว่านายเรอยู่ในอาการตกใจ ก็แอบหลังเมียนายเรเข้าไปโดยเมียก็หวาดกลัว เณรไขมากระทำให้ตั้งปืนก่อน นายเรหยุดอยู่ชั่วขณะจึงยอมวางปืนและเข้ามาคุยกับผู้ช่วยไข (โดยปกติสนิทกันเนื่องจากนั่งกินเหล้ากันทุกเย็น) เมื่อได้ถามเหตุการณ์แล้วผู้ช่วยไขก็บอกว่าให้นายเรหลบไปก่อน เดี่ยวญาติพี่น้องนายจอมาจะพูดกันยาก นายเร บอกว่าถ้าใครมาตนจะยิงอีก ผู้ช่วยไขเกลี้ยกล่อมอีกสองสามคำนายเรจึงยอมหลบออกไป ผู้ช่วยไขได้ไปตามเมียนายจอบอกว่านายจอถูกยิง ให้ไปหารถจะได้พาส่งไปโรงพยาบาล ในที่สุดก็ได้รถสองแถวใหญ่ (เป็นแบบรถหกล้อ ดัดแปลงเป็นตัวถังไม้) นำคนเจ็บไปส่งโรงพยาบาลตรงและผู้ช่วยไขก็แจ้งกำนันให้ทราบและแจ้งตำรวจให้ทราบต่อไป

รุ่งขึ้นก้านันก็ได้ไปหาเมียนายเรและถามว่าเรื่องนี้จะเอาอย่างไร ถ้าจะให้จบก็ให้ช่วยค่าหมอ ค่ายาคนเจ็บบ้าง ซึ่งผู้ช่วยไซก็เสริมไปว่าจ่ายให้มันบ้างเรื่องจะได้จบนายเรและภรรยา ยอมตกลง และก้านันก็ขึ้นไปที่โรงพยาบาลเกลี้ยกล่อมให้นายจอยอมรับการช่วยเหลือ โดยบอกว่าทางโน้นจะจ่ายค่ารักษาพยาบาลให้จะว่าอย่างไร รับหรือไม่รับ ด้วยความที่นายจอยเกรงใจ ก้านันอยู่มากก็บอกว่ารับ นายเรจึงจ่ายค่ารักษาพยาบาลให้และเมื่อนายจอยกลับมาอยู่บ้าน ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากบ้านนายเรก็อยู่กันปกติไม่ได้มีความบาดหมางหรือก่อเรื่องอื่นเพิ่มเติมขึ้นอีกจนปัจจุบัน ส่วนเรื่องคดีตำรวจก็ไม่ได้ติดตามอะไรอีก ซึ่งก้านันได้ไปคุยกับตำรวจไว้แล้วว่าเป็นเรื่องเข้าใจผิด และจบไปแล้ว ไม่มีปัญหาอีกแน่นอน

43. เรื่องรถมอเตอร์ไซด์ชนกับรถกระบะ

โดยนายสัญญา เอี่ยมอักษร ทิมวิชัยตำบลนาง

เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2551 มีนายมนูญ ชาวนาอายุ 27 ปี อยู่ตำบลนาง อำเภอห้วยยอดจังหวัดตรัง ขับรถมอเตอร์ไซด์มาจากรับเดินสายไฟฟ้าที่อำเภอวังวิเศษ ตอนเย็นเดินทางกลับบ้านมาทางถนนสายกระบี่ห้วยยอด พอมาถึงหน้าตลาดนาง ขับรถชนรถกระบะที่จอดอยู่ข้างถนน ทำให้รถกระบะที่จอดอยู่เสียหายไฟท้ายแตก ท้ายยุบ ส่วนมอเตอร์ไซด์ของนายมนูญล้อหน้ายางแตกล้อเบี้ยว ในขณะเดียวกันนั้นก้านันบันทึก รองพลขี่มอเตอร์ไซด์ผ่านไปเห็นนายมนูญซึ่งเป็นลูกบ้านของตนเองก็แวะไปดู นายมนูญก็เล่าให้ก้านันฟังเรื่องที่เกิดขึ้น ว่าเจ้าของรถคันนี้จะคิดค่าเสียหายกับตน 5,000 บาท แต่ตนไม่มีเบี้ยจะจ่าย เจ้าของรถกระบะยื่นฟังแล้วพูดว่าถ้าไม่จ่าย ตนไม่ยอมจะแจ้งตำรวจมาเคลียร์ ก้านันเลยพูดว่าไม่ต้องแจ้งตำรวจหรอกเรารับผิดชอบเอง ก้านันก็เลยพูดขึ้นว่าท่านอยู่ไหน เจ้าของรถบอกว่าอยู่ห้วยนางมาจากบ้านญาติที่จังหวัดกระบี่ จอดรถเพื่อคุยโทรศัพท์ไม่นานก็ได้ยินเสียงโครมลงมาดูก็เป็นเหมือนที่เห็นอยู่ในขณะนี้ เพราะฉะนั้นเราไม่ผิดเราขอ 5,000 บาท รถทั้งสองฝ่ายก็ซ่อมเอาเอง ก้านันก็พูดว่าตกลงเรารับรองเอง เจ้าของรถกระบะตกลงแล้วก็พูดขึ้นว่าผมต้องการเบี้ยสด ก้านันก็พูดต่อไปว่าวันนี้ผมไม่มีก็ผิดไปสักเดือนได้ไหม เจ้าของรถพูดขึ้นว่าเอาอะไรมารับรองเพราะแถวนี้ตนไม่รู้จักใครเลย ก้านันได้ชักใบรับรองการเป็นก้านันให้เจ้าของรถดู เจ้าของรถได้ของชื่อและเบอร์โทรศัพท์ ก้านันตกลงหนึ่งเดือนนายมนูญจ่าย 5,000 บาท และได้ขอเบอร์โทรศัพท์ของเจ้าของรถนัดจ่ายเบี้ยกันที่บ้านของก้านันบันทึก รองพล

หลังจากนั้นก้านันก็พูดกับนายมนูญว่าต่อไปขับรถให้ระวังมากกว่านี้ นี่ดวงยังดีที่มาชนกันในบ้านเรา หากไปชนกันที่อื่นเรื่องอาจจะถึงโรงพักได้ เมื่อถึงกำหนดนายมนูญ ชาวนาจึงนำเงินมาจ่ายเรียบร้อยแล้ว

บทเรียนคือ ถ้าเรื่องไม่ถึงตำรวจ มีคนรับรอง เราก็จะสรุปได้เร็วและจ่ายเงินน้อย

หมายเหตุ เรื่องนี้ก้านันได้พูดในที่ประชุมก้านัน ผู้ใหญ่บ้านสัญญาจริงด้วยว่าต่อไปจะให้กรรมการศูนย์รับรองได้เลยเมื่อพบเหตุการณ์แบบนี้

44. เรื่องที่ดินสาธารณะ

โดยนายสัญญา เอี่ยมอักษร ทิมวิชัยตำบลนาง

เมื่อวันที่ 14 เมษายน พ.ศ.2537 มีนายสิงห์แก้ว ไสเพี้ย ชื่อที่ดินปากตู่หน้าถนนดำสาย ตันโพธิ์-จิจิก หมู่ที่ 5 ตำบลนาง ซึ่งนายสิงห์แก้วได้ซื้อจากนายดำ พุดเพราะจำนวนหนึ่งไร่เศษ ในราคาห้าหมื่นบาท หลังจากนั้นก็ได้โอน ทำสัญญาซื้อขายกันที่บ้านกำนันมุ้ยพร้อมจ่ายเบี้ยด้วย แล้วก็วัดแบ่งหลักเขตให้กำนันรับรองเรียบร้อย

หลังจากนั้นนายสิงห์แก้วก็เอารถมาปรับพื้นที่เพื่อถมดินปัญหาก็เลยเกิดขึ้น เพราะมีนายแดงมาคัดค้านเพราะก่อนหน้านี้นายแดงได้ปลูกศาลาริมทางเพื่อขายผลไม้กับคนสัญจรไปมาบนเส้นทางมานานหลายปีแล้ว ศาลานั้นมันตรงหน้าดินของนายสิงห์แก้วที่ชื่อของนายดำนั่นเอง แต่เมื่อก่อนถือว่าเป็นพี่เป็นน้องกันพูดคุยกันได้ ไม่เป็นไร มาตอนนี้เปลี่ยนเจ้าของที่ดินแล้ว นายสิงห์แก้วไม่ยอมโดยหาว่านายแดงปลูกขวางหน้าดินของตน แต่นายแดงก็ไม่ยอมหรือถอนเพราะอ้างว่าตนปลูกศาลามานานแล้วถมยังปลูกในเขตดินถนน นายสิงห์แก้วไม่มีสิทธิ์จะไล่หรือถอนศาลาของตน

เหตุการณ์นั้นก็เริ่มรุนแรงขึ้นจนอดีตกำนันมุ้ย ตอนนั้นดำรงตำแหน่งเป็นกำนันตำบลนางอยู่ ก็เลยพูดขึ้นว่าพวกเอ็งสองคนฟังกูก่อน พวกมึงสองคนเถียงกันอยู่แบบนี้ไม่มีวันจบต่อไปนี่ฟังเราพูดก่อน นายสิงห์แก้วก็พูดถูกเพราะหน้าดินของตนเจ้าของต้องมีสิทธิ์ ส่วนนายแดงก็มีเหตุผล คือ ปลูกศาลาอยู่นานแล้ว แต่เมื่อก่อนมันเป็นดินว่างอยู่ อีกอย่างหนึ่งมันเป็นของพี่ของน้อง แต่ตอนนี้เป็นคนอื่นแล้วเข้าใจด้วย เพราะฉะนั้นต่อไปนี่เพื่อเป็นการไม่เอาเปรียบ “เราคือ กำนันมุ้ย”จะขอร้องนายสิงห์แก้วให้นายแดงขายต่อ แต่ต้องย้ายศาลามาอยู่ริมข้างบ้านเพื่ออย่าให้ขวางทางเข้าบ้านนายสิงห์แก้วที่จะปลูกสร้างขึ้นในไม่ช้านี้ ทั้งสองฝ่ายก็ตกลง และต่อมานายแดง นายสิงห์แก้ว พร้อมกำนันมุ้ยและชาวบ้านก็ช่วยกันย้ายและปลูกสร้างใหม่ วันเดียวเสร็จเรียบร้อย แล้วก็แชร์เบี้ยกันคนละ 20 บาทบ้าง หรือมากกว่า ใครยังมากก็จ่ายมากเพื่อซื้อเหล้าพร้อมอาหารมากินกันอย่างสนุกที่ศาลานั้น

หลังจากนั้นกำนันมุ้ยก็มาร่วมสนุกด้วย แล้วก็มากับชาวบ้านที่ช่วยกันสร้างศาลาใหม่ว่าเราอยู่กันแบบนี้ เพื่อนบ้านก็ดี เพื่อนต่างหมู่บ้านก็ดีเขาก็ยกยอพวกเรา เพราะทุกคนยอมมีปัญหาเมื่อมีปัญหาทุกคนช่วยกันแก้มันก็อยู่กันอย่างมีความสุข และที่สำคัญสังคมบ้านเราอย่าเอากฎหมายมาอ้างอิงให้มากนัก เพราะกฎหมายนั้นเขาร่างเอาไว้สำหรับคนพาล ถ้าชุมชนใดพูดคุยกันได้โดยความรักเห็นอกเห็นใจกัน มันก็จะอยู่กันอย่างมีความสุข โดยเราไม่ต้องพึ่งกฎหมาย

ประมวลภาพ

เวทีเตรียมความพร้อมทีมวิจัย

เวทีชี้แจงชาวบ้าน

วางแผนเก็บข้อมูล

เก็บข้อมูล

เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เครือข่าย

ร่วมกิจกรรมกับหน่วยงาน

ประวัตินักวิจัย

ประวัติทีมวิจัย

ทีมวิจัย

1. นายสัญญา	เอี่ยมอักษร	หัวหน้าโครงการ
2. นายสงบ	อินคง	ทีมวิจัย
3. นายปรีชา	ราชเดิม	ทีมวิจัย
4. นายสมยศ	วุ่นสั่งทำ	ทีมวิจัย
5. นายสมหมาย	ขุนอินทร์	ทีมวิจัย
6. นายสุวรรณ	สุขรักษา	ทีมวิจัย
7. นางมาลี	ศิรีรักษ์	ทีมวิจัย
8. นายแนล้ม	ประมวลศิลป์	ทีมวิจัย
9. นายพนม	มีศรี	ทีมวิจัย
10. นายประสิทธิ์	ชูจันทร์	ทีมวิจัย
11. นายวิรัตน์	รอดทุกข์	ทีมวิจัย

ประวัติทีมวิจัย

1. นายสัญญา เอี่ยมอักษร อายุ 46 ปี

 ที่อยู่ 35 หมู่ 1 ต.นาหวง อ.ห้วยยอด จ.ตรัง

 อาชีพ ทำสวน

 ตำแหน่งทางสังคม ผู้ช่วยกำนัน

 การศึกษา มศ. 5

 เบอร์โทรศัพท์ 086-5945389
2. นายสงบ อินคง อายุ 52 ปี

 ที่อยู่ 38 หมู่ 5 ต.นาหวง อ.ห้วยยอด จ.ตรัง

 อาชีพ ทำสวน

 ตำแหน่งทางสังคม ประธานชมหมู่บ้าน

 การศึกษา ป.4

 เบอร์โทรศัพท์ -
3. นางปรีชา ราชเดิม อายุ 39 ปี

 ที่อยู่ 14 หมู่ 5 ต.นาหวง อ.ห้วยยอด จ.ตรัง

 อาชีพ ทำสวน

 ตำแหน่งทางสังคม อสม.

 การศึกษา ป.4

 เบอร์โทรศัพท์ -

4. นายสมยศ วุ่นสั่งทำ	อายุ 38 ปี
ที่อยู่	10 หมู่ 8 ต.นางว อ.ห้วยยอด จ.ตรัง
อาชีพ	ทำสวน
ตำแหน่งทางสังคม	-
การศึกษา	ป.6
เบอร์โทรศัพท์	086-2783554
5. นายสมหมาย ขุนอินทร์	
ที่อยู่	152 หมู่ 8 ต.นางว อ.ห้วยยอด จ.ตรัง
อาชีพ	ทำสวน
ตำแหน่งทางสังคม	-
การศึกษา	ป.4
เบอร์โทรศัพท์	087-2835312
6. นายสุวรรณ สุขรักษา	อายุ 41 ปี
ที่อยู่	241/1 หมู่ 4 ต.นางว อ.ห้วยยอด จ.ตรัง
อาชีพ	ทำสวน
ตำแหน่งทางสังคม	ส.อบต.
การศึกษา	ม.3
เบอร์โทรศัพท์	081-0825722
7. นางมาลี ศิริรักษ์	
ที่อยู่	
อาชีพ	ทำสวน
ตำแหน่งทางสังคม	อสม.
การศึกษา	ปศ.สูง
เบอร์โทรศัพท์	-
8. นายแฉล้ม ประมวลศิลป์	อายุ 42 ปี
ที่อยู่	139/1 หมู่ 2 ต.นางว อ.ห้วยยอด จ.ตรัง
อาชีพ	ทำสวน
ตำแหน่งทางสังคม	ประธานศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลนางว
การศึกษา	ม.3
เบอร์โทรศัพท์	081-3979786

9. นายพนม มีศรี	อายุ 39 ปี
ที่อยู่	234 หมู่ 2 ต.นาวง อ.ห้วยยอด จ.ตรัง
อาชีพ	ทำสวน
ตำแหน่งทางสังคม	เลขาธิการศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลนาวง
การศึกษา	ม.3
เบอร์โทรศัพท์	084-8420948
10. นายประสิทธิ์ ชูจันทร์	อายุ 41 ปี
ที่อยู่	หมู่ 10 ต.นาวง อ.ห้วยยอด จ.ตรัง
อาชีพ	ทำสวน
ตำแหน่งทางสังคม	ส.อบต.
การศึกษา	-
เบอร์โทรศัพท์	-
11. นายวิรัตน์ รอดทุกข์	อายุ -
ที่อยู่	79/1 ม.8 ต.นาวง อ.ห้วยยอด จ.ตรัง
อาชีพ	
ตำแหน่งทางสังคม	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
การศึกษา	-
เบอร์โทรศัพท์	

ที่ปรึกษา

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาวง
กำนันตำบลนาวง